FELIX
SALTEN
RENNI
EGY SZANITÉCKUTYA
TÖRTÉNETE
PANTHEON

Félix Salten: Renni
Fordítás: Juhász Vilmos
ISBN 978 615 5361 35 7

Felix Salten

RENNI

Egy mentőkutya története

1. fejezet 5
2. fejezet 9
3. fejezet 19
4. fejezet 27
5. fejezet 37
6. fejezet 41
7. fejezet 48
8. fejezet 54
9. fejezet 61
10. fejezet 71
11. fejezet 81
12. fejezet 87
13. fejezet 93
14. fejezet 100
15. fejezet 109
16. fejezet 115
17. fejezet 124
18. fejezet 131
19. fejezet 140
20. fejezet 147
21. fejezet 156
22. fejezet 161
23. fejezet 165
24. fejezet 175
25. fejezet 181
26. fejezet 193
27. fejezet 199
28. fejezet 204
29. fejezet 207
30. fejezet 213

1. fejezet

– Renninek fogjuk nevezni – mondta a farkaskutya tenyésztő, amikor kiemelte anyja mellől a kosárból a kutyakölyköt. Az öreg kutya kissé megrázta fejét és türelmes, lemondó tekintettel követte parányi fiacskáját.

Ő jól tudta, hogy ez volt a búcsú. De mégis utána újból nyugodtan lefeküdt és elaludt – vagy legalább is aludni látszott.

A kutyát általában nem illeti meg az ellenszegülés joga. Ő maga jól tudta ezt. Türelmesen megadó és engedelmes volt.

Az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a néhány nap előtti hatos kölykezés újszülöttei közül három még mellette maradt. Kettőt már korábban elvittek s most a harmadikra is sor kerül. A megmaradt három kölyök szorosan anyja mellé húzódott, s bár aludt és álmodott is, hevesen szívta anyja emlőit. Mindez a kényelem és boldogság érzetét keltette fel az anyában, és egyre közelebb hozta hozzá az álmosság bódulatát.

A férfi megszólalt. – Mindig Renninek nevezem az utolsót, amelyet kiadok. Tegnap túladtam kettőn és így nincs szükség rá, hogy akár egyet is meg kelljen fojtanom. Kár lett volna értük, de háromnál többet soha nem engedek fölnevelni. Ez jó karban tartja az anyát, és a kölykök is erős, hatalmas állattá nőnek fel.

Egykor régen, még a békeidőkben ez a férfi, Vogg az Adriai-tenger közelében lakott, és foxterriereket tenyésztett. De az első világháború után, a politikai és földrajzi zűrzavar elégedetlenné tette, lassan öregedni is kezdett és sehogy sem

találta helyét az új rendben. Azóta nem tudta megszokni az ellentmondásokkal teli külvilágot, elindult észak felé, és megtelepedett egy olyan országban, amelyet a háború riadalmai megkíméltek, és így változatlan maradt. Vogg nem szerette a változást. Arról nem adott számot önmagának, hogy saját lakhelyét megváltoztatta. Az a tény, hogy terrierek helyett most farkaskutyákat tenyészt, szintén alig tekinthető változásnak. Hiszen továbbra is kutyákat tenyésztett, mint azelőtt. Megvan a kutyatenyészete, és így az élet tovább folyik, mint régen.

Mindenképpen ideje volt abbahagyni a terrier tenyésztést, mert már amúgy is túl sok volt belőlük. Lassanként valami egészen hétköznapi dologgá, asszonyok játékszerévé, szinte piperecikké lettek; terheltek voltak és túlságosan hajlamosak arra, hogy megvesszenek. És így áttért az általában rendőrkutya néven ismert német juhász, azaz farkaskutya-tenyésztésre, mert ezt a fajtát szerette és megértette. Nem tudott kutyák nélkül élni.

– Most persze néhány hétig üvegből kell majd táplálnia – mondta a férfi George-nak –, és aztán kaphat tejben főtt rizst. Szoktassa arra, hogy szeresse a gyümölcsöt és a növényi táplálékot. Egy kevés csonthúst is keverjen a táplálékba, de az első évben még bánjon óvatosan a hússal.

George mosolygott, és karjába vette a vézna kis Rennit. A kosárból, ahol az anya feküdt kölykeivel, valami meleg, tejes illat emelkedett fel. Az egész kutyaházat egészséges kutyaszag töltötte meg.

– Most még nem állítom ki a törzskönyvét – mondta a férfi –, még várok és majd aztán meglátjuk, hogy mivé fejlődik Renni.

– Mire kell nekem a törzskönyv?

George magához szorította az apró, barnás-feketés szőrcsomót, és Renni halkan felnyögött. Vékony és erőtlen hangocska volt ez, akár egy madár csipogása. Úgy tűnt,

mintha bizonytalanul keresett volna valamit. George bedugta ujját a csöppség szájába és érezte meleg, szomjas, heves szívását. Ez egészen boldoggá tette.

– Mindig kívántam magamnak kutyát – mondta. – Köszönöm.

– Ne felejtse el, Renni a neve! – szólt utána Vogg.

– Renni, kedves öreg Renni – ismételgette George egész úton hazafelé, és hangjában a szeretet egész világa csendült meg.

George zömök, jó kedélyű, nem egészen harminc esztendős férfi volt. Nem messze a várostól, egy nagy kert közepén álló csinos kis házban lakott anyjával együtt. A körülötte fekvő mező is az övé volt. Virágot, főzeléket, salátát és paradicsomot termesztett, és ezt árulta a piacon.

Most hazafelé menet nagyon-nagyon büszke volt arra a tehetetlen kis teremtményre, amelyet a magáénak tudhatott. Azt szeretné, hogy ez a pici lény nemes, hasznos kutyává nőjön fel és szolgálja a világot. Igen, kétségkívül hasznos időtöltés lesz ez.

Anyja nevetett, amikor meglátta Rennit. Marie mama általában igen gyakran nevetett, nagyon kellemes természetű asszony volt, boldoggá tette George otthoni életét.

– Azt akarod, hogy én neveljem ezt a csemetét? – kérdezte.

– Nem! – George nem akarta külön munkával terhelni anyját. Majd ő maga látja el, és ebben nagy öröme fog telni. Egy üvegből meleg tejet töltött.

– Ne túl forrón és ne nagyon hidegen – intette az anyja –, legjobb, ha éppen testmeleg.

Persze – bólintott helybenhagyóan George, de a csecsemőtest melege kell. – Arcára magasabb rendű bölcsesség tréfálkozó kifejezését öltötte, amikor az üveg szájára felhúzta a gumi szopókát.

– Irigy – mondta az anyja.

– Igen, az vagyok – ismerte el George, mialatt kihozta Renni eledelét.

Renni igyekezett lábára állni, de megingott. Bizonytalan, ügyetlen lába nem tudta még hordani súlyát. Gyomrára esve mohón szopni kezdett. Marie mama behozott egy rongyokkal és régi puha ruhákkal bélelt öreg kosarat. – Kíváncsi vagyok, hogy fog-e itt majd aludni Kittyvel?

– Ugyan, hát hogyne aludnék – biztosította George.

Ő persze még túl fiatal ahhoz, hogy bármit is tudjon. S még egyelőre vak is. Az a kérdés azonban, hogy Kitty hogy viselkedik majd új lakótársával.

Kitty volt Marie mama fiatal kismacskája. Körülbelül négy héttel lehetett idősebb Renninél. Kezdetben azt kiabálták felé: Kitty, Kitty!, és miután megszokta, hogy erre a hívásra előjöjjön, egész természetes volt, hogy meghagyták ezt a nevét. Sohasem gondoltak arra, hogy más nevet kapjon.

– Mit vársz tőle? Hogy viselkedjék? – érdeklődött George. – Kittynek sincs még semmiféle tapasztalata, így minden tökéletesen rendben lesz velük.

Marie mama kételkedett. – S hogy állunk a veleszületett, ösztönös kutyagyűlölettel?

– Én nem hiszek az ilyesmiben. – George igen józan volt. – Ez a gyűlölet, amiről beszélsz, éppen az emberi kegyetlenség eredménye. Semmi más, csupán az emberek esztelen kegyetlensége teremtette a gyűlöletet kutya és macska között.

– Nos, megkísérelhetjük – egyezett bele Marie mama. Már kiáltott is. – Kitty! Kitty!

George a kis kutyakölyköt lefektette a kosárba. Renni megivott mindent, amit csak ki tudott szopni. Most lágyan nyöszörgött, de nem panaszosan, hanem inkább valamiféle vágyakozással. Lassan mozgatta a fejét, mintha túl nehéz volna felemelni.

– Hiányzik az anyja meleg teste – mondta George –, ez nagyon rossz így neki. És a testvérei is hiányoznak mellőle.

– Hol vagy, Kitty? – kiáltott Marie mama. – Kétségtelen, hogy Renni úrfit szép melegen kell tartani. Gyere csak ide, Kitty!

A szürke-fehér, tigriscsíkos macska óvatosan kelletve magát, megjelent, kíváncsiságtól tágra nyílt és állandóan harcra kész szemmel.

– Na, most csak semmi butaságot. És ne légy durva sem! – tanácsolta Marie mama. Felemelte Kittyt a padlóról, arcához emelte lágy testét, belefújt selymes szőre közé, és befektette a kosárba.

Kitty kissé meggörbítve hátát, kíváncsian és óvatosan végigszaglászta Rennit. A dolgok egy pillanatig hajszálon lógtak. Aztán a macska lefeküdt mellé, mintegy kegyesen. Szinte azt akarta kifejezni: „Minden rendben van itt körülöttem."

Renninek elég volt megérezni puszta jelenlétét, máris barátságosan odahúzódott melegedni. Abbahagyta a nyöszörgést. Egyszer-kétszer még mélyen és kényesen felsóhajtott. Kitty egyik lábával átölelte a nyakát, s azonnal dorombolni kezdett.

– Kutya és macska együtt – mosolygott Marie mama.

George hangsúlyozta elégedettségét. – Én tudtam! Nos, hogy állunk akkor most azzal a természetes ösztönnel?

2. fejezet

Nem telt sok időbe, amíg Renni elhagyta a cumit és hamarosan a kosár is kicsi lett számára. De új ágyát is megosztotta Kittyvel, és a tejben főtt rizst is egy tányérból ették. Szerette a környező világot, a szobákat és a kertet, és

ugyanoly kevéssé lett volna hajlandó lemondani a macskáról, mint az őróla.

Órákon át tudtak ártatlan játszadozásban kettesben egymáson hemperegni. Renni vastag, ügyetlen lábával fellöki Kittyt. Aztán rámászik és a feje felé kap, tűhegyes fogával megharapdálja vagy gyorsan kinyújtott nyelvével végignyalja az arcát, nyakát és a mellét. Kitty a hátán fekszik és felé rugdos, fülét csapkodja villámgyors lábával. De még akkor sem okozna neki fájdalmat, ha hátsó lábával egész indulót verne ki a gyomrán. Ha aztán kifárad a mérkőzésben, villámgyors búcsúval elcsendesíti Rennit. Könnyedén, mint egy madár, egy szekrény tetején köt ki, vagy ha kint vannak a kertben, felszökik egy fára. A fáramászás olyan dolog volt, amihez Renni nem értett. Tudta, hogy erre nem képes, és így soha nem is akarta megkísérelni. De valahányszor Kitty megtette, mélyen csodálta a mutatványt.

Renni furcsa külsejű legényke volt. Bőre nagy ráncokban lógott rajta, mint egy túl nagy kabát, és olyan mély barázdákat és bevágásokat rajzolt a homlokára, hogy valósággal gondterheltnek tűnt. Füle – teljes aránytalanságban termetével – igen nagy volt és élesen, mereven állt el fejétől. Mintha a leghalványabb zajra is így válaszolt volna: „Mindent hallok.” Hátát fekete szőr borította, mint valami nyeregtakaró, és arcán is szőrpamacsok mutatkoztak. Szája széle mélyen, feketén csillogott. Még foghúsa is fekete volt. De nyaka, melle és testének alsó fele élénksárgán ragyogott, akár egy oroszlán bőre.

Még nem teljesen szőrrel borított farkát nem csóválta, hanem enyhe ívben lefelé lógatta. Ez a farok semmi egyébre se hasonlított, csak egy játékseprűre.

Vastag, ügyetlen lábát még nem tudta igazán használni. Gyakran felfordult, és mintha igyekezett volna magát mutogatni, akár egy cirkuszi bohóc. De egy percig sem gondolta komolyan, ösztönösen történt minden, amit tett. Ez

persze nem azt jelenti, hogy ostoba lett volna. Inkább azt, hogy a világ merőben új volt számára, sőt, ő saját maga is újdonság volt.

Egész megjelenése ugyanolyan ügyefogyott volt, akár a tettei. Volt Renniben valami tökéletesen gyerekes, de már most is magában hordta nem csak eljövendő kedvességét, hanem a későbbi szépség biztató ígéretét is.

Vele ellentétben a macska már pici korában teljes mértékben rendelkezett lényének egész kecsességével. Megvolt benne a fiatalság minden bája, s túláradó életerejének varázsa vidámságot és játékos örömöt árasztott maga körül. Bár Renni volt az erősebb, mégis Kitty töltötte be a vezér szerepét, hála simulékony szellemének és a dolgokban való elmélyülés képességének. Renni követte „iránymutatásait", mintha csak valamilyen tanfolyam anyagát tanulmányozná.

Kitty szerette karmait élesíteni. Megtámadta a függönyöket, a díványt és a karosszékek szövetét, s nagy lyukakat tépve, rajtuk nyújtotta ki testét.

Renni parányi kis fogaival kénytelen volt minden kemény tárgyat próbára tenni. Szétrágni a cipőket, papucsokat és a székek szélét. Mohón és boldogan kap minden tárgy után, amit valahogy el tud érni.

Anya és fia számára ezek a hajlandóságok elég fejtörést okoztak, de igyekeztek úgy szembenézni velük, hogy közben ne veszítsék el jókedvüket. Marie mama mindenféle öreg ronggyal aggatta körül Kitty fekhelyét, míg George Renninek egy kutyáknak harapdálásra készült, csiszolatlan porcelán csontformát adott. Valóságos élvezettel töltötte el, ha a két örökké vidám és fürge fiatal állatra nézett.

Soha együknek se jutott távolról se eszébe, hogy megfenyítsék az állatokat. Marie maga pontosan tudta, mennyire haszontalan dolog a büntetés egy macskával szemben.

– A macska vadállat – szokta mondani. – Szabad, féktelen és fékezhetetlen. Ha meg akarod szerezni a barátságát, akkor hagyd szabadon járni a maga útján. Az egyetlen ok, amiért emberek között él az, hogy így kényelmesebb neki. Ha valakihez ragaszkodik, ez teljesen egyéni és szabad választása. Nem ismeri az engedelmes viselkedést, és nincs is jogunk megkövetelni tőle.

Marie mama általában nem volt bőbeszédű. Csak akkor nem takarékoskodott a szavakkal, ha ez a macskaelmélete szóba került, mintha valósággal ellentmondásra hívna fel valakit. Ámde George-nak eszébe se jutott ellentmondani. Teljes mértékben elismerte véleményét.

Marie mama egy újabb szempontot is felvetett: – Az embereket megnyeri a kutyák alázatossága, és olyan buták, hogy nem szeretik a macskát, mert a macska önmagáért száll síkra. Igen, valóban, ha van valami, amit az emberek másokban sem s így az állatokban még kevésbé tudnak elviselni, az éppen maga a függetlenség.

George hajlandó volt ezt is elismerni. Nem vitatja még a kutyák alázatosságát sem, de ha anyja abbahagyja a beszédet, ő is előadja néhány saját gondolatát. Szörnyűséges és gyáva dolog volt a szemében, hogy egy férfi megverjen egy kutyát.

– A kutya általában – mondotta – elég érzékeny lény ahhoz, hogy komoly intelem felrázza és lelkiismeret-furdalást okozzon neki.

Ebben viszont az anya értett egyet vele. Nem tette rá a legkisebb megjegyzést sem, és így a házban állandóan béke volt. Mindketten kívülről ismerték már ezeket az előadásokat.

Mindegyikük elég gyakran hallhatta a másiktól. De anya és fia egyaránt türelmesek voltak, megértők és méltányosak egymással, amilyennek szülőnek és gyermeknek lenni kellene, de amilyenek általában elég ritkaságszámban mennek.

Egy napon Renni először ugatott. Hangja magas, vékony vijjogásból átcsuklott a mély, öblös ugató hangba és viszont.

Renni riadót jelzett. Egy erős, idegen kutya, egy dobermann meglátta Kittyt, és a nyitott ajtón át harcra készen bejött az utcáról a kertbe. Kitty U-alakúra görbítette hátát, szinte földbe gyökerezve a helyszínen maradt és bizalmatlanul nézett az idegen kutya szemébe.

Renni magánkívül szűkölt, mert még eddig sohasem látott sem görbe hátat, sem ilyen erős idegen kutyát. Alighanem azt hitte, hogy ő az egyetlen kutya a földön.

A jövevény figyelemre se méltatta. Ugrásra készen, legörbített lábbal állt, fenyegetően morogva a macska felé, várta a pillanatot, amikor utána kaphat. Hiába várta. Kitty éles karmaival hirtelen a kutya arcába csapott. A dobermann hátrahőkölt, és Kitty egyetlen könnyű lendülettel máris egy almafa tetején volt. A haragos kutya dühösen ugatott a fára. Renni a legnagyobb izgalomban volt. Elcsodálkozott a dobermannon, hol furcsa, elcsukló kölyökhangján, hol pedig a német juhászok mély öblös hangján ugatásba fogott. Ugyanakkora kutyának érezte magát, mint a másik. Valóságos kutyakettős volt.

Kitty a fa tetejének biztos magasságából, a legnagyobb lelki nyugalommal figyelte a harsogást. Aztán sietve megérkezett George, és kikergette a kertből a dobermannt, akit a gazdája hiába hívogatott. Mikor az ajtó becsapódott, a dobermann, hogy megvetését kifejezze a száműzetéssel szemben, felemelte hátsó lábát, és aztán eszeveszetten a gazdája után iramodott.

Hosszú időbe telt, amíg Renni megnyugodott. Kitty lejött a fa tetejéről, mégpedig olyan nyugalommal, mintha mi sem történt volna, de játékhoz kevés kedvet mutatott. Nagyon nyugodtan és körültekintően megmosakodott, aztán lefeküdt a napra. Renni, aki erre is, de másra is készen volt, szépen elnyúlt mellette.

Felhasználva az esemény nyújtotta alkalmat, Marie mamának és George-nak egyaránt módjában lett volna kifejteni felfogásukat a kutyákról, macskákról és általában az

emberi lényekről, de miután ez éppen rövid idővel azelőtt amúgy is megtörtént, ezúttal nem volt szándékukban megismételni. Tudtak mindenfajta dologban mértékletesek és szerények lenni.

A dobermann-eset azonban mégis változásokat idézett elő Renniben. Megismerkedett a kert kerítésével és úgy találta, hogy azon túl az utca a végtelenbe nyúlik. Emberek járnak rajta sietve vagy lassan, lopakodva kutyák haladtak el előtte. Olykor megálltak, hogy megvizsgálják a kerítést, háromszor-négyszer körbeszaglászták ugyanazt a helyet, mielőtt ismét felkapták fejüket, hogy aztán komoly vagy szórakozott kifejezéssel felemeljék hátsó lábukat.

Renni számára az utca elragadó és titokzatos valami volt. A kerítésen át a legkülönfélébb megragadó, izgató szagok hatoltak be a kertbe. Már az is elég, ha fejét csak beledugja e hullámok forgatagába. Mihelyt alkalom adódik, mindenki előtt titkolva kisurran az utcára és hamarosan békés ismeretséget köt idegen kutyákkal. Gyorsan megismerkedik a szimatolás, a kölcsönös szaglászás titkaival, megtanulja gépiesen felemelni hátsó lábát… tehát mindazt, amit pontosan és lelkiismeretesen megfigyelt. Mikor megállapítja, hogy nem tud visszatérni a kertbe, mert az ajtó becsapódott, szánalomkeltő vonítással ül le az ajtó elé. George beengedi. – Renni – mondja komolyan, szemrehányóan –, Renni, tudod, hogy nem való egyedül kimenned az utcára. Ezt nem szabad. Majd összekerülsz valami semmirekellő bitanggal, végül talán el is lopnak. Itt bent szaladgálhatsz kedved szerint. Odakint nincs semmi, ami rád tartozik. Értetted? Egyáltalán semmi.

Renni meglapulva vagy a hátán fekve, lábát az ég felé meresztve jámboran hallgatja a szidást és szemmel láthatóan lelkiismeret-furdalást érez.

Ámde Renni úgy érzi, hogy odakinn sok mindenféle akadna, ami bizony mégis érdekli őt, és így keveredett egy olyan kalandba, ami hajszál híján életébe kerülhetett volna.

Egy ízben ismét kiszaladt az útra, kóborolt a járdán, egy kutya után iramodott és végül annál az útkeresztezésnél találta magát, ahol az országút mögött a mezőség kiszélesedik. Annyira megbűvölte az egerek és vakondok szaga, hogy eszét vesztve szaladgált ide-oda.

George, aki hiába igyekezett félszemmel követni, végül mégis meglátta. – Renni! – kiáltotta. – Renni, azonnal gyere vissza!

De Renni nem jött. Bármily hangosan kiáltott is George, úgy látszik, Renni tökéletesen elfelejtette a nevét, és arról sem vett tudomást, hogy George-nak bármiféle köze is lenne hozzá.

Végül mégis felüthette benne a fejét valamiféle emlék, mert visszafordult.

George megörült, mikor ezt meglátta, és felé kiáltott:

– Jó reggelt! Derék kis kutya vagy! – Ámde a kutya egyáltalán nem érdemelte meg ezt a dicséretet. Most új bűvölet lett úrrá rajta. Renni lefeküdt, pontosan az országút közepén. Lefeküdt, és minden kiabálásra süket maradt.

Soha senki sem tudná megállapítani, hogy valami hirtelen fájdalom kényszerítette-e rá, hogy végignyúljon az úton, vagy egyszerre fáradtnak érezte-e magát, vagy talán azért pihent le, hogy nyugodtan elmélkedjék a világegyetem rejtélyei fölött.

Bármiként volt is, nem volt módja rá, hogy szándékait véghez vigye. Még arra sem maradt ideje, hogy valamennyire összeszedje gondolatait. Egy nagy teherkocsi gördült egyenesen Renni felé. George félelemtől és ijedtségtől megrémülten nem tehetett egyebet, minthogy tehetetlen kétségbeeséssel felkiáltott. Túl késő volt már ahhoz, hogy elérje Rennit, vagy hogy újból kiáltson felé.

Renni meg sem mozdult, úgy tett, mintha a nehéz kocsi dübörgése nem jelentene többet számára egy légy zümmögésénél.

George kezével hadonászva igyekezett figyelmeztetni a robogó szörnyeteg vezetőjét, de az a jelek szerint maga is ugyanolyan szörnyeteg volt, mint járműve. George vad és ijedt hadonászása a legkisebb hatással sem volt rá. George megdermedt, tehetetlennek érezte magát. Most már úgy látta, hogy a vezető, még ha akarná is, nemigen tudná a kocsit megállítani, mielőtt átgázolna Rennin.

Renni elveszett, nincs remény a megmentésére. Mindaz, ami ebből a fiatal életből, George reménységéből megmaradt, nem egyéb már, mint egy szétmállott, szétroncsolt, kis véres csomó. Ez és a nagy szomorúság. Semmi egyéb.

S közben George gondolatai szörnyű önmarcangolásban kavarogtak. Hogy miért nem vigyázott jobban Rennire! Maga elé képzelte a következő szörnyű pillanatokat, az eljövendő hetek szomorúságának előszelét érezte. Csaknem összeroppant.

Ez alatt a kocsi átment Rennin, nagy füst- és porfelhőt hagyva maga után.

Renni ott feküdt a földön, s meg sem mozdult. Életben volt! A legkisebb sérülés sem érte. Csak megbénította az ijedtség. Ott feküdt a hengerlő kerekek közt, amikor hirtelen sötétség, dübörgés és zakatolás szakadt rá, majd egy szempillantás alatt megint elvonult, eltűnt és ismét visszatért a barátságos napfény.

Mikor George odarohant és épen, egészségesen találta, felkapta és végigtapogatta. Egyszerűen nem tudta elhinni, hogy Renni sértetlenül megmenekült a biztos halálból és hogy semmi, egyáltalán semmi baja sem történt. Mint valami megszállott ember, magához szorította a kölyköt, érezte tehetetlen teste melegét, és fenyegetéssel, intéssel kevert gyengéd szavakat dadogott felé. Végül visszaért a kertbe, ruháját teljesen összegyűrte, keze mocskos volt, de arca kimondhatatlan boldogságot fejezett ki. Egy lökéssel becsapta a kertajtót. Renni, akit letett a fűbe, odaoldalgott, majd hirtelen

örömtáncot járt George körül. Aztán nagy vidámságában nekirohant Kittynek és meghengerelte. Kitty hajlandó is volt játszani Rennivel, de valahányszor közelébe került, tüsszentenie kellett az utcáról hozott, büdös, égett benzinszagtól.

Ettől a naptól kezdve George kettőzött figyelemmel őrködött Renni fölött. Rugóra járó zárt szerelt föl az ajtóra, hogy azonnal becsapódjon, ha valamilyen szállító vagy bárki más ki-be járt rajta.

Renni pedig egyre nagyobbra nőtt. Már nem lehetett kölyöknek nevezni, hacsak nem akarták becézni. Tekintetében teljesen megőrizte a kölyökkor jeleit, ügyetlensége és esetlensége is nagyrészt megmaradt, de már mégsem volt kölyök. Nemigen lehet megállapítani, hogy visszaemlékezett-e arra a kalandra, amelyben csaknem életét vesztette. George kijelentette, hogy Renni egyszer s mindenkorra kigyógyult, hogy ezentúl messzire el fog kerülni minden automobilt, és az országúton óvakodni fog könnyelműségektől. Marie mama nevetett: – Akkor miért szereltél önműködő zárat a kerítésre? – kérdezte.

– Nehogy egyedül szaladgáljon a mezőre – védekezett George.

A kutya és gazdája között a viszony napról-napra szorosabb lett. George szerint Renni tudomásul vette, hogy ő George birtokában van. A valóságban pedig Renni szentül hitte, hogy George a személyes tulajdona.

Ha George néhány órára távozott, Renni kegyesen hajlandó volt tréfálkozni Kittyvel, aki állandóan csalogatta, de rövid idő múlva már elutasította magától a további kísértéseket, és a ház kapuja előtt várakozva lefeküdt, vagy fülét hegyezve a kerítésen át kémlelt kifelé. Felálló, hegyes füle igen kifejező volt. Ha túl soká kellett várnia, akkor türelmetlen vonításba kezdett, aztán megint visszazuhant a csendes várakozásba. Egyszerre ismét úrrá lett felette a vágyódás.

Felemelte szép fejét, és lágy, fájdalmas ugatás tört ki, hosszan elnyújtott, magas hangon, nyitott száján át. Mintha ezt mondaná: „Hol van ő? Miért nem jön? Vajon viszontlátom-e valaha?” Renni gyászos hangja minden elképzelhető panaszt kifejezett.

De már hosszú idővel előre megérezte, ha George érkezett. Mielőtt látható lett volna, mielőtt emberi fül meghallhatta volna közeledését, Renni fürge farkával hangosan csapkodja a földet, majd felugrik, hogy valóságos örömkitöréssel köszöntse gazdáját. Akkorákat ugrik George-ra, amekkora csak telik tőle, pörög körülötte, mint a forgószél, újra meg újra visszatér hozzá és nem nyugszik addig, amíg valami egész különös kedvességben vagy kényeztetésben nem részesül. Amíg ez a vad örömtánc le nem zajlik, addig George-on kívül nem él számára senki és semmi… sem Kitty, sem Marie mama, sem legkedvesebb étele, sem bútor vagy szőnyeg, sem bármi más. Székeken ugrik át, ide-oda hengergőzik, rángatja a szőnyeget, amíg nem tekeredik a lába köré és le nem rántja magához. Az sem ijesztette meg, ha körülötte csörömpölő tálakba ütközött, semmi sem tudta visszatartani örömteli őrjöngésének végső kifejlésétől.

Később Renni azt a szokást vette fel, hogy magához vette George valamilyen ruhadarabját, egy sapkát, egy inget vagy egy zsebkendőt, mindazt, amit hirtelenjében meg tud kaparintani, elszed és ragaszkodik hozzá, mintha ezzel végleg biztosította volna magának, és George soha többé nem hagyhatná el. Aki ilyenkor figyel rá, lágy örvendező és megbékélt boldog lihegést hallhat. Mihelyt George észrevette ezt a szokást rövidre fogta a köszöntés szertartását oly módon, hogy valami holmijából odadobott Renninek, mire az nyomban elcsendesedett.

3. fejezet

Ebben az időben bizonyos válságra került sor a kutya és gazdája között. Renni szembeállította a maga akaratát George-éval.

Senkinek sem volt határozott elképzelése arról, hogy mi történik. Mindennek Olga volt az oka. Olga csinos, feltűnően öltözködő leány volt, akivel George az egyik városi parkban találkozott, és akit igen vonzónak talált.

Renni kezdettől fogva határozott ellenszenvet mutatott a lány iránt. A lány vidáman, jókedvűen, látszólag ártalmatlanul, de valójában számítóan vetette ki hálóját George-ra.

Renni mindebből természetesen mit sem sejtett, de valami ösztönös úton megérezte őszintétlenségét és nem tudta elviselni.

A dolog a következőképen történt. George megszokta az utóbbi időben, hogy ha a városban volt dolga, magával vitte Rennit is. Ez akkor történt, amikor Renni hét hónapos volt. – így nem szükséges, hogy otthon várjon rám – gondolta George. Kicsit tovább nevelem és magamhoz szoktatom, s közben tanulja meg, hogy megállja a helyét odakünn a világban. Anyja megjegyezte, hogy ezen a téren még maga George is tanulhatna egyet-mást.

– Bizonyára – ismerte el George. Minden értelmes dolgot elfogadott. Igen sok egészséges hajlam volt benne, és Marie mama viszont sohasem beszélt esztelenséget. Így nagyon szépen megfértek.

George egy bőrpórázon vezette Rennit. Egész idő alatt beszélt hozzá és kisegítette az utca nehéz forgalmának zűrzavarából és összevisszaságából. Magával vitte a villamoson is és simogatta, becézte, amikor Renni első alkalommal félénken behúzódott a peron sarkába. – Lám, lám

ez a helyes! Ez a te helyed! Jó gyerek vagy! Majd lassan megtanulsz mindent. – Az emberek megvetéssel néztek rá vagy barátságosan mosolyogtak, aszerint, hogy milyen fajta emberek voltak. George ugyanolyan kevés figyelmet szentelt ezeknek, akár Renni amazoknak, akik kényeztették. A szemét le nem vette volna gazdájáról.

Ha szabad térségre értek, George leoldotta a pórázt és szabadjára engedte a kutyát.

Renni boldogan, vadul körben szaladgált, vidáman futkosott a réten, vagy engedve valami ösztönösen ébredező vadászszenvedélynek, orrát a földre szorítva, izgatottan szaglászott.

Ha George szólította, azonnal megállt, vad rohamban odarepült és olyan túláradó örömmel tette ezt, mintha éppen most találta volna meg gazdáját s el lenne ragadtatva, hogy ilyen hosszú távolléte után ismét felfedezze. Olykor azonban nem hallgatott se hívásra, se füttyre, és teljes önállóságot tanúsítva, úgy viselkedett, mint valami vadidegen. George tudomásul vette ezt a szeszélyt és megvárta, amíg elmúlik. Sohasem jutott eszébe, hogy emiatt megbüntesse a kutyát, hanem mindig legbarátságosabban üdvözölte, valahányszor farkcsóválva visszatért hozzá. Marie mama jó jósnak bizonyult, amikor azt mondta, hogy George is okulni fog ezeken a közös sétákon. George megtanulta a türelmességet és egyre jobban megismerte kutyáját. Renni nyelve legtöbbnyire kilógott nyitott szájából, vagy mert fáradt, vagy mert nagyon izgatott volt. Csaknem állandóan lihegett.

Renninek kisebb kalandjai és összeütközései is adódtak idegen kutyákkal. Az utcán, ha rövid pórázon volt, csak ritkán szóltak hozzá, ámde George nem szentelt figyelmet azoknak a barátságos találkozásoknak, amelyek csak abból álltak, hogy kölcsönösen végigszaglászták egymást. Ha idegen kutya harciasan közeledett, akkor George rövidebbre fogta a pórázt és így szólt:

– Gyere, Renni! – és Renni nyomban ment is. George nagyon vigyázott rá, hogy Renni szemében ne lássék az idegen kutya ellenségnek, vagy hogy ne igyekezzék ok nélkül elkergetni. Ha ezt tette volna, ezzel csak még nagyobb harciasságra ingerelte volna Rennit, és máris harcra került volna a sor. George igyekezett Rennit megóvni attól, hogy kötekedővé váljék. Ha valamelyik idegen kutya túl makacsnak bizonyult, elég volt, ha George hirtelen lehajolt, és a zavarkeltő máris hanyatt-homlok elfutott, mert attól félt, hogy George megdobja egy kővel.

Ha parkba érkeztek, George leült egy padra, és így Renninek is alkalma volt pihenni. Rendszerint elnyújtózott gazdája lába előtt, ásított, szuszogott, és végül elaludt… Mikor aztán fáradtságát kipihenve felébredt, elárasztotta George-ot ragaszkodása minden jelével. Renni gyakran csendesen ült s aztán hirtelen felmászott George-ra. Mellső lábait ráfektette George térdére s aztán nagy erőfeszítéssel utána rántotta hátsó lábait is, és nem nyugodott addig, amíg nem feküdt George ölében. Ne felejtsük el, hogy Renni háromszor akkora volt, mint egy öleb. Teljesen betöltötte George ölét, sőt elől-hátul ki is lógott belőle. Ne is említsük, hogy nagyon is türelmes gazdája ruháját ilyenkor milyen állapotba hozta.

Megtörtént egy ízben, hogy egy drótszőrű foxi meglátta Rennit, amint ott aludt a parkban, körüljárta és kikezdett vele. Nehéz volna megmondani, hogy játékra vagy harcra hívta-e ki. A foxi, cseppet sem zavartatva George jelenlététől, egyre merészebb lett.

Ugatni kezdett és fejével bökdöste Renni oldalát. Renni egyetlen hanggal sem válaszolt, csak megmutatta fogait. De a foxit nem lehetett megijeszteni. Bátor kis legény volt, és Renni felé kapott. Ekkor George meglazította a pórázt, Renni lábra ugrott, és a kis foxi egyetlen meglepő pillanat alatt Renni mellső lábai között fetrengett. Mikor Renni így váratlanul nekitámadt, felfordult, majd elrepült onnan, mintha

megbűvölték volna. Renni nyomban ismét teljes nyugalommal lefeküdt gazdája lába elé. Arca elég egyszerűen csak ezt látszott kifejezni: „így van ez az életben.”

Néhány hétbe telt, amíg Renni és George ismét elkerültek ebbe a kertbe. Olga kisasszony ezen a napon tűnt fel. Lassan lépkedett a fák zöld árnyékában, igen vidám és magabiztos volt. Számos üres pad is akadt, de Olga éppen azt választotta, amelyen George ült. Lehet, hogy a pad fölé boruló nagy hársfa befolyásolta választását, de az is lehet, hogy más okai is voltak. Helyet foglalt, és bólintott, büszke, alig észrevehető bólintással, mintha semmiképpen se keresné a megismerkedést.

De Olga nem marad nyugodtan ülve. Állandóan igazgatta és rángatta ruháját, blúza ujját, kabátja ráncait és szalmakalapját. Bárki idegen nézett volna rá, észrevehette volna, hogy milyen hiú, és hogy tulajdonképpen milyen bizonytalannak érzi magát. De George mindebből semmit sem vett észre. Elbűvölten s így legkevésbé sem hűvösen bámult Olgára. Tetszett neki a látvány.

Renni felugrott, és körülszaglászta a lányt. Olga ügyetlen mozdulattal elkergette, erre George visszarántotta Rennit, de az egyébként szokásosnál hevesebben tette ezt. Renni visszafeküdt, mintha mi sem történt volna.

– Bocsánatot kérek, a kutyám… – dadogta George.

Olga halkan válaszolt: – Kérem, szóra se érdemes.

A beszélgetés ezzel egy időre megszakadt. Néhány perc múlva Olga elővette táskájából púderes dobozát, kivette vékony kis tükrét, bepúderezte az arcát, és az ajakpirosítót is használatba vette. Közben táskája leesett a földre. Bizonyára csak véletlenül csúszott le, de az is lehet, hogy Olga kissé meglökte. Bármiként is történt, George nagyon szerencsés alkalomnak tekintette, gyorsan lehajolt, felemelte és átnyújtotta tulajdonosának.

– Nagyon szépen köszönöm – mondta Olga, immár igen barátságosan. – Talán volna oly kedves, és megfogná, amíg én itt elkészülök. Különben talán még egyszer kénytelen lenne lehajolni érte. – Nevetése nem hangzott nagyon őszintének. Sőt inkább erőszakoltnak hatott. De George-ot elbűvölte. Úgy látszott, hogy csupán Renni vette észre az őszintétlenséget.

Így kezdődött Olga és Renni között a néma harc. Ettől kezdve George rendszerint naponta találkozott Olgával a parkban. George életében Olga volt az első nő és az ő szemében ez nem is lehetett másképp. Olga kezdettől tudta, hogy mit akar, és hamarosan számolt George érzelmeivel is az állatok iránt. Ha ő maga nem is tudott ezekben az érzelmekben osztozni, elég ügyes volt, hogy legalább igyekezzék Renni irányában közeledni. Nem az ő hibája volt, hogy ez a szándéka nem sikerült. Egyszer meg akarta simogatni. Renni elhúzódott a keze elől. S mikor megújította a kísérletet, Renni felnyitotta a száját, megmutatta villogó fogait és mély hangon mormogott.

Olga tehát Renninél megbukott, de nem úgy George-nál. Egyre inkább Olga alázatos rabszolgája lett. A dolgok ilyen állása Marie mama előtt sem maradhatott sokáig titokban.

Egy napon váratlanul megkérdezte: – Te talán szerelmes vagy? – s a szeme nevetett.

– Igen.

– Szívből örülök – mondta Marie mama. George karját anyja nyaka köré fonta, aztán gyorsan kiment a szobából.

A dolog nem került köztük újból szóba, csak hetekkel később, egy este, amikor is késő éjszakáig fennmaradva beszélgettek. George mélyen elgondolkodott.

– Renni furcsa viselkedése majd később elrendeződik – mondta.

– Furcsa?

– Nem szereti Olgát.

S most elbeszélte az egész történetet. Renni nem volt határozottan ellenséges Olgával szemben, de mégis félreértetlenül kifejezte nemtetszését.

– Mit gondol, anyám? Nem nehéz ezt megérteni?

Marie mama különösen mosolygott.

– Én nem hiszem, édes fiam, hogy ezt nehéz lenne megérteni. Attól tartok, hogy alighanem egy másik lányt kell majd keresned.

– Másik lányt? Nincs más lány a földön!

– Ne beszélj bolondságokat!

– Renni kedvéért?

– Hát persze!

– Miért? Mert Renni féltékeny?

– Ostobaság. Renni nem féltékeny. Ő csak éppen helyesen lát. Ez az ok.

– Hogyan, anyám? Komolyan azt kívánja tőlem, hogy azt tegyem, amit Renni helyesnek tart? Mondjak le egy pompás lányról, csak azért, mert ez a kutyám szeszélye?

– Te szerelmes vagy, így valószínűleg nem is tudsz elfogulatlan lenni.

– Azt hiszi, anyám, hogy Renni ítélőképessége jelenleg többet ér az enyémnél?

– Nem. De ösztöne, az ő ösztöne teljesen megbízható.

– Nézze, anyám, hiszen engem is az ösztönöm vezetett. Máskülönben hogyan szerethettem volna bele?

– Ebben nincs igazad, fiam. A puszta csábítás eltérített önmagadtól. De ne akarjuk ezt a dolgot ilyen érvelésekkel elintézni. Ezen az úton nem juthatunk semmire. Hozd el hozzám Olga kisasszonyt.

– Ó, anyám, hiszen én is mindenképpen ezt akartam. Nagyon szépen köszönöm.

– Egyelőre ne köszönj semmit. Most még csak látni akarom.

– Rendben van. Ez a dolog is el van intézve. Csak egyet kérek, ne legyen elfogult Olgával szemben.

Anyja nevetése félbeszakította:

– Mit gondolsz, fiam? Vajon kinek a pártján vagyok? A fiamén vagy a kutyájáén?

George elhallgatott. Elszégyellte magát.

A legközelebbi napok egyikén magával hozta Olgát. Renni szokás szerint figyelemre se méltatta Olgát, és a gazdája iránt is a szokottnál sokkal rövidebb és kevésbé szívélyes volt a köszöntése. Aztán félrehúzódott és lefeküdt a rendes helyére.

Olga ragyogva s azzal a biztos tudattal érkezett, hogy mindenkit meg fog hódítani. Tágra nyílt szemmel bámult mindenkire, és semmit sem hagyott figyelmen kívül. Nagyon közel érezte magát céljához. Marie mama a nappaliban fogadta, és rendkívül barátságos volt. Olga éles tekintetével ismét gyorsan, de alaposan körülnézett minden szobában, és tetszett neki, amit látott. Azt hitte, hogy nagyon könnyű feladat lesz az anyát is megnyernie.

De a feladat cseppet sem volt könnyű. A két nő természete túlságosan ellentétes volt. Sőt, lassanként George is érezni kezdte a nagy különbséget anyja közvetlensége és Olga mesterkéltsége között. Anyja gyengéd, tiszta arca mellett Olga festett vonásai szinte kínosan hatottak rá. És Olga szavait is olyanoknak érezte, mintha azok – mondjuk így – szintén festve lennének. Kényelmetlenül feszengett, mikor anyját oly természetesen hallotta beszélni, s hangjából a teljes őszinteség csendült ki. George izgett-mozgott a székén és hamarosan elhallgatott. A beszélgetés újra meg újra elakadt.

Olga is fokozatosan elvesztette biztonságát. Ez talán azért történt, mert nem vigyázott eléggé magára, amikor Kitty megjelent, s kifejezést adott ellenszenvének.

– Pfuj! Egy macska!

Marie mama felemelte a kis állatot és ártatlanul megkérdezte: – Nem tetszik a mi kis Kittynk?

– Nem – hangzott gyorsan Olga meggondolatlan válasza. – Nem szeretem a macskákat. Mind hitszegők…

George ebben a pillanatban tudta, hogy Olgával végeztek. Olga észrevette a hibát, de most már nem lehetett segíteni, és lassan indulni készült.

– Mindezt nem tudom megérteni – mondta oktató hangon. – Hogyan tarthat valaki ilyen alantas dögöket a házában. Soha nem is fogom megérteni.

Ez volt az egyetlen őszinte nyilatkozat, amit Olga tett, de ezzel egyben hadat is üzent Marie mamának.

Marie mama mosolyogva és megértően válaszolt: – Sokan vannak, akik így gondolkodnak, mint ön, Olga kisasszony. Jól tudom ezt. De ez semmit sem változtat mirajtunk, többieken. Ez a mi rögeszménk.

George taxin vitte haza Olgát. Amint ismét egyedül maradtak, Olga megint visszanyerte teljes önbizalmát. Számított a George-ra gyakorolt varázsra. Úgy képzelte, hogy ez a fiatal férfi az ő személyes tulajdona. Biztos volt sikerében. Majd így győzedelmeskedik az öregasszony felett.

– Drágám, ha majd összeházasodunk – suttogta –, akkor persze anyád máshol fog lakni, ugye? Tudod, szívem, hogy az anyós a háznál… sosem jó dolog.

S megcsókolta George-ot. – Bizonyára nem is kívánod ezt tőlem. Tudod, hogy ezt nem bírnám el. Bárha sok minden egyebet is vállalnék a kedvedért.

Akkor vette észre, hogy vesztett, amikor George lefejtette magáról a karját, és nagyon komolyan így szólt: – Sohasem fogok megválni az anyámtól.

De Olga még nem adta meg magát.

– Ez komoly? Ez esetben pedig tőlem kell megválnod.

George nem szólt semmit.

Olga szenvedélyes szemrehányása: „akkor nem is szeretsz engem” eltévesztette hatását, mert harag ült ki George arcán és készen is volt a válasszal:

– Azok után, amit éppen kértél tőlem, azt hiszem, hogy te vagy az, aki nem szeret engem.

Nem tellett hosszú időbe, amíg elváltak. Olga megbántott, George szomorú volt.

Olga biztatta magát. Azt gondolta: – Teljesen megtörve fog visszatérni. Majd vissza fogja vonni minden szavát. Ez nem lehet a vége. Tudom, hogy nem lázadhat fel ellenem.

De George fellázadt. Ezen az estén hazatérve mélyen levert volt. Anyja nem szólt semmit. Látta, hogy mi történt és nem érezte szükségét, hogy beszéljen róla.

S magának George-nak sem volt sok mondanivalója.

George ismét hosszú sétákra indult a kutyával, nagyokat kóboroltak szabad mezőkön.

Néhány nap múlva levél érkezett. Marie mama adta oda a fiának. George feltépte, rámeredt, majd hirtelen összegyűrte és bedobta a papírkosárba.

Olga írt – mondta bosszúsan.

Több szó nem esett erről. Ez volt az utolsó alkalom, hogy a nevét megemlítették. Marie mama különös gyengédséggel simogatta meg a kutyát. Egész idő alatt tudta, hogy Renni marad a győztes.

4. fejezet

Egyszer távol otthonról, egy nagy, lekaszált rét közepén George megismerkedett egy férfival. Valójában Renni volt az, aki az idegen, körülbelül vele egykorú farkaskutyájával barátságra lépett. A két kutya egészen szokatlan szívélyességgel köszöntötte egymást, és azonnal játszani kezdtek. Tomboltak, vidáman kergetőztek, váratlan

fordulásokkal nagy körben szaladtak és egymáson hemperegtek.

– Pasha! – kiáltott az idegen, s amikor Pasha nem engedelmeskedett, harsány, haragos, fenyegető hangon ordított rá: – Pasha, feküdj le!

A kutya szemmel láthatóan megfélemlített állat volt. Gazdájához rohant, félénk sietséggel, hirtelen megállt s hason kúszott felé, mintha alázatosan bocsánatért könyörögne.

– Ön miért nem hívja a kutyáját? – fordult az idegen George-hoz.

– Dehogy hívom – válaszolt George. – Renni csak fusson, amerre jólesik neki. – És bizonyos csodálkozással kérdezte: – Ön talán csak nem használ kutyakorbácsot?

– Hogyan? Hát hogyne használnék?

– De remélem, csak nem veri meg?

– Ha büntetést érdemel, meg is kapja a büntetést.

George elképedt.

– Szereti ön egyáltalán azt a szegény kutyát?

– Ezek érzelgős fecsegések! – dörmögött a másik.

Mintegy negyven esztendős, igen karcsú, magas, katonás modorú férfi volt. Arca kissé zárkózott, és George úgy érezte, mintha valami kemény merev vonást fedezett volna fel rajta. De tekintetében volt valami gyengédség is. George nem tudott magának tiszta képet alkotni erről az emberről.

– És ön? – kérdezte az idegen. – Ön hogyan bünteti a kutyáját?

– Nem büntetem.

Az idegen fejcsóválva korholta. – A büntetés embernek s állatnak egyaránt szükséges.

– Talán így van – hagyta helyben George. – Talán igaz. De én sohasem ütöttem meg a kutyámat, és nem is szándékozom soha ezt tenni.

– Furcsa madár maga – nevetett az idegen.

– Ön talán hajlandó lenne büntetés címén embereket megkorbácsolni?

– Nos, bizony nem nagyon ártana nekik.

– És gyerekeket?

– Gyerekeknél a verés teljesen nélkülözhetetlen valami, akárcsak a kutyáknál.

– Ön azt hiszi, hogy a kutyák olyanok, mint a gyerekek? Gyerekek, akik nem tudnak beszélni?

– Gyerekekkel és kutyákkal úgy érhet el a leggyorsabban eredményt, ha elpáholja, szükség esetén pedig alaposan megveri őket.

– Az eredmény bizonyára gyors lesz, de nem vagyok benne biztos, hogy jó is lesz-e – válaszolt George.

Renni futva érkezett vissza. Felugrott gazdájára, boldogan csóválta a farkát, és George szintén barátságosan fogadta.

– Ilyen fegyelmezetlenséget sohasem volna szabad megengednie.

– Ezt ne engedjem meg? George fékezte a méltatlankodást hangjában, és megsimogatta Rennit, aki eszeveszett farkcsóválással pörgött körülötte. – Hiszen ezek a legpompásabb dolgok. Azt akarom, hogy a kutyám ugyanolyan közvetlen legyen velem szemben, mint én vagyok vele.

Az idegen nem is méltatta válaszra. Rennit nézegette, s aztán egy szigorú intéssel odaállította mellé Pashát. Úgy hasonlítottak egymásra, mint az ikrek.

– Megvan önnek a kutya pedigréje? – kérdezte George-ot s amikor bevallotta, hogy „nem, még nincs”, így folytatta:

– Ha az ember rendes árat fizet egy kutyáért, akkor mindig legyen meg a pedigréje. Lám, Pasháé itt van.

Zsebéből írást kotorászott elő és megmutatta George-nak. Kiderült, hogy Pasha és Renni testvérek. George szinte bizonyos tisztelettel olvasta Renni őseinek hosszú listáját. Számos bajnok akadt köztük, akiket kék szalaggal tüntettek ki.

Mikor visszaadta az írást, az idegen bemutatkozott: Karl Stefanus. Nagyszülei északról származtak s ebben az országban telepedtek meg.

Ezután George és Karl gyakran találkoztak, és nagy sétákat tettek a kutyákkal. A kutyák mindig „jobb viszonyban" voltak, mint gazdáik, mert ezek egyre csak a fölött vitatkoztak, hogy kell-e ütni a kutyát, vagy nem.

– Szeretném, ha kedvemért, legalább az én jelenlétemben nem ütné meg Pashát.

– Sajnos, ezt nem ígérhetem meg.

– Akkor pedig alighanem nekem lesz elegem ebből.

– Furcsa bogár maga – dörmögött Karl, de azért jelenlétében nem verte meg Pashát.

Kissé ártalmatlan félkegyelműnek tartotta George-ot. De idővel mégis bizonyos rokonszenvet érzett ezzel a férfivel szemben, aki annyira őszinte és tiszta volt, s akit azzal gyanúsított, hogy gyenge és érzelgős, holott George valójában egyik sem volt. Az egyetlen ok, amiért George ragaszkodott ehhez az ismeretséghez, Pasha volt. Karl olykor nyers, parancsoló hangon szólította kutyáját. Pasha nyomban engedelmeskedett, s amint hason csúszva közeledett gazdájához, úgy tűnt, mintha bocsánatot kérne valami rosszaságért, amit pedig el sem követett.

– Látja, most meg kellene dicsérnie – mondta George.

– Eszembe sem jut. Ilyesmivel csak elkényeztetném. – De azért dörmögve mégis köszöntötte: – Szervusz.

Azután George szólította Rennit, és az vágtatva érkezett, mint a forgószél, farkát csóválta, nagyokat ugrált örömében. George megsimogatta.

– Nézze – szólt diadalmasan. – Nézze, mennyivel jobb és vidámabb ez így.

A másik nem válaszolt. De legközelebb az iránt érdeklődött, hogy meg lehet-e Rennit valami hasznos dologra

tanítani. – Maga nem is akar talán mást, mint egy játékkutyát, örökre kölyökkutyát akar belőle csinálni.

S amikor George kérdő tekintettel nézett rá, hozzátette: – Az ilyen farkaskutyát okvetlenül valamilyen hasznos ismeretre kell nevelni. Különben ellomposodik.

Időközben Renni és Pasha között is számos, természetesen kutyamódon folytatott beszélgetésre került a sor. Emberi értelemben vett szavakat persze nem használtak, de a beszélgetés e módja őket magukat teljesen kielégítette.

Renni buzgón kapar egy vakondtúrást. Persze nem ér el semmiféle eredményt. Megkéri Pashát: „Segíts egy kicsit!”

És Pasha nyomban válaszolt: „Ő úgysem engedi meg.”

„Hát neked semmiféle szórakozásod sem lehet?” – kérdezi Renni kíváncsian.

Pasha bánatosan feleli: „Semmi, a valóságban nekem minden tilos. Tulajdonképpen egyáltalán nem is tudom, hogy nekem mit szabad tennem és így nagyon óvatos vagyok.”

„Miért?”

„Mert nagyon félek.”

Renni csodálkozva kérdezi: „Félsz? Mitől?”

„Hiszen tudod. A veréstől.”

Renni elbámul. „Nem tudom. Mi az a verés?”

„Az valami, ami *tőle* származik – válaszolta Pasha. – Hát a te gazdád még sohasem okozott neked fájdalmat?”

„Nem. Soha.”

„De csak ismered azt a hosszú hajlékony valamit, ami úgy suhog, ha lecsap vele ránk… Azt, ami úgy belevág a csontunkba?”

Renni a fejét csóválja. Nem tudja, hogy Pasha miről beszél. Sehogy sem megy a fejébe.

De feltételezi, hogy alighanem ez az, amiért Pasha boldogtalan.

Hogyan is lehet boldog valaki – látszott kérdezni Pasha tekintete. – Ó, persze, kezdetben, amikor még nem ismertem

ezeket a dolgokat, én is boldog voltam. De ezt az érzésemet az első ütésre elvesztettem, annyira megrémültem. S amikor az ütések egymás után csapódtak le rám. Újra meg újra, akkor már mindentől elrettentem. Nem is képzelnétek, milyen borzasztóan fáj ez a dolog. Végig égeti az egész testemet. Felgyújtja a véremet. S amikor a legrosszabbhoz ér el, akkor egyszerűen elvesztem minden reménységemet és minden bátorságomat. Ez tesz engem ilyen szomorúvá."

„Oh, – kiáltott Renni – én bizony megharaptam volna."

„Hiszen és is megkíséreltem… de akkor úgy zuhantak rám az ütések, hogy akár meg is ölhettek volna."

„Akkor el kellett volna szöknöd."

„Ne mondd ezt! Megszökni? Tőle? Lehetetlenség. Hiszen szeretem. Mindezek ellenére is, minden egyébnél jobban szeretem."

Ezek után Renni félénken George mellé húzódott, amikor egy ízben látogatóba mentek Karl lakására. Pasha egyetlen parancsszóra helyére húzódott és meg se mert mozdulni. Szerény, kemény székekkel, kemény ággyal, olcsó lim-lommal, hiányosan berendezett szoba volt. Karl némi frissítővel kínálta meg George-ot.

– Gondolkozott már azon, hogy mi lesz a maga Rennijéből?

– Még nem – vallotta meg George félénken, és megsimogatta Rennit, aki neve hallatára máris hegyezte a fülét.

– Én rendőrmunkára nevelem Pashát.

– Hogy csinálja ezt?

– Nos, a legfontosabb alap a tökéletes engedelmesség, máris megvan. Lám – szakította meg beszédjét –, nézze meg ezt a könyvet. Talál ebben utasítást mindenféle idomításra: rendőrszolgálat, küldöncszolgálat, vöröskeresztes szolgálat és vakvezető. Könnyen megtanulja ebből majd, hogyan kell csinálni.

– Érdekes – mondta George, s a könyv után nyúlt. – Igazán nagyon lekötelez vele.

Renni figyelmesen nézett Karl arcába, mintha megértené minden szavát.

– Persze egyelőre várni kell mindaddig, amíg a kutya teljesen fel nem nőtt, s csak akkor lehet idomítani.

– Ez magától értetődik – helyeselt George, és arckifejezése után ítélve alighanem Renni is teljes mértékben ezen a véleményen volt.

Mikor hazafelé indultak, Karl elmosolyodott: – Ez a könyv majd remélhetőleg kigyógyítja lágyszívű rögeszméjéből.

S mikor látta, hogy George már éppen készül visszaadni a könyvet, felnevetett: – Ne tréfáljon. Magát semmi sem fogja arra késztetni, hogy megkínozza az állatokat. Hiszen valójában én sem vagyok igazán kegyetlen velük.

Persze Pasha a maga részéről hozzáfűzhetett volna ehhez egy-két megjegyzést, ha tudott volna az emberek nyelvén is beszélni.

George mikor kiért az útra, mély lélegzetet vett. Renni hirtelen szabadnak érezte magát, valósággal őrjöngött örömében. Otthon George megmutatta anyjának a könyvet. Mikor Marie mama ezt mondta: „Add csak ide nekem”, elég készségesen csak ennyit kérdezett: – Miért?

A válasz rövid volt: – Csak.

Ez persze nem volt nagyon világos indokolás, de a két megértő ember közt ez is elég volt. Marie mama Renni elé tartotta a könyvet: – Ide nézz! Ez neked szól!

A kutya egy pillanatra végigszaglászta a könyvet s aztán mintegy ijedten visszahúzódott.

– Alighanem gyanítja, hogy mi lehet benne – s Marie mama felnevetett.

*

Néhány nap múlva George elé tette a könyvet.

– Nos? – kérdezte.

– Csak olvasd el te magad – s most nem mosolygott.

George sürgetve megismételte a kérdést: – Szeretném tudni, anyám, hogy mi a véleménye.

Marie mama anélkül, hogy egyetlen szót is szólt volna, kiment a szobából. George ebből megértette, hogy anyjának megvan a maga véleménye. Elolvasta tehát a könyvet, de ellentétben Karl jóslatával, távolról sem győzte meg az, amit olvasott. Egyáltalán nem! A „lágyszívű rögeszme" továbbra is gyógyíthatatlan maradt. Sőt, valósággal megdühödött. George egészen izgatott lett. Nyugodt modora valósággal eltűnt, valahányszor szóba került vagy eszébe jutott az, mit olvasott.

Mit szól ehhez, anyám? – kérdezte félig bosszankodva, félig tépelődve. – Időközönként egyszer a korbács. Időközönként egyszer egy alapos verés. Mit szól ehhez, anyám?

– Mindenki tegyen a maga meggyőződése szerint – válaszolta Marie mama, és igyekezett fiát lecsendesíteni. – Végeredményben nem tagadhatók azok a csodálatos dolgok, amelyeket kutyákkal végrehajtottak.

George hevesen védte a maga álláspontját. – Legalább ugyanannyit vagy még többet értek volna el verés nélkül. A minap egy rendőr mesélte nekem, hogy amíg a kutyák idomítása tart, semmilyen körülmények között sem szabad ütni őket.

Marie mama mosolygott: – Ez könnyen lehetséges.

– Biztos, hogy így van. Láttam dolgozni ezt az embert a kutyájával. Annak, hogy megszólítottam, az volt a legfőbb oka, hogy tetszett nekem az a mód, ahogy kutyájával bánt, s attól kezdve lett bennem erősebb a vágy, hogy nekem is ilyen kutyám legyen. – Ráütött a könyvre. – Ezek itt óvnak attól, hogy azt higgyük, az álatoknak lelkük van, vagy hogy igazán tudnak gondolkozni. Mindent elintéznek azzal az egyetlen

szóval: ösztön. Ösztön? Lehet-e ennél tartalmatlanabb szót képzelni? Milyen szemtelenek is az emberek. Azt hiszik, hogy egy élőlény egész belső életét ilyen egyszerűen elintézhetik. Ezek a csodálatos kutyák valósággal titokzatosak, hogy miért keresik a mi társaságunkat. Szolgaiakká csak az teszi őket, hogy mi ilyen oktalanul vágyódunk a parancsolgatásra. Éppen csak azért, mert annyit segítenek nekünk, mert annyira segíteni akarnak nekünk.

– Távol vagyunk attól, hogy igazán megérdemelnénk határtalan szeretetüket és semmilyen kétséget nem ismerő értelmes megalázkodásukat. S ezt mi túlságos biztonsággal, mind a magunkénak tekintjük. Nem tudjuk méltányolni egyszerű és őszinte lényüket s azt, hogy képtelenek hazudni, miután mi nem mindig mondunk igazat. Ki is mondta csak: „Mennél több embert látok, annál jobban szeretem a kutyákat”?

A máskor oly nyugodt George valóságos szónokká, magas röptű szónokká vált. Anyja meghökkenten figyelt rá. – Na, fiam, azt hiszem, túl messzire mentél.

– Azt hiszem, nem is mehetek túlságosan messzire. – Felháborodása megint magával ragadta. – Vajon mit tettek az emberek azért, hogy visszafizessék a kutyáknak azt a sok hűséget, áldozatot, a valódi istenítés számtalan jelét, amit az emberek mind természetesen adott valaminek hisznek. Táplálják őket? Nevetséges! A kutya eredetileg szabad, mezei vad volt. Mindig kitűnően meg tudta szerezni magának a táplálékot. Persze azért talán mégis kihalt volna, ha sok ezer évvel ezelőtt, szabad akaratából nem csatlakozik az emberhez. De amikor ezt megtette, akkor a maga számára nagyon nyomorúságos és az ember számára nagyon hasznos üzletet kötött. Gondolja csak meg, hogy milyen számtalan ellenállhatatlan eszközzel rendelkezünk, amivel magunkhoz tudjuk kötni a kutyát.

– Nem nyúlhat a csirkéhez, a libához, vagy más állathoz, mert az emberé. Ő védi és őrzi őket. Ezt rá-kényszerítettük néhány ezer év alatt. Vagy nézzük például: milyen a vadászaton? A kutya lerakja gazdája elé a zsákmányt, tekintet nélkül arra, hogy milyen nagy kísértésnek van kitéve. Ezt számtalan nemzedéken át nevelték belé és ma már senki, egyetlen pillanatra sem csodálkozik ezen. A kutya szolgál, s az ember parancsol… Némelyikük korbácsol! Így van ez! És senki sem gondolkozik azon, hogy milyen óriási tömeg adóssága van a kutyával szemben. Amerikában, azt hallom, emberségesebbek. Ott talán a nagyzási hóbort még nem lett úrrá fölöttük.

Ebben a pillanatban lassan előjött Renni, kérdőn nézett mesterére s egy kissé félénken mozgott. George szenvedélyes szavai nyugtalanították a kutyát, mert hiszen általában csendes hangon beszélt. George lehajolt, nevetett és elcsendesedett.

– Nos, mit akarsz, öreg fiú?

A kutya azonnal szelíden és örvendezve csóválta a farkát, felágaskodott George-ra és mellső lábait mellének támasztotta. – Nem – suttogta George. – Nem. Sohasem foglak megverni. Soha. – Két kezébe fogta a szép fejet, megsimogatta a homlokát a szemek fölött azon a ponton, ahol egy vékony csík elválasztotta koponyáját és az egyre selymesebbé váló szőrt.

Mikor leengedte, Renni többször egymás után nagy körben körülszaladt a szobában, a legkülönfélébb hangokon vakkantva. George nevetése csak felbátorította. Marie mama így szólt: – Tán Renni így fejlődjön, anélkül, hogy valami hasznosat tanulna? Az túlságosan rossz volna.

– Mit gondol anyám, mi az, hogy semmi hasznosat nem tanul?

– Hát nem éppen most ígérted meg, hogy sohasem fogod megütni? És ha büntetés nélkül nincs idomítás…

– Idomítás? Ha ezt kell idomításnak nevezni, akkor nem is gondolok rá többet.

– Lehet, hogy igazad van. Hisz ez csak szó. Talán Karl azért szereti ezt a könyvet, mert saját gondolatait fejezi ki. Talán más könyvek más rendszereket javasolnak, hasonlót ahhoz, amilyent a te rendőr barátod követ. Mindenképpen bőségesen van még időd. Igaz-e, Renni?

Nevének hallatára a kutya, amely éppen Kitty-vel hancúrozott, és ebben a pillanatban maga alá teperve rajta megállt, fülét hegyezte.

A macska felhasználta az alkalmat, óvatosan átsurrant lábai közt és egy szempillantás alatt, barátságosan dorombolva, elhelyezkedett Marie mama ölében.

5. fejezet

Egy napon George elvitte Rennit ahhoz az emberhez, akitől kölyök korában vásárolta.

Egy barátságos öreg házmester vezette be George-ot, megveregette Rennit, aki kedvesen csóválta a farkát, de kissé félénken mozgott.

– Derék kutya – dicsérte. – A mieink közül való?

George igennel válaszolt.

Jöjjenek be – sürgette őket. A gazdának kellemes meglepetésben lesz része.

Bentről szenvedélyes lárma hangzott. – Vogg úrnak éppen nézeteltérése van az egyik legénnyel – magyarázta a házmester.

Mikor beléptek a szobába, Vogg nem is vett róluk tudomást, és szitkozódva közeledett az istállófiúhoz, aki szinte megdermedve állt vele szemben.

– Te lusta csirkefogó! – kiáltott. – Te pokolravaló naplopó! Elevenen megnyúzlak!

Mialatt így kiabált, George körülnézett a szobában. A bútor régimódi volt. A falon számos versenyló, drótszőrű foxi és bátor farkaskutya fényképe lógott. A szobában olyan félreérthetetlenül uralkodott a kényelem és megelégedés hangulata, hogy George a férfi veszekedése ellenére is egészen békés légkörben érezte magát.

Az istállófiú végre kiszabadult. Vogg George-hoz fordult, és nyugodt hangon megkérdezte:

– Miben állhatok szolgálatára?

George nagyon udvariasan válaszolt; – Én csak azt akarom tudni, hogy meg van-e elégedve Rennivel?

Kívülről, nyilvánvalóan a kutyaházak felől tompa, de heves ugatás hallatszott. Renni, orrát földre szorítva, fülét hegyezve, figyelmesen hallgatózott az ajtó felé, de nem mozdult addig, amíg a férfi keze rá nem nehezedett hátára és nem szorította le négy lábát; de hiába igyekezett egészen lenyomni.

– Nagyon rendben van – mondta Vogg. Aztán megfogta a kutya fejét, felemelte és kinyitotta száját s megfordította. – Jó növésű – mondta. Most Renni óvatosan megszaglászta a maga emberét és először lassan, majd kissé élénkebben megcsóválta farkát, odadörzsölte nyakát Vogg nadrágjához, aztán nyugodtan, fejét egyre határozottabban kifelé fordította valahányszor kívülről élénkebben hangzott az ugatás. A két férfi csendben figyelte a kutya néma játékát.

– Minden tekintetben kifogástalanul bántak vele –, állapította meg Vogg és hirtelen felvillanással szemében, élesen megkérdezte: – Nem veri túl sokat?

– Egyáltalán nem verem – mosolyodott el George. – Nem tudnék megütni egy kutyát.

Egy kicsit ügyetlennek érezte magát és nem nyerte vissza biztonságát addig, amíg Vogg fel nem kiáltott:

– Ez nagyszerű! Ugyanígy vagyok vele én is.

– A legtöbb ember, aki veri a kutyát és korbácsot is használ – folytatta aztán – sőt, olykor botot is, azért teszi, mert ez a legközkeletűbb és legegyszerűbb út a szemükben arra, hogy célhoz érjenek. Ezekben talán semmiféle jóérzés sincs az állattal szemben, Mások azért verik a kutyát, mert így a legkönnyebben bizonyíthatják be, hogy valami fölött uralkodnak. Ezek rendszerint feljebbvalóik vagy feleségük által megfélemlített emberek. Ha nekiállnak verni a kutyát, akkor egyszerűen bosszút állnak a saját megalázottságuk érzéséért.

Nem gondolnak arra a szörnyű kínzásra, amit a szegény párára mérnek elkeseredésükben.

Legrosszabbak mind közül azok, akik csak azért tartanak kutyát, hogy szabad folyást engedjenek kegyetlen ösztöneiknek. Ezeknek valóságos örömet okoz, ha ütni kezdik a kutyát és ez is teszi képessé őket arra, hogy üssék. A fene egye meg őket!

George boldog volt, hogy ettől a kitűnő szakértőtől a magáéval teljesen azonos szempontokat hallhatott.

– Tehát ön lehetségesnek tartja, hogy idomítással komoly eredményt lehet elérni minden verés nélkül?

Rövid, haragos nevetés után hangzott a válasz: – Az illető embernek türelmesnek, a kutyának pedig rendkívül tehetségesnek kell lenni. – Renni feje George térdén pihent. Kedvesen simogatta. Vogg folytatta, mintha hangosan gondolkoznék: – Verés nélkül… Mostanában azok az idomítók, akik oroszlánokat és tigriseket ugratnak át tüzes karikákon vagy más ostobaságra tanítják őket, nos, ezek az emberek ma mind azt állítják, hogy fenyítések nélkül érték el eredményeiket. Én nem hiszem. – Egyre hangosabban kiabált. – Nem tudom, nem akarom és nem is lehet elhinni! – Megint röviden, haragosan felnevetett. – Ez biztosan hazugság. Miért ugrálnának oroszlánok vagy tigrisek bársony emelvényeken

vagy lovagolnának vad lovakon vagy tennék azt a sok egyéb bolond dolgot, ami teljesen idegen igazi természetüktől? Elég rájuk nézni ahhoz, hogy megláthassa milyen megfélemlítettek, hogy kiirtottak belőlük minden ősi ösztönt. Verés, pálca és a nagy ostor és minden egyéb kínzás nélkül! Hazugság! Ez teljesen lehetetlen.

A közönség elfogad ilyen zavaros, bolond hazugságokat, mert élvezni akarja az idomítást anélkül, hogy lelkiismeret-furdalást kelljen éreznie. Írók azt közlik drágalátos közönségükkel, hogy a tigris csak a fogságban igazán boldog. Nincs másra szükség, minthogy elég hangosan mondjon ki valamit, és ha kimondta, még továbbra is többször hangoztassa, és a közönség el fogja hinni, tekintet nélkül arra, hogy milyen esztelenség, milyen lehetetlenség! Az a legenda, hogy India és Afrika vadállatai vágyódnak a ketrec és a cirkusz után, távolról sem a legrosszabb hazugság, amit szőröstül-bőröstül lenyeltek az emberek. Irgalmas Isten! Az emberek üres fejében és kegyetlen szívében még ennél sokkal zavarosabb dolgok is kavarognak. A méreg terjed, akár egy járvány. Igazi fertőzés! Éppen mivel mindezt beadták nekik, itt Európában az emberek elfogadják azt a megátkozott eszmét, hogy az emberek saját maguk is szívesen választják a szolgaságot a szabadsággal szemben!… Nos, beszéljünk tovább a dologról…

Megállt és gondolkozva, ragyogó arccal leült. George nem merte megzavarni. Később Vogg mégis felemelte tekintetét. – Tulajdonképpen mit is akartam mondani?

George halk hangon szólt: – Nem tudom.

Vogg megszólalt: – Sajnálom. Gyakran elveszítem a beszélgetések fonalát, ha olyanokkal beszélek, akik rendesen bánnak a kutyákkal… Nos, gyere ide Renni.

A kutya azonnal odament. – Rendes gazdád van Renni. – Renni a farkát csóválta és igazi kedvességgel hozzá dörgölte testét.

6. fejezet

Egy időben napokon át ömlött az eső a szürke égből. Az eső folyamatosan verte a házat, a tetőt és az utat. Azután meg lendületbe jött és szünet nélkül nehezen csapkodott éjjel-nappal az ablakpárkányokra, és a levegő jeges hideg lett.

Rennit csak itt-ott engedték a szabadba egy-egy körbefutásra. A kandallóval szemben feküdt, és Kitty lábát magához ölelve figyelte a lángnyelvek játszadozását. Renni elálmosodva hunyorogni kezd és igyekszik fejét mellső lábaira lefektetni, de valahányszor megkísérli ezt, a macska figyelmeztetően arcába csap. Renni felriad, engedelmesen felébred, felemeli fejét egy időre, de hiába, mert ismét túlságosan elálmosodik; feje megint lassan lehanyatlik, és erre újabb intésben részesül. Végül aztán oldalra fekszik és Kitty melegíti a nyakát.

Így már elalhat.

Egyszerre gazdája hangja ébreszti fel.

George az ablak mellett áll, és anyjához szól: – Látja anyám is azt, amit én látok?

Marie mama mereven néz a kerítés felé.

– Úgy néz ki, mint egy nagy rongycsomó, amit valahonnan lesodort az eső.

– Nem – mondta George –, az a rongycsomó most éppen megmozdult. Lám, most megint. Valami élőlény.

– Kiszaladt az előszobán át a kertbe. A kerítés közvetlen közelében egy nagyon öreg selymes szőrű vizsla feküdt, rettenetes állapotban, teljesen kimerülten, tetőtől talpig sárral borítva. Csöpögött róla víz és borzongott. Rettegve elhúzódott, amikor a kerítés ajtaja felnyílt, és szinte remegett félelmében, ahogy George közeledett hozzá. El akart menekülni, de túlságosan gyenge volt. Megadóan lefeküdt a teljesen átázott

talajra és szánalmasan rettegve nézett fel, ahogyan csak egy haldokló állat tud nézni.

– Te szegény pára – mondta George lágyan –, gyere be!

De a kutya nem mert megmozdulni. – Gyere! Gyere hát! – George legbehízelgőbb hangján valósággal könyörgött. De meghökkent. A kutya meg se mozdult. George lehajolt, megsimogatta átázott szőrét, érezte, hogy a kutya milyen rettenetesen sovány, aztán kedves hangon így szólt hozzá:

– Gyere be, segíteni akarok rajtad. Éhes vagy és fázol. Bízzál bennem. Gyere be! Gyere hát!

A kutya kételkedve, félénken felnézett George mosolygó arcába; habozott, de végül úgy látszik, megértette, hogy nem fenyegeti semmi. George a küszöbön át betuszkolta a kertbe, szóval bátorította, és olykor a kezével is segítette, amíg végül a vizsla ingadozó lábán követni kezdte. Az előszobában George kissé megdörzsölte, megszárította. Nagy csomó régi rongyot és zsákszövetet használt fel hozzá.

– Várj csak – mondta Marie mama. – Azt hiszem, maradt itt egy kevés tej és rizs.

– A szegény állat úgy látszik csaknem éhen hal. Nézzük meg, hogy egyáltalán tud-e valamit enni, és hogy benne marad-e az, amit lenyelt.

Ő is mélyen meg volt hatva.

Eleinte a kutya egyáltalán nem is ment a tál közelébe. Anya és fia egyaránt simogatták. Végre aztán ráeszmélt, hogy miről van szó, összeszedte bátorságát és egyik szemével feléjük hunyorgatva, lenyelte azt a néhány falat lágy rizst, ami előtte volt. – Egyelőre elég lesz ennyi – óvatoskodott Marie mama. – Adj neki egy korty meleg tejet. De ne többet, csak egy kortyot.

George felemelte a vizsla csukott száját, szétfeszítette ajkát, az egyik oldalon egy kanállal, mint egy csőbe, beöntötte szájába a tejet. Aztán még egy és még egy kanállal. A kutya úgy fogadta mindezt, mint mindent, ami itt saját akaratán

kívül történt vele. Úgy látszott, hogy végkép belefáradt az életbe, hogy jóformán eszméletlen.

– Na, most gyorsan fektessük le valahova és melegen takarjuk be – mondta George. – Aztán kivitték a konyhai tűzhely mellé, ahonnan még egyre áradt a meleg, betakarták egy öreg pokrócba, és óvatosan lefektették. A kutya remegése megszűnt. Kezeik közt elaludt, a végső kimerültség mély álmába merült.

Ez alatt Renni hangosan csapkodva zörgette és lökdöste kívülről a konyhaajtót.

– Majd reggel öregem, majd reggel – magyarázta neki George. Renni tudta, hogy idegen kutya van a házban és sokáig tartott, amíg megnyugodott.

A következő nap előtt Renni csak rövid ideig láthatta a vizslát. Csupán a macska lopakodott be a szobába, ahol megmosták szegény párát. Ott leült a kis ablakpárkányra és nyalakodva mosta az arcát. Mivel látta az öreg vizslát, kíváncsisága kielégült. A kutya ellenállás nélkül, de nyilván ismét saját akaratától függetlenül ott állt a meleg vízzel telt fahordóban, mialatt a tisztító hullámok átcsaptak rajta. Anya és fia kétszer-háromszor egymás után újra meleg vízzel töltötték meg a hordót, de előzőleg minden alkalommal ki is mosták alaposan. Nem kímélték a fáradságot. Mikor aztán végül szabadon engedték áldozatukat, kisegítették a hordóból és engedték, hogy ő rázza le saját magát, de nem igen tudta ezt megtenni, mert ehhez nem volt elég erős. Így tehát néhány meleg terítőt borítottak szánalomra méltó testére.

– Kétségtelen, hogy valaha szép kutya lehetett – mondta George, mialatt Marie mama a kutya megszárításával foglalatoskodott. Bőrén nagy barna foltok tűntek elő. Szőre hófehér volt, és barna fején, orrától homlokáig hosszú fehér csík húzódott. Sötétbarna füle hosszan lelógott. A fülei olyan hosszúak voltak, hogy az orra előtt akár összeértek volna. Lábain szétszórt, kis barna pettyek látszottak.

– Hamarosan megint szép lesz – ígérte az anya –, ha elég jól fel tudjuk táplálni.

– Hogyan nevezzük majd? – kérdezte George.

Sokféle névvel próbálkoztak, de a vizsla egyikre sem reagált.

– Nevezzük Némónak – javasolta George, akinek volt némi fogalma a latinról. – Hiszen valóban senki fia. Igazi hajótörött élet, elveszett lélek.

Némó gyorsan lenyelt egy második adag tejberizst. Akkor aztán kihozták a szobába.

Továbbra is bizonytalanul imbolygott erőtlen lábain, és farka két hátsó lába között csüngött.

Így találkozott össze Rennivel. És első pillanatban egészen rémültnek látszott. Renni érdeklődő volt. Némó magától a hátára feküdt, és kinyújtotta négy lábát – ez a mozdulat azt jelentette: „Légy szíves, ne bánts engem." Renninek távolról sem jutott eszébe, hogy megbántsa a szánalmas alakot. Barátságosan csóválva farkát, végigszaglászta Némót. Kitty leugrott és kísérletképpen kinyújtotta lábát az idegen felé. A vizslát megzavarta a macska, megzavarta Renni barátságos magatartása.

Nagyon-nagyon lassan kissé összeszedte magát, és egy félénk mozdulatot kockáztatott Renni felé. De csak egyik szemét érte el. Renni nem mozdult. Sőt, ellenkezőleg: nekiült, hogy nyelvével végigmossa a szegény pára sovány arcát.

– No lám – mosolygott Marie mama máris kezdenek megbarátkozni.

– Renni mindenkivel szívesen megbarátkozik – jelentette ki George. – Megérti, hogy Némó szerencsétlen.

– Úgy látszik, mintha Kitty is értené ezt – hangsúlyozta Marie mama. Most tehát már hárman feküdtek együtt Renni fekhelyén.

Némó nyomban ismét aludni tért. Kitty felugrott, néhány pillanatig dorombolt, aztán ő is elaludt. Renni úgy tett, mintha

egy ideig őrt állna felettük, de alig telt néhány percbe, és ő is elaludt. Az éjszaka folyamán Némó felébredt, nyújtózott és sóhajtott. Renni abban a pillanatban már ébren volt. Ez alighanem összefüggött a kutyáknak azzal a Renniben is meglévő közös képességével, hogy bármikor, egy pillanat alatt el tudnak aludni. Kitty meg sem mozdult. A házban koromsötétség volt.

„Miért vagy olyan szomorú?" – kérdezte Renni.

„A gazdám után vágyódom" – suttogta Némó.

„Vele kellett volna maradnod."

„Hogyan maradhattam volna vele, amikor elkergetett?"

Ha meg elkergetett, akkor miért vágyódol utána?"

„Mert… ragaszkodom hozzá… annak ellenére…"

„Miért kergetett el?"

„Mert öreg vagyok, és nem használhat már semmire. Oh, az utolsó napok szörnyűek voltak. Ütések, semmi ennivaló, rúgások…"

„Én semmit sem tudok ilyesmiről."

„Nos, engem mindig csak vertek. Régen azért vert meg, mert nem tudtam néha ellenállni annak, hogy egy nyúl után iramodjak. Persze ez valóban tilos volt."

„Nem kellett volna megtenned."

„Uralkodtam ezen a szokáson, de milyen sok fáradságomba került! Vagy például nem találtam meg egy fácánt, amit lelőtt. Ez újabb verést jelentett. És talán pedig ő maga hibázta el a lövést… megint csak a korbács."

„És te mégis ragaszkodol hozzá? Te ostoba kutya!"

„Nem, nem vagyok ostoba. Távolról sem. Mert gyakran kedves is volt hozzám. És az nagyszerű volt, ha megsimogatott… olyankor, amikor boldog volt. Ezt sohasem felejtem el… De sajnos, nem nagyon gyakran volt boldog."

„És azt el tudod felejteni, hogy kikergetett?"

„Nem, az túlságosan szörnyű volt."

„Hogy történt?"

„Kirúgott a házból. Annak ellenére, hogy fájt az egész testem, visszakúsztam az ajtajához. Elkergetett. Újra és újra. Úgy éreztem, hogy ott nyomban meghalok."

Kitty vékony hangja megszólalt: „Én nem értem az ilyenfajta népet. Ilyesmi velem csak egyszer történhet meg, és akkor is igen rövid időre. Én összekarmolnám addig, míg nem vérzik, s aztán elszaladnék." S most meggörbített hátával és felborzolt szőrével valóban olyan volt, mint egy fenevad. A kutyák bámultak rá.

„Hát te nem szereted a gazdádat?" – dadogta Renni.

„Nekem nincs gazdám – jelentette ki Kitty. – Engedelmeskedni valakinek, akinek kedve telik a verésben… csak ti, hülye kutyák vagytok erre képesek."

„Ha te ilyen vagy, akkor én eddig nem ismertelek téged", – mondta Renni megrendült hangon.

„Nos, akkor most megismertél." – Kitty leugrott, ügyesen Renni oldalához gurult és dorombolni kezdett. Egy ideig mind a hárman csendben maradtak.

„Micsoda gazdád van!" – suttogta Némó. – „Igazán irigyellek. Nagy dolog, ha az élete végén ilyesmi ér valamelyikünket, mint engem ma. Sohasem gondoltam volna, hogy lehessen valahol is ennyi kedvesség, ennyi részvét. Meg kell mondanom, hogy még soha segítség olyan jól nem esett nekem, mint amiben itt volt részem. Ebben a borzalmas időben fáradt, öreg lábamon napokon át barangoltam egyedül, éhesen. Összeszedtem minden erőmet."

„Szeretném megszeretni a gazdádat… de nem tudom. A ragaszkodás régi gazdámhoz, bármily kegyetlen is volt velem, továbbra is bent él a szívemben. Nem tudom kiirtani. Halljátok, amit beszélek?"

De sem Kitty, sem Renni nem hallották a szegény vizsla suttogását. Mindketten elaludtak. Némó sokáig bámult szomorúan a sötétségbe. Végre aztán ő is újból elaludt. Eleinte nehéz álmok varázsolták szeme elé legutóbbi szenvedéseit.

Lábát testéhez szorította, és elkeseredetten lihegett, mintha rohanna. Magas, vékony, de nem messzire ható hangon vonított. Kicsit később egész öntudatlan, mély álomba merült, és ez ismét visszaadta erejét.

Ember és állat között van valami örök korlát, s még akkor is megmarad köztük bizonyos távolság, ha legjobb viszonyban élnek is egymás mellett. A két jóságos ember, George és az anyja, mit sem sejtettek védenceik éjszakai beszélgetéséről. Örömmel látták, hogy Renni, Kitty és Némó megbarátkoztak egymással. Örültek, mikor látták, hogy hárman ugyanabból a tányérból eszik meg eledelüket és hogy Renni és Kitty valamivel többet hagynak Némónak, aki mindent lenyelt, amit olthatatlan étvágyának meghagytak.

– Renni úgy viselkedik, mint egy úr –, dicsérte George a kutyáját.

– Kitty pedig valóságos hölgy – mosolygott Marie mama.

– Nézzen csak oda, anyám! Látja? Némó kicsit máris erősödött.

Magához hívta a vizslát, az alázatosan odasietett, lefeküdt a hátára George lába elé, és félénken csóválta a farkát. George megsimogatta és kedvesen szólt hozzá:

– Na, Némó, ne félj. Ne légy olyan ijedős, félszeg – mondta.

Mindez nem segített. Az öreg kutya a saját megszokott neve helyett idegen nevet hallott. Itt biztonságos helyre talált, de nem érezte otthon magát. Gondolatai máshol jártak. Minden pillanatban valami új meglepetést várt és nem tudott hinni ebben a tartós kedvességben.

Volt számára benne valami érthetetlen. Megzavarta. Renni minden féltékenység nélkül figyelte, amint Némót kényeztetik. Kitty gyakran csábította játékra Némót, de Némó nem tudott játszani. Igazi szabadság csak akkor volt, ha a három állatot magukra hagyták.

George és anyja tudomásul vették a vizsla félénk természetét, és lemondtak arról a kísérletről, hogy megváltozzék, vagy hogy közelebbi barátságot kössenek vele.

7. fejezet

Az élet tovább ment a maga békés útján.

– Megpróbálnék egy kísérletet, hogy vajon a kedvesség elvezet-e olyan eredményhez, amilyent remélünk tőle. Vagy talán még messzebbre is. Látja, anyám, milyen okos és szíves Renni? Ha sikerül, akkor nagyszerű! Ha nem, akkor elejtem a tervet.

– Mit akarsz kezdeni vele?

– Nem akarom kegyetlenségre, embervadászatra nevelni, hogy bűnözők nyomát szimatolja. Ez nem az a fajta munka, amit én magamnak kívánnék. Renninek segítségre késznek kell lennie. Jót kell tennie. Ez az, amire természete elhívatja.

Most nagyon érdekes idő kezdődött, melynek folyamán George nyugodtan nekilátott, hogy Rennit rendszeresen idomítsa. Nagy örömére pompás képességeket talált a kutyában, ösztönöket, amelyeket szinte észrevétlenül felkeltett benne a kedvesség, és amelyek a dicséretek hatására egyre jobban és jobban kifejlődtek. George nem egy ízben fedezett fel valamilyen különös pillantást Renni szemében. A végtelen bizalom, a mély ragaszkodás pillantását, és nemcsak a megértés hő vágyát, hanem önmagának a megértésnek örömét is.

Mintha Renni egyre inkább némán, de makacsul kérlelte, bátorította volna George-ot, hogy adjon valamilyen parancsot, amit ő a leglelkesebben teljesíthet.

Kevés időbe telt megszoktatni Rennit, hogy csendben fekve maradjon, ha George elment; tökéletes csendben, ahelyett, hogy felugrálna és utána szaladna. Ez volt az első lecke. George így szólt: – Feküdj le, öregem – és Renni öt vagy hat kísérlet után megértette, hogy mit kívánnak tőle. Renni az első parancsszóra lefeküdt, olyan sebesen, mint a villám.

Ezért mértéktelen dicséretben és sok simogatásban részesült. George gyakran és hosszan beszélt hozzá, és Renni fülét hegyezve, orrcimpáit kifeszítve figyelt.

– Valami igazán komoly dolgot fogunk most mi ketten csinálni – mondta George. – Majd alaposan megmutatjuk Karlnak, hogy mit tudunk véghezvinni korbács nélkül. S akkor talán majd ő is jobban bánik szegény Pashával, mi?

Renni úgy tett, mintha minden szót pontosan értett volna. Az egyetlen dolog, amit megértett, az a beszéd volt. Az egyetlen dolog, gondolta George, és minden alkalommal meghatódott e gondolattól, hogy ez az „egyetlen". Milyen közel kerülhet egy kutya az emberhez, és ugyanakkor mégis milyen messze marad tőle, milyen messze vagyunk mi magunk is egymástól, minden barátságunk és ragaszkodásunk ellenére is.

*

Hosszú időbe telt, amíg Renni eljutott arra a pontra, ahol megértette, hogy George kinyújtott keze utasítást jelent számára: feküdjön le. Időbe telt az is, amíg engedte George-ot elmenni úgy, hogy nyugodtan megmarad a helyén és csak akkor száguld utána, amikor George felemeli karját, hogy hívja. Az idomítás e korszaka folyamán George gyakran haragot érzett szívében, és közel volt ahhoz, hogy veszekedjen. De mindig néhány mély lélegzetet vett, és gondolatait megint a szegény állat védtelensége felé fordította. És visszaemlékezett: – Nos… miért kezdtem Rennivel sokkal

korábban, mint ezt általában ajánlják? Ezt nem szabad elfelejtenem, semmi esetre sem. – Olykor szemben áll Rennivel, és lágyan így szól hozzá: – Hogyan is vetemedhetik valaki arra, hogy bántalmaz téged, kedvesem? – És így rendszerint a jó érzések elsimították a zavarokat. Immár, egyedül a kutyával, George kemény időt töltött. Anyja előtt titokban tartotta, hogy nehézségek merültek fel. A legkomolyabb fáradságot vállalták magukra. Délután messzire elmentek a várostól, hazulról, és ha Renninek is volt valami beleszólása, messze maradtak Karltól is. Renni nem szerette túlságosan közel tudni magához Karlt, és érezte, hogy nagyon jól ellehet Pasha nélkül is.

Közben Némó megszokta a kert homokos útját, közömbösen fogadta a macska kacérkodását, és nagy alázattal vette az anya kedveskedését. Továbbra is – egy terhes és fájdalommal teli élet után – megtört, elkínzott, száműzött roncs maradt.

George és Renni semmiféle rendszer szerint nem dolgoztak. Voltak napok, amikor George nem érezte alkalmasnak magát, feladta a dolgot, másfelé járatta gondolatait…

Olga emléke körül, vagy a körül a vágy körül, hogy szeretne egy új barátot, akár férfit, akár nőt; vagy életének mindennapi gondjai körül.

Aztán voltak napok, amikor Renni nem mutatott igazi érdeklődést. Látszatra elfelejtett mindent, amit eddig tanult, és képtelen volt arra, hogy bármi újat is tanuljon. Gépiesen jártak ilyenkor egymás mellett. Olykor Renni elrohant és nagy körben száguldozott, amíg aztán legelső hívásra visszatért az elhagyott George oldalára. Végeredményben minden körülmények között és tekintet nélkül hangulatára, mindig engedelmes volt.

*

De miután megismerkedtek Bettinával, új érdekesség lépett életükbe. Ezen a napon Renni teljes csendben feküdt a földön, ahogy George parancsolta, és George bizonyos messzeségre eltávolodott tőle. Éppen azon a ponton volt, hogy felemeli a karját és így magához hívja a kutyát, amikor észrevette, hogy egy lány áll meg Renni mögött, fölé hajlik, és beszélni kezd hozzá. George lassan közeledett, és hallotta a lány hangját: – Rendes kutya! Derék legény! És még szép is vagy. Szívesen megsimogatnálak, kedvesem, de nem merem.

Renni csendben feküdt, a lány felé hunyorított anélkül, hogy felemelte volna fejét vagy akár a legkisebb farkcsóválást is megengedte volna magának.

– Kérem, csak nyugodtan simogassa.

A lány tágra nyílt szemmel fölegyenesedett. – Oh, bocsánatot kérek. Itt láttam feküdni a kutyát… – zavartan abbahagyta.

George megadta a jelet, amely feloldotta Rennit mozdulatlan várakozásából. Lábra ugrott, és örvendezve forgolódott gazdája és ugyanilyen féktelenséggel új ismerőse körül is, aki szívbeli örömére melegen megsimogatta.

George érdeklődve nézett a lányra. Nem nagyon csinos, de fiatal és kedves. Nagyon egyszerűen öltözött, kalapot sem viselt. Nehéz, mahagónivörös haja vastag fonatokban övezte fejét.

– Miért kell… – megakadt. – Mi a neve ennek a gyönyörű állatnak? – És mikor megtudta a nevét folytatta:

– Miért kell Renninek itt egyedül feküdni?

– Ez gyakorlás. Éppen hadiszolgálatra idomítom Rennit.

– Oh, kedvesem! Szegény állatra mennyi verés vár! – Megsimogatta Rennit, aki szinte mosolyogva nézett rá. – Kedves, derék Renni – folytatta. – Szegény, jó kis kutya!

George szerette volna megkérdezni: „olyan kegyetlennek látszom?”, de e helyett ezt mondta: – Hát olyannak látszik ez a kutya, mintha gyakran megvernék?

A lány vállát vonogatta. – Nem, távolról sem. De a kutyák jószívűek és megbocsátok. El sem képzelheti mennyire…

– Nos, kisasszony, éppen az én szavaimat használja. Ezt az én Rennimet azonban, amióta él, még soha egyetlen ütés sem érte.

– Igazán? – kiáltott a lány. – Végtelenül örülök ennek. Ez pompás! – Letérdelt és magához szorította Renni fejét. – Hát neked igazán ilyen jó gazdád van?

– Látja, kisasszony, éppen kutyaidomítással kísérletezem. S ezt is büntetés nélkül akarom végrehajtani, holott mások csak korbáccsal és bottal érik el ezt a célt.

A lány arca ragyogott. – Ó, biztosan sikerülni fog. Tudom, hogy sikerülni fog, a kutya olyan jóakaratú, alkalmazkodó, és olyan ösztönös… De kérem, ne szólítson engem kisasszonynak… – S ezt egész egyszerű közvetlenséggel mondta. Sovány arca mélyen elpirult. – A nevem Bettie Holman. A barátaim Bettinának szólítanak.

Nyilván jól érezte magát a fiatalemberrel. Cserébe George is megmondta a maga nevét és ragaszkodott hozzá, hogy George-nak szólítsa. Bettina elmesélte neki, hogy apja vasutas volt, már nyugdíjban van. Anyja nem él. Három felnőtt fivére dolgozik, mint villanyszerelő és mint gépész. Ő maga, a legfiatalabb, most éppen mint szolgálóleány munkát keres. – Nagyon nehéz dolog ez – mondta sóhajtva. Mindössze tizennyolc esztendős volt, és még sohasem dolgozott.

Mialatt Rennit simogatta, érdeklődve figyelte, amint George mesélt saját magáról, anyjáról s Voggról, a kutyatenyésztőről. Sőt alkalma volt meghallani George elméletét az állatokról és különösképpen a kutyákról.

Mire elváltak, már jó barátok voltak. George a legnagyobb izgalomban tért haza. Egyelőre még egy szót sem szólt anyjának erről a találkozásról, de Rennivel való kísérletéről sem.

Másnap megbeszélés szerint ugyanazon a helyen találkozott Bettinával. Ettől kezdve rendszeresen találkoztak a szabadban.

– Rennit arra akarom tanítani, hogy sebesült embereket keressen. Meg kell találnia a maga emberét, utána nyomban sietve visszaszaladni gazdájához, hogy aztán oda vezesse a tett színhelyére. Nehéz, szörnyen nehéz munka.

Bettina nagyon bizakodó volt. – Nehéz? Ám legyen, de Renni megállja majd a helyét, ugye, Renni? Nem fog sok időbe telni.

– Nos, persze ilyen könnyű nem lesz a dolog, Bettina. Gyakorlásra, sok fáradságra, de elsősorban nagy türelemre van szükség. Nagyon nagy türelemre.

– Maga elég türelmes. – A lány minden kacérság nélkül mosolygott. – Lám, velem is milyen kedves.

– Mi jut eszébe? Mintha magával szemben egyáltalán szükség volna türelemre. Hiszen maga nagyon kedves.

A lány más tárgyra tért. – De nekünk magunknak is szükségünk lenne valamilyen segítségre… Valakire, aki megjátssza a sebesültet.

George megragadta a lány kezét. – Köszönöm Bettina.

A lány visszahúzta kezét, amit önkéntelenül adott oda. – Megköszöni nekem? Ugyan, mit?

– Hogy azt mondta: „nekünk”.

Bettina elpirult kicsit, habozni látszott. – Talán egyik fivérem…

*

Mikor George fellelkesedve hazatért, anyja csak ennyit mondott: Egy lány…? Ne felelj, fiam. Tudod, hogy nagyon boldog lennék, ha…

Ámde George válaszolt. Egyre csak válaszolt és válaszolt. Anyja néhány szava egyszeriben feloldotta egész félénkségét.

Egyszerre kiöntötte szívét. Egy kicsit akadozva, de megkönnyebbülve beszélt neki Bettináról… és ugyanakkor részletesen elmondta Rennit illető terveit is.

Marie mama a legcsekélyebb meglepetést sem árulta el. Jól ismerte George jellemének erejét és kedvességét. Teljesen megbízhatott benne. Ugyanúgy tudomásul vette tartózkodását és hallgatagságát, amint most bizalmas elbeszélését is elfogadta: mint valami magától értetődő és természetes dolgot. Marie mama megsimogatta Rennit. Csak ennyit mondott:

– Olyan okos ez a kutya. Ha elég türelmes leszel, ti ketten majd valahogy megcsináljátok a dolgot.

Bettináról szó sem esett többet. De néhány nappal később, este, éppen mielőtt lefeküdtek, Marie mama egyszerre megjegyezte: – Szeretném megismerni. George tudta, hogy kire gondol.

George beszélt Bettinával. Aztán beszámolt anyjának: – Nem tud elég bátorságot összeszedni ahhoz, hogy idejöjjön.

Marie mama nem szólt semmit. Azt gondolta, hogy teljesen megérti ezt a finom érzésű kislányt.

8. fejezet

George kedves idillikus élete olykor szélsőségek felé hajlott és néhány viharos eseményen ment át.

Itt volt mindjárt a jelenete Karllal. Itt volt találkozása azzal az emberrel, akit megcsaltak. De itt volt az orosz család érkezése is, ami a leginkább felborította a dolgok rendjét.

George egy ízben ismét elment látogatóba az öreg Vogghoz. Tanúja lett egy igen heves jelenetnek, amely a kutyatenyésztő és Karl között játszódott le.

Mikor George belépett, Vogg éppen ezt mondta:

– Soha többet nem fogja visszakapni Pashát. Itt van, visszaadom a pénzét! Nem tartozunk egymásnak semmivel. – Nyugodtan beszélt, de hangján áthallatszott az elfojtott bosszúság. Pasha ott feküdt a padlón. Karl egyszerre feldühödött ere a hangra.

– Dehogynem tartozunk egymásnak. Szó sincs róla. Távolról sincs szó róla! Megvettem a kutyát és megfizettem érte. Megértette? Az én tulajdonom.

Vogg továbbra is nyugodtan válaszolt. – Megvette? Igen. Azzal a feltétellel, hogy rendesen bánik vele.

– Azt is teszem. Biztosan azt teszem viharzott Karl.

– Nem – makacskodott Vogg. Most már hangja megremegett. – Nem! És a korbács a kezében tanúskodik ön ellen. Ahogy ezt használja, s túl gyakran használja…

– Nem a maga hivatása ítélni e fölött. Egyáltalán nem maga az illetékes erre! – Karl dühöngött.

Vogg haragosan mosolygott. – Éppen ez az, amit megfelelően meg tudok ítélni. Sokkal jobban meg tudom ítélni, mint maga. Pasha félénk viselkedése mindennél jobban bizonyítja, hogy mennyire igazam van.

– Úgy – gúnyolódott Karl – talán a végén még idejövök magához megtanulni, hogy hogyan kell bánni egy kutyával. Maga úgy látszik ezen a téren a „nagyfejű”.

– Számomra a lehető legközönyösebb az, hogy maga mit akar tanulni és mit nem.

Vogg látszatra még mindig teljesen nyugodt volt.

– Véleményem szerint azt, hogy emberséges legyen, senki sem tanulja. Ez valami, ami vagy megvan a természetében… mint ennek az úrnak például. – George felé mutatott. – Az embernek vagy van szíve, mint ahogy neki van, vagy olyan nyers fickó, mint amilyen maga!

– Úgy? Nyers fickónak nevezett engem? – csapott fel Karl hangja. – Maga lesz a tanúm – mennydörgött George felé.

– Nem neveztem magát semminek – hangzott a válasz. – Csupán egyszerű megállapításokat tettem az ön jelleméről.

– Ezért a sértésért bíróság előtt fog felelni – pattogott tovább Karl.

– Nagyon szívesen – helyeselt Vogg. – Felelek minden szóért, amit kimondok. Mindenesetre maga nem teljesítette a feltételeket, én visszalépek, és az üzletet semmisnek nyilvánítom. Itt a pénze. Ha nem fogadja el, akkor majd letétbe helyezem a megfelelő hatóságnál.

Karl dühe tetőfokra hágott. – Maga idegen kutya! Hogy merészel itt törvényeket csinálni?! Majd megtanulja, hogy ki itt az úr.

Erre már Vogg is fellobbant. – Ne kiabáljon itt – parancsolta fogát csikorgatva. – Úgy viselkedik, mint a bolond. Emlékeztetni kívánom rá, hogy itt az én házamban van.

Karl elhallgatott. Vogg egyre hangosabban és hangosabban beszélt. – Szóval idegen vagyok? Lehetséges. De igazság és emberség szempontjából nem vagyok idegen. Maga idegennek nevezett engem? Takarodjon innen! Azonnal! Különben… – ellenlábasához lépett és felemelte öklét.

George már készen volt, hogy közéjük vesse magát, de Karl elfojtva haragját az ajtó felé fordult. – Gyere Pasha – kiáltotta.

A kutya ugrásra készen felemelkedett.

– Megállj! – mennydörgött Vogg. Megragadta Pasha nyakörvét és a pult mögé húzta. – A kutya itt marad.

Karl kirohant s olyan erővel csapta be maga mögött az ajtót, mintha egy pisztoly dördült volna el.

Nos, öregem – nevetett Vogg Pashát simogatva, aki alig merte a farkát csóválni –, végre megszabadultál kínzódtól. – Aztán George felé fordult. – Ez az ember közönséges csirkefogó, nem igaz?

– Hogy kezdődött az egész dolog? – kérdezte George.

– Igazán nem tudom, hogy mit keresett itt. Alighanem azt hitte, hogy majd megcsodálom az ő nagyszerű fegyelmezési módszerét. Nem, köszönöm, ebből nem kérek. Ez nem nekem való. Megparancsolta a kutyának, hogy feküdjön le, persze a maga nyers modorában. Már az első dolog nem tetszett nekem. Bátorítani akartam szegény párát; barátságosan szóltam hozzá. Pasha éppen csak egy mozdulatot tett, hogy felém jöjjön. S erre ez a disznó olyat csapott rá a korbáccsal, hogy a szegény kutya felnyögött. Rendkívül bőszített a dolog, de összeszedtem magam, nyugodtan kiszámoltam azt a pénzt, amit annak idején fizetett nekem. Először nem értette, hogy mit akarok ezzel. Mikor aztán nyugodtan elmagyaráztam, akkor elöntötte a méreg. A többit már tudja.

– Egész világos előttem, Vogg úr, hogy Önnek van igaza, legalább is abból a szempontból, amelyből mi látjuk a dolgokat. De hogyan tud majd védekezni a bíróság előtt, ha ő visszaköveteli a kutyát… nos, e tekintetben bizony kételkedő vagyok.

Az öregember elsápadt. – Ez a törvények hibája… Nagyon enyhék azokkal az emberekkel szemben, akik visszaélnek az állatokkal – tört ki magából. Most sokkal haragosabb volt, mint az imént. Karjával hadonászva föl s alá járkált a szobában. – A törvény, a törvény! – kiáltotta. – Semmisítsék meg a törvényt! Nem nyújt elég védelmet az ártatlan teremtményeknek. Távolról sem eleget.

Mélyen felsóhajtott. Kezével végigsimította arcát, lehajolt, megveregette Pasha hátát. A kutya mozdulatlanul fogadta a kedveskedést.

Vogg aztán Rennit köszöntötte. – Nos, uram, továbbra is jól megy a sora, remélem? – Renni kissé megrémült az iménti zűrzavartól, de most egyszeriben megint boldog lett.

Ráugrott gazdájára, aztán Voggra. Vogg megfogta két lábát és belenézett az állat komoly szemébe. – Bizony, bizony,

öregem, a ti javatokért verekszünk. Nem engedjük, hogy bármilyen bántalom érjen benneteket.

– Elengedve Rennit George-hoz fordult: – Mi hozta hozzám?

– Semmi különös – válaszolt George. Meg kellett állnia, hogy összeszedje gondolatait.

Éppen csak újból meg akarta látogatni Voggot, és bizonyos dolgokat el akart mondani neki az idomítás menetéről.

– S ezt mindenfajta büntetés nélkül érte el? – kérdezte az öregember.

– A legcsekélyebb büntetés nélkül – biztosította George.

– Nos, egy kis szigorúság néhanapján… Ennek megvan a maga előnye, és aligha árthatna a kutyának. Erről biztosíthatom.

– Nem – makacskodott George. – Ez nem felel meg nekem. Lám, sikerült Rennit bizonyos fajta fegyelemhez hozzászoktatnom. Ha most megkísérelném egy-két szigorúbb eszközzel, lehet, hogy a hatás túlságosan heves, túlságosan messzeható lenne. – Mikor Vogg mosolygott, George még komolyabban folytatta: – Volt idő, amikor nagy kísértésben voltam, hogy egyet-kettőt rásózzak Rennire. Ezt magam is bevallom – Vogg mosolya szélesebb lett, és Renni érdeklődve nézett egyikről a másikra. – Ámde – folytatta George – elhatároztam, hogy ezt az egész idomítást mindenfajta büntetés, mindenfajta erőszakoskodás nélkül hajtom végre, vagy lemondok róla.

– Így persze mutogatni kellene – jegyezte meg az öregember kétkedőn. – De alighanem egész szokatlan a dolog, és így nem bizonyít majd semmit.

– Pompás lecke lesz az emberek számára, akik hatalmaskodnak állataikkal – mondta George diadalmaskodva.

Vogg jóakaratúan mosolyogva tovább makacskodott. – Énszerintem ez egész szokatlan eset lenne.

*

Vogg házával szemben George nagy meglepetésére dühösen fel s alá járkálva ott találta Karlt. – Magára vártam – kiáltott. – Régen nem láttuk egymást. Merre kószált ilyen hosszú ideig?

Nem is várta meg George hebegő mentegetőzését.

– Maga természetesen az öreg bolond pártján áll – dühöngött, és lehajolt, nem is várva meg George tartózkodó válaszát.

– Ne is szóljon egy szót se. Pontosan tudom, hogy milyen érzelgős legény maga. Jól tudom, hogy maga kerül engem. Ez nem számít semmit. Maga talán azt képzeli, hogy az állatszeretetben magának szabadalma van? Maga bolond! Mintha én nem szeretném az én Pashámat! Az én Pashámat, ezt mondtam! Igen, az enyém. Hozzám tartozik!

Megint felhorkant. – Nos, most Pasha pompásan idomított rendőrkutya, s mire elértem vele mindent, amit akartam, most lép közbe ez az öreg eszelős az ostoba feltételeivel.

– De majd megtanítom. Öreg hülye! El akarja lopni a kutyámat, de majd kap tőlem olyant, hogy sokáig emlékezni fog rám!

Mielőtt George bármit is szólhatott volna Vogg védelmére, közbejött valami. Pasha hirtelen kitört az ajtón át, eszeveszett rohanással Karl felé tartott, és alighogy meglátta, örömében farkát csóválva szaladgált körülötte, és boldogan elnyújtva testét, a szokásos szertartással fejezte ki örömét afölött, hogy megtalálta gazdáját.

– Halló! Hát itt vagy megint! Karl diadalmasan fölnevetett. Minden haragja egyszeriben elszállt. – Ide Pasha! – parancsolta és máris nyakörvére akasztotta a pórázt. Túláradó érzéseiben mindenfajta bosszúálló szándéka nyomban elpárolgott. Újra és újra feltörő nevetéssel szakítva félbe önmagát, így szólt George-hoz: – A kutya megszökött az öregtől. Pontosan tudja,

hogy hova tartozik. Ez a legpompásabb dolog, ami valaha történt velem. Úgy érzem magam, mintha a fejemen táncolnék. Most csukasson be ez a vén gazember állatkínzásért! Vagy próbálja megsemmisíteni a vásárt!

George tiltakozott. – Vogg nem csirkefogó. Nem akarta ellopni sem a kutyáját, sem semmi egyebet.

– Ez még nyílt kérdés. – Karl most már legjobb kedvében volt, győzelme kielégítette, de mégsem tett le az érvelésről. – Nyílt kérdés, aszerint, hogy milyen oldalról nézi, öregem. Maga érzelgős lélek, én pedig szigorú legény vagyok, de azért ne legyünk ellenségek. Isten vele! – Befordult egy mellékutcába, és eltűnt.

– Ellenségek! – gondolta George. Mikor a távozó alak után nézett, nem tudta elfojtani kissé keserű érzését. Kedvetlenül és leverten állt.

A kutya maga hozta meg a döntést. Hű maradt gazdájához. A zsarnoka iránti szeretet erősebbnek bizonyult, mint a félelem a rossz bánásmódtól. Bárki segíteni akarna rajta, csak nevetségessé tenné magát. George megsimogatta Rennit, de ez alkalommal a boldog, bizakodó válasz nem jutott el lelkéig. Szomorúan tért haza.

Némó megtörten és betegen feküdt a napon. Nehezen kúszva, imbolyogva jött George elé bizonytalan lábán, és George ismét nem tudta eldönteni, hogy ez a szánalomra méltó kutyaroncs bocsánatot akart-e kérni valamiért, amit bizonyára el sem követett, vagy még egyszer háláját akarta kifejezni a sok kedvességért. Itt van az emberi kegyetlenségnek egy másik áldozata – gondolta George, és néhány kedves szót dörmögve belenézett Némó szomorú szemébe.

Ez a kivert kutya is egyre csak egykori gazdáját gyászolja, és csendben szeretni fogja mindazok ellenére, ami történt. Milyen nagylelkűek a kutyák! – gondolta George. – És milyen szűkkeblűek az emberek! Vajon mindig így marad-e?

Marie mama szintén meghallgatta a történetét, és megértette, hogy George miért szomorú. Igyekezett megnyugtatni. – Te csak menj tovább azon az úton, amin eddig haladtál. Nézd meg Voggot. Ő ugyanúgy gondolkodik, ahogy te, és ugyanazért a célért dolgozik. Gondolj rá – pillanatig habozott – és Bettinára. Némó gazdája talán részeges fickó volt. De azért még elég ember akad a világon, akinek helyén van a szíve. Alkalmad volt két-három esetben kegyetlenséget tapasztalni. Nos, biztosan túlságosan is sok van ebből a fajtából, azt elismerem, és mostanában igazán eleget hangoskodik itt Európában. Túl sokat látunk belőle… nemzetek nemzetek ellen és emberek emberek ellen. De mi azért megmaradhatunk szelídeknek. Szelídséggel sok mindent elértünk. Nem kell ehhez prófétának lenni… Ne tedd magad vértanúvá! Te nem arra való vagy, hogy vértanú légy. Neked más dolgod van, fiam. Éppen ezért őrizd meg hidegvéredet. – Marie mama részéről ez már nagyon hosszú előadás volt.

Bettina, aki távolról sem volt ilyen gazdag tapasztalatokban, megőrizte töretlen bizalmát. A legokosabb, ha az ember nem gondolkozik a dolgok fölött. És mindezek után amúgy sincs semmi eszköz arra, hogy bizonyos embereket megváltoztassunk.

Renni éppen George vállára támasztotta mellső lábát. Ő semmit sem tudott mondani.

9. fejezet

Renni idomítása elérkezett arra a pontra, ahol valóban szükség volt már valakire, aki a sebesült katona szerepét játssza. Szerencsére éppen ebben az időben tűnt fel a különös orosz család.

Nagy kerti házat béreltek a szomszédban. Kötelességüknek tartották, hogy megtegyék a szomszédoknál a szükséges látogatásokat.

Két részletben jöttek. – Ha egyszerre jönnénk valamennyien, túl sok volna – jelentette ki Vaszilij Makszimovics Szafonov, miközben feltűnően ápolt kezével simogatta hosszú, teljesen szürke szakállát. Lassan és ünnepélyesen beszélt, amikor bemutatta feleségét, Ljudmillát. Tulajdonképpen Ljudmilla Filipovnának hívták, de Millie volt a beceneve. Pontosan ellentéte volt alacsony és széles vállú, medveszerű férjének, és amíg férje halk és ünnepélyes volt, ő élénk és vidám. Nem annyira abban volt vidám, ahogy beszélt, hanem inkább abban, amit mondott.

Két nagyon szép lányuk illedelmesen meghajolt, és tiszteletteljes csöndben maradt a szülők jelenlétében. Nem lehetett tőlük egyebet megtudni, mint a nevüket: Mánya és Tánya.

Alighogy Ljudmilla észrevette Rennit, lelkesen felkiáltott: – Ilyen fajta kutyát akarok én is! Nagy, erős, értelmes kutyát!

– Hányat szeretnél, Millie? – érdeklődött udvariasan Vaszilij.

– Három vagy négy, azt hiszem elég is lesz. – Ljudmilla Marie mamához fordult. – Hol vehetnénk ilyen kutyákat?

A csodálkozó George megmondta a címet.

Ljudmilla észrevette Némót is. – Oh, szegény állat! Fáj a szívem, ha ránézek. Miért hagyják még életben? Meg kellene ölni.

Ljudmilla vezette az egész beszélgetést. Marie mama el volt ragadtatva tőle, mert olyan kedves volt a macskához. Félreértések elkerülése végett jegyezzük meg, hogy kedvességét csupán szavakban fejezte ki, egyébként távol tartotta magától. Vaszilij Rennit és Kittyt szabályos udvariassággal kezelte, de ő is megtartott bizonyos távolságot. Mikor eltávoztak, így szólt: – Bizonyára megteszik nekünk azt

a kedvességet, hogy viszonozzák látogatásunkat. – Ezt olyan modorban mondta, mintha ő lenne a cár, vagy legalább is valamilyen nagyherceg.

A következő napon a négy fiú jelent meg látogatóba. A legidősebb, a mintegy huszonöt éves Vlagyimir egyenesen leült az előszobában a padlóra, és a szegény Némót simogatta. Szása, a legfiatalabb, tizenhat éves, bocsánatot kért bátyja viselkedéséért. – Ne haragudjanak a fivéremre, ő még valóságos gyerek.

– Szásában máris megvolt apja ünnepélyességének egész súlya.

Magyarázataira nem volt szükség. Vlagyimir kedvességével máris megnyerte az anya és fia szívét. Mityát és Kolját is szerették. Mitya esetlen legény volt, akinek már kiütközött a szakálla; minden karmolásveszély ellenére is magához szorította Kittyt. A hatalmas Kolja Rennivel szaladgált körös-körül az előszobában, végül kiszaladtak a kertbe. A négy orosz fiú annyira otthonosan érezte magát, mintha már réges-régen bizalmas barátok lennének. Marie mama és George első meglepetésükből hamar magukhoz térve, szívesen fogadták szabad és könnyed modorukat. De George-nak sok idejébe tellett, amíg megtanulta egyenként a nevüket, és megjegyezte, hogy melyik név melyik fiúé.

– Mama látta a beteg kutyát? – kérdezte Vlagyimir belépve a fogadószobába.

George válaszolt: – Igen, látta, és azt gondolta, hogy legokosabb volna megölni.

Vlagyimir vigyorgott. – Ez igazi mamicska! Olyan mélyen érző s olyan könnyen meghatódik!

Mielőtt még anya vagy fia kifejezhette volna véleményét az együttérzésnek e fajtája fölött, Vlagyimir hirtelen magára eszmélt, felállt és meghajolt. – Oh, bocsánatot kérek! Jó reggelt! – és beszéd közben is vigyorgott. – Önök is azt hiszik, hogy szükséges „jó reggelt” kívánni? Én nem hiszem. Egyáltalán

nem hiszem. De papicska biztosan nagy lármát csapna, ha nem tenném meg. – Ez a lefegyverző vigyorgás teljes ártatlanságról tett tanúbizonyságot. Valami csodálatos vonzerő volt benne.

Látogatásokból és viszontlátogatásokból hamarosan igazi barátság alakult ki köztük. A család a világháború vége előtt hagyta el Oroszországot, és sikerült vagyonát is kimenteni. A gyerekek valamennyien, kivéve az egy Vlagyimirt, külföldön születtek, de Szafonovék igyekeztek megőrizni orosz származásuk minden jellegzetességét. Szentképek, szamovárok, udvarias meghajlások, a készség a bizalomra és a gyors megbarátkozásra… mindez megmaradt igazi orosznak. Híre járt annak is, hogy az öreg Szafonov valójában herceg volt. Nem használta ezt a címet. Rangjának egyetlen jele a nehézkes, pontosan átgondolt méltóság volt, ami úgy tűnt, mintha vele született volna.

George lépést tartott velük. Nem talált sok mondanivalót a merev, hallgatag Mánya számára; ehelyett nagyon gyorsan megbarátkozott a szeretetreméltó Tányával, aki olyan bájos volt, mint az anyja, és akit egyre jobban és jobban megszeretett. Tánya addig kényeztette Rennit, amíg ez valóságos rabszolgája lett.

George elmesélte a négy orosz fivérnek terveit Renni neveléséről. Ezek egészen fellelkesedtek, és azonnal felajánlották, hogy eljátsszák a sebesültet. Csábította őket ez, mint valami új, megragadó fajtájú játék, és alig várták a napot, hogy nekikezdhessenek.

Vlagyimirnak oly pompás ösztöne volt, mint egy agárnak. Azonfelül kitűnő zenész volt. Gyakran leült a zongorához, és orosz dalokat rögtönzött, hosszan elnyújtott, mélabús, édes-szomorkás hangon fütyülve a dallamot. George-nak nem volt zongorája, így meg kellett elégedni Vlagyimir kíséret nélküli fütyülésével. Alighogy fütyülni kezdett, Renni odajött hozzá,

fejét térdére fektette, és oly feszülten figyelt, mintha pontosan követni tudná a gyönyörű dallamot.

Most aztán kimentek a mezőkre, az erdőbe. A négy fivér egyedül előrement. Bizonyos távolságra kiválasztották a maguk helyét, és lefeküdtek a földre, ahogy George előre kioktatta őket. Kicsit később ő is utánuk ment Rennivel, és találkozott Bettinával.

– Ha a kutya ismeri az illetőket – mondta Bettina –, akkor könnyebb lesz a dolog, de ugyanakkor bizonyos értelemben nehezebb is. – A maga természetes gondolkozásával Bettina ezúttal is eltalálta az igazságot.

Renni már megtanulta, hogyan kell felkutatni a rétet, hogyan kell keresztül-kasul bejárni, körülszaladni. George egyetlen szavára vagy legkisebb mozdulatára is készen állt, hogy kitörjön, ide-oda szaladgáljon a mezőn, a bokrok és a fák között. De minden alkalommal visszatért gazdájához, vagy saját jószántából vagy valamilyen hívásra, s ilyenkor mindig érdeklődő arcot mutatott, mintha azt kérdezné:„miért? mit jelent mindez?” Ugyanis rendszeres szimatolása és vadászata ellenére sem talált meg semmit. Mindez tökéletesen haszontalannak és értelmetlennek tűnt szemében. Valósággal megzavarta. George ezúttal teljesen más hangon kezdett a dologhoz, mint ahogy rendszerint szokása volt.

Most már készen voltak arra, hogy nekilássanak a dolognak.

– Keress! – rendelte el. Renni máris száguldott, sietve teljesítette a parancsot, ide-oda szaladgált. A szél valami jól ismert szagot hozott felé. Megindult a nyomán, és teljes erővel száguldott a szag forrása felé. Nagy meglepetésére ott találta Vlagyimirt a földön fekve az erdőben. Ahogy örömmel nekiugrott, barátságos fogadtatásban és kedves simogatásban volt része. Ketten együtt játszottak és hancúroztak. Mikor aztán felkeltek és George-hoz mentek, Renni arcán diadalmas kifejezés ült.

– Nem jó! – jelentette ki George.

Bettina helyeselt. – Én tudtam, hogy így lesz.

– Hogy képzeled hát? Miért nem jó? – kérdezte Vlagyimir. – Hiszen Renni megtalált engem, nem? – Ő is diadalmas arcot vágott, és most nevetségesen hasonlított a kutyára.

– Igen, de beszéltetek egymással.

– Hát természetes, hogy beszéltünk – hagyta helyben Vlagyimir, megveregetve Renni hátát. – Persze, hogy megtettük! Örültünk, hogy találkoztunk. Aranyos kutya…

– Ha úgy akart tenni, mint egy sebesült vagy beteg ember, aki elvesztette eszméletét, akkor nem tehetett volna rosszabbat, hibásabbat, mint amit tett – magyarázta Bettina.

Vlagyimir egy pillanatra a lányra nézett, aztán jóindulatúan vigyorogva így válaszolt: – Bocsánatot kérek! Mit kellett volna tennem? Hiszen én jól tudom, hogy nagy szamár vagyok.

Bettina mosolygott anélkül, hogy válaszolt volna. George elfojtotta nevetését. Renni mámorosan szaladgált egyiktől a másikhoz. Vlagyimir felé súgott: – Bolondot csináltunk magunkból mi ketten. – Rennit látszólag nem nagyon zavarta meg a dolog, és Vlagyimir sem igen szenvedett lelkiismeret-furdalásoktól.

Kihívták az erdőből a másik három fivért, és hazafelé indultak.

– Ez csak a kezdet – békítette őket George nem kell túl komolyan venni.

Megtakaríthatta volna magának a szavakat. Senki sem látszott nagyon lelkére venni a dolgot. Vlagyimir Bettinával ment, George és a másik három mögöttük lépkedett. Az orosz fiúk már régen találkoztak Bettinával és megkedvelték. Most elérkeztek a keresztútra, ahol Bettina rendszerint búcsúzni szokott. Vlagyimir, aki ismerte, hogy a dolgok hogy állnak, ezúttal nem engedte el. A maga barátságos módján vigyorogva, egyszerre makacs lett. – Kedvesem, tiszta

csacsiság volna itt most megállani. Tudom, hogy mit beszélek. A maga félénksége nevetséges. Marie mama meghívta a házába és maga nem jött el. Megsérti ezt a jóságos asszonyt.

Bettinának nem volt módjában védekezni. Azt a magyarázatát, hogy nem volt bátorsága, Vlagyimir még csak megfontolásra sem méltatta. – Öt férfi testőrsége mellett nem félhet semmitől. Komolyan el akarja titkolni – fűzte hozzá –, hogy George és maga, hogyan bukkantak egymásra?

Bettina meglepetten és zavartan nem is gondolkodott a válaszon. Így jutott el George-ék házához, mégpedig sokkal hangosabb külsőségek között, mint ahogy szerette volna. Eleinte csendes és félénk volt, de a négy fivér nevetgélt és mókázott, és Renni a lehető legjobb hangulatban szaladgált körülöttük. Így aztán Bettina is kissé felélénkült.

Marie mama nagyon közvetlenül fogadta.

– Már sokat hallottam magáról, és nagyon örülök, hogy a házamban láthatom.

Tánya, aki éppen most érkezett, barátságosan mondta: – Nagyon örülök, hogy itt van.

– Ez a testvérem, Tánya – kiáltott Vlagyimir. Odalépett Marie mamához, megcsókolta az arcát, és halkan így szólt: – Köszönöm szépen. – Senki más nem hallhatta őt, mert Szása, Kolja és Mitya egyszerre felkiáltottak:

– Mit jelent az, hogy az ő testvére? Azt hiszi, ő valami kivétel? Egyedül magának kívánja Tányát!

Leültek és megvitatták a sikertelen kísérletet. Szása halkan és ünnepélyesen, akár az apja, kijelentette:

– Nem Vlagyimirnak kellett volna lenni az elsőnek, aki lefekszik, hogy Renni megtalálja. Nem, uram. Véletlen, csupán sajnálatos véletlen, hogy ő közöttünk a legidősebb. A kornak ehhez semmi köze sincs. Ő valójában még gyerek. Ezzel az örökös vigyorgással…

Vlagyimir lekötelezően mosolygott. – Én nagy szamár vagyok. Bettina ezt azonnal meglátta, és azonnal a szemembe is mondta.

Bettina az általános nevetés közepette igyekezett tagadni, s elpirult, mint egy pünkösdi rózsa.

– Holnap én leszek a sebesült – mondta ki a határozatot az esetlen Mitya.

Elég az hozzá, hogy másnap Mitya feküdt a sűrű bozótosban, ő maga kereste ki a helyet. Renni buzgó keresése után megtalálta és mindent megtett, hogy szokás szerint ünnepelje az örvendetes találkozást. De Mitya szeme zárva maradt, és időnként mélyen felsóhajtott. Első pillanatban a kutya teljesen megzavarodott. Ott botorkált Mitya körül, és óvatos foggal, mintha lábra akarná segíteni, ráncigálta kabátja gallérját. Aztán lefeküdt a mozdulatlan ember mellé, és szomorúan vonított.

Végül, mintha váratlan gondolata támadt volna, nekiiramodott, és a tőle telhető legnagyobb sebességgel elrohant. Egyenesen George-hoz futott, ráugrott, türelmetlenül ugatott, kabátját ráncigálta, majd néhány lépést előre szaladt, hátrafordult, és ügyelve rá, nehogy elveszítse, egyben sietésre is unszolta. Aztán megint néhány lépést szaladt, hogy megismételje az előbbi jelenetet. Ilyen módon elvezette gazdáját Mityához. Aztán a jelenetnek megfelelően nekiláttak, hogy elsősegélyben részesítsék a sebesültet; mikor halkan hozzáfogtak, Renni leült hátsó lábára, és némán figyelte az egész eljárást. Végül Mitya nagy nehezen feltápászkodott. A kutya látszólag mindezt megértette. Farkát csóválva forgolódott körülöttük, de amíg George nagyon szívélyesen meg nem dicsérte és Mitya mintegy köszönésképpen néhány szót nem suttogott felé, nem engedett szabad folyást örömének. Bettina minden alkalommal megsimogatta, valahányszor csak keze elért hozzá, ami minden jóakarata ellenére csak ritkán fordult elő.

George újból ki akarta küldeni Rennit, de Mitya közbeszólt: – Mára elég volt.

Bettina is így vélte. Elégedjen meg az első igazi kísérletnél ezzel a nagy eredménnyel.

Így George megadta a jelet, és a másik három fivér egymás után előjött az erdőből.

Vlagyimir vigyorogva kérdezte: – Most sem volt jó?

– Ő és Kolja meglepődtek és örültek, hogy a dolgok ilyen jól mentek. Vetélkedve simogatták Rennit és gratuláltak George-nak.

Ámde Szása ünnepélyesen azt mondta Renninek: – Igen, igen, kétségtelenül pompás kutya vagy. – Aztán George-hoz fordult. – Nagyon kérem, hogy ezentúl énrám ne számítson. Jobb dolgom is akad, minthogy egész nap itt heverjek az erdőben.

Otthon a nagy eseményt teadélutánnal ünnepelték, amelyre a Szafonov szülőket is meghívták. Csak Mánya és Szása maradtak távol. Szafonov apa régimódi szalonkabátot viselt, amelynek gomblyukában több kitüntetés emlékeként pompás, színes rozetta ragyogott. Gondos udvariassággal kezelte Bettinát, amelyben azonban volt némi alig észrevehető leereszkedés. Szafonova anya figyelmesen nézegette lornyettjén át és határozottan hűvösen viselkedett. Rennihez, a nap hőséhez szólt néhány kedves szót, de amikor közeledett hozzá, meg sem érintette.

– Csupasz kézzel sohasem nyúlok az állatokhoz – jelentette ki. – Szeretném, ha gyerekeim is példát vennének rólam.

Az ünnepélyes Vaszilijra sem tett mély benyomást ez a nemes példa. Ő volt oly bátor, hogy bal kezének ujja hegyével megérintse Rennit, így kifejezte rendkívül barátságos érzelmeit. – Nos, most már rendben van. Most már mehetsz. – Aztán elővette zsebkendőjét, és gondosan letörölte ujja hegyét, egy pillanatra feleségére nézett, aki elnézően mosolygott. –

Egész idő alatt tudtam, fiam – mondta Marie mama –, hogy a te türelmed eredményre fog vezetni.

– És Renni értelmessége – fűzte hozzá George boldog mosollyal.

Bettina bizakodóbb volt, mint bárki más – mondta Vlagyimir, aztán szívélyesen mosolyogva megkérdezte. – Miért pirult el, Bettina?

Bettina nem felelt.

*

Ljudmilla alig tudta megvárni, amíg Bettina elment.

– Ki ez a lehetetlen teremtés? Egyszerűen nem tudom elviselni.

A megdöbbent csendben Tánya szólalt meg: – Miért?

– Mert bájaival akar hatni az emberekre ez a szemérmetlen perszóna.

Vlagyimir vigyorgott: – De mamicska…

Csak idáig jutott el. Apja közbeszólt. – Őszintén remélem, hogy nincs szándékodban ellentmondani anyádnak.

Ünnepélyesen, hangjában némi szigorral mondta ezt. Vlagyimir valami érthetetlen dolgot dörmögött, lehorgasztotta fejét és elhallgatott.

Szafonovné győztes mosollyal nézett körül. De Marie mama igyekezett értésére adni, hogy milyen tapintatlanul viselkedett.

Nagyon határozott hangon így szólt: – Bettina bizonyára nem lenne az én vendégem, ha bármi okom volna arra gondolni, hogy szemérmetlen vagy alakoskodó lenne. Ön tévedett, kedves asszonyom. Nagyon súlyosan tévedett. Bettina egy szerény és nagyon jól nevelt fiatal lány, aki munkát keres, és én arra gondolok, hogy itt a házamnál fogok munkát adni neki.

– Oh, egy szolgáló! – Ljudmilla nevetése kellemetlen volt, és elárulta azt a zavart, amit a kioktatás okozott.

– Nevezze, aminek akarja – Marie mama ismét mosolygott –, ha úgy tetszik szolgálónak. Itt, a mi országunkban minden rendes ember egyforma, és nincs benne semmi megszégyenítő vagy méltatlan, ha valaki szolgáló.

– Nem vagyunk már Oroszországban, Millie – hangzott Vaszilij mély, öblös hangja.

Az asszony szomorúan bólintott. – Sajnos, sajnos.

10. fejezet

Renni nevelése most lassan haladt. A legközelebbi alkalommal, George kiment, elhelyezte a két fivért, Mityát és Vlagyimirt, később aztán Kolját is. (Szását nem lehetett többé a méltósága alatti gyerekjáték számára megnyerni.) Renni újra és újra átesett a furcsa tapasztalaton, hogy barátait betegen és segélyre szorulóan fekve találta, hogy aztán megint meglepő gyorsasággal térjenek magukhoz, mihelyt odahívta George-ot segítségül. Időnként annyira zavarban volt, mikor a mozdulatlan és szenvedő Mityához vagy Vlagyimirhoz ért, hogy azt sem tudta, mit tegyen. Ilyenkor lefeküdt melléjük, elnyújtózott és vonított. Meghagyták bánatában mindaddig, amíg vissza nem emlékezett kötelességére és el nem száguldott, mint a nyíl.

A kutya lassanként megértette, hogy az ő feladata segíteni, megmenteni őket. Mint Bettina megjósolta, a barátság az orosz fiúkkal akadályt, de ugyanakkor könnyítést is jelentett. George egyre inkább átadta magát a kutya idomításának. Olyan buzgó volt ebben a munkában, hogy elhanyagolta kertjét és földjeit. De most már ott volt Bettina. Buzgón dolgozott Tánya oldalán.

Képtelen volt ellenállni Marie mama rábeszélésének, akit még Tánya is támogatott. Ők ketten egyre jobban rajongtak Bettináért, éppen Ljudmilla igazságtalan és ellenséges megjegyzései következtében. Bettina így ott élt a házban. A padlásszobában aludt, velük egy asztalnál evett, mint a család tagja, és kora reggeltől késő éjszakáig buzgón dolgozott.

– Sokkal többet tesz George-ért, ha idehaza segít a külső munkában, mintha vele megy ki a mezőre és segít idomítani a kutyát – mondta Marie mama.

Tánya kezdettől úgy járkált együtt Bettinával, mintha a legbizalmasabb barátnők lennének. – Hagyd magára George-ot Rennivel – mondotta. – Legfeljebb nélkülözni fognak kissé. Hiszen olyan ebben az egészben, mint egy megszállott. Itt azonban valóban hasznos munkát végezhetsz számukra. – Ez volt az igazság, ha nem is volt túlságosan hízelgő. George – teljesen átadva magát a kutya idomításának, elfeledkezett a lányról. George-nak semmi szerepe sem volt abban, hogy Bettina odajött. Egyszerűen tudomásul vette, hogy náluk van otthon, s cseppet sem nélkülözte, amikor kutyájával foglalkozott. Bettina segítségét az otthoni munkákban magától értetődő természetes dolognak fogta fel. Egy ízben röviden védekezett is anyjával szemben.

– Nem telik már hosszú időbe, hogy kénytelen leszek bevonulni a hadgyakorlatokra, s akkor természetesen nem dolgozhatom itthon. Remélem, hogy addigra olyan messzire jutok Rennivel, hogy magammal vihetem őt és beállíthatom szolgálatra.

Közben Vlagyimir hirtelen nagy érdeklődést fedezett fel magában a kerti és mezei munkák iránt. Segített főzeléket és salátát szedni, répát húzott ki, paradicsomot gyűjtött, ribiszkét szedett és félszemmel őrködött az őszi és sárga barackokra, hogy megvédje őket a férgektől. Krizantémot és őszirózsát, kedvenc virágait nagy csokrokba kötötte, és szokott kedves vigyorgásával tárgyalt a vásárlásra érkező emberekkel, és a

lehető legtöbb időt töltötte Bettina közelében. Egyszerűen nem vett tudomást Tánya tréfás mosolygásáról.

*

Ez alatt kint a mezőn valami nagyon fontos dolog történt, ami George-nak végső és határozott bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy munkája eredményre vezetett. Egy napon nagyon elégedetten indultak haza. Renni mind a három készségesen rendelkezésre álló fivért megtalálta, egyiket a másik után, és minden alkalommal a legnagyobb sebességgel száguldott George-hoz. Mitya így szólt: – Elértük a végső határt. Túlságosan jól ismer már bennünket. Nem kell tovább ezt folytatni, mert aztán elérkezik arra a pontra, ahol azt hiszi, hogy valami hamisság van bennünk.

– Teljesen igaz – válaszolt George. – Jó megoldás volna, most már idegent használni. De ugyan hol találunk ilyent? Azon, hogy a kutya elveszíti velünk szemben bizalmát – ha ugyan ez az, amire gondolsz –, azt hiszem, hogy nem nagyon kell töprengened. A kutyák vakon elhisznek mindent, amit mondunk nekik. Ha felemelem kezemet az arcom elé és úgy teszek, mintha sírni akarnék, Renni együttérzése azonnal a legnagyobb szomorúságban nyilvánul meg. Ha leveszem a kezem és felnevetek, Renni nem tud hová lenni örömében.

A nagy Kolja hanyagul közbevetette: – Azt hiszi mindenről, hogy játék. – Mitya megjegyezte, hogy Renni számára minden játék.

– Ez tévedés, nagy tévedés – hangzott George ellentmondása. – Akkor miért szomorodik el annyira a sírástól? Hát nem rohan hozzám eszét vesztve mindegyiktektől és nem sürget, ha egy pillanatig késlekedem, mintha ti komoly veszélyben lennétek? Nem, tudomásul kell vennetek, hogy a kutyák milyen végtelen bizalmat és hitet tanúsítanak velünk szemben. Mi vagyunk az ő isteneik.

Vlagyimir vigyorgott: – Te vagy az Isten, George? Nagyon érdekes.

– Te is az vagy – válaszolt George nyugodtan. – Renni szemében ti valamennyien istenek vagytok.

– Így szép istencsoportot alkotunk – jegyezte meg Mitya mosolyogva. – Én Jupiter vagyok. Te ki vagy? – Mindannyian nevettek.

Renninek még sok tanulnivalója van – jelentette ki George komolyan. – Nagyon sok dolog van még hátra.

– Ugyan, micsoda? – érdeklődött Kolja.

– Elsősorban például az a mód, ahogyan jelentését megteszi, továbbá, hogy szíverősítőt és elsősegély-felszereléseket vigyen, de minden között legfontosabb az, hogy hogyan kell majd igazi csatában viselkednie. Gondoljátok csak el: gépfegyverek, ágyútűz, kézigránátok és bombák tüzében!

– Ezek valóban nem csekély dolgok – mondta Vlagyimir és ezúttal még ő sem mosolygott.

Ebben a pillanatban Renni hirtelen megállt, fülét hegyezte, és aggódva szimatolt az erdő felé. Aztán hirtelen meggondolva magát, hanyatt-homlok rohant a bozót felé.

– Hívd vissza! Miért nem hívod már? – szólt Kolja.

– Teszem, csak hagyjátok, hogy tegyen kedve szerint – mosolygott Vlagyimir.

– Nem hiszem, hogy puszta szeszélyből szaladt volna el – jelentette ki Mitya.

– Várjuk meg, mi lesz – mondta George. Kissé idegesnek látszott. Valamennyien csendben vártak, osztozva George nyugtalanságában. Elég időbe telt, amíg Renni visszatért. Izgatottan és szinte magánkívül sürgette George-ot, hogy haladéktalanul jöjjön vele és segítsen. A szokott módon néhány lépést előreszaladt, majd megfordult és hátranézett, hogy vajon George követi-e, aztán megint előreszaladt, majd ismét visszafordult. A többiek hátul álltak.

– Valakit alighanem súlyos baleset érhetett – mondta Vlagyimir. – Ez egyszerűen csodálatos lenne.

Mitya rászólt: – Az az ember, akit a baleset ért, aligha lesz veled egy véleményen. – És természetesen ez megszakította Vlagyimir elragadtatott vigyorgását.

A kutya bevezette gazdáját az erdő mélyébe. Ott, egy mogyoróbokor tövében hörögve, félig eszméletlenül feküdt egy fiatal, mintegy tizenöt esztendős fiú. George már elég messziről hallhatta. Mikor ott állt a fiú mellett, így szólt hozzá: – Mi történt?

Suttogva hangzott a válasz: – Nem tudom. Úgy látszik, megbotlottam egy fatörzsben vagy valami gyökérben. Nem tudok felállni. Megrepedt, vagy eltört a bokám.

– Hogyan kerültél egyedül a fák közé?

– Gombát kerestem. Ó, jaj!

– Nagyon fáj?

– Borzasztóan. – A fiú még erősebben jajgatott. George föléje hajolva felemelte bal lábát. A fiú felordított, mikor a bokájához ért.

– A cipőt le kell venni – mondta George.

– Nem, nem, kérem, ne tegye – könyörgött a fiú. De George már elővette kését és a gyerek jajgatása ellenére óvatosan levágta a cipőt fél lábáról. A láb erősen dagadt volt. A fájdalom kissé csillapodott, de a fiú panaszkodott. – Ezentúl már mezítláb szaladgálhatok. Nem lesz többé cipőm.

– Nos öregem, ezzel a bokával egyelőre semmiképp sem szaladgálhatsz, és majd mire újra megindulhatsz, kapsz majd tőlem egy pár cipőt.

Mikor levették a harisnyát, észrevették, hogy a megdagadt helyen nagy, kék véraláfutás van a törés fölött.

– Maradj nyugodtan. Hamarosan kiviszünk innen. De egyedül nem bírlak. – George felugrott, szíve hevesen dobogott, és egészen föllelkesedett attól, amit Renni teljesen magától véghezvitt. Nagy örömmel töltötte el, hogy a kutya,

aki továbbra is nyomon követte, állandóan szomorúan hátrafelé nézdegélt az otthagyott fiú felé. Mikor aztán kiértek az erdőből a mezőre, már nem tudta tovább visszatartani magát.

– Jót dolgoztál, édes öregem! – kiáltott, két keze közé szorítva Renni fejét. – Pompásan megtanultad a feladatodat. Büszke vagyok rád. Sőt, több mint büszke! A lehető legboldogabb vagyok.

A kutya boldogan csóválta farkát, de még egyre érzett rajta, hogy szeretne visszatérni.

Mitya szakította félbe a dicséretet. – Nos, valakit baleset ért?

– Igen – kiáltott George izgatottan. – S képzeld, hogy mindez mit jelent! Ezt az eredményt értem el nagy erőfeszítésemmel! És türelemmel és kedvességgel értem ezt el, persze a kutyám hallatlan okosságának a segítségével. Semmi más nem segített…

Mitya újból félbeszakította: – S mi van a sebesült emberrel? Ott akarod fekve hagyni, vagy talán meghalt?

– Az ördögbe is, dehogy halt! – George, aki boldogságában egész megrészegedett, most hirtelen magához tért. – Szó sincs róla. Gyertek velem! Gyorsan!

– Renni már ránk is parancsolt, hogy menjünk – mondta Vlagyimir.

A kutya a bozótok felé szaladt, mihelyt látta, hogy ők is megindulnak. George válaszolt a többiek kérdéseire. – Egy szegény kisfiú. Gombát keresett, és eltört a bokája, vagy legalább is megrepedt.

– Melyik lábán? – kérdezte Mitya.

– Fogalmam sincs róla.

Kolja közbedörmögött. – Milyen ostobaság! – De nem volt világos, hogy Mitya aprólékos érdeklődésére, vagy George figyelmetlenségére gondolt. Hangosan beszélgetve folytatták útjukat a bozót felé. Mikor utolérték Rennit, mindegyik a maga

természetének megfelelően méltatta a kutyát. Mitya azt mondta, kezdettől fogva úgy érezte, hogy mindez a kutya természetéből fakad és sohasem kellett volna időt pazarolni a sok próbálkozással. Erre Vlagyimir megint elmosolyodott.

A fiút ott találták, szinte eszméletlen volt a fájdalomtól. Nem tudott védekezni Renni lelkes köszöntésével szemben, és el sem tudta kergetni, mikor az nyelvével végignyalogatta arcát. Kivitték az útra, s közben a fiú dadogva és suttogva mondta: – Kedves öreg kutya… Ez az én védangyalom. Életmentőm. – Mihelyt az út megengedte, négyen vállukra emelték a fiút. Nem messzire kellett vinni, mert egy szembejövő asszony vállalta, hogy értesíti a kórházat. Így tehát lefektették a beteget az út mellett a fűre. George érdeklődött neve és címe után.

Rupert Fifernek hívták, egy szabó fia, és a munkásnegyedben laknak. Egyetlen fillér sem volt nála. George adott neki egy kevés pénzt, és újból megígérte, hogy gondoskodik a cipőjéről. A másik három fivér is adott neki pénzt. A gyerek lassan megnyugodott.

Végül megérkeztek a mentők. Doktor Britt, a fiatal orvos bemutatkozott és miután megvizsgálta Rupertet, sajnálkozva felkiáltott: – A bokacsont eltört. – Sopánkodás közepette elhelyezte az elsősegély-kötéseket és beutalta a kórházba. Vlagyimir közölte a köréjük gyűlt emberekkel, hogy milyen módon és ki találta meg a beteget. Miután Rupertet elhelyezték a mentőkocsiba, Mitya odalépett hozzá.

– Nyomban értesíteni fogom az édesapát – mondta röviden.

– Köszönöm szépen – nyögött Rupert.

Valamennyien hallhatták suttogó hangját: – Mindent nagyon köszönök. – Ezt ismételgette, amíg a kocsi el nem indult.

Az összegyűlt csoport, mielőtt szétoszlott, ünnepelte a kutyát és a fiatalembert. Egy kövér, idősebb úr megjegyezte: – Ilyen kutya, mint ez, igazán nagyon hasznos valami.

George és az oroszok hazafelé indultak.

– Ez volt Renni első valódi eredménye – vigyorgott Vlagyimir.

George kissé sápadtan az izgalomtól és idegességtől, egyetlen szót sem tudott szólni.

– Én nyomban a szabóhoz megyek – mondta Mitya, és anélkül, hogy elköszönt volna, máris bekanyarodott egy mellékutcába. Kolja kijelentette: – A fiút mi találtuk. Nekünk kell gondoskodnunk róla.

– Találtuk? – Vlagyimir mosolygott. – Furcsa kifejezés ez egy emberre.

Otthon úgy ünnepelték az eseményt, mint valami komoly ünnepet. Marie mama és Bettina teához terítettek, Tánya elszaladt szüleiért, és hamarosan valamennyien együtt voltak.

Manja és Szása nem tisztelték meg az alkalmat jelenlétükkel.

A nap hőse kétségtelenül Renni volt.

– Valóban nagyon elismerésreméltó, amit tett – vallotta be kegyesen Ljudmilla.

A kutya már régen nem ment az ő közelébe, és valószínűleg ez volt egyik oka annak, hogy Ljudmilla eljött megcsodálni, Vaszilij ismét hozzáért bal keze ujja hegyével és ezt dörmögte: – Valóban pompás kutya vagy, igazán minden tekintetben pompás – ugyanakkor már el is kergette magától. – Nos, jól van, ennyi elég volt. Most mehetsz. – Aztán erősen beledörzsölte ujja hegyét zsebkendőjébe, egy pillantást váltva megértően mosolygó feleségével.

George csendben maga mellé hívta Rennit. A kutya lefeküdt George mellé, és George egyik karjával átölelte. Ljudmilla lornyettjén át figyelte őket.

Azt hiszem, ön most nagyon nagyra van saját magával. – George kissé zavartan csóválta a fejét.

Tánya nevetett. – Az ember boldog lehet anélkül is, hogy öntelt legyen.

És Vlagyimir gúnyosan közbeszólt: – A kutya az egyetlen, akinek oka volna rá, hogy büszke legyen, és éppen ő az, aki teljesen nyugodt és kedves.

– Vaszilij, a végén még rám sütik, hogy durva vagyok – kiáltotta panaszosan, magánkívül Ljudmilla.

Tévedés Millie – Vaszilij fürkésző tekintettel nézett körül, de hangja ünnepélyesen szelíd volt. – Melyik gyerek merne ilyesmit tenni, drágám?

Tánya és Vlagyimir is cáfolták ezt. Anyjukhoz szaladtak, hogy megöleljék és megcsókolják, kedvesen megsimogassák, becéző hangon szóljanak hozzá, míg végül Ljudmilla elégedetten sóhajtott és elmosolyodott. Megkérte Bettinát, hogy hozzon neki egy pohár vizet, szépen megköszönte, sőt ez alkalommal „drágámnak" szólította.

Végeredményben Ljudmilla elkényeztetett gyerek volt, aki a hízelgésnek legnagyobb mértékét is szívesen fogadta. Igen nagyra tartotta önmagát és e tekintetben nagyon együgyűnek bizonyult. Ugyanolyan féktelen volt a maga panaszaiban, mint néha kihívó viselkedésében. De azért alapjában mindig bájos volt. George azonnal észrevette ezt és egyetértett anyjával, mikor ez kijelentette: – Oh, ez a Ljudmilla! Be nagyon megszerettem, nem tudok ellenállni neki.

George még hozzáfűzte: – Ugyanígy vagyok én is vele. A gyerekei is igazán egész szívükből szeretik, de helyesen ítélik meg. Minden szépítés nélküli szeretet ez.

A teaasztal körüli beszélgetés visszatért Rennire.

– Most már semmi egyébre nincs szükség, mint megtartani Renninél ezt a gyakorlatot, nehogy elfelejtse, amit már tanult – mondta Marie mama.

– Igaza van, anyám, de ezentúl idegenekre lenne szükségünk ahhoz, hogy tovább folytathassuk.

Mitya beszámolt Rupert atyjánál tett látogatásáról. Az öregember nem annyira megrémült volt fia esete fölött, mint inkább bosszús, és nem nyugodott meg csak akkor, amikor Mitya leszerződtette két idősebb fiát, Andrejt és Rolfot, hogy szerény jutalom ellenében, mint „sebesültek" szerepeljenek.

Fifer mama, egy szögletes, borzas hajú asszony megjegyezte: – Nos, jó fizetést kapni minden munka nélkül, ez való nektek, ti semmirekellők. – Nem volt hajlandó elmenni a kórházba sem. – Ugyan, ördögöt! Rupert! A csibész majd hazatér, mihelyt tud bicegni.

Így a dolog rendben elintéződött. A két Fifer igen nagy színészi tehetséggel játszotta meg a sebesültet. Egy napon Bettina fivérei is közbeléptek és ők játszották a sebesültet oly ügyességgel, hogy Renni állandóan feszültségben maradt. De rendben végezte dolgát, buzgón és megbízhatóan tette, anélkül, hogy kifáradt volna.

Otthon továbbra is játékos maradt és féktelenül hancúrozott Kittyvel. A macska ráugrott, szőrét felborzolta, hátát meggörbítette, vagy odafeküdt mellére s megelégedetten dorombolt. Renni ezeket a szórakozásokat úgy tekintette, mint közbeeső pihenéseket.

Némó egyre magányosabbá lett, egyre több közönyt mutatott mindenfajta lehető barátkozással szemben, még a család legbarátkozóbb tagjaival szemben is egyre tartózkodóbb és tompább volt. Bettina szóvá tette:

– Szegény pára már nem húzza sokáig.

Senki sem válaszolt. Mindenki érezte, hogy igazat mondott, ám senki nem akarta elismerni, de nem volt bátorsága letagadni sem.

Renni hamarosan megtanult úgy felkutatni sebesülteket, hogy nem jött izgalomba, nem ugatott és nem ráncigálta

gazdája ruháját. Egyszerűen lábának mozdulatával fejezte ki, hogy mit akar.

– Nos, most már biztos vagyok benne, hogy magammal vihetem Rennit – mondta George, aki minden órában várta, hogy behívják katonai szolgálatra.

– Most már csak az a kérdés, hogy felveszik-e Rennit az Egészségügyi Szolgálatba.

Marie mama, Bettina, Tánya és különösen Vlagyimir, aki ezekben az időkben állandóan a mezőn vagy a kertben volt, egyértelműen kijelentették: nem is férhet kétség ahhoz, hogy Rennit elfogadják. Mitya még határozottabb volt:

– Biztosan sok kutya van ott, amelyiket nem is lehet Rennivel összehasonlítani. – S mindenki hitelt adott a fiatal Mitya határozott ítéletének.

11. fejezet

George-nak hamarosan szörnyű tapasztalatban volt része. Életében először vak düh lobbant szívében. Első ízben ragadta el a kísértés, annyira, hogy vad erőszakhoz folyamodjon.

Elment Rupertet meglátogatni a kórházba, és a legényt már jókedvűen, minden szenvedéstől megszabadulva találta. Rupert Renni után kérdezősködött és hangoztatta, hogy mennyire szeretné újból látni.

George megkérdezte: – Jársz iskolába?

– Már rég nem voltam – válaszolt a fiú, és becsületesen hozzátette: – Nincs kedvem tanulni.

– Hát akkor mit akarsz majd csinálni?

– Bármilyen munka megfelelne nekem, ha elszabadulhatok otthonról.

George azt ígérte, hogy módot ad neki a kertészet kitanulására. Rupert egész szívéből fogadkozott, hogy dolgos, szorgalmas és engedelmes lesz.

Hazafelé George a szegény gyerek neveléséről gondolkozott, amikor hirtelen fájdalmas fölkiáltás ragadta ki gondolataiból. A közelében egy kutya üvöltött. Nyilvánvalóan bottal vagy korbáccsal verték. Tisztán lehetett hallani minden csapást és mindegyik után fölrikácsolt a fájdalmas kiáltás, elkeseredett, veszekedő dörmögéssel, és a rövid szünetekben halk nyöszörgés hallatszott. George futva befordult a legközelebbi sarkon és meglátta a jelenetet. Egy férfi állt ott, s a lába előtt a földön fetrengő kutyát verte.

– Maga gazember! – George nekirohant az embernek, kiragadta a korbácsot felemelt kezéből, és belecsapott az arcába. Szörnyű ütés volt. George újból felkiáltott: – Maga bitang!

Az ember védekezően felemelte kezét az arca elé, de nem állt ellent. Csak könyörgött: – Ne tegye, ne tegye!

– Az ütés nyomán vörös csík húzódott végig sápadt arcán… Egy éppen magához tért arc kifejezése volt ez.

– Hogy ízlik? – kiáltott George. – Fáj, ugye?

– Borzasztóan – hörgött az ember, dagadt arcát tapogatva. – De miért ver engem?

– Miért üti maga a kutyáját, maga csirkefogó?

George hirtelen megérezte, hogy a kutya felé ugrik és meg akarja harapni.

– Feküdj le, Káró – kiáltott gazdája. Káró azonnal megállt.

George haragja megint fellobbant. – Nem szégyelli magát a kutyája előtt? Éppen most bánt vele ilyen durván, és ő mégis meg akarja védeni magát!

– De igen. – Az ember lehorgasztotta a fejét. – Igen, szégyellem magam. Hangjában szinte sírás remegett. Csak szakadozottan tudott beszélni. – Igazán… oly nagyon… szomorú vagyok…

– A kutyája tehet róla? – George megenyhült. Kíváncsian nézte az előtte álló szánalmas alakot.

– Nem – hangzott a siránkozó válasz. – Nem Káró tehet róla. Ő csak… már nem is emlékszem, hogy mi okozta ezt a kitörésemet. Csak arra gondoltam, hogy egyszer ráütök… Csak egyetlen egyszer. De közben őrá gondoltam… s egyszerre mintha elvesztettem volna az eszemet.

– Ki az, akire gondolt?

A férfi suttogott. – Amelie-ra, a feleségemre. A feleségem volt, de elszökött tőlem. Kirabolt. Minden megtakarított pénzemtől megfosztott.

– Mikor?

– Két nappal ezelőtt.

– Jelentse be a rendőrségnek. Miért nem teszi ezt? Menjen és fogassa el.

– Lehetetlen – hebegte. – Elment.

– Jelentse fel.

– Nincs szívem hozzá.

– De ahhoz van szíve, hogy félholtra verje a barátját.

– Barátomat?

– Ne legyen oly meglepett. Nincsen jobb, megbízhatóbb barátja, mint ez a szegény kutya. A férfi néhány pillanatra elhallgatott. Aztán halkan így szólt. – Igen, ez igaz. – Letérdelt. – Gyere ide, Káró. Te vagy egyetlen barátom az egész világon. Jól tudom. Gyere ide! Gyere csak, nem bántalak. – A kutya minden dolgot úgy fogadott, mintha saját akarata egyáltalán nem is lenne. Gazdája megsimogatta megvert testét, megsimogatta hosszan lelógó fülét és selymes szőrét. – Bocsáss meg nekem. Szerencsétlenek vagyunk mind a ketten. Te is, én is. Mind a kettőnket megvertek, de én ezúttal megérdemeltem. Te nem.

A kutya egy pillanatig habozott, aztán odadörgölőzött gazdája kezéhez és arcához.

– Hát van ember a földön – kérdezte George aki ilyen hálás, ilyen ragaszkodó lenne az után, hogy így megverte?

– Nem – válaszolt a férfi, felkapva a fejét. Senki. Maga megmutatta nekem egyetlen igazi barátomat. Köszönöm magának. Még akkor is, ha ez az ütés úgy égeti arcomat, mint a tűz. – Dagadt arcára mutatott. – Rajta kívül nincs más barátom.

– Ha igazán megbánta, számítson engem is barátai közé – mondta George, aki lassanként maga is megbánta, amit tett.

– Oh, nagyon kérem, ne hagyjon most magamra.

Egymás mellett megindultak, eleinte szótlanul, aztán a férfi elkezdte elbeszélni élete történetét. Gyorsan beszélt, mintha ki akarná használni az alkalmat, hogy megszabadulhat bánatától.

A különösen hangzó Antony Flamingó nevet viselte. Egy nagyvállalat főkönyvelője volt. Másfél évvel ezelőtt megnősült, s azóta egyetlen nyugodt napja sem volt. Az asszony hiú, lusta és kapzsi volt; állandóan kínozta és költséges, fényűző életet követelt. Miután komoly gondolkodású férje nem volt hajlandó minden szeszélyét teljesíteni – alig éltek egy évig együtt –, az asszony fogta a pénzt, és megszökött.

Még a nevem is szerencsétlenséget hoz rám. Flamingó! Az asszony kigúnyolt miatta. Mit tehetek én róla, hogy mi a nevem? Gyűlölöm.

– Nincs igaza. Flamingó nagyon szép név.

– Spanyolországból származom. Dédnagyszüleim spanyolok voltak.

– Ne utálja ezt a szép nevet. Inkább gyűlölje szörnyű feleségét. Mit ér vele, ha egy ilyen szörnyű asszony miatt veri ezt a szegény állatot? – George megint visszatért a rögeszméjéhez, lelkesen beszélt erről. Flamingó egyre növekvő csodálkozással figyelt. Mikor George azt kezdte bizonyítani, hogy a kutyák képtelenek hazudni, a férfi felkiáltott:

– Éppen ez az, amit a feleségem állandóan megtett… Hazudott.

George elmesélte neki, milyen eredményt ért el Renninél egyetlen ütés nélkül.

Flamingó kezét tördelte. Igazi szörnyeteg vagyok. – Megint lehajolt Káróhoz, megsimogatta a még mindig ijedt kutya szép fejét. – Rosszul bántam veled… De ilyesmi többet nem fordul elő. Káró megcsóválta rövid kis farkát, de csak lassan kezdett bízni ebben a hirtelen kedvességben.

Mikor a férfi visszavette a korbácsot George-tól, Káró ösztönösen visszahőkölt.

– Nem, kedves öregem, senki sem bánt már téged – bátorította gazdája. – Ne félj.

Gyere csak ide! Gyere!

Engedelmeskedve a parancsoló szónak, a kutya félénken odakúszott Flamingó kezéhez, és aztán csodálkozva, megnyugodva, boldogan emelte fel fejét, amikor ez a kéz megsimogatta.

George elmesélte a Karl-esetet, a Vogg házában lejátszódó jelenetet, és azt, hogy Pasha nem fogadta el a megszabadítást, hanem puszta ragaszkodásból zsarnoka után szökött. Flamingó már teljesen meggyőződött George igazáról.

Megint Káró felé fordult, és Káró ismét visszahőkölt.

– Ugye, te is szeretsz engem, akármilyen rosszul bántam veled? Ugye, mindennek ellenére szeretsz? – megveregette a kutya hátát és nyakát; könnyen észrevehető volt, hogy keze nem szokta meg a barátságos mozdulatot állatokkal szemben. – Te hűséges vagy hozzám, ezentúl én is az leszek hozzád. Most már tudom, hol találok igaz ragaszkodásra.

Mikor búcsúzásra került a sor, Flamingó barátságos kézszorítása megzavarta George-ot.

Az arcán végighúzódó vörös csík nyugtalanította lelkiismeretét.

– Bocsásson meg nekem.

Flamingó meghökkent. – Mit bocsássak meg önnek?

– Hát, hiszen jól tudja – dadogott George.

– Oh, ezért! Inkább talán még én tartozom magának köszönettel.

– Majd megváltozik a véleménye, ha a tükörbe néz.

– Erről szó sincs.

– És minden oka meglenne rá.

– Hogy képzelheti? Hiszen maga… – Megint beszélni akart, de George félbeszakította.

– Nagyon sajnálom. El sem tudom mondani, mennyire sajnálom. Még eddig soha életemben nem követtem el ilyen durvaságot. S nem is tudom magamnak megbocsátani, hogy ennyire elragadtattam magam.

Flamingó gyorsan válaszolt. – Maga sajnálja… ez nagyon szép, de nem igazságos. Valósággal felszabadított engem. Komolyan, alapjában megváltoztatta érzelmeimet, és két barátot nyertem. Ez az egyik – mondta a kutyára mutatva – és, ha nem tolakodás ezt mondanom, maga a másik.

Megbeszélték, hogy újból találkoznak, de nem tartott sokáig, amikor váratlanul, meglepetésszerűen és egészen más körülmények között került sor erre a találkozásra.

*

Útban hazafelé George anyjának legutóbb az európai emberről mondott szavaira gondolt. Itt volt újabb példája az emberi, sőt fokozottan inkább az asszonyi kegyetlenségnek. A megaláztatás szenvedése fékevesztett, hiábavaló bosszúban tör ki az ártatlanon. S az ártatlannak éppen egy kutyának kellett lenni! És George arról a próféta-vértanú ösztönről gondolkozott, ami úrrá lett rajta. Keserű szemrehányást tett magának saját féktelensége miatt, egy szerencsétlen emberrel szemben, aki maga is ettől a gyógyíthatatlan kórságtól

szenvedett. Szerencsésebben oldódott meg a dolog, mint ahogy megérdemelte. Lehorgasztotta a fejét.

12. fejezet

George-ot otthon várta a behívó a hadgyakorlatokra. Másodnap reggel kellett jelentkeznie. A közbenső napot arra használta fel, hogy elvigye Rennit a zászlóalj főhadiszállására.

Az egészségügyi tiszt megfogta Renni száját.

– Gyönyörű kutya – mondta. Szétnyitotta Renni ínyét s megtapogatta fogait. – Pompás kutya. Csak attól tartok, hogy túl fiatal. Alig lehet egy esztendős.

– Mindent meg tud tenni, amire más kutya képes, ha ugyan nem többet – mondta George.

– Vigyázzon, vigyázzon – mosolygott a tiszt. – Ne ígérjen túl sokat. Milyen szolgálatra lehet használni?

– Elsősegélyre, kapitány úr. Kitűnően gyakorlott beteg vagy sebesült emberek felkutatásában.

– Ilyen fiatal, és máris kitűnően gyakorlott? Ez megdöntene minden rekordot. Vállalja érte a felelősséget, káplár?

– Természetesen, kapitány úr, a teljes felelősséget.

Renni farkát csóválta, mintha a beszélgetés megnyerte volna tetszését, majd mellső lábait gazdájára tette.

– Le – mondta George kedvesen. A kutya nyomban lefeküdt a földre.

A tiszt meg volt elégedve. – Jónak látszik – mondta. – Itt majd igazi gyakorlatnak vetjük alá. Átvezénylem magát a vöröskeresztes elsősegély-szolgálathoz. Hiszen saját maga már átesett a szabályos elsősegély-gyakorlatokon, ugye?

– Igen, kapitány úr, a legutóbbi hadgyakorlatok folyamán. Akkor lettem káplár.

A kapitány néhány sort írt, majd egyik kezével a kutya hátát veregette, és mikor átnyújtotta az írást George-nak, megkérdezte:

– És hogy áll a tűzzel? Hallott már valaha lövöldözést?

– Még nem, kapitány úr. – A kapitány elgondolkozva nézett. George komolyan így szólt: – Valamikor mindenkinek kezdeni kell, még egy kutyának is.

– Meg fogjuk kísérelni. – A kapitány újból mosolygott, majd barátságosan felnézett:

– Végeztünk.

George összeütötte bokáját, feszesen és mereven tisztelgett. Még el sem érte a folyosót, amikor eszébe jutott, hogy legalább ezt kellett volna mondani: – Köszönöm szépen, kapitány úr. Boldog volt, de egy kicsit aggódó. Tüzelés… ágyúzás… bombák…

– Mit fog csinálni Renni, ha mindez egyszerre rá szabadul? – kérdezte a kíváncsian rátekintő kutyától. A hadgyakorlat csupán fél háború, de már ebben is eleget lövöldöznek.

George Vogghoz ment Rennivel.

– Miért küldte rám ezt az orosz pereputtyot? – veszekedett az öreg. – Azt hiszi, hogy én ki akarom árusítani a kutyáimat? Vagy mi egyébre gondolt?

George-ot meghökkentette ez a barátságtalan fogadtatás. De mikor megkérdezte, hogy mi ennek az oka, Vogg tovább pattogott.

– Maga nagyon jól tudja, hogy mit akartak az oroszok, különben nem küldte volna őket hozzám. Ez jó lecke számomra…

George csak azt hajtogatta, hogy fogalma sincs az egészről, nem érti, miről beszél.

– Ne játssza itt előttem az ártatlan bárányt – veszekedett Vogg. – Ezentúl már nem hiszem el egyetlen szavát sem. A

maga ártatlan oroszai három vagy négy kutyát akartak vásárolni. Nagy kutyákat. Az ördögbe is! Miért nem kérték mindjárt az egész tenyészetemet? Házőrző kutyát akartak. Mikor megkérdeztem, hogy megláncolva akarják-e tartani őket, az öreg tökfelű habozás nélkül így válaszolt: „Hát természetes, hogy mindig láncon akarom tartani őket." Talán elmagyarázzam, milyen aljasság láncon tartani egy kutyát? Igazán utálatos, hogy valaki kitűnő, jó fajtájú kutyát vásároljon, és miután ő maga fél az emberektől, arra tanítja, hogy harapjon. Tudja, milyen furcsa módon lehet egy kutyát házőrzésre tanítani?

– Szafonov úr mindezekről a dolgokról semmit se tud. – George nagyon összeszedte a bátorságát, hogy ezt megjegyezze.

Vogg újból fellobbant. – Semmit sem ért a kutyákhoz, de egyszerre hármat vagy négyet akar vásárolni! Azt hiszi, hogy pénzzel mindent elintézhet. Leghalványabb sejtelme sincs a kutya természetéről. Sőt, amilyen ostoba, nem is érdeklődik iránta. Nem is tehet rosszabbat a kutyával, minthogy igyekszik megérteni. Irgalmas isten! Vannak emberek, akiket semmire sem lehet megtanítani. Azt hiszik, hogy mindent tudnak. Most már értem, hogy miért nem volt itt ilyen hosszú idő óta.

– Ó, kedves Vogg úr, ennek egymáshoz semmi köze.

– Semmi köze? Ne mondja!

– Nem, komolyan és határozottan semmi. El voltam foglalva Renni idomításával, és most beosztottak mindkettőnket az egészségügyi szolgálathoz.

– Ilyen hamar? Sok szerencsét! – Hangja gúnyos volt. Oldalt pillantott Rennire, és elég hallhatóan mondta: – Szegény jószág!

– Egyáltalán nem szegény – tiltakozott George. – Nincs szüksége senkinek a részvétére.

Vogg keserűen nevetett. – Menjen, és mesélje el a nagyszakállú orosznak ezt a gyerekmesét.

– Esküszöm, egyetlen egyszer sem.

– Bizonyára. Hajlandó vagyok igaznak elfogadni ezt a kijelentését. Szó szerint. Egyetlen egyszer nem, de tucatszor biztosan…

George mélyen megbántva felkiáltott. – Esküszöm, hogy sem én, sem senki más egy ujjal sem nyúlt ehhez a kutyához.

– Nem hiszem.

George türelme elfogyott. – Boldog voltam, amikor idehoztam a kutyát, hogy megmutassam magának – igyekezett higgadtnak látszani. – Boldog voltam és hálás. De miután sérteget engem, okosabb, ha elmegyek.

Amikor bezárta maga mögött az ajtót, még hallotta Vogg dühös pattogását: – Ó, menj és akaszd…

*

Mielőtt teljesítette volna a behívó parancsot, otthon töltötte az utolsó estét, de ezt bosszúság zavarta meg. Mikor elmesélte anyjának a Voggnál lejátszódott jelenetet és mindenféle gyanúját, hogy mi történhetett a tenyésztő és Szafonov között, Marie mama így szólt:

– Hát miért nem kérdezed meg magát Vaszilijt?

George először Tányával, majd Vlagyimirral kísérletezett, amikor az oroszok odajöttek a házhoz elköszönni. Egyikük sem tudott semmit a dologról. Végül összeszedte bátorságát, és egyenesen az apához fordult: – Ön még nem vette meg a házőrző kutyákat?

Vaszilij lassan simogatta hosszú, fehér szakállát, és kis szünet után ünnepélyesen válaszolt: – Nem, még nem.

De Ljudmilla édes mosollyal magyarázni kezdett: – Biztos, hogy egyetlen kutyát sem fogunk venni attól a nevetséges alaktól. Igazán nem értem, hogyan ajánlhatott nekünk ilyen faragatlan embert. Micsoda gondolatai vannak! És milyen feltételeket szabott! Mintha ajándékozott volna nekünk

valamit. Azok után, amiket a férjem mesélt róla, meg vagyok győződve, hogy a maga barátja ugyanolyan bolond, mint amilyen durva fickó.

Vlagyimir vigyorgott. Vaszilij megható kedvességgel kérlelte a feleségét: – Ne kínozz ezzel, Millie. Ne kínozz. Nem szólunk erről a dologról többé egy szót sem. Biztos vagyok benne, hogy George jót akart.

Ezzel a dolog meg is akadt. De mégis kissé tisztázódott.

Renni megjelenése kellemesen vonta el a legtöbb jelenlévő figyelmét. Ezen az estén még Mánya és Szása is ott voltak a társaságban. Tánya oly melegen becézte Rennit, hogy Mánya hangosan kitört: – Ugyan, hagyd abba, Tánya, ne túlozz!

Tánya elpirult, de nem válaszolt.

Szása veszekedett: – Hagyd Tányát azt tenni, amihez kedve van. Ne folytasd a prédikációdat.

Mitya közbeszólt: – Mánya mindig rosszul jár. És Tánya meg olyan érzékeny, mint egy szerelmes kislány.

Így árnyalattal mélyebb pír futotta be Tánya arcát. Vlagyimir elmosolyodott.

– Ne veszekedjetek, kedves gyermekeim – rendelkezett Vaszilij szelíden.

– Nem veszekszünk, apa – mondta Kolja komolyan.

– Mi éppen csak mulattatjuk egymást.

Mindannyian felnevettek.

Ljudmilla hirtelen felsikoltott. Kitty váratlan ugrással az ő vállán termett. Vaszilij mély meglepetéssel csak ennyit tudott dörmögni: – Az Isten szerelmére, Millie!

– Bettina már felugrott, és karjába vette a macskát.

– Köszönöm szépen, köszönöm szépen – mosolygott Ljudmilla ismét teljesen megbékélve. – Megmentette az életemet. Senki sem lehet biztonságban itt a sok állat között. Semmi sem véd meg az ő támadásaik elől. – Oly kedvesen mondta mindezt, hogy a kis gúnyolódás fölött könnyű volt átsiklani.

Szása szigorúan megjegyezte: – Mama csacsiságokat beszél.

– De fiam – szólt hangosan Vaszilij, ám Szása nem hagyta szóhoz jutni.

– Hiszen mama maga is tudja, hogy csacsiságot beszél. Renni soha nem is megy a közelébe, a szegény öreg Némónak meg nincs annyi ereje, hogy megtámadjon valakit. Nyilvánvaló, hogy senkitől sem akar semmit.

Mindenki nevetett, de a nevetés kissé erőltetetten hangzott.

– Igazságtalan vagy, Szása. – Vaszilij ismét rá akart pirítani fiára, de Szása megint nyersen elutasította.

– Hagyjon végig beszélni, apám. Senki sem tarthat vissza attól, hogy kifejezzem gondolataimat.

Mély csend állott be, amit csak Mánya nevetése szakított meg. Aztán Ljudmilla hozta rendbe a kínos helyzetet. Mintha semmi sem történt volna, egyszerre felkiáltott: – Ó, hogy most rákerült a szó… Rennire… nem ölték még meg?

George megdöbbent. – Megölni Rennit? *Rennit?* – Szinte húsába vágott a sértés.

Ljudmilla szelíden mosolygott: – Természetesen a másik kutyára gondolok. A betegre. Hogyan is emlékezhetnék az ember erre a sok kutyanévre.

Vlagyimir vigyorgott. – Összesen két kutyanévről van szó! Kettőről. – Szigorú pillantás vette rá az apja, de mégsem tudta elfojtani mosolyát, amikor ezt gondolta: – Két kutyanév nekünk, és nyolc orosz név nekik!

– Mi nem öljük meg az állatokat – jelentette ki Marie mama. A mi házunkban az élőlényeknek joguk van az életüket végigélni.

– Ez elég furcsa – mondta Ljudmilla, és Vaszilij is megismételte: – Nagyon furcsa. – S hozzá tragikus kifejezéssel bólogatott.

– Nos – mondta Marie mama mosolyogva –, akkor mi valamennyien furcsák vagyunk. Bizonyos értelemben minden

ember furcsa a maga módján, csak éppen nem vesz róla tudomást.

Aztán Vlagyimir nekilátott, hogy elfütyülje a maga édesbús orosz dalait. Fivérei és testvérei együtt énekeltek vele, de Vlagyimir meleg, diadalmas éneklése túlszárnyalta hangjukat. Így az este zenével ért véget. Senki nem figyelt Ljudmillára, aki néhányszor felsóhajtott és egy-két könnycseppet ejtett: – Ó, én édes Oroszországom! – Tánya és Vlagyimir boldogok voltak, mert George megint jókedvű lett – mint mindenki, kivéve Ljudmillát, Mányát és Szását. Még Vaszilij is megveregette Renni hátát, Vlagyimir pedig lehajolt, hogy magához ölelje.

13. fejezet

George teljes felszereléssel, pontosan jelent meg Rennivel a kaszárnyában. Az egészségügyi csoport tisztje előtt, idomítójával együtt öt másik kutya volt.

– Vegye pórázra azt a dögöt – dörgött a tiszt George felé.

– Nincs rá szükség, kapitány úr. Úgysem mozdul el a lábam elől.

– Tegye, amit parancsoltam – bömbölt a kapitány.

George szótlanul a nyakörvre akasztotta a pórázt.

– Nos, most jöjjön ide és mutassa meg ezt a fenevadat.

George szerette volna azt válaszolni, hogy Renni nem dög, és nem fenevad. De csendben maradt, előlépett és átadta a pórázt a tisztnek, aki meglepő szelídséggel magához vonta Rennit. Simogatta és kedves szavakat dörmögve vizsgálgatta a kutyát. Alighogy egy pillantást vetett Renni fogaira, a kapitány megint fellobbant:

– Pont ez az, amit gondoltam! Egy kölyök! Hogy merészel ilyen kölyökkutyát idehozni?

George zavarban volt. Arca tüzelt, de azért nem vesztette el önuralmát. – A kapitány majd a kiutalásról pontosan meglátja, hogy Rennit már besorozták – gondolta.

– Mit akar bizonyítani ezzel a papírronggyal?

– Csupán azt, hogy nem én egyénileg „merészeltem" idehozni.

– Ha a kutya nem válik be… s ezt már most is majdnem biztosra mondhatom… akkor természetesen visszaküldöm magát a csapattestéhez.

– A kutya meg fogja állni a helyét.

– Csönd legyen!

George elhallgatott. Tökéletesen megbízott Renni-ben. Miután a sor feloszlott, bajtársai az egészségügyi szakaszból kezet szorítottak vele, s a kutyák is barátságos köszöntést váltottak egymással, de Renni látszott a legbarátságosabbnak. Szinte rendkívüli örömet okozott neki, hogy egyszerre ily sok társa akadt. Valamennyien erős, jól fejlett, jól megnőtt, mintegy négy-öt esztendős farkaskutyák voltak. Sőt egyik közülük nyolc esztendősnél is idősebb volt, szája körül már fehér szőrök látszottak. A csoportban ő volt a legnyugodtabb, ami bizonyítja azt, hogy milyen sokat jelent a gyakorlat. George valamennyi kutya szemében felfedezte azt a komoly pillantást, amit annyira élvezett, valahányszor Renninél észrevette. Az öreg kutya gazdája, Nickel őrmester bátorítóan szólt George-hoz:

– Miért ne tudná Renni ellátni a dolgát? Ostobaság. Csak azért, mert fiatal? Az én Hectorom is fiatal volt, amikor kezdte. Persze azért nem ennyire fiatalon, mint a maga kutyája. Kétségtelen, hogy az öreg lármacsináló csak saját fontosságát akarta hangsúlyozni. – És megvetően mutogatott a kapitány felé. Utóbbi azzal volt elfoglalva, hogy a kutyavezetőket és a hordágyvivő szanitéceket beosztotta, mégpedig az előre

elkészített jegyzék szerint. Mindegyik zászlóaljra jut három szanitéc és egy kutyavezető.

– Jól emlékezzenek a beosztásukra – figyelmeztette őket. – Háború esetén ugyanez lesz a beosztásuk, kivéve – fenyegetően nézett George-ra – ha előzetesen valami változást rendelnék el.

– Rendben van, kapitány úr – dörmögött Nickel, hangjában némi kis lenézéssel.

Egymás után indultak el a szanitécekkel.

– Magának a legmesszebb kell mennie – kiáltott az egyik társ George felé, amikor sietve elindult.

– Kettős tempóban! – kiáltott mögötte a parancsnok. – Ez magára vonatkozik. Nem vagyunk vasárnapi sétán.

– Gyere Renni – mondta George szomorúan, és elindult. Renni lépést tartott vele anélkül, hogy húzta vagy feszítette volna a pórázt, teljesen mellette maradt. Elérték zászlóaljukat, elfoglalták helyüket a sor mögött. A három szanitéc Renni hátát veregette, s ő nyugodtan fogadta kedveskedésüket.

– Gyönyörű állat – mondta az egyik.

A másik híreket mondott. – Valószínűleg még naplemente előtt lesz alkalma akcióba lépni.

– Merrefelé? – kérdezte a harmadik. – Hisz az ellenség elég messze van.

– Ellenség? – gondolta George. – Renninek és nekem még az igazi háborúban sem lesz ellenségünk!

– Zászlóalj előre, indulj! – Az embertömeg megmozdult.

– Hol van a zenekar? – kérdezte valaki.

– Szamár! – hangzott a válasz. – Ez a hadgyakorlat háborúra készít fel. S ott nem lesz semmiféle zenekar.

Egy másik hozzáfűzte: – Oh, dehogynem, ha otthonról elindulunk, akkor majd elég részünk lesz a nagy csinnadrattában.

A magasban egy repülőgép-raj légcsavarjainak tompa moraja hallatszott. Renni felemelte a fejét.

– Most megkaptad a zenét – nevetett az egyik.

– Ezek a saját repülőgépeink – kiáltott egy másik.

Renni továbbra is meghökkenve nézett fel. George már éppen meg akart szólalni: – Csak nyugalom, öregem, – de nem volt rá szükség, mert Renni nyugodt maradt. Csupán kíváncsiságának engedett néhány pillanatra szabad folyást.

– Ha elérjük azt az erdőt – hangzott egy hang, a csapatsorok felől –, ha egyszer a fák között vagyunk, nem haladhatunk tovább zárt sorokban.

Egy másik hang helyreigazította. – Az is lehet, hogy még korábban rajvonalra szakadozunk.

Két óra telt el. Három is. Menetelés, menetelés, menetelés. A forróság egyre nyomasztóbb lett. Hirtelen a túlsó oldalról meglehetősen erős dördülés hangzott. Légelhárító ütegek. George aggódva nézett kutyájára. Renni nyomban fülét hegyezte. De ez volt minden, amit a tüzérségi mennydörgés kiváltott belőle. Megint felhangzott a levegőből a motorok búgása… de ezúttal ellenkező irányból. Most Renni már egyáltalán nem vett tudomást az egészről.

– Rajvonalba szakadozz! Rajvonalba! Gyerünk! – hangzott a parancs. – Fegyvert készen tartani! Előre!

A zárt embertömeg egy szempillantás alatt szétoszlott, kiterjedt, és mire bejutott az erdőbe, láthatatlanná vált. Most megkezdődött az ágyúdörgés. Robbanások szórták be a földet, de meg sem ingatta Renni nyugalmát.

– Derék legény vagy! Pompás! Jobb vagy, mint valaha remélni mertem volna. – George nem tudta visszafojtani kedveskedését.

– Tüzérségi előkészítés – mondta az egyik katona. – Mindjárt parancsot kapunk a tüzelésre.

Messziről hallatszott a nehéz lövegek tompa dübörgése. A gépfegyverek élesen kattogtak.

– Sosem hittem volna, hogy a tréfa ilyen gyorsan megkezdődik. – Valaki teli torokból kiáltotta ezt, de a nagy dübörgésben alig hallatszott.

– Ilyen hamar! – kiáltott egy másik. – Te tökfilkó! Hiszen a dolog már órákkal ezelőtt megindult.

– Tüzelj! – hangzott a parancsszó. És a parancsot szájról-szájra adták a vonalban.

A dob tüzelésre pergett. A trombiták tüzelésre harsogtak. Mintha vihar hajszolta volna őket, villámokat szórva egy tankcsoport száguldott előttük; s ugyancsak tüzet okádva egy másik tankcsoport igyekezett szembeszállni velük.

E sok tébolyító dolog közepette Renni teljesen zavartalannak látszott. A pokolbeli ideg-megrázkódtatás teljesen hidegen hagyta. De egyszerre megállt, a fejét felemelve körülszimatolt a levegőben, és más irányba igyekezett húzni gazdáját. George lekapcsolta a pórázt, és Renni elszáguldott.

Rövid idő után elvezette George-ot egy katonához, aki elájult és eszméletlenül feküdt a földön. A három szanitéc adott neki néhány korty pálinkát, de közben Renni már más irányba rohant. Gyorsan megint visszatért, és megkettőzött sietésre unszolta George-ot egy emberhez, aki rettenetes fájdalmak közt fetrengett. Renni keresztül-kasul száguldott az egész területen. Az egyik résztvevő őrnagy megjegyezte: – Kié ez a kutya? Túlságosan buzgó. – Néhány katona George-ra mutatott.

– Halló, káplár! Nem hallja, hogy mit mondok? Miért nem hívja vissza a kutyáját?

– Nem tehetem. A kutya megszimatolt valamit és teljesíti a kötelességét.

– Kötelesség? Minden sebesült köteles addig kitartani, amíg szünet áll be a harcban – recsegett az őrnagy.

A két ember úgy kiáltozott egymás felé, mint a bolondok, hogy az álcsata nagy zaján át is meghallják egymást.

– Őrnagy úrnak tudni kell, hogy igazi háborúban nagyon sok olyan sebesült van, akinek azonnali segítségre van szüksége.

– Kedves öregem – válaszolt az őrnagy dörmögve –, igazi háborúban sem maga, sem a kutyája nem élne sokáig.

George vállát vonogatta. Renni nem hagyott időt a válaszra. Izgatott volt, és George-nak követnie kellett.

– Ez az állat nem hagy senkit figyelmen kívül, akinek valami baja van – kiáltotta az egyik katona az őrnagy fülébe. – Még sohasem láttam ilyen kutyát.

– Biztos, hogy hamarosan elpusztulnak, ha a dolog egyszer komolyba menne – kiáltott vissza az őrnagy.

– Nagyon is kár volna értük, ha elpusztulnának – mormolta maga elé a katona.

A menet megindult. George szemében valóságos csodának tűnt, amint látta Rennit átsurranni a rohanó, harcoló vonalak között, anélkül, hogy bárkinek is útját állná. Állandóan ügyelt rá, hogy ne veszítse George-ot látköréből, de ugyanakkor sürgette a hordágyvivőket is. Bárki látta is a buzgón ide-oda futkosó kutyát, elcsodálkozott rajta.

– Ez egyáltalán nem is kutya. Olyan, mint a villám – mondták, vagy – valósággal olyan, mint az irgalmas-rendi barátok… több bátorsága van, mint a legtöbb embernek.

Renni a nagy zűrzavarban további öt kidőlt embert talált.

Az alkonyat már mély, hosszú árnyékokkal borította a földet. Végre felharsantak a trombiták: „Tüzet szüntess!” A tüzérség dübörgése nyomban abbamaradt, az égboltról eltűntek a repülőgépek, és csupán itt-ott hangzott egy-egy puskalövés visszhangja. Mindenfelé nyugalom állt be. A nagy csendbe csak az emberek alig hallható beszélgetése vitt be némi életet. Senki sem tudta, melyik hadsereget tekintették a nap győztesének. Senki nem is volt kíváncsi.

Fáradtan és szomjasan, valamennyi gondolatuk az étel és ital felé fordult, és hangos éljenzéssel köszöntötték a minden szakaszhoz külön-külön beosztott tábori konyhákat.

Renni azonban látszólag nem gondolt az ételre. Alig figyelt gazdája szavaira, és dicséretét is csupán rövid farkcsóválással vette tudomásul. Figyelmesen szaglászott, szimatolt a sötétségben, majd eltűnt. Egy idő múlva visszatért és kényszerítette George-ot hogy jöjjön vele. Rövid lépésekkel sietett előre, mintha a sötétségben nem akarná gazdáját elveszteni.

Vezetése nyomán George egy gyerekesen fiatal hadnagyhoz jutott, aki összeesett a szomjúságtól. Néhány szem cukorral és némi kis vízzel magához térítették, amire a meglehetősen szégyenkező fiatalember elég erőt érzett magában ahhoz, hogy George segítségével igyekezzék szakaszát utolérni.

– Remek kutya – mondta halkan maga elé. – Pompás kutya.

De Renni még mindig nem volt készen a pihenésre. Ide-oda szaladgált a mezőségen.

Hirtelen megállt, szaglászott. Aztán valódi nyomra bukkant. Anélkül, hogy előzőleg kutatásra indult volna, sürgetve hajszolta gazdáját és a szanitéceket, hogy jöjjenek vele. Rövid út után a négy férfi meghallott valami nagyon-nagyon halk hörgést, ami már korábban megragadta a kutya figyelmét. Végül egy eszméletlenül heverő férfi fölé hajoltak, aki lezuhant, és a jelek szerint igen súlyosan megsérült.

Mind a négyen segítettek felemelni. Renni, nagyon megelégedve önmagával, mögöttük ballagott. A férfi fejsebe erősen vérzett. Az egyik szanitéc elfutott egy hordágyért.

Az egész csapat – azaz mindenki, aki még ébren volt – kijött Renni fogadtatására. Összegyűltek körülötte és elárasztották dicséretekkel. Ételt és vizet raktak elé. Renni

nyelve kilógott, s most mohón, sokat ivott, valami keveset evett, és máris lefeküdt a földre.

– Most már tudom, mit jelent az, ha valaki „kutyafáradt” – mondta az őrmester szívélyes hangon.

– Nos, öregem – kérdezte George –, már készen vagyunk?

Renni farkát csóválta. George lefeküdt mellette. Mind a ketten nyomban elaludtak.

A fejsebes férfit hátraküldték a kötözőhelyre, de ők ketten már nem hallottak ebből semmit. S azt sem hallották, amikor megjelent az őrnagy és érdeklődött: – Nos, hol van ez a nyolcadik világcsoda?

– Pszt, pszt – mondták a katonák. – Alszik.

Hogy pontosak legyünk, Renni egy pillanatra felemelte a fejét, de mert ezt senki sem vette észre, nyomban ismét elaludt. Így hát nem is hallotta az őrnagy suttogó szavait sem: – Hagyjátok aludni. Megérdemelte, és alighanem szüksége is van rá.

14. fejezet

Jóval napfelkelte előtt kezdődött meg a másnapi hadgyakorlat. A csapatok a lehető legnagyobb csendben álltak csatasorba. Laza alakzatokban másztak fel a hegyre, és a hajnal halvány fényében igyekeztek a meredek emelkedőn feljutni, mielőtt még észrevehették volna őket. Ez a vállalkozás minden tekintetben sikerült. Már az egész ezred elérte a magaslatokat, amikor az ott csoportosított ellenséges ágyúk első tüze eldördült. A fegyverek ropogása egyre hangosabban és hangosabban hallatszott. Ugyanakkor saját tüzérségük, mint valami védő vihart, zárótüzet helyezett eléjük.

Az ezred ellenállhatatlan lendülettel nyomult előre, és a döntőbíró utasítást adott a meglepett és megriasztott „ellenségnek” a visszavonulásra. Tüzérségük lövedékei fejük fölött röpködtek, amikor az ellenséges gyalogság visszavonult, s mire a légi osztagok először felszálltak, visszavonulásuk már valóságos vad menekülésé lett.

– Ezzel nemcsak kiegyenlítettük az ő előnyüket, hanem többet értünk el! – mondta egyikük. – Mivel tegnap olyan, messzire meneteltek, a harc ma délután helyett, már korán kezdődik.

– Tegnap elég tisztán elvágtak bennünket.

– Egész estig meg kell tartanunk a nyílt előrehaladást.

– No és mi lesz a győzelem jutalma?

– Ugyanaz, mint a lóversenyen. Hiszen mindaz, amit ma itt csinálunk, nem egyéb játéknál.

– Játék? Honnan veszi ezt? Szaladni fogunk, amíg kilóg a nyelvünk.

– Ez igaz. Még eddig meg sem ízleltük a dolog nehezét.

– A leghalványabb elképzelésünk sincs arról, valójában hogy is állnak a dolgok.

Úgy látszik, hogy előnyös számunkra itt lenni, de semmi jele sincs annak, hogy a mieinknek ugyanebben az időben nem kellene máshol lenniük.

– Bármilyen oldalról nézzük is, a gyalogságra hárul a legnagyobb feladat.

– Ne törődjön vele. Minél korábban indulunk, annál korábban kapjuk meg a pihenőt.

– Rendben van, ha ez a módja…

Így indult meg a katonák közt a beszélgetés.

*

A korai reggel még hűvös volt. A nap éppen felemelkedett a láthatáron, és a katonák még pihentek és jókedvűek voltak.

George ott lépkedett a rajvonalban, baloldalán Rennivel s mögötte a három szanitéc.

Renni bőségesen ivott vizet, néhány falat jó táplálékot kapott, ugráló léptekkel táncolt gazdája körül, s felnézett rá, miközben az állandóan kedveskedő hangon beszélt hozzá.

George boldogan emlékezett vissza, hogy a kapitány milyen haragos volt, mert Renni még csak kölyök. Nevetett magában.

– Nos, ez a hangoskodó tiszt most legalább sejtheti, hogy tulajdonképpen nem ért a dologhoz semmit.

– Voggra gondolt, és arra, hogy milyen hidegen nézhet ma szembe azzal a beszélgetéssel, mindazok után, amit Renni teljesített. Ám csak higgye, hogy George bántalmazta kutyáját.

A nap melegebben sütött le a párás égből. Nyomasztó fülledtség feküdt a tájon. A menetelés nagyon nehéz feladattá lett. Órák múltak el. Semmiféle ellenség sem volt a láthatáron. Tovább haladtak. Valaki felkiáltott: – Ez a játék, amiről beszélt. – Tovább haladtak. Fenyegető fekete felhők gomolyogtak. Aztán, mikor első lobbanó villámaival és harsogó mennydörgésével kitört a vihar, Renni félénken húzódott gazdájához. Az ember alkotta gépeknek, a viharnál olyannyival vészt hozóbb dübörgése teljesen hidegen hagyta, de az elemek tombolása félelemmel töltötte el a bátor állatot. Farkát lába közé húzva, panaszos tekintettel, egyre közelebb és szorosabban húzódott George mellé.

– Mi van veled, öregem? – Renni felugrott George-ra, fejét odaszorította mellére, mintha könyörögne: Védj meg engem.

George nyugodtnak és kedvesnek mutatkozott, simogatta, de nem sikerült a kutya bátorságát visszaadnia. Abban a pillanatban, amikor a mennydörgés és villámlás, a szél süvöltése abbamaradt és heves záporeső szakadt le, Renni megkönnyebbült, s már csak néha nézegetett még félénken az ég felé.

Az eső rövid időre felfrissítette az embereket. Aztán megint szenvedtek a fülledt, nehéz levegőtől. Rosszabbnak érezték a forróságot, mint valaha. Hirtelen mindkét oldalról tüzet kaptak. Csapdába estek és most lőtték őket. Így tehát harcolni kellett és véget ért a menetelés. Újból megindult az ágyúk eszeveszett tüzelése, a gépfegyverek kattogása, a légcsavarok búgása és a puskalövések pattogása, ami úgy hangzott, mint a zászlók lobogása a szélben. Az emberek lefeküdtek a sáros, esőáztatta földre. Renni most is azt tette, amit tőle vártak. Lefeküdt, mint a katonák, és mély lélegzettel szaglászva kúszott előre a talajon. George-nak jó oka volt föltételezni, hogy mindezt saját ösztönének engedve tette.

Renni hirtelen, szinte anélkül, hogy felemelkedett volna, gyors fordulattal elszáguldott. Egy ideig távol volt. Aztán visszafelé kúszva megint feltűnt, elérte George-ot és a három szanitécet, akik szinte ott kúsztak mögötte hason. Egy ember zuhant be a gépfegyver terhe alatt egy mély árokba, és nem tudott mozdulni. Elég nagy nehézségbe került, amíg kiszabadították és kiemelték a gépfegyvert. Sértetlennek látszott, csak kissé bizonytalanul állt a lábán.

A tüzelés újra megindult. Az ezrednek minden ügyességét, minden képességét, minden erejét igénybe kellett vennie, hogy megmeneküljön a csapdából, s végül sikerrel állta meg a helyét. Renni szaglászott a levegőben. Újabb vihar közeledett. George aggódott a kutya miatt, de ezúttal a vihar egyetlen hatása az volt, hogy Renni szorosan odahúzódott gazdája mellé. Tovább is szaglászott a levegőben. Fülei hegyesen felálltak, és lassan, szinte elgondolkozva csóválta farkát. Egyszerre minden átmenet nélkül nekilendült és elrohant. Rövid idő múlva visszavágtatott és sürgetve hívta gazdáját s a három szanitécet, hogy jöjjenek vele. Olyan türelmetlennek látszott, hogy mind a négyen felugrottak, és követték a száguldó kutyát. Nem is hallották a nyomukban felhangzó kiáltást:

– Lefeküdni! Lefeküdni! Kúszva előre!

Úgy tettek, mintha nem hallanák, és a valódi csata lármájában talán tényleg nem is hallották volna. Mikor a kutya megállt, hevesen csóválva farkát, fejével meredeken lefelé mutatott, s a négy megrémült férfi egyszerre meglátta lent feküdni az őrnagyot. Ott hevert a felázott, sáros úton. Alighanem egész hosszában végigesett egy csúszós részen és beverte fejét egy éles kőbe. Az őrnagy az út sarában!

Nem vesztegették az időt a gondolkodással. Megfordították az elkábult embert, lemosták a vért az arcáról és megkísérelték, hogy fel tud-e állni. Hörgött és a fájdalom lassan magához térítette.

– Nem tudom… hogy mi történt… velem – dadogta kábultan.

Mikor ismét fel akarták emelni, éles sóhaj szakadt fel belőle.

– A bokám… azt hiszem eltörött…

– Reméljük, hogy csak rándulás, őrnagy úr.

A tiszt rámosolygott George-ra. – Ő, hát maga az? – kérdezte kedvesen. – És a maga kutyája talált meg?

– Igen, az én Rennim találta meg.

– Pompás állat, igazán pompás állat… ki tudja, meddig hevertem itt?

– Nem tarthatott hosszú ideig. Semmi esetre sem nagyon sokáig, mert Renni egész idő alatt munkában volt.

– Nemes állat. Ez az egyetlen megfelelő szó: nemes.

Végre sikerült felemelni a földről. Ezúttal hősiesen elfojtotta nyöszörgését.

– Gyorsan egy hordágyat – intézkedett George. Két szanitéc futólépésben elsietett. – Őrnagy úr a hordágyon el fogjuk szállítani a legközelebbi segélyhelyre. Túlságosan szenvedne, ha az egész úton a vállunkon akarnánk vinni.

– Köszönöm, nagyon köszönöm. De maga velem marad?

– Parancsára!

George ismét megmosta az őrnagy arcát, különösen teljesen véres bal arcát.

– Ez jót tesz.

– Hogy történt az egész?

– Valóban nem tudom. Nyilván ugyanolyan keveset tudok az egészről, mint maga. Az első dolog, amit tudok, az, hogy itt fekszem és minden felfordul előttem. Ilyenfajta érzés lehet az, ha az embert lelövik a háborúban.

Távoli kürtszó hallatszott. A jelzés itt is, ott is egyre közelebbről ismétlődött. – Ez a jelzés, hogy mára véget értek a hadműveletek – mosolygott George.

– Azt szeretném tudni, hogy az én számomra milyen hosszú időre ért véget. Pokoli balszerencse! – A tiszt zubbonyában kutatott cigarettája után. George gyufát tartott elé. Renni lefeküdt a sebesült ember mellé, óvatosan végigszaglászta, aztán zavartalan bizalmaskodással mellé fektette a fejét.

Milyen szép tud lenni egy kutya feje – mondta a tiszt.

– És mennyire kitüntet engem. Bizony, nagy kitüntetés az ember számára, ha egy ilyen állat… – Abbahagyta, és Rennihez fordult. – Talán érzed rajtam az én kiskutyám, Tyras szagát? Igen? Nos, ő nem tudja mindazt a sok pompás dolgot, amit te… Távolról sem tudja. Én csupán kézfogásra tanítottam meg. Ahhoz, hogy ezt megtanulja, nem kellett megvernem.

– Bocsánatot kérek, de az én Rennim soha nem kapott verést. Egyetlen egyszer sem…

– Óriási! Ez egész szokatlan dolog, és megvallom, ennek nagyon örülök. Gyűlölöm, ha valaki veri az állatokat. Akár kutya, akár ló, akár szarvasmarha… az egészen mindegy. Gyűlölöm! Mennyi előkelőség és becsületesség van egy kutya tekintetében. Bizonyára nem szükséges, hogy ezt magának magyarázzam. De megfigyelte-e valaha a legmagasabb fokú bátorságot egy ló tekintetében és mozdulataiban? Vagy egy

szarvasmarha tekintetének és fejének komoly, nemes szépségét?

George szerette volna melegen megszorítani az őrnagy kezét, de a katonai fegyelem visszatartotta. Ekkor Renni váratlanul felugrott és elszáguldott, mint a villám.

– Bocsánatot kérek, de a kutya után kell mennem. A szanitécek mindjárt itt lesznek a hordággyal. Ha valakinek szüksége van ránk, megrövidíthetjük a várakozást és szenvedését azzal…

– Csak siessen – kiáltotta az őrnagy.

George már látta közeledni a szanitéceket és intett nekik, hogy siessenek. A harmadikat magával vitte. Renni ezúttal egy katonát talált, aki a fáradtságtól összeesett. Lábra segítették. Szégyenkezve saját állapotán megjegyezte: – Csupán tartalékos vagyok.

– Én is – gondolta George, de nem szólt semmit.

A tartalékos sóhajtva elindult: – Államhivatalnok vagyok. Az íróasztal melletti élet után nehezen bírom ezt a gyilkos fáradságot.

– Beteget kellene jelentenie kimerültség és szolgálatképtelenség miatt – szólt a szanitéc.

– Ezt is fogom tenni – mondta a férfi keserűen. Aztán hirtelen felkiáltott. – Eridj innen, te dög! – és nehéz csizmájával a megijedt, kitérő Renni felé rúgott.

– Ide figyeljen! – kiáltott rá dühösen George. – Nincs magában semmi jó érzés? Ez a kutya találta meg. S most meg akarja rúgni? De addig nem, amíg én itt vagyok! Köszönje meg neki.

– Megköszönni neki! Igazán? Hát akkor nagyon szépen köszönöm, kutya úr! Az állat megtette a kötelességét, és ez minden.

– Nem mindenki mondhatja ezt magáról – jegyezte meg George gúnyosan.

– Talán össze akar hasonlítani engem ezzel a döggel, káplár?

– Nem akarom megsérteni a kutyámat.

– Talán azt hiszi, hogy majd itt állok, ha idedugja a büdös pofáját a kezembe? Talán azt hiszi, hogy akkor nem rúgom el?

George szótlanul állt. Utasította a szanitéct: – Vigye egyedül magával ezt az embert.

– Ha én megyek, akkor jelentést is teszek viselkedéséről, és alaposan megbüntetik a szemtelensége miatt.

– Hátat fordított neki Rennivel együtt, aki boldogan táncolt körülötte.

Megfelelő távolságot tartott, amikor megkerülte a sebesültet és nekiiramodott az erdőnek.

– Mit törődünk az ilyen ostobasággal, Renni? Egy fikarcnyit se törődünk vele. Igaz?

Rövid, boldog ugatás volt a válasz. Renni felugrott gazdájára, és vállára tette két lábát, úgy hogy George-nak egy pillanatra meg kellett állni. Két kezébe szorította Renni fejét. – Azt akarod mondani, hogy igazam van? Bölcs öreg legény. Mi ketten… De gyerünk, bajtárs! Mindketten bőrig áztunk. Induljunk, talán találunk még valami meleg ennivalót.

Renni engedelmesen lépkedett gazdája baloldalán, szaglászott és fejét időnként George kezébe fúrta. Rövid séta volt a legközelebbi kis városkáig. Vendéglátó gazdájuk, egy tágas öreg házban lakó, barátságos ember volt. Már sok katona volt ott, akik lelkesen köszöntötték Rennit. Őt és gazdáját bevezették a konyhába, ahol a tűzhely melletti díszhelyet ajánlották fel neki. Renni leült, belebámult a lángokba, és bundáját szárította. Miután megszáradt a testéig ható forró hullámoktól, egyszerre annyira melege lett, hogy elgyengült és nyelve kilógott. Ez alatt George nedves ruháit a kályha közelében felakasztotta. Aztán ettek egy keveset.

– Tudja-e valaki, hogy van az őrnagy?

Még senki nem is hallott a balesetről.

A szanitéc, akit hátrahagyott a tartalékossal jelentés-tételre, megérkezett. – Ez az ember egy bolond. Rám támaszkodva kijelentette, hogy nem hajlandó egyetlen lépést sem tenni. Nyafogott, mint egy csecsemő. Mondja, káplár úr, nem akar lefeküdni? Alighanem elég fáradt lehet. Van fönt a második emeleten egy ágy az ön számára.

– Ágy? – George nevetve megköszönte. – Fektessenek ide egy szalmazsákot a tűzhely közelébe. Renni és én úgy fogunk aludni, mint a királyok.

A katonák nevettek és behozták a szalmazsákot. George végigfeküdt rajta. Renni megállt vele szemben, s farka kérdőjellé görbült.

– Hát persze, hogy szabad, Renni. Gyere és feküdj ide mellém. – Renni megértette. Szelíden felmászott, szorosan odahúzódott George mellé, és fejét vállára fektette. Egyszer, kényelmesen, nagyot ásított, mielőtt elaludt volna.

Aztán a másik két szanitéc is megjelent, hogy beszámoljon George-nak.

– No, mi történt? – George hangja nagyon csendes volt, de Renni máris felemelte fejét, és éles figyelemmel hegyezte fülét.

– Minden rendben van. Az őrnagy bokája csak megrándult kissé. Egy hét múlva alighanem már táncolhat is.

– Nahát, ez pompás – mondta George. – Hol helyezték el?

– A kaszárnyában… saját szobájában.

Renni már ismét mélyen aludt, mikor George elküldte a két szanitécet, hogy keressenek maguknak ennivalót és fekvőhelyet. Aztán ő is boldogan elaludt.

Így ért véget a hadgyakorlat második napja.

15. fejezet

A harmadik napi ébresztés a szokottnál valamivel később következett be, és a sorok is csak lassan alakultak ki.

– Ma éjjel őrséget tartunk – járt körben a hír.

– Ezt nem értem – mondta az egyik.

– Kedves barátom – szólt közbe egy oktató hang egyáltalán mit tud a magadfajta legény erről az egész csatáról?

– A mi hadseregünk fő ereje – jelentette ki egy jókedvű basszus – messzebb északra harcol. Ahhoz, hogy ezt tudjuk, bármelyikünknek van elég esze.

– Ma megkapjuk a döntőbíró határozatát – vetette közbe az egyik.

Harsány nevetés tört ki. – Nagyszerű, nagyszerű! Majd a hadgyakorlat utolsó napján jusson ez eszedbe!

– Dél felé a trombiták már lefújják a műveleteket – mondta egy tartalékos tiszt.

Kinevették, mert olyasmit mondott, amit valamennyien tudtak, és egy vidám hang komolyan megkérdezte: – Ez a mai napi parancs, tábornok úr? Akkor alighanem délben meg fogunk állni. Nem lenne ez szörnyű?

– Gyerekek – harsogott egy óriás termetű gyalogos.

– Gyerekek, talán nem is kell majd többet harcolnunk.

– Na, ez nem okozna nagy fájdalmat érzékeny lelkemnek – szólt gúnyosan egy sápadt legény.

Messziről nehéztüzérségi tűz dörgése hallatszott. A gépfegyverek élesen kattogtak.

Széles sorokban indult meg a menet. Renni egyenletes léptekkel haladt George oldalán, fejét lehorgasztotta, farkát alig csóválta. Egyelőre nem volt munka a számára. Minél előbbre haladtak, annál távolabb kerültek a csatatértől. Ebből arra következtettek, hogy az ellenség visszavonulóban van, ők a győztesek. A sorokban jókedv uralkodott. Itt-ott éneklésbe

fogtak, de az éles parancs: – Csend legyen! – beléjük fojtotta a hangot, így tehát halkan beszélgetve haladtak tovább. A kék ég jókedvűen ragyogott fölöttük. Az előző napi zápor lehűtötte a levegőt és nem volt olyan meleg, hogy terhes lett volna. Órákon át meneteltek. Végre elértek az erdőhöz. Elhangzott a parancs: – Csatasorba szakadozz! Fegyvert készen! Szuronyt feltűzni!

Az alakulat megint rajvonalba szakadozott és lassan behatolt az erdőbe. Aztán felhangzott a trombiták jól ismert és régen várt, nagy örömmel üdvözölt harsogása: „A hadgyakorlat véget ért! Befejezni a hadműveleteket."

Puskák, élelmiszerzsákok, fehér szalagos sisakok hevertek körülöttük, jelezvén, hogy ezen a helyen harc folyt és az „ellenséget" elkergették. Egyelőre pihenőt tartottak. A hatalmas termetű gyalogos hencegett: – Nem mondtam, hogy nem fogunk többet harcot látni?

– Dehogynem, mondtad, öreg Napóleon, te katonai lángész, dehogynem mondtad.

– Nézzétek Rennit! – Valóban remek látvány volt, ahogy orrát a földre szorítva szaladgált ide-oda. Váratlanul megállt, szaglászott és megindult egy másik úton.

– Elvesztette a nyomot.

– Soha életében – jelentette ki George, egy percre sem véve le szemét a kutyáról.

– De nem tudja, hogy mit tegyen. Nincs semmi megtalálni való.

– Csak várj, majd meglátjuk – felelte George.

– Ide figyelj. Az a hadsereg, amelyet innen kikergettek, bizonyára maga tartotta számon veszteségeit.

Ebben a pillanatban Renni megadta a választ. Megállt valami sötét tömeg előtt. Alig látszott emberi alaknak. Körülszaglászta, megfordult és visszatért azon az úton, amelyen idejött. Útközben megállt egy másik ember mellett, aki mindkét karjával belekapaszkodott és igyekezett

feltápászkodni. Renni kitért előle, és aztán tovább szaladt George felé, aki a három szanitéccel már jött is elé. Renni nem engedte, hogy a másik ember mellett álljanak meg, amint szándékunkban volt. Azonnal tovább szaladt és addig sürgette őket, amíg George észrevette, hogy elsősorban a kissé messzebb, mozdulatlanul heverő emberhez kell mennie.

Az eszméletlen alak fölé hajolva George így szólt:

– Igazad van, bölcs Renni. Ez az ember van súlyosabb helyzetben.

Nem volt könnyű az embert eszméletre téríteni. Végül magához térve, dadogva elmondta, hogy vagy leesett vagy valaki leütötte, és nem is tudja, hány katona gázolt át rajta. Egyenruháján látszottak még a bakancsok nyomai. Két szanitéc elszállította. Aztán George a másik katonához fordult, aki Renni felé nyújtotta karját. Eszméletén volt, de közölte, hogy már elég hosszú ideje összeesett, és csak akkor tért magához, amikor a kutya megérintette. Az első látszattal ellentétben elég rossz állapotban volt. Hátulról egy motorbicikli rohant felé és átgázolt rajta. Panaszkodott, hogy a mellében éles fájdalmat érez.

– Várakoznia kell, amíg a többiek visszajönnek – gondolta George. A férfinek alighanem eltört néhány bordája, de mégis türelmesen várakozott. Közben Renninek feltűnt valami, amit nem látott elég világosan. Nehézkesen futkosott néhány lépést ide-oda. Mélyet sóhajtva lélegzett. Próbálgatta, keresgélte a nyomot és végül hirtelen elhatározással elvágtatott. A szanitécek bosszankodtak: – Na, ezek úgy látszik minden munkájukat ránk hagyták.

George a kutyát kereste, de elvesztette szem elől. – A két szanitéc visszatért. Mialatt a hordágyra fektették a második sebesültet, Renni megjelent, hosszú, fárasztó futásától és izgalmától lihegve.

– Ha ismét szabadok, jöjjenek egy hordággyal utánam – utasította George a szanitécéket. – Nem tudhatjuk, milyen

komoly esetről lehet szó. – Remiihez fordult, aki türelmetlenül sürgette. – Igen, igen, már jövök. – Renni olyan idegesen indult meg, és olyan gyakran fordult hátra megnézni, hogy George ott van-e, mintha panaszkodna, hogy nem haladnak elég gyorsan. Egy sűrű bozót közepén oly hirtelen tűnt fel egy mély árok, hogy George csaknem beleesett. Először Renni csúszott le a mélybe begörbített négy lábán, aztán következett George. Rémülten vette észre az ott heverő katonát: arca mocskos és véres volt, sisakja mellette hevert, s fegyvere is kiesett véres kezéből.

– Alighanem meghalt – mondta George Renninek, de Renni úgy látszik más véleményen volt. Izgatottan csóválta farkát.

George lehajolt, fejét a katona meztelen mellére hajtotta, és sikerült meghallania az egyenetlen, halk, kihagyó szívverést. Renni felé bólintott.

– Igazad volt. És jól tetted, hogy annyira sürgettél. Mindezek ellenére félek, hogy későn érkeztünk, s hogy ez a fiú meg fog halni a kezeink közt, még mielőtt kivihetnénk innen.

Renni bizakodón csóválta a farkát, hallva George hangját. És George tekintete, beszéde közben a vérző kézre esett, nyomban észrevette a veszedelmet, sietve elővette a kötszert, gyorsan átkötözte, felemelte a kart a katona feje fölé, és egy másik kötéssel a hónalján át fölerősítette. A vérzés, ami eleinte átszivárgott a kötésen, lassan elállt és védő heggé alvadt a seb fölött. George amennyire tudta, az elkínzott arcról lemosta a vért.

– Hogy történhetett ez a baleset? Hogyan maradhatott észrevétlen? Talán majd a fegyverből megtudunk valamit.

A puska závárzata darabokban hevert szanaszét, a tárban csak a felrobbant töltények hüvelyei maradtak. Üres hüvelyek? Nyilvánvaló, hogy a puskagolyók felrobbantak. A férfi alighanem vakon haladt előre, és belezuhant ebbe az istenverte mély gödörbe, vagy maga a robbanás döntötte bele.

Talán… talán, ha életben marad, akkor annyira-amennyire visszaemlékszik majd, s el tud mindent mondani. Ha nem, akkor majd a katonai szakértők derítenek világosságot a dologra. De mindenesetre a szegény fiút a lehető legsürgősebben ki kell innen szabadítani.

– Ha még három ember van mellettem, akkor talán megbirkózunk a dologgal – mondta George Renninek.

– Szaladj, öregem, és hozd ide őket.

Renni ügyesen felmászott az árokból. George ajkához emelte sípját és háromszor élesen fütyült. Egy csomó felriadt katona szaladt a hang után, de csak nehezen találták meg a szakadékot. Azután ijedten bámulva a mélybe, megálltak a szakadék szélén, és mindenfajta segítséget ajánlottak.

George felkiáltott: – Semmit nem tehetünk érte, amíg nincs itt a hordágy. Addig szerezzetek néhány erős kötelet.

Egyesek elszaladtak kötelekért, mások meg az eseményt vitatták.

– Itt van megint egy másik, akit hátrahagytak.

– Alighanem elkerülte a figyelmüket.

– És mi van azzal a másik kettővel ott hátul? Azokat sem vették észre?

– Gyilkosok! Most megmondtam.

– Könnyű azt mondani, hogy gyilkosok – mondta George. – De ne felejtsd el, hogy valamennyien a te bajtársaid, és visszavonulóban voltak.

– Hát náluk nincsen talán egyetlen szanitéc kutya sem?

– Úgy látszik nincs, vagy legalább is nincs jó kutyájuk.

– Nos, hát akkor ki találta meg ezt a szegény fiút?

Több hang felkiáltott: – Hát természetesen megint Renni.

– Kedves öreg Renni. Rád mindig számítani lehet!

Renni magával hozta a három szanitécet, átfurakodott az embereken, és ismét készült lemenni a szakadékba.

– Maradj fent, öregem – mondta George szelíden.

– Itt lent nincs rád szükség, sőt inkább csak utunkban lennél.

Engedelmesen lefeküdt, és figyelmesen nézte a szanitéceket, amint ingadozva ereszkednek le a csúszós úton a mélybe. A katonák simogatták, és ő barátságos volt velük, de nem túlságosan.

George megint a sebesült szívverését hallgatta. Még most is eszméletlen volt. Szíve egy kissé nyugodtabban vert, de homloka forró volt, lélegzete lassú és rendszertelen.

– Ha lehet, próbáljuk alácsúsztatni a hordágyat, és kíméljük meg attól a szenvedéstől, hogy felemeljük. Nem is szólva a kockázatról. Ebben a nehéz helyzetben, amiben van, ez nem lesz könnyű dolog.

– Nos, szerencsére ennek a hordágynak nincs lába – mondta az egyik szanitéc. – Csak az a kérdés, a talaj elég laza-e, hogy valami módon alá tudjuk csúsztatni.

– Itt lent átázott és nedves a föld – nyugtatta meg George.

Mély csönd állt be, amíg George segített a szanitéceknek, hogy óvatosan, lassan, centiméterről centiméterre a sebesült test alá csúsztassák a hordágyat. Egyszer hirtelen megakadtak, és hosszabb szünet állott be. A sebesült katona halkan felhörgött.

– Ez nem rossz jel – mondta George suttogva.

A katonák csendben lebocsátották a magukkal hozott kötelet. A szanitécek rákötötték a négy fogantyúra. Minden intézkedést megtettek, hogy a hordágyat felemeljék. Mikor a mozdulatlan test elért a felszínre, egy hang szinte ünnepélyesen megszólalt: – Ez pont az ellentéte volt egy temetésnek…

George újra megvizsgálta a katonát, mert meg akart bizonyosodni róla, hogy a seb nem vérzik-e tovább. Aztán a hordágyra fektette a felrobbant fegyvert, a vérrel befröcskölt fehér szalagos sisakot, és így elbocsátotta a három szanitécet terhével. Az emberek izgatottan gyülekeztek körülötte.

– Azonnal ennie kell valamit.

– A kutyámnak határozottan enni kell valamit, de én cseppet se vagyok éhes.

– Siessen. Nincs veszteni való idő. Nyomban tovább menetelünk.

– De fiúk, nem értitek, hogy ez a látvány elvette minden étvágyamat?

– Hát nem orvos?

– Orvos? Hát nézzetek rám, és mindjárt látjátok, hogy nem vagyok az. A polgári életben kertész vagyok.

– Nos, akárhogy is legyen, egy sebész sem végezhette volna jobban el.

– Nagy tévedés. Akármilyen orvos többet tehetett volna. Minden, amit én tettem, csak annyi volt, hogy követtem a kutyámat.

– De senki nem dolgozhatott volna jobban, mint Renni.

George nevetett. – Ebben igaza van. Soha ember nem tud olyasmit megtenni, amire egy kutya képes.

16. fejezet

Mihelyt a csapatok megindultak, az ezred zenekara harsány indulóba kezdett. A katonák dúdolták a dallamot, és végig énekeltek a hosszú úton. George is énekelt, vagy inkább dúdolt, és lépése felélénkült. Elmosolyodott, mikor az oldalán haladó kutyájára letekintve, erre a szövegre dúdolta a dallamot:

Amit tettünk nem, volt rossz
Kedves Rennim, kedves Rennim
Amit tettünk nem volt rossz…

Renni szeretettel nézett fel rá.

– Megállj! – A sorok közt szájról-szájra hangzott a parancs. – Megállj! – A zene hirtelen abbamaradt. – Mi történt?

Sokan kiléptek a sorból, hogy előrekémleljenek. Bizonyos távolságból egy ház látszott, és vele szemben nagy tömegben gyülekeztek csapatok, csapatok és újabb csapatok. Eltekintve a tüzérségtől, a tankoktól és a gépfegyverektől, továbbá a tábori konyháktól, sűrű sorokban vonult fel a gyalogság is. Ez a felvonulás többé-kevésbé véletlen volt.

– Díszlépésben haladunk el a hadseregünk parancsnokai előtt.

– De a sorrend szerint egész hátul.

– Mit értesz azon, hogy sorrend? Itt nincs semmiféle sorrend. Az érkezés rendje a sorrend.

– Ez nem jelent semmit. Ha hadgyakorlat után menetelünk, akkor amúgy sem tudunk igazi díszmenetben elvonulni.

– De mindenképen valami parádé lesz itt.

– Nem lesz egyéb, csak valami elvonulásféle a nagyfejűek előtt.

– Nos, végeredményben nyertünk… és ez a fontos.

Fejük fölött harci alakulatokban lassan siklottak el a repülőgépek, és egyhangúan zúgtak a motorok. Aztán hallatszott a tankok vasláncának csörrenése, a tüzérség dübörgése, a tábori konyhák csikorgása. Hosszú idő telt el. Renni lefeküdt, s fejét George lábára fektette.

Néhány katona tölgyfaleveleket tartott a kezében.

– Renni diadalkoszorút kap.

Renni, nevének hallatára fölriadva felült.

– Eljöttünk, Renni, hogy kitüntessünk – szólt hozzá az egyik férfi.

Renni farkával söpörte a talajt annak jeléül, hogy tudomásul vette a megszólítást. Közben az egyik megfonta a

koszorút, a többiek tréfásan beszédeket tartottak a kutya dicséretére, s Renni közben egyre gyorsabban csóválva a farkát, egyikről a másikra nézegetett.

Mintha mosolygott volna.

A katonák kezükben a koszorúval közelebb jöttek.

– Ne tegyétek, kérlek, hagyjátok – könyörgött George.

– Nézd csak Renni. A gazdád féltékeny rád.

– Persze, hogy az, Renni! Féltékeny rád.

– Látod Renni, ilyenek az emberek. Akármilyen nagy szolgálatot is tett valaki, irigylik tőle az elismerést.

– Úgy, akkor a káplár is megkapja a maga koszorúját.

– Persze! Hiszen ugyanúgy megérdemli ő is, mint Renni.

– Segítség! Segítség! – kiáltott George tréfálkozva.

A kutya nyakába helyezték a koszorút. Renni háromszor-négyszer megrázkódott, és igyekezett kiszabadítani magát a csiklandozó koszorúból, a katonák meg nevettek erőlködésein. Erre aztán Renni hirtelen megértette, hogy tréfáról van szó. Fejét két mellső lába közé szorítva, két hátsó lábára állt. Aztán kis körben megfordult. A koszorú zavarta. Igyekezett megszabadulni tőle, heves és vad ugrálásba kezdett és úgy táncolt hátsó lábán, mint egy bolond.

– Pompásan áll neked – kiabálták felé. – Még nagy szerencséd lesz, Renni.

– Mindenki azt hiszi majd rólad, hogy cirkuszi kutya vagy.

Renni lecsillapodott, megállt, és először mellső lábával, aztán a hátsóval igyekezett megszabadulni szúrós levelű gallérjától. Addig rázta, kaparta, amíg végén a koszorú darabokra hullva leesett róla. Szinte megbolondult örömében ettől a szabadulástól, felugrott gazdájára, és nagy körökben szaladgálva fejezte ki örömét.

Egyszerre a csapat élén újból felharsant a zenekar hangja. – Ide gyere – szólt George halkan. Renni nyomban elfoglalta baloldalán a helyét, mire rácsatolta a pórázt nyakörvére. A zene hangjainak ütemére lépkedtek. George ezt súgta

Renninek: – Szívesen megkíméltelek volna ettől a tréfától, öregem.

A kutya annyi szeretettel és bizakodással nézett fel rá, mintha minden szavát megértette volna.

A katonák egyre szaporábban lépkedtek. A dobok adták az ütemet. Nagy házakkal körülvett, négyszögletű térségre jutottak; az ablakokból zászlók lengtek.

George kíváncsian nézte a tiszti csoporttal szemben egyedül álló tábornokot, s fél lépéssel mögötte az ezredest, kezében kivont kardjával. Mikor a tisztek elhaladtak és tisztelegtek, a tábornok viszonozta a köszöntést. Az elvonuló katonák keményen dobbantva léptek ki, feszesen tartották fegyvereiket, fejüket élesen jobbra fordították, amerre a hadosztály parancsnoka állt. Valamivel az osztag mögött George, akinek nem volt fegyvere, jobb kezét sisakellenzőjéhez emelte, amikor arra haladt. Elmenőben látta, hogy a tábornok rámutatva kérdez valamit. Az ezredes bólintott, aztán George észrevette, hogy a tábornok rámosolyog és felé int. Külön neki intett a tábornok! Rendkívüli büszkeség töltötte el. Arca lángvörös lett. Mikor aztán már elhaladt az emelvény előtt és beért az épületbe, ahol éjszakára elszállásolták őket, ezt súgta Renninek: – Ez neked szólt.

A kutya szeretettel nézett fel rá, George lehajolt és átölelte. Alighogy belépett a szobába, amelyen másik hat társsal, köztük Nickel őrmesterrel osztozott, alig szorított kezet Nickellel, és alighogy az öreg Hector és a fiatal Renni megfelelően köszöntötték egymást, megjelent egy ordonánc, George-ot kereste azzal a megbízással, hogy az ezredeshez vezesse. Hirtelen zavarában megkérdezte Nickelt: – Rennit is vigyem magammal?

– De a küldönc rögtön közbeszólt: – Természetesen, a kutyáját is hozza.

Mikor George elérte az iskolaépületet, feszesen az ezredes elé lépett, aki azonnal otthagyta a tiszti csoportot, hogy vele

találkozzék. George jelentkezett: – Ezredes úr parancsára alázatosan jelentkezem.

Az ezredes kezét nyújtotta, és ez a rendkívül ritka kitüntetés mindenfelé feltűnést keltett. George nem tudta megakadályozni, hogy megint mélyen el ne piruljon. Annál jobban megnyerte a tisztek tetszését.

– Az ezred nagyon büszke magára, káplár. – Az ezredes hangosan szólt hozzá. Aztán lehajolt a kutyához, így George-nak ideje volt, hogy zavarából kissé magához térjen.

– Na, Renni, te pompás kutya vagy! Nagyszerűen dolgoztál. Minden tekintetben nagyszerűen. Mivel háláljuk meg neked? – Renni élénken csóválta farkát a kedvességre, és olyan mozdulatot tett, mintha az ezredes vállára akarná emelni két mellső lábát. George a pórázzal visszatartotta.

– Engedje csak el, káplár. Hagyja magára. Ilyen kutya, mint ez, nem ismer rangkülönbséget. Igaz-e, Renni?

A kutya szelíden az ezredes felé nyújtotta egyik lábát, aki kezébe fogta azt, és így szólt hozzá:

– Csak szerencsét kívánhatunk neked ahhoz, hogy nálad nincsen rangkülönbség. Mi, tisztek és legénység, egyaránt barátaid vagyunk, akiknek segíteni akarsz. Tehát őszinte öröm számomra, hogy teljesíthetem a tábornok utasítását, Renni, és közölhetem veled az ő teljes megelégedését. – Elmosolyodott. – És maga, káplár, szintén vegye ezt tudomásul. Mint látja, már mindenki ismeri a kutyája nevét. Egészen híressé lett.

Ezzel elbocsátotta Renni lábát. A kutyát, úgy látszik, nem hagyták hidegen az ünnepélyes, de barátságos szavak. Szelíden csóválva farkát, szótlanul vett tudomást az egész eljárásról.

– Ehhez hozzá kell fűznöm alárendeltjeim köszönetét és dicséretét, a tisztek, az altisztek és a katonaság háláját – fejezte be az ezredes. George készült visszavonulni, de az ezredes még egyszer magához intette.

– Maga tartalékos, káplár?

– Igen, ezredes úr.

– Mi a polgári foglalkozása?

– Kertész vagyok, ezredes úr.

– Máris utazhat haza. Az altiszt majd kiállítja a menetlevelét.

George tisztelgett. – Köszönöm, ezredes úr. – Kicsit megakadt, mert nagyon meghatott volt. – Ha ezredes úr megengedi, engedélyt kérek arra, hogy végig itt maradhassak a csapattestemnél.

– Rendben van. Éppen ezt vártam a magafajta embertől! Bánjon Rennivel érdeme szerint, és kímélje a veréstől. Isten önnel!

George, aki nem értette meg az utalást Hamletra, biztosítani akarta az ezredest, hogy soha nem ütötte meg Rennit, de a fegyelem ereje visszatartotta. Majd tisztelgett és elment.

Visszatérve szobájába, kedve lett volna cigánykereket hányni örömében, de boldogsága olyan mély és komoly volt, hogy megőrizte nyugalmát. Mikor Nickel őrmester érdeklődött, hogy mi történt a kihallgatáson, George röviden csak annyit mondott, hogy a tábornok megdicsérte a kutya munkáját. Ezután bocsánatot kért rendkívüli kimerültségéért, és lefeküdt. De sokáig ébren maradt alvó kutyája mellett, Renni fejét, nyakát és hátát simogatva.

Az ezred már korán reggel úton volt, mert ki akarták használni a hajnali órákat, mielőtt a meleg terhessé lett volna. George szerette volna még meglátogatni az őrnagyot, de erre már nem volt idő. Nem azért nem ment, mert hiányzott a bátorsága. Most cseppet sem félt közeledni az őrnagy ágyához. Azután a kitüntetés után, amiben részesült, már nem látszott volna tolakodásnak, vagy annak, hogy elismerést jött kérni.

Az ezredzenekar muzsikájára fél délelőtt meneteltek, aztán néhány órás pihenőt tartottak, majd tovább haladtak alkonyatig. Valamennyien jókedvűek voltak. Bőségesen

kaptak ennivalót, és éjjeli szállásuk is, bár egyszerű, de kényelmes volt. Renni számára nem akadt munka. Azokat az embereket, akik most már fáradtságtól vagy betegségtől kidőltek, nem kellett felkutatni. Azok most egyszerűen kiálltak a sorból, és az egészségügyi osztag gondozásba vette őket. Időnként George találkozott Nickellel, és Renni Hectorral.

– A maga kutyája – mondta Nickel – minden tekintetben kiváló. Valóban minden oka meglehet rá, hogy büszke legyen.

Kiderült, hogy Hector is Vogg tenyészetéből került ki. Nickelnek egy kis szappangyára volt abban a városban, ahol George-nak kertje és kertészete. A kutyák iránti szeretete és mindig segítségre kész természete késztette arra, hogy az egészségügyi szolgálatot keresse.

– Ilyen módon elkerültem azt, hogy egyszerű közember legyek az emberek sűrű soraiban – mondta kedélyesen. – Természetesen a katonai szolgálat fontos. Ez nem vitás. Támadás esetén nem maradhatunk védtelenek. De ugyanolyan fontos, mint… hisz különben tudja, mire gondolok. Szükség esetén kellenek azok az emberek, akik el tudják végezni azt, amit el kell végezni.

Voggra került a szó. George elmesélte, hogy minden ok nélkül mennyire megsértette őt. Nickel pártját fogta az öreg tenyésztőnek.

– Felejtse el, barátom, felejtse el. Vogg jól tudja, hogy maga nem olyan ember, aki bántja a kutyáját. Pontosan tudja. Csak néha haragos a kedve, szeszélyessé lesz és hibákat követ el. Jobbra-balra sértegeti az embereket. Ezt ő tudja a legjobban. Hiába, fanatikus ember. Ettől eltekintve a legjobb fickó a földön.

Négynapi menetelésbe került, amíg elérték azt a várost, ahol a zászlóalj gyülekezett, George városát. Az Egészségügyi Osztag törzstisztje, aki barátságtalan volt vele, mikor elindultak, fejbólintással magához hívta.

– Csak azt akartam mondani – dörmögte –, hogy tévedtem. Kutyája messze túlszárnyalta minden várakozásomat.

Megint átvette Renni pórázát, magához húzta, lehajolt, és barátságosan megveregette a hátát: – Jól van, jól van, öregem. Senki sem tudhat mindent. Ezzel tartozom neked, mintegy magyarázatként.

– Szabad egy szót szólnom, kapitány úr? – kérdezte George, kezét tisztelgésre emelve.

A válasz éles parancsszó volt: – Halljuk! Mi van?

– Bocsánatot szeretnék kérni, kapitány úr…

– Bocsánatot? Miért?

– Múltkori viselkedésemért.

Mosolygás futott át a tiszt szigorú arcán. – Nem tudom, hogy miről beszél. Felejtse el! Végeztünk.

*

George végre megint otthon volt. Felnyitotta a kertajtót, Renni besurrant és megrohanta az annyira szeretett otthont. Köszöntése sem volt kevésbé féktelen mindenki számára, kivéve Ljudmillát és Vaszilijt. George csak akkor mehetett be és beszélhetett mindenkivel, amikor Kitty kijött a házból, ráugrott Renni nyakára, és mindketten hancúrozva játszani kezdtek a földön.

– Pompásan dolgozott, anyám, remekül.

– Biztos voltam benne, fiam.

– Hol van Bettina és Vlagyimir?

– Éppen most temetik el az öreg Némót. Szegény állat ma reggel meghalt.

– Látja – mosolygott Ljudmilla, George felé nyújtva a kezét –, ha hallgatott volna tanácsomra és megölte volna…

Vaszilij halk, ünnepélyes hangon fejezte be: – Megkímélte volna szegény párát jó adag szenvedéstől.

– Egyáltalán nem szenvedett – szólt közbe Mitya.

Marie mama nyugodtan így szólt: – A halál szent dolog. Senkinek sincs joga magához hívni vagy megrövidíteni akármilyen teremtmény életét, aki ragaszkodik hozzá és bízik benne. Nem a mi jogunk megszabni a halál idejét.

Ljudmilla tanácstalanul nézett körül, míg Vaszilij megjegyezte: – Ez nyílt kérdés.

– Nekem mindenképpen megnyugtató, hogy néhány heti békés életet nyújthattam neki – mondta George.

Tánya erélyesen támogatta. – Emberek, akik megölnek egy öreg kutyát vagy egy beteg macskát, azt hitetik el magukkal, hogy ez puszta szeretetből történik. Holott tudhatnák, hogy csak a saját kényelmük kedvéért követik el.

Bettina és Vlagyimir érkeztek meg a beszélgetés közben.

Vlagyimir nyugodtan így szólt: – A nagy cseresznyefa alá temettük. Megható volt a szegény öreg Némó, ahogy szépen ott feküdt.

Bettina hallgatag volt. Simogatta a szorosan hozzá dörgölődző Rennit.

– Mesélj róla, George – sürgette Vlagyimir.

– Igen, igen, mesélj – kérlelte Bettina is.

Elengedte a kutyát. – Maradj csöndben. Most rólad lesz szó.

A kutya kíváncsian nézett rá, fülét hegyezte.

– Előbb talán igyuk meg a teánkat – kérte Ljudmilla.

– Megtehetjük egyszerre is a kettőt – mondta Marie mama. – Teázhatunk és figyelhetünk.

– Maga mindig megtalálja a legjobb megoldást – mondta Ljudmilla kedvesen. Már attól félt, hogy várnia kell az annyira szeretett teára.

George elmesélt mindent, ami történt.

17. fejezet

A következő békés napokban Renni szinte elveszettnek érezte magát. Semmi tennivaló nem akadt, nem volt mire vadászni, nem volt menetelés, s éjszakánként nem alhatott a tűzhely előtt, gazdája oldalán. Nagyon hiányzott neki mindez, és hiányoztak a hangos, barátságos katonák is, akik annyira becézték és annyira bíztak benne. Mialatt a hadgyakorlatokon vett részt, felébredt becsvágya. S ez a becsvágy, amely ugyanolyan ártatlan volt, mint amilyen buzgó, könnyen hiúságnak is tetszhetett volna. Gyorsan megszokta, hogy fontos dolgokat cselekszik, szinte már kívánta, hogy itt is, ott is akadjanak emberek, akiknek szükségük van rá, s megszokta, hogy az érdeklődés és kíváncsiság középpontjába álljon. Most úgy érezte, hogy kénytelen lustálkodni. Mostanában semmit se kérnek tőle. Nem tudta, mit kezdjen önmagával.

Az első éjszaka beugrott George ágyába, nyilván azt hitte, hogy alvóhelye ezentúl mindig gazdája oldalán lesz. Kintről, az előszobából Kitty szánalmas nyávogással hívta.

George felült. – Nem, öregem! A hadgyakorlatok véget értek. És itthon a régi rendszer szerint élünk. Nem hallod Kitty hívását?

Ezzel kiparancsolta a bátortalanná lett kutyát ágyából, és elvezette régi helyére, a matracra. Renni, a szokásos engedelmességgel megtette, amit vártak tőle és legkevésbé sem volt méltatlankodó. És Kitty is megkönnyebbítette számára a dolgot. Melegen és barátságosan köszöntötte hálótársát, oldalához dörgölőzött és hangosan dorombolt. Hiszen most két hetet kellett nélküle töltenie.

George az első napokon jóformán ki sem mozdult a házból, részben mert szükségét érezte az alapos pihenésnek, másrészt kertje és földjei megmunkálásánál nagy szükség volt rá. Renni lépésről-lépésre követte és szünet nélkül élesen

figyelte, mintha buzgón várakozna valamire. Minden pillanatban készenlétben volt, és tekintete nyíltan kérdezte: „Mikor lesz megint szükséged rám?”

George igyekezett megbékíteni: – Igen, igen. Derék legény vagy. Most nem kell dolgoznod és nyugtalankodnod. Pihend ki magad alaposan, és örülj a nyugalomnak.

Gazdája kedves szavai alig tudták elfeledtetni a dicséreteket, amelyekben a háztól távol volt része. Renni nem akart pihenni, nem is volt rá szüksége, és buzgó tettrekészsége bizonyos elégedetlenséget keltett benne.

Ismét megkezdték hosszú sétáikat az erdőben. Alighogy elhagyták a házat, Renni vidámabb lett. Itt kint a fák közt mindig azt remélte, hogy talán megint szükség lesz rá. Itt talán megint kutathat rászorult emberek után, felfedezhet és segíthet. Ott ballagott George mellett, gazdája bal térdéhez dörgölőzve, s fejét gyakran George lelógó kezébe fektette. De ismételten odarohant a bozótokhoz, magasra tartott orral szaglászott a levegőben, fülét hegyezte, erélyesen csóválta farkát. Aztán kedvetlenül visszatért az útra.

– Mit akarsz? – kérdezte George, aki ezzel akart felelni néma, de makacsul kérdő tekintetére. – Itt nincs semmi tennivalód. – Renni tudomásul vette a szavakat, de mégis tovább kémlelt mindenfelé. Mély csalódással tért haza, füle hanyagul lekonyult a fején, farka szomorúan lelógott. Minden újabb erdei séta boldog reménnyel és nagy szolgálatkészséggel kezdődött. Pillanatonként megállt, figyelt, szaglászta a levegőt és azt gondolta:,Na, most… Most…”

George persze mindezt észrevette, de át kellett esni ezen a nehéz korszakon. Renni szomorúan, megtört szívvel tért vissza a bozótból. Az úton leült két hátsó lábára, és lehorgasztotta fejét. Kétségbeesett volt. Tekintete ezt mondta George-nak: „Már soha többé, senkinek sem lesz rám szüksége.”

George megsimogatta bánatos pofiját. – A jövő esztendőben Renni, a jövő évben. Majd a legközelebbi hadgyakorlatnál.

Ám a jövő esztendő dolgai sokkal komolyabbak lettek. Nem ilyen ártatlan játékháború volt, mint a hadgyakorlatok. De akkor még ez senkinek sem jutott volna eszébe… legalább is senkinek sem az egyszerű emberek békevágyó tömegéből.

Marie mama, mikor George beszélt neki Renniről, így szólt: – Rövid idő múlva majd megnyugszik.

Bettina nyomatékkal hangoztatta: – Ha Renninek hosszú ideig nem lesz semmi dolga, mindent el fog felejteni.

George nevetve válaszolt: – Elfelejt? Ez a kutya elfelejt? Hiszen a segíteni akarás a vérében van. Nem felejt el ez semmit!

Bettina vállát vonogatta. – Egy esztendő hosszú idő, és a következő hadgyakorlatig egy egész esztendő telik el.

Szavai elgondolkoztatták George-ot. Szólt erről Vlagyimirnak és Tányának is. Tánya így vélekedett: – Ne törődjön ezzel. Vagy maga talán elfelejti a kerékpározást vagy kocsihajtást, ha egy ideig nem gyakorolja? Vagy elfelejtene írni és olvasni, még ha esetleg évekig sem volna alkalma írásra vagy olvasásra?

Vlagyimir vigyorgott: – De vajon tud-e egy kutya kerékpározni? Vagy melyik kutya tud írni és olvasni? Nos tehát, a kutya csak kutya marad és nem ember. Szerintem helyesebb volna tovább folytatni a gyakorlatozást Rennivel. Bettinának igaza van.

– Hát persze – bólintott Tánya. – A te Bettinádnak mindig igaza van.

– Így is van. – Vlagyimir mosolya egyszerre kiszélesedett.

– Az ő Bettinája? – kérdezte George visszahőkölve.

– Hát itt tartunk?

– Ugyan, ostobaság! – Vlagyimir elpirult és kiment a szobából.

Most, hogy George szeme kinyílt, észrevette, hogy Vlagyimir bárhol is dolgozott, még a konyhában is, állandóan Bettina körül tartózkodott; és azt is észrevette, hogy a lány nagyon szívesen fogadja Vlagyimir társaságát, és szemmel láthatóan szívesen marad vele egyedül.

George nem tett rá semmi megjegyzést. Semmi ellenvetni valója nem lett volna, csak itt-ott gondolt arra, hogy milyen hatást váltana ki a dolog Vlagyimir szüleiben. De George azt sem vette észre, hogy az idők folyamán ő maga milyen közel került Tányához, csak feltűnt, hogy milyen könnyen megy a munka, ha Tánya segít neki. Azt is megállapította, hogy Tánya milyen körültekintően ügyel rá, hogy Renni barátságát megőrizze.

Elhatározta, hogy ismét felújítja Renni gyakorlatozását. Megkérte Kolját és Vityát, hogy újra vállalják a sebesült ember szerepét. Mikor a megbeszélt napon elindultak, Tánya váratlanul megkérdezte: – Menjek én is magukkal az erdőbe? – és alaposan elpirult közben.

– Hát hogyne, természetesen – felelt George sietve és kedvesen. – Éppen meg akartam kérni rá.

Kolja és Mitya nehezen fojtották el mosolygásukat. Vlagyimir megkérdezte: – Te is sebesültet akarsz játszani?

– Szívesen megteszem – válaszolt komolyan Tánya.

Olyan erdőbe mentek, amelyikben azelőtt sohasem voltak. Mikor Renni látta őket együtt elindulni, azonnal megérezte, mi van készülőben. George oldalán haladt, amint föltételezte, csak rövid útra. Aztán vad szaladgálásba kezdett körülöttük, hol egyik, hol másik oldalra rohant, hempergett a fűben s a legkülönfélébb módon bolondozott.

– Nézzük csak! Hol marad a fegyelem? – George magához hívta Rennit, s nyakára erősítette a pórázt. A kutya odakúszott mellé, és bátortalanná lett. Mikor Kolja és utána Mitya is itthagyva őket, befordultak az erdőbe, Renni éles pillantást vetett utánuk. És mikor Tánya is eltűnt, Renni felemelte fejét,

fülét hegyezte és örömmel csóválta farkát. Játékosan megtalálta valamennyiüket, elsőnek és különös élvezettel Tányát. Akármilyen elkeseredetten igyekeztek úgy tenni, mintha segítségre volna szükségük, Rennit nem lehetett becsapni, Vidáman nyomkodta fejükhöz és vállukhoz orrát, nyelvével végigmosta arcukat és mindaddig nem hagyta abba, amíg el nem ismerték, hogy teljesen egészségesek.

Renni ura volt mesterségének, s a lehető legkönnyebben teljesítette szolgálatát.

Ha egyszer megtalálta őket, azaz, megoldotta a rábízott feladatot, akkor olyan jó barátokkal szemben, mint

Kolja, Mitya és Tánya, de különösképpen Tánya, úgy érezte, itt az alkalom a féktelen játékra. Már a komoly zavarok, igazi kötelességek és vérző sebek levegőjét megtanulta, így megismerte a különbséget a haladéktalanul szükséges segítség és a barátok játszadozása között.

Az útról még kétszer tért vissza a bozóthoz. Első ízben George és a többiek egy asszony kiáltását s egy kis gyerek közeli sírását hallották. Renni az asszony felé szaladt, aki családjával kirándult az erdőben. Behúzva farkát, szinte csalódottan tért vissza. Másodízben kiáltást hallottak, amit dühös szitkozódás követett. Egy férfi feküdt, párnáját feje alá téve, és a kutya ott kószált körülötte. Renni egészen letört tekintete zavart volt, mikor másodízben sem sikerült hasznossá tenni magát.

– Ez a dolog így egész tönkreteszi – mondta Tánya, mikor elindultak hazafelé.

George bizonytalan hangon jegyezte meg: Nekem sincs sejtelmem róla, hogy mit tehetünk.

De Nickel, a szappanfőző megoldotta a kérdést, amikor kutyájával, Hectorral együtt eljött hozzájuk látogatóba. Mindenki szerette Nickelt, és hamarosan valamennyiüknek jó barátja lett. Marie mama különösen szeretettel mosolygott rá, és rokonszenvvel hallgatta nemcsak azért, mert Hector és

Renni barátságos köszöntéseket váltottak egymással, hanem azért is, mert nagyon kedvesen és udvariasan beszélt kedvencével, Kittyvel is.

Kitty hátára feküdt a két kutya közt, kedvesen, kacéran megosztotta kettőjük közt barátságos simogatásait és hangosan, boldogan dorombolt.

Marie mama és a többiek megrémültek, mikor Hector hatalmas állkapcsával átfogta Kitty fejét, úgy hogy az teljesen eltűnt, és úgy látszott, mintha pillanatok alatt darabokra szakadna. De Kitty a maga részéről egy cseppet sem látszott zavartnak; játékosan dörgölőzött Hectorhoz, tűrte, hogy az lemossa arcát, ezt a munkát Hector nagy körültekintéssel és gondosan látta el.

– Egy haja szála sem fog meggörbülni – biztosította őket Nickel. – Mindig így bánik az én macskáimmal is. A kutya megszokta ezeket a kis játékokat.

Marie mama védőn emelte fel Kittyt karjaiba, de a macska már abban a pillanatban le kívánkozott ismét Hectorhoz. Szorosan mellé húzódott, s lábát Renni mellének támasztotta.

Mikor George tanácsot kért, Nickel jókedvűen felnevetett. – Minek kínozza saját magát és a kutyáját? Ezzel csak megzavarja. Ez az ösztön vagy megvan a kutyában vagy nincs. – Nos, Renni már alaposan megmutatta, hogy benne megvan. Nem fog elfelejteni belőle semmit, egyáltalán semmit, amíg csak él. Nézze csak az én Hectoromat. Hat különböző esztendőben már hat hadgyakorlatot szolgált végig. A közbeeső időkben engedtem, hogy kedvére játszadozzon és futkosson, amennyit csak akar. És minden esztendőben, amikor csak kezdődnek a hadgyakorlatok, úgy végzi a dolgát, mintha csak tegnap hagyta volna abba a szolgálatot.

Én is éppen ezt mondtam – szólt közbe Bettina zavartalanul, habár mint tudjuk, éppen az ellenkezőjét mondta. George nagyon megkönnyebbült.

Vlagyimir mosolygásának leghalványabb árnyalatával megjegyezte: – Bettina a legokosabb ember, akit ismerek.

Nickel kis meglepetéssel nézett rá, de látva Vlagyimir és Bettina zavarát, George-hoz fordult. – Tulajdonképpen azért vagyok itt, mert Vogg küldött.

George első pillanatban méregbe jött, de gyorsan elfojtotta magában és kedvesen mondta: – Igazán? Ugyan mit akarhat tőlem?

– Sajnálkozását akarja kifejezni, és szeretné, ha elvinné megmutatni neki Rennit.

– Na, akkor sokáig várhat.

– Most mindjárt jöjjön velem, ne legyen olyan szigorú vele. Hiszen tudja…öreg ember már…

– Talán azt várja tőlem, hogy lenyeljem a sértéseit és futva siessek hozzá, mihelyt int felém? Hát, ahogy én ismerem magam, ez nem megy.

– De ő az öregebb…

– Valamennyien megöregszünk, ha előbb meg nem halunk. Ez nem az ő különös érdeme és semmire sem jogosítja fel.

– És azonfelül hálás is lehet neki.

George először fellobbant, de aztán uralkodott magán és hűvösen ennyit mondott: – Nem tartozom neki semmivel. Én a legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel viseltettem vele szemben. Ennek nem egy bizonyítékát adtam. De mikor hazugsággal vádolt engem. mindez egyszeriben eltűnt. Minden! Hála, tisztelet… egyszóval minden. Vogg és én végeztünk egymással!

– Sohasem hittem volna, hogy maga ilyen haragtartó – mondta Nickel.

– Én sem gondoltam volna – mondta nyugodtan Marie mama.

A többieket is nagyon meglepte George visszautasítása. George védekezett: – Nincs igazatok. Ha haragot táplálnék

magamban, akkor megkíséreltem volna, hogy valahogy elsimítsuk az öreggel, nem? Nos, de én nem is gondolok rá. – Barátaihoz fordult. – Tapasztaltátok már, hogy valami alacsonyrendű vagy aljas dolgot követtem el? Ő szemembe mondta nekem, hogy egyetlen szavamat sem hiszi el! Ennyi elég nekem! És maga – fordult George Nickelhez – szóba állna valakivel, aki azt kiabálja maga után, hogy akassza fel magát?

Nickel rövid szünet után válaszolt: – Nagyon megbánta.

George vállát vonogatta: – Kissé elkésett.

18. fejezet

Hetek múltak el. Egy ízben az oroszok ismét Marie mamánál voltak teán. Ő és George egyszer vagy kétszer ott voltak Szafonovéknál, de mivel ők sohasem hívták meg Bettinát, nem mentek oda többé. A régi zavartalan barátság eltűnt. Vlagyimir, aki magába zárta szenvedélyét, megváltozottnak látszott. Arcán komoly, olykor szomorú kifejezés ült, és szépen hangzó fütyülése is abbamaradt.

Ezen a délutánon George-éknál Ljudmilla elég szabadon bánt csipkelődő megjegyzéseivel. Egyébként oly bájos és vonzó mosolya határozott, tudatos gúnyt fejezett ki. Egyszer hirtelen megjegyezte: – Otthon Oroszországban a szolgálók sohasem ültek egy asztalnál a háziakkal.

Bettina szótlanul felkelt, és elhagyta a szobát, Tánya nyomban utánament, és Renni is kisurrant. A többiek szótlanul ülve maradtak. George-ban forrott a harag. Vaszilij szemmel láthatóan zavartan, ünnepélyesen dörmögte:

– Ezt nem kellett volna mondanod, Millie.

Ámde Ljudmilla folytatta: – Maga George, csak maga a bűnös. Magának köszönhetjük ezt a nőszemélyt. Ha maga nem

hozta volna a házhoz szerelmét, sohasem lett volna alkalma behálózni a fiamat.

Vlagyimir kezébe temette arcát. De mielőtt Marie mama, vagy bárki más egyetlen szót is szólhatott volna, George kirobbant: – Távol áll tőlem, hogy vitatkozzam! Mindig és mindenben elismerem igazát, Madame. Ami engem illet, ám tessék azt gondolni, amit tetszik. De ilyen körülmények között nem értem, miért tart ki amellett, hogy hozzánk járjon. És biztosíthatom róla: a mi házunkban semmi esetre sem engedem meg, hogy bárkit is megsértsen.

Mielőtt George még befejezte volna, Vaszilij már felállt: – Menjünk, Millie! – Hangja remegett. Ljudmilla sápadtan, zavartan mosolyogni akart, védekezni szeretett volna, de Vaszilij felkiáltott: – Nem hallottál? Az a kívánságom, hogy azonnal menjünk!

Uralkodott indulatain, mélyen és ünnepélyesen meghajolt, majd félreállt, hogy maga előtt Ljudmillát engedje kilépni. Ljudmilla habozott, már összeszedte magát meghökkenéséből és zavarából, hirtelen megfordult és sietve kirohant, mintha repült volna, és mikor elhagyta a szobát, szánalmasan felnyögött.

Kolja és Mitya egy pillanatig dermedt csöndben ültek, aztán követték szüleiket.

– Túlságosan kemény voltál! Nagyon sajnálom ezt a szegény kis teremtést – dünnyögte Marie mama. – Nem láttad, hogy könnyek gördültek végig az arcán? Nagy könnycseppek. Olyan volt, mint egy kisgyerek, mint egy hatéves kislány. És valóban gyerek is. Nem kellett volna ilyen keményen bánnod vele!

– Az a mód, ahogy viselkedett, egyszerűen tűrhetetlen – dörmögött George. De már ő maga is kissé megbánta, hogy ilyen messzire ment.

– Nos, mondjuk, hogy elkényeztetett gyerek, de biztos, hogy gyerek – mosolygott Marie mama.

Mindketten Vlagyimirra néztek, aki továbbra is ott ült székén. Hirtelen felugrott, egy pillanatig megállt, aztán krétafehéren, akadozva és halkan kikényszerítette magából ezeket a szavakat: – Én… itt… maradtam.

Renni berohant, felugrott George-ra, Marie mamára, Vlagyimirra, boldogan csóválta farkát, és egyre megújította támadásait, mintha le akarná csendesíteni az izgalmat és megint jókedvet akarna helyébe hozni.

Tánya magával hozva Bettinát ismét megjelent. – Nos… – egy pillanatig habozott.

– Valamennyien… valamennyien elmentek?

Marie mama elmesélte, mi történt.

– Óh, ez legkevésbé sem fogja sérteni a mamát – mondta Tánya nagyon komolyan. – Ha papa nem lett volna itt, mindenkitől szépen bocsánatot kért volna. Mama jószívű. Csak semmi önuralma nincs. Papa mindig kényezteti, becézi és elhiteti vele, hogy mindig mindent megtehet, amit csak kedve tart.

George bevallotta, hogy hibát követett el. – Végeredményben is, a vendégünk volt!

– Még ha az is volt! A vendégség minden törvényét nem is egyszer, hanem legalább tízszer megsértette – érvelt Tánya. – Csak sose búsuljon, kedves barátom! A sajnálkozás a gyengeség jele. Ha most elkezd töprengeni valamennyi tettén, megfosztja őket minden erejüktől és üdeségüktől. Akkor elveszti önmagát. – Sötét szeme ragyogott.

– Olykor a pillanat elragadja az embert, és ilyenkor megfeledkezik magáról – mondta George.

– Mindenért helyt kell állni, amit bármikor tett – ismételte Tánya.

– Ha túl messzire megy ezzel az érveléssel, akkor egyszerre mentséget talál minden bűnöző számára is – mondta Marie mama.

– Amit én mondok – jelentette ki Tánya ez természetesen csak rendes emberekre áll, akik képtelenek igazán rosszat tenni. Bűnözők… azok közt vannak olyanok, akik állandóan lelkiismeret-furdalást éreznek, ütődött, beteges lények. Belezuhantak a bűnöző életbe, anélkül, hogy tudták volna, mit tesznek, s most mindenfelé siránkoznak. S aztán vannak másfajták, ösztönösen bűnözők, természetük kényszeríti őket erre. Ezek sohasem bánnak meg semmit. Kétségtelen, ezek a legrosszabbak. Ezeket el kell zárni valahova, ahol nem tudnak ártani! – Vlagyimirhez fordult, aki csendesen ült helyén, és Tánya bánatosan megsimogatta a haját. – Szegény bátyám!

A fiú kirohant a szobából. Tánya egy lépést tett utána. – Mindig elszalad. Így cselekszik, mintha megrémülne önmagától. Holott erős akarata van, s ha majd eljön az ideje, megállja a helyét mindennel és mindenkivel szemben!

– Elmegyek Vlagyimirral. Még nem fejeztük be a munkánkat – mondta Bettina határozott hangon, és mikor elhagyta a szobát, becsapta maga mögött az ajtót.

Renni figyelmesen hallgatta az egész beszélgetést, mindenkinek külön-külön a szemébe nézett közben, és kedveskedő mozdulatokkal igyekezett magára felhívni a figyelmet. Végül aztán kilopakodott a szobából, kissé félénken mozgott, és teljes mértékben kifejezésre juttatta, hogy tudomást vett valamennyiük izgalmáról.

Aztán mikor George és Tánya megindultak a földek felé, boldogan csatlakozott hozzájuk.

*

Két-három hét telt el. Renni minden nap kiment az erdőbe George-zsal. Különösen boldog volt, ha Tánya is velük tartott, és ha Vlagyimir és Bettina is részt vettek a kirándulásban, öröme nem ismert határt. Ugrándozva és táncolva szaladgált egyik pártól a másikhoz.

Már egyáltalán nem sajnálta, hogy nincsenek hadgyakorlatok és azt sem, hogy munkanélküli. Szabad volt, pihenő-szabadságon volt s nem volt egyéb dolga a földön, mint örülni az életnek.

George anélkül, hogy bárkinek is említést tett volna szándékáról, felkereste Ljudmillát. Nagyon mereven fogadták. – Rendkívül meglep… – kezdte Vaszilij rövid meghajlás után.

– Maga… maga a mi házunkba jön…? – kérdezte Ljudmilla élesen.

George őszintén válaszolt: – Mindkettőjükhöz jöttem, de különösképpen önhöz, Madame. Bocsánatot akartam kérni nyerseségemért. A legőszintébben kérem: bocsásson meg nekem!

Ljudmilla szeme abban a pillanatban megtelt nagy könnycseppekkel.

– Korábban kellett volna jönnie! Azonnal el kellett volna jönnie – mondta Vaszilij kimérten.

Ljudmilla félbeszakította. – De… de… kedves barátom, George… milyen szép magától, hogy mégis eljött! – Férje felé fordult. – Mit értesz azon, hogy korábban? Miért jött volna korábban? Ha korábban jött volna, akkor még tartott volna haragunk. Most… éppen most volt az ideje… kedves, kedves George. – Nagy meghatottságában szavai még jobban megindították, és oly sietve mondta egyik szót a másik után, hogy nem is adott módot férjének a beszédre. – Tulajdonképpen én vagyok az, akinek bocsánatot kellene kérnie… én… borzasztó volt, amit tettem. Gonosz, igen gonosz asszony vagyok.

– Nem – jelentette ki George. – Maga bűbájos. Valami csodálatos vonzerő van magában. Valamennyiünknek rendkívül hiányzik.

Ljudmilla egyszerre nevetve és pityeregve fölkiáltott: – Hallod, drágám? Hallottad?

Vaszilij ünnepélyes mormogása: – Természetes, hogy hallom, Millie – elveszett Ljudmilla szóáradatában. – Hiányzom nekik, Vaszilij! Hiányzunk nekik! De hiszen maguk is hiányoznak nekünk! Igaz-e, Vaszilij? És vágyódtunk valamennyiük után. Oh, kedves George, milyen kellemes volt, amikor maguknál valamennyien együtt teáztunk. Egész felmelegítette a szívemet. Mikor összekaptunk, szinte az volt az érzésünk, hogy száműztek bennünket, másodszor is száműztek bennünket, szerencsétleneket, akiknek sehol sincs hazájuk. – És szemei megint megteltek azokkal a nagy, kövér könnycseppekkel.

– Hát felejtsük el és temessük el az egészet örökre? – nézett rá George. – Ha maguk képesek rá, anyám és én biztosan megtesszük.

– Máris el van felejtve és el van temetve – kiáltott Ljudmilla.

És odaugrott George-hoz, fél karjával átölelte és mindkét arcán megcsókolta.

Vaszilij nagy nyomatékkal kijelentette: – Én elfelejteni nem tudom – de a megbocsátás jeléül kezét nyújtotta és George elfogadta.

– Kazányi szent Szűz! – sóhajtott hirtelen Ljudmilla. – Hiszen mi soha többet nem mehetünk magukhoz! Megsértettem Bettina kisasszonyt… oly borzasztóan megsértettem.

– Emiatt ne aggódjon – nyugtatta meg George. – Bettina megérti, hogy maguknak mi kifogásuk van ellene.

– Ő mondta ezt?

– Nem szólt egy szót sem. Ő soha nem beszél – vallotta be George. – Ugyanolyan barátságos és kedves lesz, mint volt ezelőtt.

Ljudmillát úgy látszik, meggyőzték ezek a szavak.

– Milyen derék kislány. Szinte nehéz elhinni! A közönséges nép gyermeke, nem előkelő, de milyen jószívű!

Vaszilij félreérthetetlen jelentőséggel, meglepetésszerűen közbeszólt: – Igen nemes gondolkodású hölgy.

*

Mikor George hazaérkezett, mindjárt belefogott a történet elmesélésébe.

– Ez megkönnyebbülés számomra, persze téged illetően – mondta Marie mama fiának. – Nagyon bántott, hogy olyan kíméletlen voltál ezzel a szegény asszonnyal. Egyáltalán nem hasonlított rád.

– Nos, én pedig örültem, amikor megláttam, hogy George-ban megvan a képesség így fellépni. Általánosságban amúgy is túlságosan szelíd és engedékeny – ez volt Tánya véleményre. Majd hozzátette: Szüleim biztosan nagyon örültek. Egész idő alatt tudták, hogy mamicska megérdemelte a szidást, de sohasem fogják bevallani, hogy mennyire hiányzott nekik ez a környezet.

– Oh, pedig éppen ezt tették; egész határozottan megmondták – mondta George.

– Na, akkor pontosan tudja már ezt is – mondta Tánya.

Bettina és Vlagyimir csendben voltak.

Éppen ekkor léptek be Mitya és Kolja, akiket Renni harsányan köszöntött. Úgy tűnt, mintha csak tegnap lettek volna itt, holott közben hetek teltek el. A fiúk a legcsekélyebb zavar nélkül játszottak a kutyával s incselkedtek a macskával.

Csak mikor hazaindultak, akkor lépett oda az esetlen Mitya és ragadta meg George kezét:

– Boldog vagyok, hogy ez a zavar elmúlt.

A nyakigláb Kolja Rennit simogatta, és sokkalta kétkedőbb volt: – Mama majd valahol máshol fog kitörni. Csak engedjetek neki egy kis időt! Számíthattok rá!

Néhány nap múlva a társaság megint összekerült. Igyekeztek úgy tenni, mintha semmi sem történt volna, de

merevségük nagyon érezhető volt. Vaszilij mélyebbre hajtotta derekát, mint valaha. Elég hosszú időbe telt, amíg felegyenesedett. Ljudmilla mosolygott a maga bájos mosolyával, és szeme egész könnyes lett, amikor karjával átölelte Marie mamát.

Kesztyűt viselt és így attól sem riadt vissza, hogy Rennit megsimogassa. – Te is itt vagy, derék öreg kutya? – Ez úgy hatott, mint egy királynő leereszkedése.

Ámde Renninek semmi érzéke nem volt az ilyen kegy iránt. Meghökkenve körülnézett, kissé – éppen csak az udvariasság jeléül – megcsóválta farkát és a lehető leggyorsabban távozott Ljudmilla közeléből.

De Bettina számára már nem volt ilyen kegyes hajlandóságuk. Csupán enyhe fejbólintással köszöntötték, ezután egyikük sem nézett felé egyetlen egyszer sem. Úgy látszik, Vaszilij elfelejtette már, hogy nemes gondolkodású hölgynek nevezte.

Mégis a dolgok lényegében eléggé rendbe jöttek. Szafonovék lassanként megint minden nap ott teáztak.

És így történt, hogy ott voltak akkor is, amikor váratlanul megjelent Vogg.

– Miért nem jött el hozzám? – támadt George-ra.

– Hiszen küldtem önnek üzenetet, vagy nem? Vagy Nickel talán nem járt itt?

– Miért nem köszön vendégeinknek? – kérdezte George.

Vogg tekintetévei végigmérte Vaszilijt és Ljudmillát.

– Ezek az emberek, akik egy egész csomó kutyát akartak venni, hogy megköthessék őket? Hogyne, megismerem őket.

– Ennek az úrnak az udvariasságáról készséggel lemondunk – jelentette ki Vaszilij méltóságának legnyomatékosabb kifejezésével, és máris közeledett az ajtó felé.

Az öreg Vogg Marie mamához lépett. – Ön az anyja? Ugye? – Kezet fogtak. – Nagyszerű fia van, mondhatom.

Ebben a pillanatban Renni Vogg lábához szaladt, és a legbuzgóbban csóválva farkát, köszöntötte.

– Igen, te kedves vagy velem, ugye? – Vogg megveregette a nyakát, megfogta száját, és felemelte fejét, hogy a szemébe nézhessen. – Te nem vagy megsértve? Te tudod, hogy én mit akarok? Te csak kutya vagy s ezért vagyunk mi ketten olyan jóban. Eridj, szólj a gazdádnak, hogy jöjjön velem egy másik szobába, vagy menjünk ki a kertbe, habár esik az eső. Mit szól hozzá?

A macska hirtelen lendülettel felugrott Vogg vállára, odadörgölőzött állához és hangosan dorombolni kezdett. Vogg felnevetett, két kézzel megfogta a macskát és magához szorította. – Nos, akárhogy is van, az állatok mind kedvesek hozzám.

– Na, induljunk – mondta George. És ketten Renni kíséretében kimentek az előszobába. Vogg aztán elengedte Kittyt és így szólt George-hoz: – Maga nem tudta elfelejteni haragját, és nem akart eljönni hozzám?

– Nem én kezdtem a veszekedést, Vogg úr. Én sohasem kezdek harcot, de aztán soha nem is közeledem.

– Miért nem? Maga keményszívű fickó!

– Mert… nem tudom túltenni magam egy barátság törésén… Ezért.

– Én már öreg ember vagyok. Magának gondolnia kellett volna erre. De mindenképpen. – Vogg most már kevésbé hevesen beszélt. – Mi haszna, hogy arról beszéljünk, aminek történnie kellett volna! Most itt vagyok! Igazságtalan voltam és ez bántott, már sokkal korábban, mielőtt még Nickel megmondta volna nekem… de ne legyünk olyanok, mint az emberek! Tanuljunk a kutyáktól. Ne őrizzünk magunkban haragot.

Kezét nyújtotta, és George elfogadta. – A kutyák, Vogg úr, tudomást vesznek és emlékeznek mindenről, amit elkövetünk velük. Jóra és rosszra egyaránt.

– Bízza ezt csak rám. – Vogg leült a padlóra és két karjával átölelte Rennit. A kutya kiszabadította magát és körülrohant az előszobán. Kitty kecsesen és ügyesen utána szaladt. A dolog azzal fejeződött be, hogy mind a hárman – Renni, Kitty és Vogg – egymás hegyén-hátán hemperegtek a padlón. Többet egy szó sem esett közöttük. Csak mikor Vogg elindult, a maga szokott nyers modorában ennyit mondott: – Kérem, adja át üdvözletemet édesanyjának.

19. fejezet

Az ősz nagy esőzésekkel, heves szelekkel s nagy lehűlésekkel korán a télbe hajlott. Kényelmesen ültek a lakószobában, vagy ellátták a házimunkát, burgonyát vagy más főzeléknövényt raktak el, hogy megóvják a fagytól. Mikor a Rupert Fifer gyerek jelentkezett munkára, Marie mama a legmelegebben fogadta. Már Renni iránt tanúsított lelkesedése önmagában is elég lett volna ahhoz, hogy magukhoz fogadják a gyereket. Elmesélte, hogy a kutya miként találta meg és mentette meg életét, s meséjét a legelképzelhetetlenebb részletekkel színezte ki. Ha nem volt egyéb elvégzendő munka, George favágásra fogta be, de Rupert nagyon lassúnak bizonyult, és hamarosan kiderült, hogy lusta csirkefogó. A háznál senki sem tudta igazán megszeretni, holott kezdetben több mint jóakarattal fogadták. Maga Renni is – úgy látszik – érzett valamit ebben a fiúban, ami visszatartotta szokott kedves bizalmasságától; udvarias, de tartózkodó volt.

Ebben az időben azonban kevés módjuk volt arra, hogy Ruperten gondolkozzanak, mert George házában csakúgy, mint az egész országban, a politikai kérdések oly mértékben vonták magukra a figyelmet, mint azelőtt sohasem. Ez az

érdeklődés nőttön nőtt, és bármily kevéssé értették is meg a politikai helyzetet, annál hevesebben vitatkoztak fölötte valamennyien.

Vaszilij nagy nyomatékkal jelentette ki: – Reménykednünk kell, hogy a maguk országa megőrzi a békét. Természetesen engem nem érint a dolog. Hála Istennek én már évekkel ezelőtt megszereztem a magam háborús tapasztalatait, és éltem háborúban. Mondhatom, valóságos szerencsétlenség lenne!

Ljudmilla riadtan és komolyan mondta:

– A háború a legnagyobb szerencsétlenség! Ennél nagyobb nincs! – Mélyet sóhajtott, és keresztet vetett.

George könnyedén megjegyezte: – Én mindezekről a dolgokról mit sem tudok. Alighanem ez az oka annak, hogy nem is látok semmiféle veszedelmet.

Vlagyimir komoran válaszolt: – Igen, bizonyára ez az oka annak, hogy nem látod a veszélyt. – Vlagyimir ugyanis egész nap csak az újságokat böngészte. És az újságok hangja napról-napra hevesebb lett. A levegőben hírek röpködtek, mint a bogarak, és valamennyiből csak egyetlen következtetés volt lehetséges, hogy a megértés és jóakarat reménytelenül háttérbe szorultak.

A szomszéd ország újságjai sem voltak kevésbé tüzesek.

– Minden szavuk mérget fecskendez – panaszkodott Marie mama, aki Vlagyimirtól szerezte tájékozottságát.

George szemmel láthatóan semmi érdeklődést sem mutatott mindez iránt. – Üres beszéd ez – mondta, és eljátszott Rennijével, majd nagy sétára indult vele az erdő felé, amely most mélyen aludt a fehér hótakaró alatt.

Renni szerette a havat. Nagy csomót lenyelt, belevetette magát, mindenfelé lyukat kapart benne, végre meghempergett és oly mélyen beletemette magát a hóba, hogy aztán jéggel és hóval borítva került megint felszínre, szinte felismerhetetlen volt.

Ilyenkor vadul megrázta magát, és George-nak nagy fáradságába került, amíg újból tisztára kefélhette.

Közeledett a karácsony, de az emberekre nyomasztó gond súlya nehezedett… A dolgozó munkásra, a közép-osztály emberére és magukra a gazdagokra is. Az óvatosak közül sokan idegen országokban helyezték el pénzüket és értéktárgyaikat, járadékaikat külföldi járadékokkal cserélték fel; és ez a nemzeti vagyon veszedelmes csökkenését eredményezte. A főváros palotái, csupán néhány alkalmazott védelme alatt, üresen álltak, miközben a családok vidéki kastélyaikban töltötték a telet.

A karácsonyi vásár forgalma szegényebb volt, mint az előző években bármikor. Számos gyár beszüntette üzemét, úgyhogy a munkások csakhamar éheztek és keservesen panaszkodtak. A kormány közbelépett. Törvényt hoztak, amely szigorúan megbüntette azt, aki pénzt helyez el külföldön, míg egy másik törvény elrendelte, hogy az üzleteket újból ki kell nyitni, vagy az állam elkobozza azokat. Az egész környező világ féktelen izgalom martalékává lett.

Az élelmiszerárak olyan mértékben emelkedtek, hogy a kormány kénytelen volt megszabni a fölső határt. A piacról számos külföldről behozott élelmiszer eltűnt, és az emberek ezeket a cikkeket ezután csak titokban adták és vették.

Az együttélés egész bonyolult, nehéz és fáradságos szervezete, amely eddig oly simán és akadálytalanul gördült, most lassan akadozni kezdett. Úgy látszott, hogy egyre súlyosabban gátolja az ellentétes érdekek összeütközése, és működése lassan megáll. A világháború tapasztalatai nyomán egyik szigorú intézkedést hozták a másik után. De azért mindeddig nem volt komoly hiány semmiben.

George keserű szavakkal beszélt azokról a gazdagokról, akik megszöktek az országból. Ezidáig érdeklődés hiányában nem szerzett jártasságot a közügyekben. Megingathatatlan meggyőződése volt, hogy nemzetének teljes mértékben igaza

van, de nagyon keveset tudott a súrlódások okairól, és végeredményben nem tudta elhinni, hogy a háború veszedelme közvetlenül fenyeget.

– Maga nem érti ezeket az embereket – magyarázta neki Vaszilij, amikor George a külföldre menekült gazdagok ellen kelt ki. – Túlságosan kíméletlenül ítéli meg őket, kedves barátom. – Vaszilij ünnepélyes hangja elárulta őszinte, mély érzéseit.

– Nem is lehet velük eléggé kíméletlen az ember – kiáltott fel George. – Ezek az emberek pompásan éltek itt, és most abban az órában, amikor szükség lenne rájuk, cserbenhagyják azt az országot, amelynek vagyonukat köszönhetik. A veszély első intésére. Ez rosszabb a gyávaságnál. Ez a legsötétebb hálátlanság, az önzés legalacsonyabb rendű formája. Valóságos árulás!

– Föltételezem, hogy nem is veszi észre, milyen mértékben vonatkozhatnak szavai miránk is – mondta Ljudmilla mosolyogva. – Mi ebben a pillanatban koldusok lennénk, ha nem hagytuk volna el a kellő időben az országunkat.

– Ez így van, pontosan így van – bizonygatta Vaszilij.

– Az önök esete – mondta George – más, merőben más. Maguk egy forradalmi országban éltek. Idejében észrevették a készülődő vulkáni kitörést. De itt semmiféle forradalomtól nem kell tartani. Avagy talán süllyedő hajón vagyunk, hogy a patkányok ilyen őrjöngő sietséggel igyekszenek menekülni?

– Gondolkozzunk csak ezen – dörmögött Vaszilij. – A patkány okos állat. Ha ő menekül, akkor már nem csupán lehetséges a veszély. Biztos lehet benne, hogy akkor az *igazi* veszedelem közvetlen küszöbön álló valóság. A patkányok többet tudnak, mint akár ön, akár én.

Ljudmilla keresztet vetett. – Talán mi is kénytelenek leszünk elmenni. Akkor alighanem délnek tartunk.

– Még erre bőségesen van időnk, Millie – szólt közbe Vaszilij. – Majd gondolkodunk egy kicsit e fölött.

– A magam részéről tekintet nélkül arra, hogy mi történik, itt maradok – jelentette ki Tánya.

Vlagyimir ugyanezt az utat választotta a maga számára. – Én egy tapodtat sem megyek erről a helyről.

– Tegyetek kedvetek szerint – mondta Vaszilij félreérthetetlen levertséggel.

És Ljudmilla szipogva megjegyezte: – A többi gyerekek boldogok lesznek, hogy velünk jöhetnek.

George ettől a naptól kezdve hitt a háború közelségében.

*

Rupert Fiferrel közvetlen karácsony előtt éleződtek ki a dolgok. George egy napon nyitva találta a fáskamra ajtaját, belülről hallotta Kitty nyávogását s Renni vonítását. Aztán egy fájdalmas üvöltés hallatszott. George rémülten berohant. Renni a földön kúszva mászott felé.

Kitty felborzolt szőrrel, meggörbített háttal állt egy magas rakáson. Alighogy meglátta George-ot, hirtelen ugrással vállán termett, mintha védelmet keresne nála.

– Mi történik itt? – kérdezte George.

Rupert vállát vonogatta. – Semmi.

– Nem vágtál elég fát – mondta George, és gyanakodva körülnézett.

– Eleget vágtam. Nem tudok egész nap robotolni, mint egy rabszolga.

– Hát ki követeli ezt tőled? – George egyre bosszúsabb lett. – De eleget kell végezned ahhoz, hogy megérdemeld az ellátásodat.

– Egyébként sem azért jöttem ide, hogy fát vágjak – válaszolt Rupert szemtelenül.

– Úgy látszik azért jöttél, hogy kínozd az állatokat – mondta George fenyegető hangon. – Miért nyávogott a macska? Mi?

Utat engedett a macskának, hogy kilopakodjon a kamrából, és azután egész figyelmét a fiúnak szentelte.

– Válaszolj! De az igazat ám! Miért vonított a kutya? Valami rosszat tettél vele! Mondd el és ne próbálj hazudni!

Rupert kényelmetlenül feszengett. – A maga állatai, úgy látszik nem értik a tréfát.

– Az lehetséges – makacskodott George. – De tudni akarom, mi volt a játékod.

– Nem akartam semmi rosszat. De miért csinál a macska olyan nagy dolgot belőle, ha bőrénél fogva fel akarom emelni? És akkor Renni nekem rohant… és…

– És? – George már reszketett dühében.

– És akkor… lekentem neki egyet.

Még alig ejtette ki ezeket a szavakat, amikor George hatalmasat csapott a szájára.

Rupert följajdult. – Azt kívánja, hogy várjam meg, amíg megharap?

De szavai elvesztek George ordításában.

– Megütötted a kutyát, te bitang! Ezt a kutyát, amelyiknek oly sokkal tartozol! Az én Rennimet, akit még soha életében senki sem ütött meg! És te megverted, te mocskos disznó!

És pofozta Rupertet a szűk farakások között, egyiktől a másikig, tekintet nélkül panaszkodó felkiáltásaira. S végül teljesen kikelve magából, kilökte a szabadba.

A bejáratnál ott álltak Marie mama, Tánya és Bettina. – Elég volt fiam – könyörgött Marie mama, s arca elsápadt.

De Bettina így szólt: – Ez a fickó nem is kaphat annyi verést, mint amennyit megérdemel.

– Szedd össze a holmidat – ordította George –, és azonnal takarodj innen, amilyen gyorsan csak tudsz.

Rupert hanyatt-homlok szaladt fel a lépcsőn. Hamarosan lejött kis batyujával, és siránkozva így szólt: – Még megfizet ezért.

George lábának egyetlen jól irányzott rúgása kiröpítette az ajtó elé. Renni hangosan ugatva követte egész a kertajtóig, aztán farkcsóválva, diadalmasan tért vissza.

George elmesélte, hogy min kapta rajta a fiút. És most Bettinának volt alkalma beszámolni. – Első naptól kezdve gúnyt űzött magából. Nem is értem, hogy miért volt hozzá bizalma. Valahányszor igyekeztem egy kérdésben jó útra terelni, csak nevetett. „Jól ismerem ezt az embert, mondta, ez nem is férfi, hanem egy puhány. Az ujjam köré tekerhetem, mint egy fűszálat. Ott teszem bolonddá, ahol akarom." Hencegett, hogy addig várt, amíg a kerti és mezei munkák befejeződtek és csak aztán jött ide. „Szépen élek majd télen át, és nem kell magam halálra dolgozni." Így beszélt a háta mögött ez a csirkefogó.

– És maga egész idő alatt nyugodtan tűrte ezt? Miért? – George első ízben vesztette el türelmét Bettinával szemben.

A lány a megszokott biztonsággal válaszolt: – Tudja, hogy én nem szeretek árulkodni. Ez elvi kérdés nálam. Egyébként pedig tudtam, hogy saját maga is hamarosan rájön majd, milyen fajta ember a védence. És láthatja, nem is telt hosszú időbe.

*

Néhány hét telt el anélkül, hogy a politikai helyzet megjavult volna. Ellenkezőleg, a két kormány, a hazai és a szomszéd országbeli, már nyíltan a szavak háborúját folytatta. A diplomáciai jegyzékek kicserélése egyre élesebb hangon történt, és végül megszakadt. Volt valami végzetes, valami nyomasztó ebben a feszült csendben.

– Békés megoldás immár nem látszik lehetségesnek – állapította meg ünnepélyesen Vaszilij.

– Békés? – ezúttal Ljudmilla nem mosolygott. Az utolsó néhány hét folyamán bűvös mosolya teljesen eltűnt. – Békés,

kedvesem? Most már senki sem gondol békére. Egyik oldalon sem. Készüljünk fel, hogy azonnal elutazhassunk.

Vaszilij udvariasan válaszolt: – Mindig igazad van, Millie. – A többiek közül senki nem szólt egyetlen szót sem.

*

Néhány nap múlva eljött Tánya és Vlagyimir. Vlagyimir beszámolt: – Szüleim, fivéreim és Mánya húgom „patkányok". – Mosolya szégyenkező és zavart volt. – Legmelegebb üdvözleteiket küldik valamennyiüknek…

– Hová mentek? – érdeklődött Marie mama.

– Nem tudjuk biztosan – mondta Tánya. – Azt hiszem, Egyiptomba mehettek. Elutazásuk előtt óriási veszekedésünk volt.

– Azt akarták, hogy mi is menjünk velük – magyarázta Vlagyimir. Keserűen mosolygott. – Na, most igazán van elég hely a nagy házban… annyi szoba, amennyit csak akarunk.

20. fejezet

A hó olvadozni kezdett a tavaszi napfényben. A mezőn és a kertben újból megkezdődött a munka, és mindenki a feje búbjáig tele volt tennivalóval.

– Kíváncsi vagyok, vajon módunkban lesz-e learatni a termést – mondta George nehéz szívvel. – Hogy vajon látni fogom-e a kinyílt virágokat s az érett cseresznyét?

A hadiüzemekben teljes gőzzel megindult a munka. Újabb sorozásokat tartottak s a tartalékosokat figyelmeztették, hogy minden pillanatban álljanak készen a behívásra. Újonc évjáratokat idő előtt behívtak, és kiképzésük kettőzött

ütemben folyt. George értesítést kapott, hogy álljon készen a bevonulásra ahhoz a csapattesthez, amelyhez beosztották, és amelynél, ha eljön az idő, jelentkeznie kell.

Egy este munka után korán tért vissza Tányával és Rennivel. Vlagyimir megvárta, amíg George megmosakszik, aztán nyugodtan bekísérte a lakószobába.

– Tánya szokása szerint átment a mi házunkba. Én közben beszélni szeretnék veled – suttogta titokzatosan.

– Rendben van – válaszolt George minden kíváncsiság nélkül. – Fontos dologról van szó?

– Rendkívül fontos dologról. – Vlagyimir szünetet tartott, majd nagyon megindultan folytatta: – Nagyon válságos időket élünk… és bizonyára te is azt gondolod, hogy ez egyre rosszabb lesz…

– Ez bizony biztosnak tekinthető… De nem értelek. Te idegen vagy, és így nem vagy katonai szolgálatra kötelezhető.

– Valóban nem vagyok… Hirtelen egy pillanatra feltűnt Vlagyimir mosolyában az ismerős vigyorgás. De aztán ismét nagyon komoly lett, és egyenesen George szemébe nézett.

– Kérlek, kedves barátom, légy őszinte és teljesen becsületes velem.

– Azt hiszem, mindig az vagyok… Veled is, és remélem másokkal szemben is.

Vlagyimir egy kissé hosszabban habozott. – Nos tehát, szeretném tudni, hogy miképp vélekedel Bettina jövőjéről?

– Buta kérdés! George kezével megsimogatta Renni hátát és nyakát. – Persze, hogy sokat foglalkozom vele.

– Nagyon sokat? – Vlagyimir hangja enyhén megremegett.

George felnézett rá. Mire gondolsz? Szánd el magad, és mondd ki…

– Nagyon haragudnál… ha egy másik… ha én…?

– Mondd, igazán azt hiszed, hogy ez meglepetés számomra? – George felnevetett.

– Azt akartuk megtudni, hogy megkapjuk-e a te beleegyezésedet.

– Mit jelent ez a többes szám?

– Nos, Bettina és én.

– Az én részemről semmiféle beleegyezésre nem lehet szükségetek. De mit szól majd hozzá apád és anyád?

Vlagyimir komoran bámult maga elé. – Megemlítettem nekik, mielőtt elutaztak. Sem mellette, sem ellene nem nyilatkoztak. Utolsó szavuk az volt, hogy tegyek kedvem szerint.

– Nos, akkor, a magam részéről sok szerencsét kívánok.

Vlagyimir a várakozás ellenére egyáltalán nem érzékenyült el. Magához hívta a kutyát, és amikor Renni pacsira felé nyújtotta lábát, Vlagyimir ezt dörmögte:

– Te boldog vagy, Renni. Csak te vagy az… és Isten tudja, hogy ez is meddig fog tartani.

*

Ötük egymáshoz való viszonyában semmiféle változás sem állott be. Együtt éltek és együtt dolgoztak, mint azelőtt. Vlagyimir és Bettina olykor beszéltek készülő házasságukról.

– Nagyon kevés holmira lesz szükségünk – mondta Vlagyimir. – Ott a házunkban úgyis akad rengeteg fölösleges dolog.

Bettina így szólt: – Egyáltalán semmire sem lesz szükségünk. – A többiek semmilyen formában nem szóltak hozzá.

A tavasz előrehaladt, és lassan áthajolt a nyárba.

Egy napon Hectorral együtt megjelent Nickel. Híreket hozott. – Kutyáinknak hamarosan dolguk akad…

– Talán ezért van ilyen jó kedve? – nézett rá Marie mama, Hectort simogatva.

– Nos, a jókedv többet ér a rossznál. – Nickel nevetett. Kisebb előadást tartott. – A végzet megindult a maga útján, ugye? Vajon tehetel-e valamit, hogy megvédjem magam vele szemben? És vagy George, vagy akárki. Sőt, gondolják csak meg: még az egymással szembenéző kormányok sem tudják most már a végzetet feltartóztatni. Igazam van? Ezek az államférfiak, akik oly magasról és fontoskodva cselekszenek, igazán azt hiszik, hogy ők irányítják az eseményeket?… És talán távolról sem gyanítják, hogy tulajdonképpen ők is csak egy magasabb törvénynek engedelmeskednek. Ez a végzet, kedves asszonyom, ez a magasabb törvény. Nincs mód rá, hogy ellenálljunk neki. Igazam van?

– Ha… szólal meg George.

– Biztosan valami csacsiságot akar mondani – szakította félbe Nickel. – Ez a szó: *„ha”*, egyáltalán nem használható a végzettel kapcsolatban. Sem akkor, amikor egy esemény folyamatban van, sem azután, hogy már megtörtént. Vagy talán meggátolhatta-e bárki is a világháború kitörését? Távolról sem! Sor került volna rá akkor is, ha a szarajevói merénylet elmarad. Gondolják csak meg: ez a fiatal szerb… azt hiszem Princip volt a neve, ugye?… két revolvergolyóval megölt két embert, a trónörököst és feleségét. Még egy ilyen kettős gyilkosságot, egyetlen revolverrel, aligha fognak találni a lőfegyverek egész történetében. A fiatal embernek túl izgatottnak kellett lennie ahhoz, hogy pontosan célozhasson, és elegendő ideje sem lehetett hozzá. Ámde mind a két golyó eredményes volt. A végzet fellépésének félreérthetetlen esete. Igazam van?

– Hány emberélet pusztul el a világháborúban? – kérdezte Marie mama.

Nickel nevetése rövid és nyers volt. – Pontosan annyi, amennyit a végzet a halálra kijelölt. Eggyel sem több. Eggyel sem kevesebb. És azok, akiknek ezen a nyáron meg kell halniuk… vajon a földön ki tudná megmondani, hogy miért

kell feláldozni őket? Nem tudunk erről többet, mint amennyit ez a kifejezés mond: az volt a sorsuk, hogy meghaljanak. A végzet így határozott. Komor, titokzatos, megfejthetetlen, de mindenható végzet.

– Megborzongok erre a gondolatra – mondta Marie mama.

– Én már túl vagyok ezen – hangoztatta Nickel. – Az nem vezet semmi jóra. Én már csak nevetek a megtébolyodott világon. Ezzel megőrzöm egyensúlyomat. Igen, a világ kétségtelenül megbolondult, kedves asszonyom, de ebben is egy titokzatos törvény érvényesül. Ez a mi világunk a végét járja. Egész biztos, hogy összeomlik. Ezt mindenkinek látnia kell. És az új világ, amely most alakul, s amelyet mi már a mi életünkben nem fogunk meglátni, olyan világ lesz, amit el sem tudunk képzelni.

– A kastélyok és paloták világa – szólt közbe George –, ez a világ, úgy látszik örökre véget ért.

– Maga sajnálja? – kérdezte Nickel.

– Én… sajnálom? George szinte haragos lett. – Ha milliók éheznek, nem igazság, hogy néhányan kényelemben és fényűzésben éljenek.

– Semmit nem tudhatunk a jövőről, kedves barátom. A döntő napon az új urak, akik eddig talán nagy türelemről tettek bizonyságot, egyszerre majd maguk is úgy tesznek, mint a királyok és fejedelmek szoktak volt tenni. Ki tudja, hogy a jövendő vajon tényleg megváltoztatja-e a dolgokat?

– Maga cseppet sem következetes. És nem túlzás-e ez az egész?

– Lehetséges! Nem tudom. Egyik percben telve vagyok reménységgel, a másik percben kétségbeesés szélén járok.

A padlón hemperegve játszadozott Hector és Kitty. Renni ott állt a közelükben. Fülét hegyezte, szimatolt feléjük, fejét egyikről a másikra fordította, hogy bármelyik pillanatban készen álljon a beavatkozásra, De nem volt rá alkalma, Kitty feje megint Hector szájában volt, és a macska hátán fekve

hátsó lábával csapkodott Hector felé, amíg végre sikerült magát kiszabadítania. Mielőtt bármelyik kutya el tudta volna csípni, máris egyetlen ugrással az ablakpárkányon termett; mikor a kutyák ugatva utána rohantak, a macska újabb ugrással a ruhásszekrény tetején kötött ki, ami már túlesett a kutyák számára elérhető körön.

Ott nyugodtan, közönyös tekintettel helyet foglalt, és buzgón tisztálkodni kezdett.

Renni és Hector néhány percig játszadoztak még, aztán mindketten lefeküdtek gazdájuk lába elé.

– Ezek itt – mondta George oldalához szorítva Rennit –, ezek örökké boldog világban élnek.

– Olyan világban, ahol nincs saját akaratuk.

– Talán ez a magyarázata – hagyta helyben George.

– Minden önálló akarat nélkül valók. De teljesen megértők. Sohasem változnak. Semmi sem tudja megingatni őket.

– Nos, mi magunk is hűek vagyunk kötelességeinkhez, és mi is lemondunk a magunk akaratáról – mondta Nickel. – így magának is, nekem is boldognak kellene lennünk. Mi csakúgy, mint a kutyáink, nem azért megyünk a háborúba, hogy embert öljünk, hanem hogy segítsünk nekik, hogy megmentsük őket a haláltól.

– Hála Istennek – suttogta Marie mama.

Mikor Nickel elment, George nekilátott, hogy rendbe szedje felszerelését. – A háború most már bármelyik nap kitörhet – mondta.

*

Tánya felkereste Voggot. – Szeretnék egy kutyát venni. Ha lehetséges, akkor körülbelül egyesztendőst szeretnék.

Az öreg élesen ránézett. – Nem abból az orosz családból való maga? – A lány elismerte, mire ezt a választ kapta: – A maga számára nincs kutyám.

– Nem a magam számára kell.

Vogg gyanakvó volt, és régi fegyveréhez folyamodott. – Egyáltalán nincs eladó kutya.

De Tánya makacskodott: – Mégis el fog adni nekem egy kutyát.

Vogg gúnyosan megkérdezte: – Most már azt gondolja az az öreg, hogy egy házőrző kutyával is megelégedhet?

Tánya felnevetett: – Nem is gondoltam apámra. Ő már régen elment innen. Azt sem tudom, mikor fog visszatérni.

Elmagyarázta, hogy abban az esetben, ha George és Renni a háborúba mennek, nagyon szeretne George anyjával együtt lakni. – És Marie mamát nem szabad kutya nélkül hagyni. Ez nagyon elszomorítaná.

– Hogy áll maga a veréssel szemben?

– Ugyanúgy, mint George.

Vogg kissé bizalmasabb lett. – Kedves lánynak látszik. Jöjjön, megmutatom Laddie-t, talán megtetszik magának.

Odavezette a kutyaházhoz. Az öreg tenyésztőnek az az elmélete, hogy a kutya eljövendő gazdájának ki kell állni a kutya jóváhagyásának próbáját, mulattatta Tányát. Nagyon kedvesnek találta. A kertre nyíló szobába mentek. Visszhangzott a kutyák örömteli vakkantásától és ugatásától. Egy szuka felugrott kosarából, ahol három kölykét szoptatta. Kicsit habozva közeledett Tányához, halkan mormogott, és aztán óvatosan körülszaglászta.

Tánya teljesen mozdulatlanul megállt. A kutya lassan csóválta farkát. Tánya kedvesen megveregette és így szólt: – Mutasd meg a kölykeidet. – A kutya aztán nyugodtan visszafordult ágyához és lefeküdt.

De Tányának még arra sem volt ideje, hogy körültekintsen, máris egész sereg kutya vette körül. Azt sem vette észre, hogy Vogg magára hagyta. Nyolc vagy kilenc barna, fekete, sárga, különböző korú és fajtájú farkaskutya mászkált körülötte, ugrált rá, mellső lábait válla felé nyújtogatva, igyekezve

megnyalni kezét és arcát, és általában úgy bánt vele, mintha régen várt vendég érkezett volna. Tánya nem védekezett. Néhány perc múlva alig volt látható az ugrándozó kutyák tömegében.

A kutyák közül kettő vagy három nyilván egész fiatal volt, amint Tánya mulatságos külsejükről megállapíthatta. Egyikük egy kissé félrehúzódott, mert nagyobb volt a többinél. Nagyon szép vöröses bőre volt, mint egy oroszlánnak. Ez különösképpen megtetszett Tányának, és úgy látszott a kutya is viszonozza a vonzalmat.

Aztán bejött Vogg, kisegítette Tányát a zűrzavarból, megnyugtatta a kutyákat és így szólt: – Lám, éppen erre gondoltam. Laddie megszerette magát.

Az oroszlánszínű kutya elnyúlt, aztán magasra felugrott a levegőbe, majd bolondozva körbeszaladgált a szobában.

– Ez Laddie? – kérdezte Tánya, akit a kutya vonzalmának újabb kitörése meghatott.

– Laddie! – kiáltott az öreg tenyésztő.

– Ez rendben lesz. Gyere ide! – Laddie karcsú lábaival táncolt körülötte, és heves farkcsóválással futott oda.

– Látja, így lehet bánni vele. – Vogg kezével átölelte a kutya fejét, és így szólt hozzá:

– Ez a hölgy a gazdád! Légy rendes! – Laddie sötét szeme boldogan felvillant.

A származási bizonyítvány, amelyet Tánya átvett, azt mutatta, hogy a kutya két hónap híján egy esztendős.

Mikor hazaérkezett, várakozásteli öröme egyszerre riadt szomorúsággá lett. Egyes egyedül Marie mamát találta otthon.

– George azonnali behívásra kénytelen volt elmenni – zokogott az asszony. – Bettina és Vlagyimir kísérték ki az állomásra. Én nem voltam képes vele tartani.

Tánya elsápadt. – És George… George az én számomra… nem hagyott semmi üzenetet?

– Csak annyit mondott, hogy te amúgy is jól ismered érzelmeit.

Tánya sírásban tört ki. Laddie tanácstalanul ült, nem tudta, mit tegyen. Lágyan vonított.

Tánya ezután némi erőfeszítéssel elfojtotta érzéseit, és így szólt: – Ez a kutya Voggtól való. Azért vásároltam, hogy ne legyen a ház olyan üres, ha Renni elment… Megállt, megrázkódott, aztán ismét megnyugodva folytatta: – Nem voltam elkészülve rá, hogy mire visszaérek, már el is mentek.

Marie mama megsimogatta Laddie-t. – Nagyon örülök, hogy itt vagy, kedvesem, nagyon örülök. Nem leszek hűtlen Rennihez! Erre képtelen lennék. De te jól elleszel itt, és mintegy emlékeztetni fogsz Rennire… és a fiamra – tette hozzá, miközben csak nagy erőfeszítéssel tudta nyugalmát megőrizni.

Kitty bejött megnézni, hogy mi történt. Megállt Laddie-vel szemben, felkunkorította a farkát, s tűrte, hogy a kutya végigszaglássza. Laddie ezt a feladatot tökéletesen végre is hajtotta. Aztán kérdő tekintettel Tányára nézett. A lány megsimogatta Kittyt, és Laddie-nek magyarázta: – Nézd ezt a szép, kedves macskát. Légy te is kedves hozzá! Barátkozz meg vele! Rendben lesz?

Laddie figyelmesen hallgatott, fejét hol felemelte, hol lehorgasztotta, fülét hegyezte és farkát csóválta. Aztán behajlítva mellső lábát, röviden felugatott, így hívta Kittyt játszani. A macska kinyújtotta felé lágy talpát, és így ketten megindultak körben a szobában, majd Kitty alkalmas pillanatban fölugrott a kutya nyakára. Laddie legurította a földre.

Mindketten tréfálkozó harcban hemperegtek egymás fölött. Összebarátkoztak.

21. fejezet

Időközben George és Renni megérkeztek a vasútállomásra. Bettina és Vlagyimir követték őket a sűrű tömegen át, amely özönlött a hatalmas épület felé.

Asszonyok kiáltása, gyerekek sírása, katonák lármája és éneklése keveredett a mozdonyok sípolásával, a vaskerekek dübörgésének zajával. A vad zűrzavarban a hatalmas, süketítő lármában, őrjítően visszhangzott a vasvázas csarnok.

Valami vastag, nehéz felhő feküdt az egész izgatott, rémült tömeg fölött. A benzin émelyítő szaga, a piszkos füst, a ruhák, az élelmiszer, a vaj, a dohány összekeveredett bűze együttesen valósággal undorító volt. Itt, hogy így fejezzük ki magunkat, minden egyéniség elmosódott, Az emberek agyonkínzott, feldúlt lelkén görcsös bénaság lett úrrá. Úgy látszott, mintha minden összehúzódzkodna, mintha magába vonulna, nem viselné el tovább az erőfeszítést.

George már az első néhány pillanat után megérezte ezt az egész erjedést. Vlagyimir kedves szavai hatástalanul mentek el füle mellett, nem is jutottak el értelméig, mintha semmi jelentőségük nem lett volna. Csak Bettina merev tekintete indította meg kissé szívét. Gépiesen kapaszkodott Rennibe, aki félénken dörgölőzött hozzá. Utat vágott magának az embertömegen át, amely hatalmas hullámokat csapott ebben a féktelen viharban.

Tompaságukat megtörte az asszonyok sírása, a férfiak hangos kiáltása. Ezek talán igyekeztek magabiztosnak látszani, de a valóságban titkos félelem nehezedett rájuk.

A vonat mellett George félig öntudatlanul viszonozta Vlagyimir kézszorítását. Egy pillanatra kezében érezte Bettina kezét, és hallotta hangját: – Isten vele! Térjen vissza egészségben!

Azt sem tudta, hogy egyáltalán válaszolt-e neki vagy sem, és felsegítette Rennit a kocsi lépcsőjén.

A vonat hallható nehéz sóhajtással lassanként megindult, a katonák éneklése, kiáltozása az egész külső lármával óriási hangzavarrá keveredett, csak a mozdony éles sípolása volt tovább is hallható. Az emberek élő fala, búcsúzó integetéssel együtt, fokozatosan elmaradt mögöttük. Hangjuk elhalt, és a katonák már nem kiabáltak feléjük az ablakból. A vonat földek között gördült.

A táj szelíden feküdt a lágy napfényben, a békés parasztházak kedvesen mosolyogni látszottak, marhák legelésztek a mezőkön, dúslevelű fák teli zöldje borította a magasba nyúlt ágakat. Csapatostul röpködtek körülöttük a galambok, a városok templomaiból a messzeségen át hallatszott a harangok zúgása, és összekeveredett a vonat dübörgésével.

Egy időre mindenki elcsendesedett, mintha valamennyien – amint itt szanaszét hevertek a kocsiban, mint a bedobált poggyász – tudatára ébredtek volna annak, hogy valóban elutaztak, valóban elbúcsúztak, régi békés életüktől… talán mindörökre. S mikor a katonák újból énekelni kezdtek s megindult köztük a beszélgetés is, akadtak egyesek, akik továbbra is elgondolkozva, csendben merültek el emlékeikbe és álmaikba.

Renni hátán hordta a vöröskeresztes szalagot, George a karján. Az emberek utat nyitottak előttük. A határozat, amely dönt háború és béke között, még váratott magára. De mire George elért rendeltetési helyére, már híre járt, hogy a szembenálló nemzet ultimátumát másnapra várják. „Ellenség” – itt-ott már hallható lett ez a szó.

Másnap megjött az indulási parancs. Így hát kitört a háború!

– Meg kellett lennie – mondogatták. – Nem lehetett elkerülni.

George hiába törte a fejét. Miért volna elkerülhetetlen bármilyen háború? Vajon miért természetes? Nem tudott egyetlen ésszerű magyarázatot sem találni.

– Azt hiszem, hogy nem tudok eleget ezekről a dolgokról. Sohasem gondolkoztam rajtuk. – Megsimogatta Rennit. – A mi feladatunk öregem, hogy segítsük a szerencsétleneket. Ezt meg is fogjuk tenni, ugye?

Renni tekintetével és farkcsóválással fejezte ki teljes egyetértését.

Az egészségügyi szolgálatban minden óraütésszerű pontossággal ment, mint minden, ami a hadseregnél történt. George röviden, egész katonás modorban jelentkezett. A kapott parancsok ugyanilyen rövidek voltak. Egy nem nagyon fiatal orvos, mikor meghallotta George és Renni nevét, felemelte a fejét és röviden ennyit mondott: – Már hallottam magukról. – Ez volt minden.

Elég szép számú, egy falkára való vöröskeresztes kutya volt együtt. Farkcsóválva köszöntötték egymást, de egyébként csendesen álltak gazdáik oldalán anélkül, hogy rángatták volna a pórázt. Renni szemmel láthatóan megváltozott, komolyabb, kevésbé játékos lett; talán kevésbé barátságos, mint azelőtt, de higgadtabb és várakozással teli.

Feltűnt Nickel, s megveregette George vállát. – A legrosszabb már megtörtént. – Renni és Hector üdvözölték egymást. – Mi és a kutyáink… – Nickel szemével intett, és mosolyogni igyekezett, de igyekezete fanyar fintorban végződött. – Most majd ömlik a vér, talán még mielőtt lenyugszik a nap… patakokban ömlik. Lám, amint megmondtam, a végzet csak végzet marad.

George bólintott.

*

Aztán megjött a hír. Az ellenség már támadást intézett kelet felől, és parancs érkezett az indulásra. A hadsereg megindult a határokon át!… Az ellenséges országba.

Ezek a falvak, ezek a mezők, ezek a legelők! Ilyen tehát az ellenséges ország!

Ugyanolyan, mint otthon. A parasztházak, a pajták, az istállók mind üresek. Gyorsan felállított sáncok és mély, tank ellen ásott árkok húzódtak el előttük. Felderítők és előre küldött műszakiak ott találták az árkokat és sietve igyekeztek betömni őket. Megfelelően felszerelt kocsik és készülékek tették ártalmatlanná az árammal telített szögesdrót-akadályokat.

Aztán megkezdődött a tüzérség bombázása. A lövedékek először mélyen belefúródtak a földbe, hogy aztán emberi tagokkal és emberi testekkel telítve szennyes oszlopok csapjanak fel a levegőbe. És amikor a füst és korom eloszlott, látszott, amint lassan megint visszazuhannak a földre. Szanaszét a legfurcsább helyzetekben emberi testek hevertek. A leghidegvérűbb ember is elfordította fejét.

A háború első áldozatai.

Aztán felhangzott a légcsavarok mély búgása. Fejük fölött a magasban ellenséges repülőgépek siklottak. Mélyen leereszkedve sötét bombákat dobáltak le, amelyek föltépték a földet és fülsiketítő dörrenéssel robbantak fel. Átkozott hang! Föld- és acéltörmelékek röpködtek mindenfelé. Felhangzott a légelhárító ágyúk tüzelése. Mindenki óvóhelyet keresett. George és Renni is találtak megfelelőt. – Hála Istennek! – George azt hitte, hogy csak magának mondta ez, holott hangosan beszélt. Az ágyúk dördülése elnyomta a hangját. Kinyújtotta a kezét Renniért, aki egész szorosan hozzá dörgölőzött; megnyugtatóan simogatta, amiből a kutya megértette, hogy a dolog most halálosan komoly lett, és egész testében remegett.

– Vigyázzunk, Renni – szólt George igyekezvén kedveskedni neki. – Kedves öreg Rennim, ne ijedj meg! – Alig mondta ki ezeket a szavakat, amikor észrevette, hogy az ő térde is remeg, s torka kiszárad.

Egy repülőraj tűnt fel, hogy szembeszálljon az ellenséggel és elkergesse. Kutyaháború! Gépfegyverek ugatása, ágyútorkok vakkantása, zuhanó bombák vonítása. Aztán egy ellenséges gép megtorpant, oldalra fordult, lezuhant. Egy második orrával lefelé hajolt és zuhanva előre bukott. Most a saját gépek közül zuhant le egy. George alig fékezhető izgalmában teljesen rabja lett a csodálatos látványnak, a hősi nagyság e valóságos drámájának.

Elég időbe tellett, amíg ráeszmélt, hogy ez a látvány valójában a halál tombolása. Mikor a két ellenséges osztag különvált, egyszerre teljes erővel ébredt tudatára, hogy milyen borzalmas dolog játszódott le előtte.

Ezután csend következett, amelyet csak itt-ott szakított meg a tankok dübörgése, a tüzérségi tűz, a fegyverek kattogása és tízezernyi ember lépésének dobbanása. A viszonylagos nyugalom egy pillanata a pokoli zűrzavar után! Egy hang megszólalt: – Ez csupán a kezdet… a kezdet kezdete.

George körülnézett, és csomó elsápadt arcot látott maga körül. Akadt köztük, aki zavartan mosolygott, de a legtöbben mereven maguk elé bámultak. Nem tudta, hogy ki beszélt, de szívében egyre visszhangzott a mondás: – Ez csupán a kezdet… a kezdet kezdete.

Menetelés, menetelés, menetelés…

Lassan bealkonyodott, sötétedni kezdett, feketeség borult mindenre, mintha egy időre el akarta volna takarni a harc borzalmait, olyan emberek véres harcát, akik nem is ismerték egymást s kik mind e napig soha egymás ellen semmit el nem követtek. A mennybolton békésen ragyogtak a csillagok. Fejük fölött a frissen megforgatott föld illata lebegett, s

összekeveredett az égett puskapor, bombarobbanások és a légelhárító ágyúk tüze nyomán visszamaradt szagokkal.

De a védő sötétség nem volt tartós. Világítórakéták röppentek az ég felé, és fényszórók vágták át a sötétséget.

Az igazi arcvonal felől gyalogsági tüzelés kattogása hallatszott. A várakozás remegése futott át a sorokon. Senki sem kockáztatott egyetlen kérdést sem, senki sem merészelt bármit is feltételezni.

A tüzelés abbamaradt.

Menetelés, menetelés, menetelés… Mélyen bele a késő éjszakába. Aztán néhány gyorsan bekapott falat ennivaló, s utána a szabad ég alatt a kimerültség nehéz álma. Renni fejét George mellére fektetve kétszer is mélyen felsóhajtott… Álmodni látszott, lába lazán remegett, a végsőkig felizgatott kutya sírt, amint az néha előfordul álmodó kutyáknál.

George nem ébredt fel.

22. fejezet

A harc napról-napra tovább folyt. Ha szünet állt be a verekedésben, hallatszott a megvizsgált, felemelt és a kötöző állomásra szállított sebesültek kiáltása. Az egészségügyi osztag figyelemreméltó ügyességről tett tanúbizonyságot, holott gyakran kegyetlen bírálatot kaptak. Sokan igyekeztek eltitkolni fáradtságukat, mások pedig nyíltan bevallották kimerültségüket, mit sem törődve a látszattal.

E pillanatban nem sürgős eltemetni a halottakat. Erre lesz majd később is idő! És ha nem… Valahányszor említés történt erről, csak vállvonogatás volt a válasz.

Külön neve volt annak a munkának, amelyet a kutyák végeztek, akik nekiindultak, hogy a szanaszét mozdulatlanul

heverő testekben valamilyen életjelt fedezzenek fel; ezt „utószüretnek” nevezték.

Renni megrémült a holttestektől. Eleinte ijedten rohant vissza tőlük. Úgy látszott, nem érti, amit lát, holott ösztöneiben fogalmának kellett lenni arról, hogy mi a halál. Rémülten reszketett és szinte megbabonázott félelemmel kúszott el onnan. Ha súlyosan sérült embert talált, kétségek kínozták, vajon az illető életben van-e még, és visszarohant gazdájához segítségért. George-nak nem volt ereje ahhoz, hogy szigorú legyen vele, mert őt magát is annyira megrendítette a részvét, a borzalom és a határtalan megdöbbenés. Legnagyobb megerőltetésébe került, hogy összeszedje magát és többé-kevésbé visszanyerje önuralmát.

Egy ízben, mikor éjszakai cserkészésükről tértek vissza, mindketten oly túlfeszült idegállapotban voltak, hogy nem is tudtak alvásra gondolni.

A harc minden nap tovább folyt, és elragadta a maga megfelelő adagját emberéletekben. George és társai felosztották maguk közt a csatateret, és mindegyikük kutyájával ment a maga útján anélkül, hogy a többiekkel törődött volna.

Az ő seregük területet nyert, előre haladt, és már messze előttük járt. Meglehetős távolságból ágyúdörgés hallatszott. Rakéták sisteregtek. A földre ledobott légi bombák fellobbanása olyan volt, mint egy-egy fénycsóva. Némelyeknek az volt a benyomásuk, hogy földrengető viharba kerültek, amelynek ereje végsőkig feszítette idegeiket.

Az orvosok valamennyi elsősegély-helyen nagy sietséggel, mély csendben és telve részvéttel dolgoztak, de máris zavarta őket az az érzés, hogy a rengeteg szenvedéssel szemben valójában tehetetlenek.

George kissé oldalra húzódva leült Rennivel. Fájdalmas nyöszörgés hallatszott a kötözőhelyről. Ott ültek a sötétben, és messziről nézték a köröskörül viharzó harcot.

George mélyen, reménytelenül felsóhajtott. Renni ráemelte tekintetét. – Bizony kedvesem, segítünk – mondta George lágyan. – Mi ketten annyit segítünk, amennyi csak telik tőlünk. De a segítség, az igazi segítség ezekkel a dolgokkal szemben már túlnő a mi hatalmunkon.

Renni megcsóválta farkát, s a súrlódás a földön úgy hangzott, mint valami szomorkás suttogás.

– Mindez, amit mi tenni tudunk – folytatta George – oly kevés, oly nyomorúságosan kevés… Mit számit az, hogy mindent megteszünk? Mit számít az, hogy minden erőnket latba vetjük? Nem ér semmit… Olyan nagy, olyan megmérhetetlenül nagy az emberek szenvedése…

Renni odafektette fejét George ölébe, mintha meg akarná ezzel nyugtatni. Farkának szelíd csapkodása most úgy hangzott, mintha a földből valami jólismert, közeli bizalmas beszéd hangzott volna.

George keze tovább simogatta Renni fejét, mialatt egyre beszélt hozzá: – És mégis… mégis szükség van ránk itt, terád és énrám. – Úgy beszélt hozzá, mint egy felnőtt emberhez. Megnyitotta előtte a szívét, kiöntötte minden végtelen szomorúságát, mert biztos volt benne, hogy megértésre talál; de talán nem is sokat számított, megérti-e valaki vagy sem. George-nak el kellett mondania mindazt, ami szívét nyomta, így hát végigmondta monológját. Simogatta Renni selymes fejét és lágyan szólt hozzá: – Igen, mindkettőnkre szükség van itt, hasznosak vagyunk… mindennek ellenére is hasznosak vagyunk, kedves kutyám… Néha-néha kihozunk egy embert abból a pokolból… Megsegítjük elhagyatottságában. Legalább néhányukat. Háborúban az emberek megszűnnek személyek lenni, már nem különálló egyéniségek. Amíg az emberek tűzben vannak, akár menetelnek, akár lövöldöznek és küzdenek, mint a harcosok, semmi esetre sem élik a maguk életét. El is felejtik, hogy valaha önmaguk voltak, elfelejtik munkájukat, reménységeiket, bánatukat és örömüket. Nincs

más dolguk, mint mindezt elfelejteni. Ez a kötelességük. Érzéketlen parányok. Parányok egy idegen és félelmes zűrzavarban. De valami hatalom van körülöttük, valamilyen tömegfertőzés, kényszerítő erő, hogy legyőzzék az ellenség hatalmát, hogy elérjenek valamilyen célt és az erő mindnyájukat együttesen, egyetlen élő valamivé gyúrja… Győzelem, hírnév!… Igen, igen, kedves öreg Rennim. Te nem tudsz semmit erről az erőről, a tömeg szellemének fellobbanó becsvágyáról…

Egy ideig csendben maradt. Szorosabban húzta magához a kutya meleg testét, érezte a felé áramló maradéktalan szeretetet, határtalan bizalmat. Válaszolt is rá. – Mi ketten legkevésbé látjuk a dolog másik oldalát. Mi a sebesülten földre zuhanó emberekkel törődünk… És ők, ha elkerülnek innen, ha ágyban fekszenek, már ismét megszűntek parányok lenni. Ismét emberek, személyek, egyéniségek. A maguk sorsával… A sors amúgy is túl gyakran kiforgatja az embereket önmagukból.

George abbahagyta a beszédet. Feje fáradtan lehanyatlott mellére, de nem aludt.

Renni, fejét George ölében nyugtatva, kényelmetlen helyzete ellenére is lágyan horkolt.

A távoli dübörgés abbamaradt. A kötözőhelyen az orvosok befejezték munkájukat. A betegszállító kocsik elindultak szomorú terhükkel a kórházak felé.

A sötét térségre csend borult. Az égen ragyogtak a csillagok. A reggel már nem volt messze. S akkor egyszerre, fenn a magasban felhangzott a madarak éneke, s bűbájos, édes, kedves, dallamos trillák csendültek fel.

George megdöbbenten emelte fel tekintetét. Renni máris éberen megrázta magát, és kíváncsian bámult fel az égre. Mindketten a magasból feléjük hatoló csodálatos zenét, a madarak énekét hallgatták. A korai derengésben nem láthatták meg a felhők között röpködő pacsirtákat. George csak úgy

érezte, hogy az előtte elterülő feldúlt, gránáttölcsérekkel beszórt, halállal bevetett föld egyszerre lankás tájjá, megművelt földdé lett.

A kis pacsirták, kiket mindez a borzalom csodálatos módon érintetlenül hagyott, ott röpködtek fölötte és köszöntötték a felkelő napot, mint minden más boldog reggelen.

Renni lágyan csóválta farkát, és fölfelé bámult a magasba. George-nak meg kellett törülnie szemét, mert megtelt könnyel.

23. fejezet

Végre elérkezett egy olyan nap, amelyen a csata gyilkos tombolása lassan alábbhagyott.

A csend érthetetlen és meghökkentő volt. Mégis mély megkönnyebbülés sóhajtása szakadt fel a sorokból. Közel és távol, körös-körül nagy tüzek égtek s vörös fénnyel árasztották el a sötét égboltot. Az állandó előrehaladás most egy időre szünetelt.

A kimerültség végső határán George és vöröskeresztes társai, a hadsereg hátvédjével, egy részben lerombolt kis városka felé haladtak. Számos ház romokban hevert, másoknak csak egy oldala omlott össze, de voltak olyanok, amelyeket közepén vágott ketté egy lövedék, s mindazt, ami egykor a szobákban volt, kiszórta a szabadba.

De ők csak másnap vették tudomásul ezt a pusztítást. Azon az éjszakán, amelyen bevonultak, minden sötétségbe burkolózott, mert a világítás nem működött. Senki sem tudta és senki sem törődött vele, hogy a kis városka milyen állapotban van. Itt megtalálták mindazt a „fényűző" kényelmet, amit már oly hosszú idő óta fájóan nélkülöztek. És

volt egyetlen vágyuk, ami minden egyéb gondolatot kiirtott belőlük: aludni! aludni!

Mikor George és Renni felébredtek, egy olyan helyiségben találták magukat, amelyik alighanem valami kiállítóterem-féle lehetett. Üres állványok, egy hosszú pult, de se székek, se padok, se asztalok.

A többiek kutyáikkal együtt még aludtak. Mikor ébredezni kezdtek, némiképp csodálkozva körülnéztek, kényelmesen kinyújtóztak a padló sima deszkám, és elég hosszú időbe tellett, amíg lassan felcihelődtek.

– A legkevésbé se rossz itt – kiáltotta valaki. Senki nem nevetett. Már elvesztették nevető kedvüket. Ketten-hárman, köztük George is, nekiindultak, hogy közelebbről megvizsgálják az épületet, és megállapítsák, rajtuk kívül van-e ott még valaki. Minden olyan üres volt, mint az a terem, amelyben ők töltötték az éjszakát. Bárki lakott is itt, már megszökött.

A lakások bent aránylag sértetlennek látszottak. A második emeleten fogát csattogtatva egy drótszőrű foxi rohant George felé, de aztán nyomban visszafordulva egy ágy mögé bújt, s ott félelmében vinnyogva lefeküdt. George barátságos szavakkal igyekezett magához hívni, de a kutya haragosan morgott. Aztán Renni lefeküdt a padlóra, bedugta fejét az ágy alá… a szűk résen csak ennyire fért oda. Alighanem valami megnyugtató dolgot suttoghatott a félénk, megrémült állatnak. A foxi teljesen megváltozva előmászott. Vidáman játszadozott Rennivel, s cseppet sem tiltakozott, amikor George karjára emelte.

– Szegény elhagyott kölyök – mondta George. – Igazad van, ha megrémülsz, mikor így rád törnek vadidegenek. De most már nem vagyunk idegenek, és most már nem is vagy elhagyott… És jó barátok leszünk valamennyien, te, Renni és én.

A foxi mély megértéssel nézett George arcába, és hegyezte a fülét. Szinte belebetegedett a magányba, de most egyszerre szabadnak és boldognak látszott. Néhány perc múlva bőségesen evett és ivott; alighanem napok óta kínozta az éhség és szomjúság.

Tovább kutatgattak. George felfedezett egy fürdőszobát, és kihasználta a remek alkalmat, hogy ő is, Renni is megfürödjenek. A piszokban eltöltött hetek után erre nagy szükség is volt. Találtak elegendő szappant és törülközőket.

Mikor újból lementek a nagyterembe, a kutyák jó ismerősként kicserélték gondolataikat.

„Te érted, hogy mi történik itt?" – kérdezte Renni Hectort. Úgy tekintette őt, mint öreg barátját, és nagyon tisztelte bölcsességét, mivel annyival idősebb volt nála.

„Senki nem érti – válaszolt Hector. – Én legalább még soha életemben nem láttam ilyent."

Egy másik kutya közbeszólt: „Nagyon messzire vagyunk otthonról. Távol attól, amit megszoktunk. Hogyan értsük ezt?"

Most egy másik vakkantott közbe. „Ez nem a dolgok szokott rendje. Hiszen rendszerint legfeljebb három napig tart az ilyesmi. És most nem akar véget érni." Renni hozzátette. „A múlt időkben is előfordult, hogy vérzett valaki, de csak nagyon ritkán. S most mindenki, akit megtalálunk, véres."

Hector szomorúan és töprengve mondta: „És a legtöbbjük halott, akin már egyáltalán nem tudunk segíteni. Ezelőtt még soha nem láttam ennyi halottat. Borzasztó ezt látni."

„Meg kell szokni" – szólt közbe egy öreg, szokatlanul hosszú fülű kutya.

„Nem – tiltakozott Renni. – Én sohasem tudom megszokni".

„Én sem."

„ Én biztosan nem tudom megszokni" – hangoztatta Hektor.

„Én csak azt mondom, hogy igyekezzetek könnyíteni az érzéseiteken – magyarázkodott Hosszúfülű.

– A halál érzése és látványa engem is félelemmel és rémülettel tölt el.”

„Vajon miért történnek ilyen dolgok a világban?” – sóhajtott Renni.

„Azt hiszem, valamennyien megbolondultak” – vélekedett Hector.

„Lehetetlen – mondta Hosszúfülű. – Hogy bolondulhatna meg mindenki egyszerre?”

„Talán ragályos”.

„Szó sincs róla. Egyszerűen csak harcolnak egymás ellen.”

„Miért harcolnak? Nincsen ennivalójuk, lakásuk… s mindenük, amit csak akarnak? Akkor miért verekszenek?”

A hosszúfülű elfintorította orrát. „És velünk mi van? Nekünk megvan az ennivalónk, az otthonunk, többé-kevésbé mindenünk, amit akarunk, s mégis valamennyien itt állunk a harc közepében. Nem igaz?”

„Igen – helyeselt Renni. – De ez mégis egész más.” „Persze, mi csak kutyák vagyunk.”

Renni így szólt: – „Mi kutyák, csak akkor verekszünk, ha valaki megsért, ha ránk kényszeríti a verekedést vagy megtámad bennünket.”

„Valamilyen szörnyű sértésnek vagy megbántásnak kellett történni, ami ilyen harcra kényszerítse őket – mondta Hector. – Már hosszú ideje készültek erre. Egyébként bennünket sem tanítottak volna meg a munkánkra és nem gyakorlatoztak volna velünk. Ezek a dolgok alighanem magasabb rendű titkok. Mindenesetre tőlem távol vannak.”

Foxi ott ült közöttük, és kíváncsian figyelte érdekes tapasztalataik beszámolóját.

*

Ugyanakkor a kutyák gazdái is beszélgettek a dolgokról. A fiatal Wier öklével az asztalt pótló deszkára ütött úgy, hogy a fémtányérok táncoltak és csörömpöltek. – Győzni fogunk! Győzni fogunk! Csak ez a fontos. – Magához húzta kutyáját, és a fülébe kiabált:

– Hallottad? Hallottad, Rascal? Mienk a győzelem!

Rascal lomhán állt gazdája keze mellett, aki most egy katonanótát kezdett énekelni.

Egyedül énekelt, s csupán Rascal vakkantása és Foxi ugatása kísérte. Wier elengedte a kutyát, abbahagyta az éneklést és körülnézett. – Miért nem tartotok velem?

Marly vállát vonogatta.

Greenow, aki elgondolkozó ember, így szólt: – Talán azokra az emberéletekre gondolunk, amelyek áldozatul estek.

– De ha győzünk, akkor megér minden áldozatot, nem igaz? – kérdezte Wier.

Greenow komolyan válaszolt. – Igen… Ha mindig győzünk… akkor talán.

Én azt hiszem – szólt közbe Nickel –, hogy az ember addig gondolhatja csak azt, amíg maga nem kerül az áldozatok sorába. – Élesen körülnézett. Ki tudja, maradunk-e itt elég soká ahhoz, hogy jól kipihenjük magunkat? – Senki sem tudta.

– Ha megint előremegyünk és előremegyünk – vélekedett Karger, akkor azt hiszem győzni fogunk. De végeredményben nem is tudunk erről semmit. Semmit nem érthetünk meg. Csak tapogatózunk a sötétben. Tulajdonképpen azt kellene…

A vezérkari főnöknek jobban kellene tájékoztatni Karger káplárt – kiáltott Marly.

A többiek felnevettek, és akkor is nevettek, amikor Karger így szólt: – Én ehhez túlságosan kis ember vagyok az ő szemében.

– És maga! – Nickel megbökte George-ot. – Magának semmi mondanivalója nincs?

George mélyen felsóhajtott. – Azt szeretném, ha már valamennyien otthon lehetnénk.

Egy fogolycsapat haladt el az ablakuk előtt. Az emberek odabent alig vettek tudomást róluk. Megint aludni tértek. Csak George ment ki az utcára. A foglyok hosszú vonalban meneteltek. Voltak közöttük sápadt és beesett arcúak. Egyesek teljesen letörtnek látszottak. Szomorúak, kétségbeesettek, szinte eszméletlenek voltak. Mások nem is igyekeztek uralkodni arckifejezésükön: leolvasható volt róluk, hogy milyen boldogok, mert sikerült megszabadulni a háború veszedelmeitől.

Az egyik, mintegy negyven esztendős fogoly odalépett és megsimogatta Rennit. – Ugyanilyen kutyám van nekem is otthon – mondta George-nak. Renni különösen barátságos farkcsóválással válaszolt.

George megkérdezte: – Sokat gondol az otthonára?

A fogoly meghökkenve nézett rá. – Nos… talán nem… Nem mondhatnám, hogy sokat… de azért…

Aztán futva visszaállt a sorba, de még néhányszor odafordult és kezével integetett. A felügyelő katona rászólt: – Ne álldogáljon itt! Tartson a többiekkel! – De a hang nem volt durva, sőt inkább barátságos figyelmeztetésnek hatott. George rámosolygott a katonára, s az tisztelgett előtte.

– Ennek a fogolynak – gondolta – valószínűleg felesége és gyerekei maradtak otthon. De mégis csak keveset gondol otthonára. A háború elszakította mindentől, amit eddig ismert és megszokott. Szembenézett a halállal, készen volt minden szenvedésre… és csak Renni emlékeztette rá, hogy egykor a maga életét élte.

– És én? – George hirtelen, meglepett ijedtséggel eszmélt rá, hogy ő maga is elfelejtette otthonát. Az a kívánság, amelyet Nickel előtt fejezett ki, meggondolás, sőt akarat és érzés nélkül tört ki belőle. Közben nem gondolt anyjára, vagy Tányára, kertjére, földjeire. Elszégyellte magát. Ez az ember talán

figyelmeztetés volt? De miért volt egyáltalán szükség figyelmeztetésre? Lehajolt, és megveregette Renni hátát. A kutya nyíltan, kedvesen, hálásan nézett fel rá.

– Valami jobb dologhoz voltunk hozzászokva, öregem, igaz-e? Most már ezt is el kell viselni, úgy, ahogy tudjuk. Gondolkozni és emlékezni… ez bizony mostanában nem tenne jó szolgálatokat.

Renni egyetértése jeléül buzgón csóválta farkát.

George belenézett a kutya tiszta szemébe.

– Mindebből csak arra kell gondolnunk, hogy ahány sebesült embert megtalálunk, annyival igyekezzünk valami jót tenni. Akár barát, akár ellenfél, az a te számodra, kedvesem, mindegy, ugye? S így vagyok vele én is. Nekünk nincsenek ellenségeink.

Lebocsátotta Rennit a földre. Renni egy-két ugrással kifejezte szeretetét és örömét, de csakhamar megint összeszedte magát és elfoglalta gazdája oldalán szabályos helyét.

George most már magának magyarázta: – Az emlékezés elpuhítja az embert és alkalmatlanná teszi a szolgálatra. Ez a háborús munka aztán igazán elnyel mindenfajta emlékezést. Hála Istennek!

De az események áradata, amely hamarosan ismét megindult körülöttük, gyorsan felrázta gondolataiból. Elsétált a város főterére. A szegény lakosok elrejtőztek. Néhányan közülük önszántukból előkerültek, né-hányukat pedig rejtekhelyükről hozták elő. Most szorosan egymáshoz húzódva, rettegve álltak itt… öreg emberek, asszonyok, lányok, siránkozó gyerekek… és reszkettek ismeretlen sorsuktól, amelyet félelmük színezett ki előttük.

A téren felállított emelvényről egy kapitány harsány hangon beszélt hozzájuk: – Emberek! Ne féljetek! Semmi bántódástok nem lesz! Vagyonotokhoz senki sem nyúl! Itt van a polgármester?

Csend. Aztán egy asszony vad, elcsukló kiáltása hallatszik: – Elmenekült.

A kapitány bólintott. – Köszönöm. – S most igen komolyan, szigorúan folytatta: – Be kell szolgáltatni valamennyi fegyverüket! Pisztolyt, szuronyt, kardot! Minden elrejtési kísérlet halálbüntetést vonhat maga után. Továbbá tilos mindenfajta tüntetés a csapatok ellen, valamint bármilyen ellenszegülés a katonai parancsokkal szemben. Megértették?

Újabb csend. S aztán megint ugyanannak az asszonynak vad, elcsukló hangja hangzott fel, ezúttal kissé hangosabban: – Igen, uram, hogyne!

Még néhány ember is közbekiáltott: – Igen! Megértettük.

A kapitány újból bólintott. – Akkor végeztünk. Mindenki, aki megfelelően viselkedik, teljes biztonságban van. Ettől függ minden. Nyissák ki az üzleteket. Mindenért, amit vásárolunk, készpénzzel fizetünk. De az elhagyott üzleteket teljes készletével együtt elkobozzuk.

Jobb karjával elbocsátó mozdulatot tett.

– Rendben vagyunk! Menjenek haza és őrizzék meg nyugalmukat.

Még egyszer felhangzott az asszony hangja: – Haza! Hiszen a házaink fele romokban hever! A mi otthonunk! – hangjában keserűség és elfojtott felháborodás feszült.

A kapitány vállvonogatva lelépett az emelvényről.

*

Ez alatt Nickel George-hoz csatlakozott, és Foxi elment szimatolni az emberek közé. Ezt óvatosan és elgondolkozva tette. Mikor visszatért, leült Renni mellé, és figyelmesen nézte a tömeg szétoszlását. Elgondolkozott.

Hirtelen egy távoli utcából egymás után három lövés dörrent.

– Puskalövés – állapította meg Nickel.

Hallgatóztak. Újabb lövés dördült.

Nickel így szólt: – Ez a mi szolgálati pisztolyunk hangja volt.

Egy csoport közeledett a tér felé. A katonák felháborodottaknak látszottak. Asszonyok jajgattak és sírtak. A csoport egyre közeledett.

Minden teketória nélkül agyonlövik őket – hallatszottak a szavak, majd másfelől:

– Szép dolog lenne, ha tűrnénk, hogy itt egymásután lepuffantsanak bennünket…

Valaki felkiáltott: – Megőrültek! Egyszerűen megőrültek! Ki hallott már ilyen tébolyodott dolgot?

– Fanatikusok! – mondta Nickel George-nak. – A helyzet egész világos. Az egyik házból rálőttek az embereinkre.

George két katonát látott, akiket társaik támogattak. Az egyiknek a karja, a másiknak válla vérzett. Járás közben kicsit imbolyogtak. Arcuk sápadt volt, és félelemmel elegy megdöbbenést fejezett ki. A kötöző állomásra vitték őket. Mögöttük láncra verve hozták az orvtámadókat. Három férfi, az egyik púpos, a másik vadul kócos, szürke szakállas, a harmadik teljesen kopasz. Mögöttük egy fiatal lány és egy csinos fiú. Arcuk hamuszürke volt, tekintetük megtört, kifejezéstelen, tompa. Csak a fiú nézett maga körül érdeklődő szemmel, mintha valami izgalmas kalandba keveredett volna. A kísérő őrség vállra vetett, szuronyos fegyverrel körülvette őket, mint egy élő kerítés, és távol tartotta tőlük a hatalmas tömeget. A tömeg aztán izgalma és zavara ellenére is, ünnepélyesen elcsendesedett. Csak itt-ott hangzott egy mély sóhajtás, egy fölcsukló sírás, semmi több.

– A gyereket is agyonlövik? – hangzott egy férfi hangjának síró kérdése. – Az emberek felzokogtak. Választ nem kapott.

Két tiszt érkezett. George közelében álltak meg: egy ezredes és egy hadnagy.

– Szégyen-gyalázat, hogy ilyen ostoba dolog megtörténhetett! – kiáltott az ezredes. – Vigyék ki őket a vonalak mögé. Ott, a város szélén túl… A harmadik szakasz őrizze őket. Vezessék őket néhány száz lépésen túl, és ott intézzék el. Hangja keményen, élesen hangzott. – Persze! Igen… Először bocsássák el a gyereket. Ne lássa, hogy mi történik. – Aztán szünetet tartott. – Valaki majd vegye gondjaiba.

A hadnagy természetellenes, akadozó hangon megkérdezte: – És a lány?

– Az tiszta eset.

– De egész nyilvánvaló, hogy ő maga ártatlan – dadogott a hadnagy.

– De már túl van a korhatáron – Az ezredes kiáltva mondta ezt. – Felnőtt. Nem tudom megkímélni. Nem is akarom. Már az is kötelességszegés, hogy a gyereket elengedem. – És összeszorított fogai közt sziszegve hozzátette: – Maga is ismeri a törvényt. Két emberünket megsebesítették… Ez rövid úton megtorlandó. Semmit sem tehetünk. Menjen, hadnagy úr. Magának is nehéz a dolga, és az enyém se könnyű. Menjen, és Isten legyen önnel!

– Parancsára, ezredes úr – A hadnagy kissé támolyogva tisztelgett és visszavonult.

Ugyanebben a pillanatban az ezredes is megindult az ellenkező irányba, de Renni farkát csóválva, körülötte szaladgálva s felé ugrálva megállította.

– Mi az? Mi az? – pattogott az ezredes. Aztán egyszerre megismerte a kutyát: – Lám, te vagy az, Renni? Kedves öreg barátom és megmentőm. Isten hozott! – Renni örömében kinyújtózkodott, felemelte lábát és megnyalta a simogató kezet.

Az ezredes körülnézett. – Emlékszik rám, káplár? A múlt esztendei hadgyakorlatoknál baleset ért.

– Bokájára mutatott. – Akkor még őrnagy voltam. – Halványan elmosolyodott. – Örülök, hogy megint látom.

A megrendült és ijedt George egyetlen szót sem tudott szólni.

– Renni emlékszik rám – mondta az ezredes. – Igen, pompás kutya vagy, Renni. – S újból megsimogatta a kutya szép fejét. – De maga, káplár, úgy látom, elfelejtett engem.

– Bizonyára nem, ezredes úr – nyögte ki George nagy erőfeszítéssel, miközben szeme a már távolodó kivégző szakasz felé fordult: – Renni boldog. Neki nem kell ezt tudomásul venni.

Egy sortűz visszhangzott fel ekkor.

24. fejezet

A hadiszerencse, legalább is egy időre, megfordult. A kisvárost ki kellett üríteni.

Enyhe visszavonulás. Amennyire ezt ilyen helyzetben el lehet rendezni… és a vezérkar megemlítette, hogy a visszavonulás tervszerűen és a legnagyobb rendben történt, a művelet túlzott zavar nélkül bonyolódott le. Annak ellenére, hogy az ellenséges repülőgépek a sűrű tömegeket bombákkal árasztották el. Légelhárító ütegek ugyan elkergették őket, de a sűrű sorok között robbanó tíz vagy húsz bomba is elegendő lett volna ahhoz, hogy sebesültekkel és halottakkal borítsa el a földet. A zuhanó bombák dübörgésébe a jajgatás és rikácsoló kiáltás, a hörgés és sóhajtás hangja vegyült.

Néha egy repülőgépet találat ért, és az lezuhant, maga alá temette a katonákat, akik nem tudtak elég gyorsan megfelelő távolságba jutni.

Nagy buzgalmában Renni belerohant egy ilyen körzetbe. Hívta a földön heverő emberek hörgése. Nem vett tudomást a magasból lecsapó vészt hozó záporról, a légelhárító lövedékek visszahulló szilánkjairól sem. Foxi utána ügetett. George rohant, hogy kihozza őket a veszélyes körzetből. Első percben Renni megtagadta az engedelmességet, mindaddig, amíg George meg nem ismételte a parancsot. Még akkor is csak ellenkezve engedelmeskedett. És ez volt az első alkalom, hogy George kénytelen volt szigorúan, csaknem keményen szólni kutyájához. Ő maga is veszedelemben volt, de ezzel keveset törődött. Minden félelme csak a kutyát illette. Ahogy csak erejéből telt, úgy rohant visszafelé, pórázon húzva maga után Rennit. Foxi jókedvűen futott mellette.

Mikor visszaérkeztek a kötöző állomás menedéke alá, George kemény szemrehányással illette Rennit. Renni meglepetve a szigorú hangtól, alázatosan, hason kúszott gazdája lábához. Foxi hátsó lábára állt, és mellső lábait együtt föl-le mozgatta, mintha barátja számára bocsánatot akarna kérni.

George nem tudta elfojtani mosolyát. – Jól van, kis Foxi. Már nem haragszom.

Foxi bizalmasan felugrott George ölébe, ott kényelmesen elhelyezkedett, miközben George már kissé kedvesebben beszélt Rennivel: – Miért teszel ilyesmit? A legnagyobb bajba keveredsz, öregem. Túlságosan buzgó vagy. Mi történt volna, ha egy golyó eltalál? Holtan felfordultál volna, mint egy darab kő. És aztán senkinek nem segíthettél volna többé.

Renni felegyenesedett, majd leült hátsó lábára, buzgón csóválta farkát, egyenesen George szemébe nézett és figyelmesen hallgatott. – Bátor vagy öregem, nagyon-nagyon bátor. De meg kell várnod, amíg én kiküldelek. Csak akkor kezdődik a vadászat. Akkor dolgozhatsz, amennyit kedved tartja. Kénytelen lennék téged pórázon tartani, ha ezt elfelejtenéd, és ezután nem engedhetnélek szabadon járkálni.

Tudod, mennyire megbízom benned, Renni, és azt is tudod, hogy mennyire szeretlek.

– Lám, ez a kutya minden szót megért – mondta Nickel.

Renni örömében hirtelen felállt és nekiugrott George-nak, aki nem tudta kivédeni a támadást, és hátraesett.

Renni és Foxi abban a pillanatban már rajta is voltak, s arcát és kezét nyaldosták.

*

A nehéztüzérség és a páncélos kocsik összekeveredtek a gyalogsággal és a pótszekerekkel, s ebből vad zűrzavar keletkezett. Magas rangú tisztek léptek közbe, hogy útját állják a fejetlenségnek, újból helyreállították a sorokat, és az epizód, amely teljes összeomlásra vezethetett volna, aránylag baj nélkül lezajlott.

Nickel így szólt George-hoz: Látja… fegyelemre nagyobb szükség van vereség idején, mint győzelemnél.

– Ohó – kiáltott Marly –, még nem vertek meg minket.

Nickel bosszúsan nevetett. – Hát azt bizony nem mondhatjuk, hogy fényesen állunk.

– Várjon csak – tiltakozott Wier. – Én más véleményen vagyok. Egy ízben már megvertük őket és ez másodszor sem fog elmaradni. Egy kicsit hátrahúzódunk, de ez nem jelent semmit.

George nyugodtan így szólt: – Szerencse, hogy az ellenséges repülőgépek nem támadtak a legnagyobb zűrzavar idején.

– Ez igaz! – helyeselt Marly. – Ennek folytán tehát megállapíthatja, hogy az ellenségnek nem kedvez a szerencse.

*

Mikor kora este csapataik új parancsot kaptak, az egészségügyi osztag egy több ízben megostromolt, elvesztett és újra visszahódított falu romjaihoz ért. Éjszakai pihenőre ezt a helyet szemlélték ki. A kutyák és gazdáik örömmel fogadták a békés órát a szabad ég alatt. A vöröskeresztesek külön-külön ültek, s nem beszéltek egymással. A némaság jót tett mindenkinek. A feszült várakozás, az állandó izgalom, ami mindeddig tartott, az idegek és izmok álmos elernyedésének adott helyet.

Ekkor egy galamb repült oda. Közvetlenül a kutyák között röpködött, végül épp Rennivel szemben kötött ki, fel s alá-járkált, kis fejével bólogatva kíváncsian nézegetett ide-oda. Foxi, aki lihegve feküdt Renni oldalán, nekitámadt. A galamb riadtan felrepült, de nem túl magasra, és közvetlen Renni mellett ismét visszaszállt a földre. Foxi újra és újra felriasztotta, de a galamb mindig ugyanúgy visszatért Rennihez. Végre George pórázra vette Foxit, aki ezután kénytelen volt tehetetlenül nézni, amint a galamb föl-alá lépeget. Vonított, türelmetlenül vinnyogott és végül meghökkenten elhallgatott. De mindennek semmi hatása nem volt.

George és a többiek a galambot bámulták. Egyre közelebb és közelebb ment Rennihez, amíg végre hozzáért, és fejét oldalt fordítva ránézett.

Renni lehajolt, kíváncsian szaglászott felé, s a galamb komolyan fogadta érdeklődését.

Látszólag nem félt, inkább örült Renni lihegő lélegzetének. Zafirkék és arany fényben játszó hátát ide-oda forgatta, mintha mutogatni akarná, és néhány pillanatra lehunyta szemét. Renninek eszébe sem jutott, hogy megtámadja. Úgy látszott, vizsgálódásai kielégítették. A kutya és a galamb között teljes és barátságos egyetértés állott be.

– Olyan az egész, mintha valami üzenetet akarna átadni Renninek – nevetett Nickel.

– Talán valóban hoz is üzenetet – válaszolt George.

Most a galamb könnyű szürke szárnyának két csapásával föllendült Renni fejére. A kutya békésen beleegyezett, hogy ott elhelyezkedjék, mintha csak előre megállapodtak volna ebben.

– Azt hiszem, hogy talán postagalamb – mondta Marly.

– Nézze meg, ha el tudja érni – mondta Nickel.

A galamb ellenállás nélkül tűrte, hogy George fölemelje. De meglepetésére Renni kicsit rámordult.

– De Renni, nem tudod, hogy ki vagyok? – szólt rá George szemrehányóan. Megvizsgálta a galambot, amely egész nyugodtan feküdt a kezében.

– Nincsen semmiféle gyűrű a lábán – szólt a többiekhez. – Semmiféle papírtekercs sincs a szárnyában. Egyszerű szürke galamb.

A galamb szárnyaival csapkodva ott himbálózott ujján, amelybe lábai kapaszkodtak. Renni, bár mormogás nélkül, de még mindig nem teljesen megnyugodva figyelte őket. George óvatosan leeresztette a kezét. A galamb visszaszállt Renni fejére, és megelégedetten elhelyezkedett.

– Na, most… vajon mit jelent ez? – érdeklődött Nickel. – Honnan került ez ide?

– Nos, én bizony nem tudom, hogy honnan jött – mondta George. – A háború egy csomó állatot megzavar és megrémít, valósággal elkábít. Kutyák és macskák elvadultan kószálnak és menedéket keresnek. Szinte biztosan őt is az vezérelte ide, hogy védelmet keres.

– És a maga kutyájában megtalálta a menedéket.

– Nickel mosolygott. – Lehet, hogy igaza van. Csak egy biztos: emberek és állatok egyaránt megbíznak Renniben.

Renni oldalra feküdt. A galamb most olyan közel került a füléhez, hogy csipkedni kezdte. Úgy látszik, észrevette, hogy ott a kutya terhére van, mert hátrább húzódott a nyakára. Nagy ünnepélyességgel tisztogatta mellén a tollakat és szárnyait. Aztán az egyik szárny alá dugva fejét, elaludt.

George egy kísérletet tett. Szabadon engedte Foxit. A kiskutya nyomban a galamb felé ugrott, de Renni oly hevesen rámordult, hogy félénken visszahúzódott. Megint óvatosan visszatért, s farkát csóválta, mintha mutatni akarná, hogy semmi rossz szándéka nincs, csak játszani akar. De Renni nem volt játékos kedvében. Megint elkergette Foxit, és időbe telt, amíg megengedte neki, hogy most már nagyon alázatosan és teljesen lehiggadva lefeküdjön mellette, amint ez szokása volt.

A szürke galamb közben zavartalanul aludt.

Ettől a naptól kezdve állandóan Rennivel maradt, néha a hátán, de legtöbbször a fején ült, s még akkor sem szállt el, mikor Renni sebesültek után kutatott. Ha ez éjszaka történt, akkor talán felébredt, de hamarosan megint elaludt.

Renni olyan óvatos volt vele, hogy valójában soha hozzá sem ért. Megelégedett annyival, hogy körülszaglászta és néhányszor felé prüszkölt, amikor pihenőidőben a galamb ide-oda lépkedett mellső lábai között.

Foxi kénytelen volt tudomásul venni a galamb jelenlétét. A galamb félelem nélkül és némi megvetéssel bánt vele. Nem vett tudomást róla, ha játékra hívta. Ha túl közeljött, megcsipkedte, ami nem nagyon volt kedvére. Végre Foxi arra a pontra jutott, ahol tovább már semmi dolga sem volt a galambbal, és nem törődött vele.

Ha a körülmények éjszaka pihenni engedték az állatokat – természetesen nappal, valahányszor csak alkalom volt rá, igyekeztek aludni – mindig ugyanazt a képet mutatták. Renni oldalán feküdt, Foxi szorosan odakúszott melléhez, és a galamb Renni nyakán aludt.

George nem avatkozott bele. – Ez Renni és a galamb dolga. Én ezt nem értem, én csak ember vagyok. – És elmosolyodva hozzátette: – De bevallom, hogy nagyon tetszik nekem, ha barátkozó állatokat látok. Kellemes látvány, még ha megérteni nem is tudom. Kétségtelenül meglepő, hogy milyen vonzerő

lehet egy dologban, amit, az embert nem ért meg… meglehetősen furcsa.

Renni, Foxi és a galamb, e furcsán összeverődött hármas, nagy figyelmet keltett maga körül. Tekintélyük emelkedett. Odatartozó és nem odatartozó tisztek és néhány sorkatona is megjelent, hogy egy pillantást vessen rájuk. Renni mindenkivel barátságos, kedves és tartózkodó volt. Foxi oly kedves volt, hogy valósággal terhére esett az embereknek. A galamb nagyon büszke volt. Tudomásul sem vett semmiféle emberi érdeklődést, és mindenkinek értésére adta, hogy ő magas társadalmi állású hölgy.

A katonák fölnevettek, valahányszor csak ez a furcsa társaság feltűnt. Ez nem a tréfákat követő harsány nevetés volt. De nem is az a nevetés, ami valami nevetséges dolog hatása. Inkább talán hallható mosolynak, helybenhagyó kedves mosolynak nevezhetnénk. Az a fajta jóakaratú mosoly, mintha valami furcsa és vonzó dolgot látnánk. Az a nevetés, amely önmagától felhangzik valamivel szemben, amit nem lehet megmagyarázni, mert az embernek egyáltalán semmi, semmi mondanivaló sem jut eszébe.

Még a kötöző helyen is, az orvosok egy pillanatra futó mosollyal tekintenek Renni és a galambja felé, mielőtt folytatják szomorú és sürgős munkájukat.

25. fejezet

Az események még egyszer visszavitték őket a kisvárosba. Kisebb kézitusa után ismét visszahódították, de ezúttal sokkal elhagyatottabb, sokkal reménytelenebb állapotban látták viszont, mint előzőleg. Rövid szünetet tartottak itt, mert a csapatoknak kissé ki kellett pihenni fáradtságukat. A páncélos

kocsik és a nehéztüzérség tekintélyes légi támogatással megindultak. A gyalogság állandó érintkezésben maradt velük, készen arra, hogy bármely pillanatban kövesse őket. A gyalogság nagy része már gépesítve volt. Még az egészségügyi szolgálatot is felszerelték motorkerékpárral, így George és állatai is azon haladtak előre.

A többi kutyatartóval együtt George is a városháza tágas földszinti előcsarnokában kapott szállást. Nem volt öröm a város viszontlátásában. Sokkal több ház feküdt romokban. Az utcák telve voltak omladékkal. Mindenfelé a rombolás jelei hevertek. Az üzletek mind zárva voltak, mert semmi árusítanivaló nem maradt. Ha valaki végigjárta a mellékutcákat, lába alatt minden lépésnél csikorgott az üvegszilánk, mert nem volt itt senki, aki elsöpörje a sok törmeléket és szemetet. Minden nyomasztó volt.

George első látásra megállapította, hogy a lakosság száma mennyire megcsappant. Gyerekek, fiatal fiúk és lányok eltűntek. Csak néhány öregasszony és egy-két idősebb férfi maradt ott. Ezek is sápadtan, megtörten, kócosan, rendetlenül és mocskosan járkáltak. Látszott, hogy már hosszú napok óta nem mosakodtak. Kenyeret koldultak, és ha valamelyikük kapott egy darabot, a többi sietve szegődött nyomába. George elosztogatott annyit, amennyit csak lehetett.

Foxi, aki ferde szemmel nézett minden szegényesen öltözött emberre, ugatott és ugatott rettenetesen haragosan. Renni, fején a galambbal, a rá annyira jellemző kedvességgel nézegette az embereket. A szegény embereket meglepte Renni és társa szokatlan látványa, és nyomorúságuk, félelmük ellenére is mosoly suhant át elkínzott arcukon.

George szomorúsága lassan letompult. Személyes munkája, a sebesültekkel az utolsó leheletig lelkiismeretesen végzett munka megkeményítette, kevésbé érzékennyé tette. Egyébként aligha viselhette volna el e háború szörnyűséges tapasztalatait. Hogy úgy mondjuk, csak félig élte öntudattal

életét. Gondolatait nem tudta összeszedni. Nem tudta elviselni a kínlódás látványát. Így felelőtlenné lett, mint egy öntudatlan növény, és csak arra a kis kielégülésre gondolt, amit a rövid pihenések, az éjjeli szállás, az evés és alvás jelentett. Állatainak ártatlansága volt az egyetlen, ami meg tudta indítani. Renni bizalma mindig meghatotta. Szívét megindította Foxi tréfás játékossága. És mindig megkapta az a különös látvány, amit a Renni fején elhelyezkedett galamb nyújtott.

*

Mikor Nickel egy ízben felé kiáltott: „Ne osztogassa el az egész kenyerét! Ez a nép csak azért mutatja magát olyan szegénynek, nehogy mi követeljünk tőle valamit!”,George így válaszolt: – Nos, alig hiszem, hogy milliomosok lehetnének, nem gondolja?

*

Egymás után három régi ismerősével akadt össze. A véletlen gyakran összehoz ilyen találkozókat, de ez a három nagyon közelről érintette George-ot, mert közvetlenül egymás után következve, úgy érezte, hogy a Gondviselés keze rendezte ilyen jóakarón.

Mereven, mint egy szálfa, kegyetlen arckifejezéssel egy káplár haladt el mellette. Megállt George előtt, Rennire és a galambra mutatott, majd dühösen felkiáltott: – Cirkuszi mutatvány?

– Karl! – kiáltott George. – Mennyire örülök, hogy viszontláthatom.

Tudomást sem véve az örömről, Karl gúnyolódva így szólt: – Ohó, persze, hát maga van itt! Természetesen az

irgalmas testvérekkel. Ezekhez is való. Az igazi férfi most harcol. Verekszik!

– Persze – válaszolt George kedvesen –, de mivel harc folyik, sok a sebesült, sőt a halott is és így…

Karl félbeszakította: – Aminek meg kell lenni, az úgyis meglesz! És ami itt van, az semmit sem ér.

– Nem hagyhatjuk elpusztulni a sebesülteket!

Bosszús mozdulat volt a válasz. – Ostobaság! Maga olyan lágyszívű, mint egy dajka.

– Nos, szükségünk van ilyen dajkákra, kedves Karl, és cseppet sem az a baj, hogy ilyen lágyszívűek.

– Lehetséges, de én férfiakról beszélek, nem asszonyokról. Maga továbbra is az a régi érzelgős alak maradt. Háborúba ment, s még nem volt fegyver a kezében.

– De igen, van nálam fegyver – George a derékszíján lógó pisztolyra mutatott.

Karl ujjával megtapogatta a pisztolyt. – És lőtt is már valakire?

– Azt nem! – Nos, én bizony már használtam a magamét. Sőt, nem is egyszer. Tulajdonképpen meg se mondhatnám, hány szegény ördögöt terítettem már le. Bizony, öregem, a magamfajta ember nem olyan semmittevő, mint maga.

– Nos, én pedig legőszintébben csak azt kívánhatom magának, hogy sose legyen szüksége a magamfajta semmittevők szolgálatára.

– Ez valami, ami soha nem fog velem megtörténni. Ez aztán szép látvány lenne, ugye? Ha elesem, ami bármikor megtörténhet, csak hagyjanak ott! Ne zavarjanak. Hagyjanak elpusztulni.

A beszélgetés zavarta George-ot, ezért más irányba akarta terelni. – Mi történt Pashával?

– Nincs többé…

– Oh, de sajnálom! Hogyan történt?

– Én nem bánkódom utána! Túl sok gondot okozott nekem.

– Megbetegedett?

– Szó sincs róla. Egészséges volt, mint a makk. De nem tudtam magammal hozni a háborúba, és mindazon nehézségek után, amiket a fickó miatt elviseltem… Nos, erre véget vetettem az egésznek… és Pashának is.

George majdnem rosszul lett, de nem tett egyetlen megjegyzést sem.

Karl kissé mérsékelte magát. Indulni készült. – Mondja, igazán el akarja hitetni velem, hogy ezt az egész cirkuszi mutatványt minden verés nélkül tanította be?

– Nem akarok elhitetni magával semmit. Soha nem is akartam. Sem magával, sem senki mással. – George fellobbant. – Ehhez itt egyáltalán semmi közöm sincsen. – Rennire és a galambra mutatott.

Renni egész idő alatt tökéletes közönnyel nézett egyikről a másikra. Foxi csendes maradt, bárha hátán felborzolódott a szőr.

Nickel közbeszólt: – Én tanúskodom mellette. És mi valamennyien. A barátság Renni és a galamb között minden segítség nélkül alakult ki.

Karl kihívóan nézett rá. – Ki kérdezte magát? – Hanyagul tisztelgett és elment.

– Felfuvalkodott szamár! – dörmögött Nickel.

George szintén bosszús volt. – Mindig nagyszájú volt, mindig volt benne valami kegyetlenség.

Nickel kétkedő arcot vágott. – Ami a bátorságát illeti, arról sem vagyok nagyon meggyőződve.

– Valószínűleg igaza van – bólintott George.

– Úgy, tehát maga ismeri erről az oldaláról is? – kérdezte Nickel.

– Elég sok oldalról ismerem… Többnyire előnytelen oldalakról.

– Ohó! – Nickel a homlokára csapott. – Tehát gyáva! Piszkos gyáva fickó.

– Lám – mondta George igyekezve kissé tompítani szavai élét –, mégis lehetséges, hogy elég bátor. Ezt sohasem tudhatja az ember. Úgy látszik, valóban a harc az ő eleme. Már régen ezzel henceg…

– Elég! Ne folytassa – harsogott Nickel. – Közönséges gyáva alak. Csak rá kell nézni. Úgy tesz, mintha hős lenne. De nem, uram! Az igazi hős sose henceg.

Egy idő után Renni felugrott, farkát egyre hevesebben csóválta, és izgatottan szimatolt maga körül. Foxi nem tudta, hogy Renninek mi a szándéka, de úgy érezte, hogy üdvözölni akar valakit, és ezért ő maga is buzgón csóválta kis korcs farkát.

Az ezredes volt az. – Megint te vagy az! – kiáltott, amint egy csoport tiszttel körülvéve odaérkezett. Renni olyan lelkesen köszöntötte, hogy a fején ülő galambnak csak szárnycsapkodással sikerült egyensúlyát megtartani. Foxi körbeszaglászta valamennyi egyenruhát, és megelégedettnek látszott a kutatás eredményével.

– Mi újság, káplár? – kérdezte az ezredes. Aztán odaköszönt a többi vöröskeresztesnek is, akik csakúgy, mint George, feszes vigyázzban álltak.

– Mi van ezzel a galambbal?

– Bocsánatot kérek ezredes úr, ez valami egész újkeletű dolog. Valahol idetévedt, összekerült Rennivel, és azóta soha el nem hagyja.

– Furcsa… És mi van a foxival?

– A szegény kis állatot az egyik házban találtuk meg. Hozzánk csatlakozott és megbarátkozott velünk, de jobban szereti Rennit, mint engem.

– Persze! Ez a Renni! – szólt az ezredes. – Derék öreg Renni. – Megsimogatta a kutyát, s Renni csillogó szemmel nézett föl rá. – Úgy látom, hogy barátnőd kissé féltékeny.

Mosolygott és megfenyegette a galambot, mert az haragosan kapkodott a keze után. – Vigyázzon káplár, mert ez a kutya még egész állatseregletet gyűjt itt maga köré. Minden állat megbízik benne. Ez már nyilvánvaló. Jól dolgozik a háborúban?

– Kifogástalanul, ezredes úr, kifogástalanul.

Az ezredes kezét nyújtotta. – Egy ilyen kutya, mint ez, uraim… szinte csodálatos, hogy mennyi jót tud tenni. És önzetlenül, anélkül, hogy köszönetet vagy elismerést várna! Mint a legtermészetesebb dolgot. Igazi segítő, igazi életmentő. A tavalyi hadgyakorlat idején igazán nagyon nehéz helyzetből szabadított ki. Ez a Renni legény felér egy tucat más kutyával. Igaz-e Renni? – Megveregette a hátát. A galamb nem értette meg, hogy ezzel szeretetét akarja kifejezni. Kinyújtotta nyakát, felemelte szárnyát.

Az ezredes dörmögve mondta: – Lám, a béke galambja! – És a tisztek nevettek.

– Igen – folytatta az ezredes –, hálás nekem és ragaszkodó, nyilván azért, mert megmentette az életemet. Jót van Renni, barátok vagyunk és barátok is maradunk! – Keze megint Renni hátát simogatta. – Furcsa dolog ez, uraim, és ugyanúgy van ez az állatoknál is, mint az embereknél. Ha megmentünk egy emberi életet vagy kisegítünk valakit nehéz helyzetéből, akkor mi magunk örökre hozzátartozók maradunk, még akkor is, ha ragaszkodásunk teherré válik. Nem, nem, öregem, te nem esel senkinek terhére, ez biztos. Nem rád gondoltam.

Indulni készült. – Isten önnel, káplár, Isten veled, Renni, Isten veled, kis Foxi.

Egy kapitány George-hoz fordult: – Eladná nekem, káplár, a kis foxit?

George tisztelgett: – Vigye magával, kapitány úr. Természetesen eszembe sem jut, hogy bármit is kérjek érte.

Foxi nyakörvére kötelet kötöttek. Nem akart menni, de a kapitány maga után húzta és így szólt: – Hamarosan

megszokik majd engem és megszeret. Nagyon kedves magától, hogy átengedte nekem. Már régen vágyódom kutya után.

Foxi olyan mereven állt, ahogy csak telt tőle, megfeszítette mind a négy lábát, mikor a kapitány maga után húzta. Renni rövid vakkantást küldött utána. Foxi vonított és vinnyogott.

A tisztek beszélgetve elmentek és eltűntek az egyre ellenszegülőbb és egyre csak hátranézegető Foxival. Renni gazdája előtt ült, és kérdőn nézett rá. Nem értette, hogy mi történt, és George úgy érezte, tekintetében szemrehányás van. Mintha a maga néma beszédével ezt kérdezte volna: „Hogy követhettél el ilyesmit?" – vagy talán ezt gondolta magában: „Ezt sohasem hittem volna rólad."

George zavart, szinte szégyenkező volt. Kezébe fogta Renni fejét. George, szemben a két állattal, oly bizonytalannak érezte magát, hogy megint elengedte Renni fejét. – De Renni, tudnod kell, hogy nem utasíthattam el a kapitányt – védekezett. – Én magam is búsulok Foxi miatt.

A Foxi névre Renni felmordult. – Nem sokat segít, hogy ugyanolyan szomorú vagyok Foxi miatt, mint te, de ha egy kapitány kéri tőlem, mit tehetek? Nem tagadhatom meg, ezt megérted? – Renni farkát csóválta.

– Bízzál továbbra is bennem, öregem, és ne haragudj! Renni még hevesebben csóválta farkát. A barátságos viszony helyreállt.

– Ne legyen olyan bánatos – mondta Nickel félig tréfásan. Ugyanis kihallgatta őket. – Renni már megbocsátott.

George válaszolt: – Igazán nem volt mit megbocsátani. Mi mást tehettem volna?

– Akkor meg miért vág ilyen szomorú képet?

– Talán, mert így érzek. És ez nem is csoda. Nem is tudtam, hogy ennyire megszerettem ezt a kis Foxit. De most, hogy elment, hiányzik nekem.

– Persze, hogy hiányzik. Az ember komolyan megszeret egy ilyen állatot, s amit az ezredes mondott, hogy ragaszkodunk ahhoz, akit megmentettünk… nos, ez vonatkozik magára is. Hiszen tudja, maga mentette meg Foxit.

– Lehetséges, de az a mód, ahogy elment, ahogy visszanézett és ellenállt… az egész védtelensége… rosszul esik rágondolni.

– Biztosan nagyon rövid időt fog majd a kapitánnyal tölteni, azt képzelem.

*

Egy katona állt meg az utcai lépcső alatt, s bizonytalanul, kérdően nézegetett befelé.

– Keres valakit? – kérdezte Nickel. Az ember nem válaszolt, de egyszerre észrevette George-ot, aki megfordult és éppen indult befelé az előcsarnokba.

Félénken utána szólt: – Káplár úr! Oh, maga az!

– Mi az?

– Maga az, vagy nem maga az?

George ránézett. – Ki maga tulajdonképpen?

A katona lassan vigyázzba állt George előtt, és halkan megszólalt: – A nevem Flamingó… Antony Flamingó… Talán még emlékszik rám.

– Flamingó! Flamingó! Hát hogyne! Első pillanatban nem ismertem meg! – George kezét nyújtotta. – Kérem, ne álljon ilyen feszesen. Nem szolgálati ügyben van itt, remélem. Meglep, hogy itt látom. Már régen nem találkoztunk… azóta a bizonyos nap óta. Persze, nem a mi hibánk, így alakultak a dolgok.

Flamingó felbátorodva a hosszú beszédtől, ezt a megjegyzést kockáztatta: – Csak akkor egy ízben volt szerencsém magával találkozni, s azt sohasem felejtem el.

George emlékezetében élénken felújult, milyen súlyos ütést mért szegény ember arcára. S az emlék megint megzavarta. – Hogy ment sora azóta?

– Sohasem ment valami jól, és most rosszabbul állnak a dolgok, mint valaha – válaszolt. – De már le is mondtam minden reményről.

– Hogy van a kis kutyája?

– Derék öreg kutyám? Azóta soha rá nem ütöttem. Egyetlen egyszer sem. Esküszöm. Ez nem terheli a lelkiismeretemet.

– De most mit csinált vele? Hova tette?

Flamingó eddig is halkan és akadozva beszélt, de most valósággal suttogott: – Otthon hagytam a… feleségemmel.

– Hogyan? Újra megházasodott?

– Újra? Nem – lehunyta szemét.

George igyekezett megkönnyíteni a helyzetét. – Tehát mégis üzent érte, hogy jöjjön vissza?

– Nem… fogalmam sem volt, hogy merre jár. Ő magától jött vissza.

– Igazán?

– Igen, három héttel azelőtt, hogy be kellett vonulnom…

– És maga visszafogadta?

– Természetesen. Mi egyebet tehettem volna?

– Persze, persze! Mindig meg kell bocsátanunk annak, aki megbánja hibáját.

Flamingó fejét csóválta. – Megbánta? Nem, én nem hiszem, hogy Amelie igazán megbánt valamit. Persze nekem azt mondta, hogy nagyon szomorú… de én nem hiszek egyetlen szót sem belőle. Csak éppen elfogyott a pénze… S akkor már én is elég jó voltam neki.

– És maga otthon hagyta őt?

– Igen. Én itt vagyok a háborúban, és ő kényelmesen él otthon. Az alatt a három hét alatt, amíg együtt voltunk, elég szerény volt. Nem volt még rá ideje, hogy megint nevetségessé

tegyen… – Hirtelen haragra lobbant. – Mikor elbúcsúztam, hősnek nevezett engem. – Felnevetett. – Szép kis hős vagyok, mondhatom.

– Miért ne lehetne? – igyekezett George lecsendesíteni. – Talán az is. Már alighanem részt vett jó néhány ütközetben…

– Igen! És félelmemben állandóan reszkettem.

– Ne szégyellje ezt. Az az ember, aki fél és mégis ugyanúgy tovább harcol… az az igazi bátor ember.

– De én nem harcolok! – mondta Flamingó. – Sohasem harcolok! Lehunyom a szemem, ha lőni kell.

– Hirtelen megváltozott a hangja. – A feleségem, aki ellopta a pénzemet, nem tudja, hogy valamivel mégis többet tettem félre. – Ravaszul mosolygott. – A takarékkönyvemet magammal hoztam. Csak az én nevemre szól. Ha elesem, akkor ám legyen az övé, de nem addig, amíg én…

– Hogy bánik az asszony a kutyával?

– Nagyon jól. Ez biztos… A kutyához mindig jó volt… Ez volt az egyetlen, amiben jó volt. – Vállát vonogatta. – Isten tudja, hogy fog mindez végződni. Ez a háború itt kinn és az a másik ott hátul, odahaza.

Aztán szánalmas tisztelgés után elindult. George és Nickel utána néztek, és látták, amint igyekezett járásában némi erélyt mutatni. A katonák tömegében aztán hamar eltűnt szemük elől.

– Nyomorúságos fickó! – vélekedett Nickel.

– Ennek az embernek nincs tehetsége a boldogságra – mondta George, igyekezve kissé enyhíteni társa szigorú ítéletét.

És egyszerre hirtelen Foxi megint ott termett. Nagyon csendesen kúszott oda, mint egy bűnöző, aki megterhelt lelkiismerettel tér haza. Renni ragyogva, készen az üdvözlésre, csak akkor látta meg, amikor Foxi felé ugrott. De Foxi úgy tett, mintha Renni fülébe súgna valamit, mintha valóban ezt kérné: „Ne mozdulj!” „Miért?” kérdezte Renni.

„Félek, hogy megint elküld.”

„Ó, dehogy. Hiszen nem is akart odaadni.”

„Tényleg azt hiszed?”

„Nem hiszem, hanem tudom.”

Ebben a percben George keze szelíden megsimogatta Foxi fejét. – Isten hozott, kis legény. Mennyire örülök, hogy megint velünk vagy!

Mikor Foxi megérezte George kezét, megrémült, de mihelyt hallotta a hangját, féktelen örömben tört ki. Felugrált George-ra és Rennire. Mint a forgószél, ide-oda szaladgált a katonák közt, akik a terem előtti szűk teret megtöltötték. Vakkantása és ugatása most úgy hangzott, mint valami örvendező felkiáltás, amiből mindenki ezt a kívánságot értette ki: „Nem akarok tovább azzal az emberrel maradni, aki elvonszolt innen. Nem akarok vele maradni. Ha megint elvisz, újra megszököm tőle. Hogy is tehet valaki ilyet? Mintha nekem nem lennének érzéseim! Olyan szomorú… rendkívül szomorú voltam… és vágyódtam haza… utánad Renni… és ő utána is.” Renni körül szaladgált szorosan, kedvesen hozzádörgölőzve. Renni farkát csóválta. Foxi aztán George körül táncolt, aki megsimogatta.

„Mit teszünk most?” – látszott Rennin az érdeklődés. És George így szólt: – Rendben van, Foxi… Pompás fiú vagy… visszajöttél… és reméljük, hogy ezentúl itt is maradhatsz.

Foxi megnyugodva, Renni oldalán lefeküdt a padlóra. Nyelve kilógott. Mikor Renni mellette feküdt és megkérdezte: „Hogy sikerült megszabadulnod?” 'Foxi fél szemével a kötél felé intett. A kötél elszakadt, és a vége lelógott Foxi nyakáról.

Az ember sem tudja előre a maga sorsát. Hogyan tudná akkor egy szegény kutya, hogy hol találja meg a maga biztonságát?

26. fejezet

A harc újból megindult, vadabbul, eszeveszettebben, mint valaha. A föld remegett a nehéz ágyúk tüzelésétől. A gránátok éles fütyülése, a bombák mennydörgő robbanása, a gépfegyverek kattogása, a páncélkocsik és tankok tüzelése egyetlen őrjöngő, süketítő hangzavarrá kavarodott. A tébolyító zajban emberi hangok is hangzottak, de halványnak, ünnepélyesen halknak hallatszottak. Olykor rettegő félelem, vagy a végső halál-küzdelem kiáltása hallatszott. És megint felhangzottak a rekedt parancsszavak, élesen, keményen, rendreutasítóan és megrémítve mindenkit, akik hallották.

A hadsereg előnyomult. Előre… Előre!

A katonák és a tisztek valósággal lázban égtek, mámorosaknak látszottak, és ebben az állapotban annyira összekeveredett a bátorság, a félelem és a rettegés, hogy nem lehetett már többé elkülöníteni, szétválasztani őket egymástól.

Valamennyiükben egyetlen közös akarat, egyetlen közös cél, egyetlen ellenállhatatlan ösztön élt… előrenyomulni.

Az egészségügyi osztag leghátul követte őket a lángoló poklon, a rombolás ijesztő világán át. A földúlt és elkínzott földön, amelyet a hadsereg maga mögött hagyott, ők szüretelték le a szomorú termést. Óvatosan kellett nekilátni, mert olykor ellenséges repülők jelentek meg fölöttük, és néha messzehordó ágyúk is tűz alatt tartották a terepet.

De mégis segíteni kellett mindenütt, ahol segítségre volt szükség.

A sérültek és sebesültek száma ijesztő volt. Mikor végre valaki azt jelentette, hogy most már mindenkit beszállítottak a kötöző állomásra, akkor a kutyákat mégis újból kiküldték kutatni, hogy talán mégis elkerülte valaki a figyelmüket. Bárhol legyen is segítségre szükség, azonnal segíteni kell, és az ilyen későn megtalált áldozatok rendszerint a legsúlyosabb

sebesültek, akik eszméletlenül feküsznek és képtelenek bármilyen életjelt adni magukról.

És ilyenkor is, mint mindig, Renni dolgozott a legjobban. Nemcsak szaglása volt megbízható, hanem a jelek szerint valósággal tervszerűen tette a dolgát. Tevékenysége forgószelében nehezen lehetett volna tekintettel a galambra, amely gyakran kénytelen volt kedvenc helyét, Renni fejét a több biztonságot nyújtó háttal felcserélni. Nem sokat törődött a mellette rohanó Foxival sem, aki buzgalmában ide-oda szaladgált. George maga odáig jutott már, hogy egyáltalán nem is gondolt Renni társaira. Eleinte attól tartott, hogy a galamb elvonhatja Renni és Foxi figyelmét, de most már lassan teljesen megszokta az állatok „komédiáját", amint ő nevezte. S mikor kiderült, hogy Rennit már legkevésbé sem zavarták, sőt szolgálatát pompásabban látta el, mint valaha. George is inkább derűsen nézte Foxit és a galambot. És mikor befejezték a munkájukat (mert amíg a munka tartott, addig a kutyát és gazdáját tökéletesen lekötötte és nem hagyott időt a játszadozásra) – tehát amikor a munka véget ért, George a galambot Renni „periszkópjának" és Foxit „értéktelen segédjének" nevezte.

Renni egy napon tizenegy szerencsétlent kutatott fel. Késő́re járt már, mikor George, a két oldalán farkcsóváló kutyák között az utolsó sebesülttel visszatért a kötöző állomásra.

A mennybolt csillagtalan és az éjszaka oly tintafekete volt, hogy még a távoli csata halk zaját is eltüntetni, elborítani látszott. Csak itt-ott villant fel pillanatokra egy távoli fényszóró az égre, kutatott rövid ideig, hogy aztán megint minden parányi fény is kialudjon.

A kötöző állomáson véget ért a munka és már az utolsó betegszállító kocsi is indulni készült a tábori kórház felé.

George beszállhatott volna az egyikbe, mint a többi vöröskeresztes. De Renni nagyon nyugtalannak látszott. George ezért habozott. Nickel odakiáltott felé.

– Nem tart velünk?

– Nem – válaszolt röviden George.

– Hiszen elég fáradt és éhes lehet.

– Nem különösen – mondta George. – Egyébként úgyis rövid az út, inkább sétálok. Nem tart majd tovább egy óránál.

Nickel kocsija tehát elment. George érezte, hogy Renni türelmetlenül ráncigálja a pórázt.

George feszengett, valami kellemetlen, kínos előérzete volt. Ezt gondolta: – Ha még valakit megtalálnánk, most, amikor már valamennyi beteghordozó elment… amikor már a kötöző helyen nincs szolgálat. De tovább töprengett. – Lehetséges volna, hogy Renni nem vett észre valakit? Furcsa! Sőt rosszabb… borzasztó lenne. Ez a szegény ember rettenetes állapotban lehet, ha Renni sem tudott benne életjelt felfedezni.

S így gondolkozva, töprengve ment előre a csatatér szélén. Renni vezetését követte. A kutya félreérthetetlen izgalommal szimatolt a levegőbe. – Biztos, hogy hamarosan megtalál valamit, de vajon mit talál? És a szerencsétlen embernek legalább egy óra hosszat kell majd várni, amíg visszatérek a beteghordozókkal… addig talán meg is halhat.

Gondolatait megszakította Renni szokatlanul heves rántása. Foxi elrohant, mint a villám. George látta átsiklani a kis hófehér testet a sötétségen, s ő maga közben a pórázt oldotta le az immár végső izgalomba jutott Renni nyakáról.

Hirtelen két rövid ugatás hallatszott, de valami egész szokatlan rikácsolással. És utána fájdalmas felüvöltés, rekedt hang, amely elfulladt a gégében. Renni előrerohant Foxi segítségére, és George eszeveszett rohamban követte.

Rohanás közben félig öntudatlan meglepetéssel gondolta: Ez nem lehet sebesült ember, ez valami más… valami egész más…

Mintegy száz lépést kellet mennie. Renni féktelen vadsága valósággal szárnyakat adott George lépteinek is. Mi történhetett ott, ami Rennit válósággal megőrjítette, hogy ideoda ugrál, mintha támadna? Meggyújtotta a nyakában lógó kis zseblámpát. A fénysugár egy vadul eltorzult arcra esett. Két villogó szem meredt rá. A férfi fenyegetve, ordítva felugrott előtte. Egy hosszú, éles pengéjű kés villant meg szúrásra készen felemelt kezében.

George ösztönösen pisztolyához kapott, és egyszer, majd másodszor egyenesen a vad és szörnyű alak felé tüzelt. Mindez szinte eszméletén kívül történt. A rámeredő szem eltűnt.

A férfi eldőlt, és amint elesett, a kis fénysugár köréből belezuhant a mindent elborító sötétségbe. Mindez villámgyorsan történt, és George ugyanígy, egyik pillanatról a másikra már mindent tisztán látott. Máris készen rá, hogy szembeszálljon a veszedelemmel, megdöbbenten hajolt az elesett ember fölé.

Halott volt. A vérrel borított arc mintha az égbe kiáltott volna. – A legszörnyűbb bűn! – villant át George agyán. – Egy szörnyeteg, aki kirabolja a halottakat, órákat, gyűrűket, pénzt rabol az elesettektől… megöli a haldoklókat… ezzel a késsel.

Kezébe vette a kést. A penge éles volt, mint egy borotva. Néhány lépésnyire Renni hosszan elnyújtott, vinnyogó sírásban tört ki.

– Foxi! – kiáltotta George, és egyetlen ugrással ott termett. Foxi ott feküdt, oldalán tátongó hatalmas sebbel. Már nem élt. Teste fölött vinnyogva, tátott szájjal állt Renni. A galamb most is ott pihent a hátán.

George megdöbbenve, bánatosan térdelt le a kutya teste mellé. – Szegény kis Foxi! Hű és becsületes barát! Akármilyen sok ember pusztult is el, nekem jogom van megsiratni téged.

Renni fülét hegyezve, élesen figyelt rá. Megértette, és dallamos, egyre lágyabb és lágyabb mormogással kísérte.

George most hozzá fordult. – Mit szólsz hozzá? Nem hagyhatjuk itt heverni a barátunkat. Temessük el. – És Renni, mintha helyeslését akarná kifejezni, előnyújtotta egyik lábát, és gazdája karjára fektette.

Ugyanazzal a késsel, amely megölte Foxit, kiásta a sírt. – És ugyanez megölhetett volna téged is, Renni, és engem is – mondta George, miközben dolgozott vele. Renni figyelmesen nézett. Izgalma lecsillapodott. Hátán a galamb szárnya alá dugta fejét. Aludt. Mikor George befektette Foxi megmerevedett testét, Renni utolsó sóhajtással búcsúzott tőle. Lehorgasztott fejjel állt, és nézte, amint Foxi eltűnik a ráhányt föld alatt. George gondosan letisztította magát, aztán hirtelen haraggal, amennyire csak tudta, eldobta magától a kést, bele a sötétségbe.

– Gyere, Renni!

A tábori kórház felé tartottak, ahol éjszakai szállásuk volt. Lassan, szomorúan mentek, Renni fejét lehorgasztotta, farka erőtlenül csüngött lába között. És amint lassan bandukoltak, George szeme előtt hirtelen feltűnt annak az embernek a képe. Azé az emberé, akit lelőtt… Az a borzalmas gyilkos arc, amelynek bűnös vadsága oly hirtelen megtört, elsápadt és elmerült a sötétségben. És George csak most eszmélt rá: – Megöltem egy embert.

Megborzadt. Védekezett lázadó lelkiismerete ellen:

– Hiéna volt! Hullarabló… És megölte Foxit, és meg akart ölni bennünket, Rennit és engem is. És meg is tette volna. Önvédelemből lőttem rá. – De mindez nem ért semmit. Újra és újra visszatért a lelkiismeret-furdalás: – Megöltem egy embert.

Mikor azzal a gyakori mondással igyekezett megnyugtatni magát: „háborúban minden jogos”, nem talált benne megnyugvást.

Ilyenfajta kifogás talán igazolhatná azt az embert is, akit megölt, talán éppen ez vitte bele szörnyű bűneibe… az a

kifogása, hogy csak a halottaktól vett el dolgokat, amikre azoknak soha többé nem lesz szükségük.

– Talán éhes gyerekek várják otthon, és én lelőttem! Az én feladatom, hogy a haláltól megmentsek embereket… és ezt lelőttem.

Renni fejét simogatta. – És te is, derék Renni, akinek ugyanúgy, mint nekem, a segítség a feladatod, őrjöngve ugrottál neki. De Renni, aki rendszerint gazdájának minden szavára válaszolt, ezúttal közönyös maradt. Nem csóválta farkát, nyugodtan lépkedett mellette.

George tovább folytatta önvádaskodását.

– Milyen sok rossz dolgot is követtem el! – Arra az ütésre gondolt, amit a szegény, ártatlan Flamingó arcára mért. Holott egyetlen szelíd szó is elég lett volna lecsillapítani eszeveszett dühét. Itt semmi mentséget sem talált durva tettére.

És a fiatal Rupert Fifer. Talán eredetileg nem is volt rossz. Csak éhség és szegénység rontotta meg. Türelmes szelídség talán jobb útra térítette volna. – Nekem azt kellett volna tennem – gondolta George –, hogy igyekezzem felkelteni benne jobb ösztöneit és helyes útra tereljem. Türelem és kedvesség! Ez az, ami hiányzott belőlem. Tökéletesen hiányzott. Megverni és kidobni a házból! Hazaküldeni, hogy tovább éhezzen! Örökre elkeseríteni egy fiatal gyereket! Visszadobni a reménytelen nyomorúságba… És most itt ez a roncs, aki a háború folyamán a legszörnyűbb bűnbe esett… Elég lett volna egyszerűen megsebesíteni, de nem lett volna szabad megölni! El kellett volna fogni és átadni az őrségnek. De nem… Ő egyenesen beletüzelt az arcába. Elvakult dühében ölni akart.

De vajon igazságos-e önmagával? Vajon volt-e idő a gondolkodásra?

Így, ilyen vad izgalomban érte el éjjeli szállását, és lefeküdt ágyába, de nem talált pihenésre. Renni, aki rendszerint szorosan mellette feküdt, ezen az éjszakán nem vágyott

ágyába, hanem elnyújtózott mellette a földön. Ott forgolódott, és aztán néhány lágy, vinnyogó hang után elaludt.

És Renni álmodott. És álmában megint látta az embert, aki magasra emelte kését, és látta a halott Foxit.

Magas, vékony hangon felsírt és lába izgatottan remegett.

George álmatlanul forgolódott egész éjszaka. Reggel elmesélte Nickelnek, hogy mi történt.

Nickel haragra lobbant. – Ez a legjobb, összehasonlíthatatlanul a legjobb, amit tehetett. A golyó még túl jó volt neki! Fel kellett volna akasztani! Biztosítom, hogy ez a legjobb mód arra, hogy rövid úton végezzünk az ilyen gazemberekkel. Irgalmatlanul ki kell irtani őket… Az ilyen sakálok megbecstelenítik azokat a drága halottakat, akik életüket adták hazájukért! Az ilyen számára nincs bocsánat. Olyan igaza volt, amilyen csak lehet. Végezni velük a helyszínen! – És hozzáette: – Szegény kis Foxi! Ilyen kedves kis legény! Szégyen, gyalázat!

Nickel beszéde eleinte kissé meghatotta és megnyugtatta George-ot, de a hatás nem tartott soká. Ám ezentúl már nem beszélt lelkiismeret-furdalásáról. Még fokozottabb gonddal bánt Rennivel, neki juttatta a legjobb falatokat – bárha Renni valóban alig nyúlt az ételhez… simogatta, s szomorúan beszélt hozzá. A kutya szelíden csóválta farkát, oldalról lágyan nézett rá, majd lesütötte szemét.

– Gyászolja Foxit – mondta kedvesen Nickel.

George fejét csóválta. – Renni belefáradt a háborúba… És így vagyok vele én is.

27. fejezet

De a háború még nem ért véget. Még hosszú ideig nem.

Egy elhagyott gyártelepen új tábori kórházat rendeztek be. A tágas termeket megtöltötték az ágyak, és minden ágyon egy sebesült ember feküdt. Egyiknek a lábát támasztották alá, a másiknak karja volt sínben; a harmadiknak fejét borította hatalmas kötés. Sokan magas lázban félrebeszéltek. Egyesek meghaltak s aztán azonnal elvitték őket onnan. A termekben haldoklók hörgése visszhangzott, és a nyitott ablakok ellenére is pokoli bűz terjengett. Ápolónők szaladgáltak fel és alá. Nem tudtak minden kérésnek, minden hívásnak, minden panasznak eleget tenni. Legtöbben közülük kedvesek és gondosak voltak; csak néhányan látszottak barátságtalannak. Az orvosok ismételten körüljárták a termeket.

George és Renni, akiket itt szállásoltak el, egy este jöttek ide, amikor a szokott időnél korábban végezték be munkájukat, és több napot töltöttek itt. George minden elképzelhető módon igyekezett hasznossá tenni magát.

Renni fokozatosan visszanyerte derűs kedvét, és igyekezett George-ot is erre vezetni, de eredmény nélkül.

Egy ízben Renni követte George-ot az egyik kórterembe. A sebesültek mozdulatlanul, hangosan hörögve feküdtek, áldozatul estek annak a mély közönynek, amely úrrá lesz azok felett, akik sokáig betegek vagy hosszantartóan egy szobába vannak zárva. Bizonyos fajtájú tompaság ez önmaguk állapotával és az idő múlásával szemben. Valamilyen kábulat, ami már az emlékezést kiölte. De amint Renni, hátán a galambbal megjelent, mégis felélénkítette a legtöbb közönyössé lett beteget. Mulattatta őket és tetszett nekik.

– Ide nem szabad bejönnöd, Renni – súgta George. – Várj meg odakint.

De Renninek eszébe sem jutott kint maradni. Az emberek mindenfelől hívogatták és George-tól kérdezgették a nevét. Renni végiglátogatta az egész kórtermet. Az ápolónők mosolyogtak, nem állták útját. Még az orvosok sem emeltek

kifogást. Egyesek megsimogatták – amit a kutya tartózkodóan fogadott.

Renni állandóan egyik ágytól a másikhoz járt, szaglászva, szimatolva, s kitérve a feléje nyúló simogató kezek elől. Végre aztán megállt egy bizonyos ágy előtt, és aggódva nézett arra a férfire, aki lázban égő arccal feküdt ott.

Egy ellenséges katona, egy, fiatal parasztfiú volt. A beteg felnyitotta a szemét.

– Mi van ott a nyakadon? – kérdezte a kutyától.

Az egyik ápolónő George fülébe súgta: – Rendkívül óvatosnak kell lennünk ezzel a beteggel. Átlőtték a tüdejét. Most súlyos tüdőgyulladása van.

– Renni – szólt George azonnal. De Renni ahelyett, hogy máris sietett volna gazdája szavára, egyetlen tapodtat se mozdult.

– Egyébként – mondta az ápolónő – már szó sincs segítségről vagy gyógyításról. Nem él már tovább, legfeljebb holnap reggelig. Hagyja csak ott a kutyát. Így legalább van még valami utolsó öröme.

George tehát nem ismételte meg parancsát, hanem inkább az ápolónőnél érdeklődött a beteg gyerek után.

– Folyton csak cigarettát kér – mondta az ápolónő –, de az szigorúan tilos. Ugyanígy van a hússal és a kávéval is. Nem szabad mást adni neki, csak tejet… és tejet nem akar inni. Nem tesz egyebet, egyre csak cigarettát, húst és kávét kér. S folyton ezt ismétli és nagyon panaszkodik emiatt.

– Szegény ördög! – mondta George. S alighanem Renni is ilyesmit érezhetett, amikor egyik lábát felemelte az ágy szélére.

– Igazán kedves vagy hozzám – mondta a sebesült katona. Renni barátságosan csóválta a farkát. A fiú rekedt hangon hozzátette: – Mindenki nagyon kedves itt velem… szinte el sem tudom hinni, hogy ellenségek közt vagyok. De te… te

egész különösen kedves vagy. Mondd, nincs véletlenül egy cigarettád? Boldog lennék, ha adnál egyet.

Mikor George elment, hallotta, amint Renni után szólt: – Gyere, látogass meg minden nap, hallottad? Minden nap.

Az ápolónő bánatosan suttogott: – Minden nap… ez sajnos nem lesz sok nap.

A szomszédos ágyakból igyekeztek cigarettát keríteni a szegény katonának. A hozzá hasonló fiatal legények – tegnap még ellenség, ma már bajtárs a fájdalomban, a kínban – megsajnálták szenvedését, cigarettát adtak neki, és fittyet hánytak az orvos szigorú utasítására. A fiú boldogan, szenvedéllyel füstölt. Úgy szívta magába, ahogy a szomjan halni készülő hűsítgetné torkát a tiszta forrásvízzel. Később újra rágyújtott, felhasználta az alkalmat, azokban a rövid pillanatokban, mikor az ápolónő és az orvosok nem voltak ott, és sietve szippantott néhányat. És különös örömére szolgált, hogy mindezt titokban tehette. Nem halt meg azon a napon, másnap sem, sőt a következő napokon sem. Hőmérséklete továbbra is magas volt, de hangulata kellemesebbé vált. – Renni minden nap leült az ágya mellett, és ott maradt, amíg George-nak másfelé volt dolga… a konyhában, a sterilizáló szobában vagy a műtőben.

Egy napon, mikor visszatért, így szólt az ápolónőhöz: – Nem értem ezt a dolgot. Kell valaminek lenni ebben az emberben, különben Renni nem ragaszkodna így hozzá. És én magam is eléggé megszerettem.

Mi valamennyien megkedveltük – mondta az ápolónő halkan. Egyszerűen érthetetlen, hogy még életben van.

Az orvos váratlanul megjelent három ápolónővel. Egy súlyos sebesültet kellett megvizsgálnia, akin amputációt akart végrehajtani, de aki mindeddig megtagadta a hozzájárulását. Renni tőlük nem messze üldögélt a maga fiatal paraszt katonájánál, egyik lábát az ágy szélére támasztva – és a galamb szokás szerint ott ült a fején. Az orvos és az ápolónők

igyekeztek betegüket rávenni, hogy egyezzen bele lába elvesztésébe.

Renni hirtelen röviden, hangosan felugatott. De ez úgy is hangzott, mint egy riadó, és mindenki sietve odafutott. Az orvos felkiáltott: – Mi történik itt? – A hang megzavarta.

A szolgálatos ápolónő felkiáltott: – Meghalt a fogoly!

– És odaszaladt hozzá. A fogoly takarójáról, éppen a gyomra táján, vékony kék füst emelkedett a magasba.

– Dehogy! – kiáltott az ápolónő hátrahőkölve. – Dehogy! Cigarettázik!

Az orvos odalépett a többi ápolónővel, és felhajtotta a takarót. A fogoly nagyon nyugodtan feküdt, egyetlen szót sem szólt, és ujjai közt a takaró alatt cigarettát tartott. Mikor látta a váratlanul megjelenő orvost, égő cigarettáját a takaró alá rejtette. A cigaretta lyukat égetett a takaróba, és csak Renni ugatása mentette meg a komoly bajoktól. De egyben le is leplezte a fogoly tettét. Most itt feküdt anélkül, hogy egyetlen szót is szólt volna. Rajtakapták! Mit is mondhatna?

Az orvos felnevetett. Az ápolónők is felnevettek. S ezután az egész szobában ágyról-ágyra járt a nevetés. És végül maga a bűnös is nevetni kezdett, szájába dugta a cigarettát, és jó csomó füstöt fújt a levegőbe. Nyugodt volt és közönyös. Renni ide-oda szaladgált az ágyak között, és boldog volt, hogy megint segíthetett.

– Majd küldök magának egy csomó cigarettát – hangzott végül az orvos döntése. – Dohányozzon annyit, amennyit csak akar. – A főápolónőhöz fordult.

– Visszavonom valamennyi utasításomat. Adhat neki húst és kávét. – Aztán mosolyogva hozzáfűzte: – Nem akarom tovább izgatni. Meg fog gyógyulni.

A fogoly katona elmosolyodott. – Biztos, hogy meggyógyulok – dörmögte. Végre… most megtalálta a megfelelő gyógykezelést számomra.

28. fejezet

Ezen az éjszakán Rennit és George-ot visszarendelték a szolgálatba. Azon a területen haladtak át, amelyen a legutóbbi ütközet zajlott, és amelyet át kellett kutatni. A túlsó oldalt bozótok fedték, mögöttük világosan látszott az erdő széle. Ezen a terepen nagyon nehéz volt a kutatás. Az egészségügyi osztag befejezte munkáját, de föltételezték, hogy a bokrok között még számos elesett ember fekhet, vagy ha még volt annyi erejük, hogy elvonszolják magukat, talán eljuthattak a tüskés fák közé, ahol biztosabbnak érezték magukat, de ahol nehezebb volt felkutatni őket.

Ha van közöttük még életben maradt, annak sürgős segítségre van szüksége. Kutyák nélkül lehetetlen megtalálni őket. Hordágyak és betegszállító kocsik készenlétben várakoztak. Egy kisebb katonarendőri osztag is szolgálatban volt, mert mióta George jelentést tett a rablóval szerzett tapasztalatairól, szükségesnek tartották, hogy szigorú őrséget tartsanak az elhagyott csatatér területein.

Renni a levegőbe szimatolva azonnal elindult. George elvesztette szeme elől s még zseblámpájával sem sikerült felkutatni. Mikor visszatért, George magához hívta. Megvárták a hajnalhasadás első derengését, és csakhamar már homályosan láttak is valami keveset. Renni ismét buzgón munkához látott. Gyorsan felfedezett három sebesült embert a bokrok között. George füttyszóval adott jelzést a szanitéceknek, akik megjelentek hordágyaikkal, és így minden rendben zajlott le. A bozótban nem maradt már senki, de Renni még felfedezett valakit, aki eszméletlenül feküdt a nyílt mezőn. Úgy látszott, hogy ezzel a munka véget ért.

De nem. Renni hirtelen megállt és izgatottan szimatolt az erdő felé. Persze! A fák között!

Nem volt könnyű odáig áthatolni. Derékban kettétört fatörzsek, amelyek a tüzérség áldozatául estek, félig letörve eltorlaszolták az egész bozótot és szinte átjárhatatlanná tették. Renni további három sebesültet talált. A hordágyakat csak nehezen tudták utánuk vinni, és még nagyobb küzdelembe került a sebesülteket onnan kiszállítani.

Renni tovább vadászott. A legsűrűbb tüskés bozótok közé követte szimatát. George fáradhatatlanul törtetett utána a nehéz úton, amikor hirtelen egy gyenge hang ütötte meg a fülét.

– Végre… hála Istennek!

George odaért a sebesülthöz.

Ki más feküdt volna ott, mint Karl? Egész hosszában elnyúlva, hátán feküdt, igen sápadt arca fájdalmasan eltorzult, fáradt szemében könnyek csillogtak.

– Szegény ember! – kiáltott George.

– Igen. Csúnyán megsebesültem… Hála Istennek, hogy idetaláltak – hörgött Karl.

– Hol sérült meg?

– A csípőmön… jobb oldalon… halálos seb…

George fölé hajolt és megnézte a sebét. – Horzsolt seb – gondolta magában –, cseppet sem veszélyes. Mert ha az lenne, aligha tudna egyetlen szót is kinyögni.

– Nincs magánál valami ital?

Mohón nyelte le a konyakot, amit George nyújtott felé.

Renni hátsó lábán ott ült mellettük, és farkát csóválta. Karl megszólalt: – Pompás öreg kutya… Maguk, az egészségügyi osztagból… Maguk voltak egyetlen reménységem. Már órák óta… Már Isten tudja, mennyi ideje heverek itt… tehetetlenül, kétségbeesve…

– Miért nem kiáltott segítségért?

– Hogyan tudtam volna? Nem volt elég erőm. Láthatja, milyen gyönge vagyok. Egyébként igyekeztem szólni… integettem. Senki sem vett észre.

George ezt gondolta: – Alighanem elaludt – és elindult egy beteghordozóért.

– Maradjon itt velem, nagyon kérem – könyörgött Karl. – Csak ne hagyjon megint magamra.

George sípjával jelt adott.

– Ez a kutya valódi áldás. – Kezét nyújtotta Renni felé, de amikor a kutya kitért előle, Karl leengedte kezét, mintha nem volna ereje tartani.

A szanitéceknek elég nehézséget okozott.

Szánalmasan nyöszörgött, ha csak hozzá is nyúltak. Először megmondta nekik, hogy mit tegyenek, aztán megint kifogásokat emelt, majd dicsérte is őket. Mikor ráemelték a hordágyra, fájdalmasan felkiáltott, de George úgy érezte, hogy a kiáltás nem egészen indokolt. Mikor valamennyien bent ültek a betegszállító kocsiban George és Renni is, Karl dörmögve, mintegy saját magának mondta: – Nos, azt hiszem, számomra befejeződött. Isten veled élet!

George nem válaszolt. Visszaemlékezett Karl hencegésére, mikor azt mondta: „Ha elesem, hagyjanak ott feküdni" – arra a megvetésre, amellyel az egészségügyi osztagról beszélt, és arra, hogy Nickel milyen világos ítéletet mondott erről az emberről. Aztán Karl egyenesen hozzá fordult: – Meg fogok halni? Ne titkoljon előttem semmit! Elég erős vagyok ahhoz, hogy a legrosszabbat is megtudhassam.

George szerette volna ezt válaszolni: – Maga nyomorúságos alak, igazán megérdemelne egy nyaklevest.

De ehelyett fejét csóválta, mikor válaszolt: – Szó sincs róla. Egész biztos, hogy nem súlyos. Én ugyan nem vagyok orvos, de ha ér valamit az én tapasztalatom, akkor maga négy vagy öt hét múlva már vissza is mehet a frontra.

Karl izgatottan felkiáltott: – Maga bolond! Én nem megyek többé vissza. Nem akarok! Elegem volt a háborúból!

– Lám – gondolta George –, végre egyszer őszinte volt. – De nem tett rá egyetlen hangos megjegyzést sem.

Mikor Karl így siránkozott, Renni ott feküdt a kocsi fenekén, fölemelte fejét, fülét hegyezte, és anélkül, hogy farkát csóválta volna, álmos megelégedéssel nézett erre az emberre, aki végre levetette álarcát.

29. fejezet

A háború napjai hetekké, a hetek hónapokká húzódtak. Rövid pihenő korszakok után újból és újból megkezdődött a szolgálat. Az egészségügyi osztag erején felül volt kénytelen dolgozni olyankor, amikor a hadsereg visszavonult, és a visszavonulás most egyre sűrűbben szerepelt a napiparancsban. A terület egyre nehezebbé lett, egyre több akadályba ütköztek. George és Renni dolgoztak, öntudatlanul és megdöbbenten és gépiesen, robotszerűen.

A kutya valamivel gyorsabban alkalmazkodott, mint gazdája. Ő mindenkor el tudott aludni, még ha csak egy vagy két perc ideje is volt. Lefeküdt, lehunyta a szemét, s abban a pillanatban álomba merült, megszabadulva a szörnyű valóságtól. S ha felébredt, jobbkedvűen és felüdülve dolgozott. Mindig egy szempillantás alatt felébredt, és ahogy a szemét kinyitotta, máris rendelkezett egész élénkségével és éberségével.

Gazdája dolga nem volt ilyen könnyű. Mindaz, amit a csatatéren látott…, a vér és a sebek, a kínlódás és haldoklás… nem engedték megpihenni szemét és idegeit, még ha lett volna is alkalom a pihenésre, és így kimerültsége nőttön nőtt. Most már akkor sem aludt, ha módja volt rá. Álomra szomjúhozva járkált munka közben, s minden érzése egyetlen vágyra, az ágy utáni vágyra összpontosult. Ezen kívül semmit sem érzett.

Minden más megszűnt. De mégis, öntudatlanul is állandóan várta a parancsot a munkára, és ez a feszültség nem engedte megpihenni.

Mikor végre a mérhetetlen fáradtság fölülkerekedett, mély, eszméletlen álomba zuhant, amiből csak nehezen, lassan ébredt fel, és alig talált vissza a valóságba.

Egy reggel, az éjszakai szolgálat befejezése után várta, hogy érte jöjjön a betegszállító kocsi, amivel ő és Renni visszatérhetnek a tábori kórház barakkjaiba. Az égboltot szürke, gomolygó felhők borították. A metsző szél sűrű esőt vert arcába. George didergett, Renni borzongott, mert késő ősz volt már.

Az út, amelyen álltak, közvetlenül egy erdő mellett vezetett. A másik oldalon a nyílt mező volt, amelyen a csata lezajlott. Néhány holttest feküdt ott. George és Renni elfordították fejüket, és az erdő felé néztek, ahol zizegtek a sárga levelek. De leginkább az utat figyelték, amely, ameddig csak a szem ellát, katonákkal volt tele. Ha valahol egy kis rés nyílt a sorok közt, George azonnal felemelte tekintetét a következő csoport felé, mert különben talán elmulasztotta volna a betegszállítót. Most nehéz ágyúk haladtak el dübörögve előttük.

– Várnunk kell, öregem – mondta George mi most nem vagyunk fontosak.

Renni megértően csóválta a farkát. Elég gyakran hallott ilyen szavakat. Kettejük viszonya nem változott. Csak éppen az történt, hogy mindketten túlságosan kimerültek voltak. A kapcsolat köztük csak tettekben, s nem szavakban jutott kifejezésre. George állandóan törődött Rennivel, gondoskodott élelméről, italáról és mindenről, ami biztonságát szolgálta. Renni George minden szavát, tekintetét, mozdulatát, ragaszkodó figyelemmel kísérte. Már a leghalványabb árnyalatokat is megértette. De ahhoz, hogy meleg szavakat mondjon, több időre és gondtalanabb lélekre lett volna

szükség. De sohasem voltak gondtalanok. Egyetlen percük sem volt önmaguk számára.

Most a végtelen menetelő sorokat figyelték anélkül, hogy e figyelemnek egészen tudatában lettek volna. Vajon miért nem jön a betegszállító kocsi, hogy szállásukra vigye őket, holott a pihenés ideje amúgy is olyan nyomorúságosan kevés?

Egy gépfegyveres osztag haladt el lassan előttük. Mindegyik ló hátán nehéz fegyver és lőszeres láda. Imbolygó léptekkel jártak, fáradt fejüket lépésenként föl-le mozgatták. Utolsó erejüket megfeszítve, éhesen, álmosan, türelmesen és bátran lépkedtek. Mellettük haladtak a katonák éhesen, álmosan, türelmesen és bátran. A lovaknak halvány sejtelmük sem volt arról, hogy mit jelent a háború s miért kínozzák őket. És – kivéve a közvetlen parancsokat – a katonák maguk se nagyon tudtak többet náluk.

Egy ló kilépett a sorból, és megállt. Nem bírta tovább. A katonák nyomban meglátták. Ehhez hasonló dolgok máskor is előfordultak. Ketten előre ugrottak, ha ugyan nehézkes mozdulatokat ugrásnak lehet nevezni. Levették a gépfegyvert, és lefektették a földre az út szélén. Aztán leemelték a lóról a szerszámot, a bőrszíjakat, a lőszeres ládát. Nagyon nyugodtan látták el munkájukat. A ló mozdulatlanul várt, míg befejezik a leszerelést, mintha közte és az emberek közt csendes megegyezés lett volna.

Még néhány másodpercig ott állt megszabadultan terhétől, a szolgálattól, minden kötelességtől és kínzó erőfeszítéstől.

Az osztag tovább haladt. Egyetlen tekintet, egyetlen hang, egyetlen búcsúszó sem fordult a haldokló állat felé. De valami furcsa félszegség volt érezhető az embereken.

Renni odaszaladt a lóhoz, körülszaglászta, farkát csóválva igyekezett elérni a ló remegő ínyét. De a kimerült ló nem is vette észre. A mező felé fordult, és lassan vonszolva lábait, egyre mélyebben és mélyebben gázolt bele a fűbe. Végül

megállt. Ez az imbolygó járás és most a megállás úgy tűnt, mint egy álomkép.

A meggörnyedt testet hirtelen megrázta valami… és már mindennek vége volt.

George ezt gondolta magában: – Mindenét odaadta… utolsó leheletig.

*

Másnap este George és Renni a mezőtől elég messze fekvő erdőben kutattak. Egész nap ömlött az eső, és a harc tovább tartott. Most az esti égbolt kitisztult, és a lenyugvó nap szivárványt varázsolt a levegőbe. De George nem vett tudomást erről a csodáról, ami máskor annyira megragadta. Nem érezte azt a békét, amivel a természet megtöltötte a levegőt. De ez az igazi levegő most a gyilkos csaták szülőhelye volt… akár a lágy föld, akár a mély, hűvös tenger. A béke nincs már sehol! Sehol sincs már béke. Nem érzett mást, mint enyhe örömöt afelett, hogy nem csapkodja tovább az eső, hogy nem kénytelen már az átázott talajon, átázott kabátban tovább kutatni.

A kutatás csak kifárasztotta, letörte. Volt idő, amikor ez a munka ijedt megdöbbenést jelentett számára. De idővel minden dolog éle lekopik, még az olyan érzékeny ember számára is, amilyen George volt. A legszörnyűbb dolgok szörnyűsége is elfakul, és az állandó egyhangúság a háború borzalmaival szemben is közönyt vált ki. A drámai, hatalmas erőfeszítés, ha megismétlődik, egyre többet és többet veszít megrázó erejéből.

Mikor George Renni mögött haladva végezte izgalmas munkáját, Karl szavaira gondolt: „aminek meg kell lenni, az meglesz, és ez a maguk munkája nem ér semmit!” Most szinte hajlandó lett volna ezt elismerni, de aztán, mikor kutyájára nézett, elszégyellte magát. Renni ugyanolyan buzgón végezte

feladatát, mint az előző nap. Érdeklődése, rokonszenve, akaratereje, gondossága a kutatásban, legkevésbé sem csappant meg. Nem fontos, hogy milyen kimerült, éhes és álmos volt, ha munkára hívták. És farkcsóválva már indul előre, s tökéletesen teljesíti mindazt, amit tőle elvárnak. George-nak sokat jelentett ez a példa. Renni megszégyenítette őt, rápirított, szeme elé tárta saját jobbik énjét.

George tehát jobban szerette derék kutyáját, mint valaha. Ha nem mutatta ezt ki, vagy csak ritkán és röviden éreztette vele, az inkább azért történt, mert végtelen szeretetét sem szép szóval, sem gesztusokkal nem tudta volna kifejezni. Minden kedveskedés üres és tartalmatlan lett volna. Takarékoskodni kellett az erővel, azzal a csekély energiával is, amit ez lekötne, mert mindez munkájához szükséges.

Gazdája módszerének megfelelően Renni is takarékoskodott erejével. Ragaszkodásának kifejezése ritkább és rövidebb lett.

De állandóan figyelte George-ot, egy perccel előbb megérezte, hogy mit akar, mint szándékozik tenni, és ő indul meg elsőnek.

Ezen a csendes estén Renni orrát a föld felé tartva szaladgált a szétroncsolt fák alatt, a bozótban. A galamb nem tudott megmaradni lefelé tartott fején, és visszahúzódott a hátára. Ide-oda cikázva szaladgált, hirtelen megfordult, és lába és teste tele volt nedves földdel. George sietve követte, s gyakran taposott bele a sáros gödrökbe. Ezt gondolta: – Miért választották éppen ezt a sarat arra, hogy benne hemperegjenek? – s azután inkább Renni miatt, mintsem meggyőződésből hozzátette: – Szegény emberek.

Renni már hat sebesültet talált, és George hátraszállíttatta őket a kötöző állomásra. Az erdőnek bő termése volt.

Lassanként nagyon besötétedett. A fák alatt már homály volt. George elhatározta, hogy erre az éjszakára befejezi a kutatást, és Rennivel együtt készülődtek visszafelé. A kutya

egyszerre fölkapta a fejét, szimatolt, bizonytalanul néhány lépést tett, megint vizsgálgatta a levegőt, és a bozóton át egy távoli tisztás felé futott. Hátán a galamb csapkodott szárnyával. George különösebb érdeklődés nélkül, nem nagy sietséggel követte. De Renni nagyon komolyan vette a dolgot.

George megdöbbent, mikor elérte a sebesültet.

– Flamingó! – kiáltott letérdelve. – Maga az, Antony?

Flamingó felnyitotta szemét, és mosolygott. – Igen.

– Hangja nagyon halk volt. – Boldog vagyok, hogy van itt valaki ismerős velem… – Hangja elgyengült. Csak nagy erőfeszítéssel tudott tovább beszélni. – Oh, semmiség az egész… ne törődjön velem…

George igyekezett megnyugtatni: – Most hamarosan bevisszük egy szép tiszta, fehér, puha ágyba, és akkor vége a szenvedésnek…

– Szenvedés? Cseppet sem szenvedek. – Flamingó mosolygott. – Szabad vagyok, szabadabb, mint valaha is voltam… Szabadabb is, és boldogabb is… Nyugodt és békés…

George szájához emelte a sípot.

– Mit csinál?

– Hívom az embereket, hogy vigyék el innen. És addig, amíg jönnek, itt maradok magával.

– Nyugodtan elmehet… ne aggódjék miattam… egész jól vagyok. Másoknak nagyobb szükségük lehet magára… Más, súlyosabb sebesülteknek… nagyobb szükségük van.

Szemével Rennit kereste. Nem beszélt tovább. Ajkai mozogtak, mintha imádkozna. És hirtelen, átmenet nélkül meghalt.

George szelíden lecsukta a szemét. Aztán intett Renninek, aki nyugodtan lépkedett mellette, és lassan haladva ezt gondolta magában: – Tehát te is… ti valamennyien… az utolsó leheletig.

30. fejezet

Egy későbbi napon egy széles, nagy mezőn voltak, amelyet kis hepehupás hullámzó dombok borítottak. Alig néhány órája, hogy az elkeseredett ütközet földúlta, feltépte és átgázolt rajta. Az egészségügyi osztag emberei futólépésben vitték hordágyaikat a betegszállító kocsikhoz, majd rohantak vissza, hogy a sebesültek egész tömegét összeszedjék. George és Renni készen álltak s vártak a maguk sorára. Közvetlenül mellettük egy hordágyat vittek. Régi barátjuk, az ezredes feküdt rajta. Renni farkcsóválva köszöntötte.

– Nos, Renni, ezúttal nélküled találtak meg – kiáltott az ezredes. – Megint kifogtam, káplár.

George előrelépett. A szanitécek megálltak. – Remélem, nem súlyos, ezredes úr.

– Balszerencse, a balszerencse! – Arca hirtelen eltorzult a fájdalomtól. – Megint a lábam és megint a bokám! Csúnya seb! És éget, mint a tűz…

– Biztos vagyok benne, hogy ezredes úr megint hamar felgyógyul.

– Igen, ha isten is úgy akarja. De csak mint nyomorék. Mint bicegő nyomorék.

Renni odakúszott a hordágyhoz. Magánkívül volt örömében, hogy megint találkoztak.

– Várj egy kicsit, Renni, várj egy kicsit! Várj, amíg én is tudok megint mászkálni, és megszabadulok ettől a nyavalyától. Akkor majd megint ünnepliünk. Rendben van, fiúk, induljatok előre! Isten vele, káplár, Isten veled, Renni. Hamarosan újra látjuk egymást.

George tisztelgett, és a szanitécek elindultak. Renni utánuk akart iramodni.

– Csak lassan, öregem, lassan – csendesítette George.

– Az ezredesnek nincs rád szüksége. Igazad van, ha annyira szereted. Derék ember. Igazi ember. Kár, hogy nem tudott a háborúból sérülés nélkül hazajutni.

Hosszú időbe telt, amíg megtisztították a területet. George-nak és Renninek fárasztóan sokáig kellett várakozniuk. – Ma alighanem megtalálnak mindenkit – mondta George. – Nem hagynak számunkra semmi tennivalót.

Renni farkát csóválva gazdájára nézett, mintha kérlelné: „Mehetek? Engedj már el!" Először egyik, majd másik lábát emelte fel, mintha táncolna. A galamb ott imbolygott a fején.

Végül aztán megjött a parancs: – Előre!

A kutya szaladva megindult, először kisebb, majd egyre nagyobb köröket futott be, szimatolt a levegőben, körbe forgott, hogy kövessen egy nyomot, majd feladta és más irányba indult.

Renni a bokrok mélyén elrejtett sebesültet talált. Szaglászott, kaparászott az alacsony bokrok között, megbizonyosodott leletéről, és már indult vissza George-ért.

A sebesült nevetve fogadta őket. – Soha életemben nem láttam ilyen nevetséges valamit, mint ezt a kutyát a madárral. Ide kellett jönnöm és megsebesülnöm, hogy ilyesmit lássak.

– Igen, egy galamb – mondta George gondolkodás nélkül.

A férfi elbiggyesztette száját. – Azt gondolja talán, hogy sasnak nézem? Vagy azt akarja mondani, hogy a galamb nem madár? – És mintha leckét mondana fel, folytatta: – Columba, a galamb. Kedvesem, én tanító vagyok. Minden kis taknyos megismeri első pillantásra a galambot. De olyan meglepő ezt a kettőst együtt látni, különösen, ha…

George közbeszólt: – Maga nagyon jókedvű, de…

A sebesült nem vett tudomást a beleszólásról. – … Különösen, ha az ember így fekszik itt, mint én most.

– Kínlódva felemelkedett: – Azt akarom mondani… olyan hangosan kiáltottam, ahogy csak tudtam. Csaknem ordítottam… de senki sem hallotta meg. Az embereknek

alighanem vatta van a fülükben. Fölháborító! Ha nem lett volna itt ez a kutya és a galamb… – Megint felnevetett: – Most látok először ilyen vöröskeresztes kutyát. Nem tudtam róluk semmit. Mindegyiknek galamb van a fején?

– Most mennem kell – mondta George határozottan –, intézkednem kell, hogy hátraszállítsák magát. Várjon tíz percig, az alatt itt lesznek.

George később csak töredékesen, homályosan és álomszerűen tudott visszaemlékezni arra, ami ezek után történt.

Egy nehéz lövedék fúrta bele magát a földbe, és felrobbant. Közeledtét élesen hallhatták, de hirtelen elveszítve fejüket, nem tudták, hogy merre szaladjanak.

Mintegy száz lépésnyire esett le attól a helytől, ahol George állt. Mint egy tűzhányó füstje, úgy borította el a felcsapódó föld, a korom és a füst az eget. Acélszilánkok röpködtek mindenfelé. A göröngyök és szilánkok felhőjén át George észrevette, hogy Renni megtorpan, majd elterül. Rémülten, kétségbeesve felüvöltött: – Renni! Renni!

Ebben a pillanatban egy ütést érzett a vállán, mintha valaki doronggal rácsapott volna. Lezuhant, és elvesztette eszméletét. Nem látta, amint a galamb felemelkedett Renni fejéről és elröpült.

*

Mikor felébredt, csodálkozva, idegenül nézett körül. Nem tudta, hol van.

Kis hófehér szoba. Hófehér ágy. Mindenfelé éterszag. Valaki hófehér ruhában fölé hajol.

– No lám – mosolygott barátságosan az orvos –, túl vagyunk a műtéten.

– Műtét? – George már teljesen éber volt. Fel akart emelkedni, de a vállában perzselő fájdalom megállította.

– A lehető legnagyobb nyugalomra van szüksége. Nem szabad…

De George nem engedte végig beszélni: – Hol a kutyám? – dadogta. – A kutyám… Az én…

– Legyen nyugodt! Itt van! Itt a maga oldalán. Nem láthatja, mert nem szabad megmozdulnia, de szólítsa, és majd idejön.

Egy hegyes orr jelent meg az ágya szélén.

– Renni! – suttogta George Kedves, édes, öreg Rennim! Gyere fel. Látni akarlak.

– Még nem tud felugrani… Most még nem.

– Megsebesültél Renni? Te is? – kérdezte George ijedten.

Az orvos felelt a kutya helyett. – Egy kő sértette meg a hátsó lábán… a csont is megsérült. Egy kis nyílt sebet kellett csupán bekötöznöm. Nem komoly a dolog.

– Hála Istennek! – sóhajtott George.

– Na, most aludjon! – intézkedett az orvos.

Elhagyta a szobát. George suttogva megszólalt: – Édes, kedves öregem… édes Rennim… Hát életben maradtál! – És máris elaludt. Mély, álomtalan, áldásos alvásba merült. Órákkal később már teljesen tiszta öntudattal ébredt. Az orvos ismét mellette állt.

– Hogy van?

George csak ennyit felelt: – Hol a kutyám?

– Teljesen jól van. De maga hogy van?

– Látni akarom. Renni! Renni! – A hegyes orr megint megjelent az ágy szélénél. George ki akarta dugni a kezét, de nem tudta. A fájdalom megint élesen belenyilallt a vállába.

– Hideg az orra vagy meleg?

– Most lassanként már kevésbé meleg, és hamarosan egészen rendben lesz. Sokkal jobb állapotban van, mint maga, káplár.

– Miért volt nálam szükség műtétre?

– Egy gránátszilánk volt a vállában. Azt ki kellett venni.

– Valóban? Mi történt ott? Nekem semmiről nincs fogalmam.

– Nickel őrmester találta meg. Közvetlenül a robbanás után senki sem mert odamenni. Féltek, hogy továbbra is tűz alatt tartják azt a területet.

– Nickel?

– Igen. Hallotta a kutya üvöltését. Üvöltött, hogy figyelmessé tegyen valakit. S úgy látszik, Nickel megismerte a hangját. A kutya nem tudott mozdulni, de orrával mutatott arra felé, ahol maga feküdt. Nos, aztán idehozták, és barátja, Nickel szólt magához. Maga mintha néhány másodpercre magához tért volna, de aztán megint egész zavaros lett. És így… így maga nélkül kellett megtennünk a legszükségesebb intézkedéseket.

– Intézkedéseket?

– Igen. Tetanusz injekciót. Aztán az altatást és az operációt! Mindent időveszteség nélkül…

George elgondolkozott, egy pillanatra. Nickel. Milyen bátor ember… Milyen jó barát. – Hol van most Nickel?

– Korán reggel parancsot kapott az indulásra.

– És mondják, mi történt Renni galambjával? Hova lett?

Az orvos vállát vonogatta. – Fogalmam sincs.

– Hallod Renni? A galambod eltűnt.

Renni feje ismét megjelent az ágy szélénél, és halk kopogás jelezte, hogy farkát csóválja.

– Akar még valamit tudni? – kérdezte az orvos.

– Igen. Egy dolgot még. – George elgondolkozott.

– Ha jól emlékszem, éppen egy sebesült mellett voltam… különösen jókedvű legény volt… Ki hozta be? És hogy érzi magát?

– Nem szenved már. Egy szilánk a fejét érte.

– Szegény gyerek. Olyan jókedvű volt, s egy cseppet sem panaszkodott a sebe miatt.

Mikor az orvos elment, a csinos fiatal ápolónő egy kevés meleg tejet hozott be George-nak pohárban, Renninek tányérban tálalta. Renni, aki már néhány nap óta megszokta ezt, hangosan lefetyelt. Mikor George inni kezdett, egyszerre tudomásul vette, hogy éhes. Ez volt hosszú idő óta az első élelem, amit magához vett.

– Köszönöm szépen – adta vissza az üres poharat.

Az ápolónő mosolygott, és Rennire mutatott. – Renni nagyon szereti a tejet.

– Én is – mondta George. Kicsit gondolkozott, azután megszólalt: – Egy dolgot még nem értek. Külön szobában fekszem, és a kutyámat ideengedték hozzám. Hogy lehetséges ez?

– A főtörzsorvos úr rendelte el.

– Milyen kivételes jóindulat… Végre is csak közönséges káplár vagyok.

– A főtörzsorvos elsősorban ember, és csak azután katona. – Majd továbbra is mosolyogva hozzátette: – Úgy vélte, hogy a maguk kivételes teljesítménye kivételes bánásmódot érdemel. S valamennyien ezen a véleményen vagyunk. És pompásnak találjuk, hogy ő maga vállalta a kutya kezelését, ahelyett, hogy átadta volna az állatorvosnak.

– Ő maga… A főtörzsorvos?

– Ne lepődjön meg, káplár. Neki van igaza. Azt mondta, hogy ez a kutya oly sokat tett, s annyi emberért, hogy megérdemli, ha most az ember tesz érte valamit.

– Sok tennivaló volt Rennivel?

– Hát bizony nem kevés.

– Mondja, kedves nővér, nem tudja… van itt véletlenül egy ezredes?

– Aki a bokáján sebesült meg? Itt van, és hamarosan meggyógyul. Emlékszik, káplár, arra a fogoly katonára, aki annyira szerette a kutyáját?

– Hogyne emlékeznék! Az, aki annyira vágyódott a dohány után. Meghalt?

– Oh, dehogy. Teljesen felgyógyult. Mikor jobban lett, beküldtük a fogolytáborba.

Néhány nap múlva fel tudott ülni, ha hátát feltámasztották. Most már szembenézhetett Rennivel, láthatta kitágult, tiszta szemét, amelynek pillantása állandóan szeretettel, hűségesen pihent rajta. Azokon az éjszakákon és nappalokon, amikor mindketten aludtak, a kutya és gazdája egyaránt, néha álmatlanul, néha elkábultan kínlódtak a szörnyű víziókról, amelyek feltűntek előttük, háborús tapasztalataik zavaros és borzalmas emlékeként.

– Meddig kell még itt maradnom a kórházban? – kérdezte George a főorvostól.

– Két vagy három hétig. Még nem tudom pontosan. De ezen ne törje a fejét. Ha rendbejön, akkor megy.

– Haza? – George meghökkent.

– Természetesen. Nem alkalmas többé szolgálatra. És a kutyája sem. – Az orvos Rennire mutatott, aki bicegve jött felé, és farkát csóválva bal hátsó lábát begörbítve felhúzta törzséhez. – Visszanyerte és megőrizte teljes épségét. De sebesült lábával ezt a munkát már nem tudja tovább folytatni. Persze javulni fog, idővel sokkal jobb lesz, de soha többé nem lesz olyan, mint volt.

George hirtelen ijedtséggel felkapta fejét.

– És mi van velem? Én is nyomorék maradok?

– Szó sincs róla. – Az orvos tagadása határozott és meggyőző volt. – Ne törje a fejét ilyen szamárságokon. Maga tökéletesen ép marad. De azt meg kell értenie, milyen különbség van a háború túlerőltetése és az otthoni munka között.

Otthon! Otthon! George-ban lassan felébredt a tudat, hogy van még otthona.

Ez a szó úgy járta át a lelkét, mint valami mámorító dallam. Otthon! Hazamegy.

Túl azokon a borzalmas képeken, amik igazi énjének minden részét elvakították, azokon a képeken, amelyeket most teljesen maga mögött hagyott, emlékében lassan kialakult néhány reménykeltő, forrón szeretett jelenet. A kert, a mezők, a ház… anyja… és Tánya… A szép Tánya.

Renni egyre makacsabbul igyekezett feljutni az ágyába. Az ápolónő felfigyelve erőlködésére, megkérdezte: – Zavarná magát?

– Ó, kedves nővér – hangzott a válasz –, hiszen olyan boldog lennék, ha itt lenne az oldalamon, ha itt lehetne állandóan mellettem!

Az ápolónő megértette, és felsegítette a kutyát az ágyba. Renni magánkívül volt örömében, de mégis vigyázott sérült lábára, és gondosan ügyelt sebesült gazdájára is. És így odafeküdt egész szorosan George mellé, kezét és arcát nyaldosta, s farkcsóválva a takarót söprögette.

– Hazamegyünk, Renni! Haza! Tudod, mit jelent az, hogy megint otthon leszünk? – Lassan és suttogva beszélt hozzá. Édes anya… Tánya… Kitty! És újra látjuk barátainkat. Voggot. Bettinát. És Vlagyimirt. – Renni minden névnél élesen hegyezte a fülét, boldogan vakkantott és úgy csóválta farkát, hogy már szinte dobpergésnek hangzott.

Valahol messze tovább dúlt a háború. De az ő számukra, a kutyának és gazdájának már véget ért. Ők, amennyire tőlük telt, megtették kötelességüket, még vérüket is ontották. Most már szabad az út hazafelé.

Szabadság!

Most már nyugodt lelkiismerettel visszatérhetnek igazi békés vágyaikhoz. Elfeledhetik a borzalmakat – vagy legalább is igyekezhetnek elfelejteni.

A háború visszaadta azt a jogukat, hogy legközelebbi és legdrágább embereikre gondolhassanak.

George nem tudta már az életet Renni nélkül elképzelni. Együtt voltak kezdetben a játékokban, aztán gyakorlataikban, egyesítette őket a halálos veszedelem, az életmentő munka és a sok szenvedés, amin együtt átestek.

Így most, amikor múltak az órák és George tízszer-hússzor egymás után lágyan ismételgette: – Otthon… Anya… Anya… – Renni is osztozott örömében. Felemelte szép fejét George melléről, valahányszor füle meghallotta egyikét e kedves szavaknak.

Sőt, már akkor is fölkapta fejét, amikor George csak magában gondolt anyjára.

És Renni ártatlan szemében láthatóan, mindenki számára érthetően, visszatükröződött a hűséges remény – a remény, amely úgy áradt felé George lényéből, mint egy széles folyam. És ugyanilyen meleg áradat hevítette a kutya szívét is.

Fedélterv: Malum Stúdió (Szabó Vince)
A kiadásért felel: a K.u.K. Kiadó ügyvezetője
Nyomdai előkészítés: Pipaszó Bt.
Készült a debreceni Kinizsi Nyomdában
Felelős vezető: Bördős János igazgató